

LATVIJAS UNIVERSITĀTE

JĀNIS OGA

*LITERĀRAIS TULKOJUMS
LATVIJAS UN EIROPAS KULTŪRAS IDENTITĀTES
VEIDOŠANĀ:
RADOŠO INDUSTRIJU ASPEKTS*

PROMOCIJAS DARBS

Doktora grāda iegūšanai literatūrzinātnes nozarē

Apakšnozare: salīdzināmā literatūrzinātne

Rīga, 2014

Promocijas darbs izstrādāts Latvijas Universitātes Humanitāro zinātņu fakultātē laika posmā no 2009. līdz 2014. gadam. No 2009. līdz 2013. gadam darbs tapis ar Eiropas Sociālā fonda atbalstu projektā “Atbalsts doktora studijām Latvijas Universitātē” Nr. 2009/0138/1DP/1.1.2.1.2./09/IPIA/VIAA/004.

Darbs sastāv no ievada, trim nodaļām, nobeiguma, secinājumiem un literatūras saraksta.

Darba forma: disertācija literatūrzinātnes nozarē, salīdzināmās literatūrzinātnes apakšnozarē.

Darba zinātniskā vadītāja: *Dr. philol.*, profesore **Ausma Cimdiņa**

Darba recenzenti:

Dr. habil. philol. **Sigma Ankrava** (Latvijas Universitāte),

Dr. philol. **Maija Burima** (Daugavpils Universitāte),

Dr. art. **Rūta Muktupāvela** (Latvijas Kultūras akadēmija)

Promocijas darba aizstāvēšana notiks Latvijas Universitātes Literatūrzinātnes, folkloristikas un mākslas zinātnes nozares promocijas padomes atklātā sēdē 2014. gada 25. novembrī plkst. 16.00 Rīgā, Visvalža ielā 4a.

Ar promocijas darbu un tā kopsavilkumu var iepazīties LU Bibliotēkā Rīgā, Raiņa bulvārī 19 un LU Humanitāro zinātņu fakultātē Rīgā, Visvalža ielā 4a, 304. telpā.

LU Literatūrzinātnes, folkloristikas un mākslas zinātnes nozares

promocijas padomes priekšsēdētāja *Dr. philol.* **Ausma Cimdiņa**

promocijas padomes sekretāre *Dr. philol.* **Iveta Narodovska**

© Latvijas Universitāte, 2014

© Jānis Oga, 2014

ANOTĀCIJA

Promocijas darbā tiek pētīta literārās tulkošanas ietekme kultūras identitātes veidošanā un Latvijas literatūras popularizēšanas aktivitāšu nozīme latviešu literatūras un valsts tēla atpazīstamības veicināšanā. Tēmu loks tiek analizēts, izsekojot latviešu un Eiropas literatūras tulkojumu tapšanai un attīstībai, to nozīmei kultūras identitātes veidošanā un problemātikai literatūras kā radošās industrijas aspektā no 19. g. vidus līdz mūsdienām. Literārā tulkošana tiek pētīta kā sistemātiska literārā nodarbe, akcentējot tradīcijas, to transformācijas vēstures gaitā un ekonomisko un politisko situāciju mūsdienās. Darbā padziļināti tiek pētīti tulkojumu izplatības areāla un recipienta veidošanās aspekti, kas cieši saistīti ar Latvijas un citu valstu starpkultūru sakariem, kas savukārt ietekmē tulkojumu rezonansi dažādās recipienta zemēs.

Atslēgvārdi: literārie tulkojumi, kultūras identitāte, radošās industrijas, starpkultūru sakari

ANNOTATION

The theses „Literary Translation and the Latvian and European Cultural Identity Formation: Aspect of Creative Industries” reports on the formation and development of translations of Latvian and European literature since first translations until nowadays, their role in cultural identity formation and problems within context of literature as creative industry, as well as its impact as a tool of public diplomacy and nation branding. Author examines literary translation as systematic literary work with the focus on traditions, transformation of traditions, political and economic situation. Author defines the area of the dissemination of translations and growth of its recipient with an insight in intercultural connections and response on translations in different countries.

Keywords: literary translations, cultural identity, creative industries, intercultural relationship

Saturs

Ievads	6
I nodaļa. Literārā tulkošana kultūras nozaru, radošo industriju un kultūras diplomātijas aspektā	
1.1. Literārā tulkošana kultūras sakaru prizmā	13
1.2. Ieskats jautājuma problemātikā Eiropas kontekstā	17
1.3. Literāro tulkojumu jomā iesaistītās starptautiskās organizācijas	28
1.4. Literatūras popularizēšana kā ārpolitikas un kultūras diplomātijas disciplīna	63
II nodaļa. Latviešu literatūras tulkojumu tradīcijas, to veidošanās un attīstība	
2.1. Latvijas un citu valstu starpkultūru sakari mūsdienu tulkojumu jomā	71
2.2. Latviešu literatūras tulkošana kā sistemātiska literāra nodarbe no 19. gadsimta vidus līdz 21. gadsimta sākumam	84
2.3. „Sieviešu proza” — mūsdienu latviešu prozas tulkojumi <i>gender</i> studiju kontekstā	99
2.4. Tulkojumu kvalitātes un izdevēja izvēles ietekme literatūras popularizēšanas procesā	105
III nodaļa. Nozares politiskie un finansiālie aspekti Latvijā	
3.1. Literatūras un grāmatniecības vieta Latvijas kultūras hierarhijā	110
3.2. Latviešu literatūras popularizēšanā iesaistītās juridiskās un privātpersonas	113
3.3. Pieejamais atbalsts grāmatniecībai kā radošajai industrijai Latvijā	120
3.4. Valstiskas un sabiedriskas aktivitātes Latvijas literatūras popularizēšanai	128
3.5. Latvijas dalība starptautiskos pasākumos	132
3.6. Latviešu valodas kā svešvalodas apguves iespējas Eiropā un pasaulē	141

Secinājumi	149
Avoti, izmantotā literatūra	152

Pielikums.

Grāmatu formā publicētie nozīmīgākie latviešu literatūras tulkojumi

Ievads

Katras valsts literatūra ir viens no būtiskākajiem mākslas veidiem, kas dokumentē nācijas identitāti, laikmeta norises, cilvēku izjūtas un skatījumu uz pasauli. Literatūra tulkojumā citu valstu valodās ir viens no nozīmīgākajiem veidiem, kā parādīt pasaulei savus laikmetīgās kultūras sasniegumus, iezīmējot gan individuālo, gan vispārcilvēcisko.

Latviešu literatūra savā izpausmju daudzveidībā ir pelnījusi plašāku ievērību ārvalstīs, tai jāpārvar ģeogrāfiski un lingvistiski noteiktās robežas un jāiekļaujas pasaules laikmetīgās literatūras kontekstā.

Promocijas darba mērķis ir veikt pētījumu par latviešu literatūras tulkojumu tapšanu un attīstību, to problemātiku latviešu un Eiropas literatūras gan radošās industrijas aspektā no pirmajiem tulkojumiem līdz mūsdienām, akcentējot literatūras tulkojumus un tulkotājus kā nozīmīgus nacionālās un Eiropas literatūras un kultūras vēstnešus pasaulē, gan kultūras diplomātijas aspektā, pētot Latvijas kultūras diplomātijas aktivitāšu izraisīto ietekmi uz valsts tēla atpazīstamību laika periodā no 1991. līdz 2012. gadam.

Mērķi sasniegt palīdzēs latviešu literatūras tulkošanas kā sistemātiskas literāras nodarbes pētniecība gadu gaitā (no 19. gadsimta beigām līdz 21. gadsimta sākumam), akcentējot tradīcijas, to transformācijas vēstures gaitā un situāciju mūsdienās. Savukārt tulkojumu kā Eiropas literatūras vēstures nozīmīgas daļas aplūkošana palīdzēs definēt tulkojumu un tulkotāju lomu latviešu literatūras vēstures kontekstā.

Pētot tulkojumu vēsturi un tradīcijas, tiks padziļināti pētīti latviešu literatūras tulkojumu izplatības areāla un recipienta veidošanās aspekti, kas cieši saistīti ar Latvijas un citu valstu starpkultūru sakariem (Lietuva, Igaunija, Čehija, Vācija, Zviedrija, Lielbritānija u. c.), to veidiem, kas savukārt ietekmē tulkojumu rezonansi dažādās recipienta zemēs.

Promocijas darbā nozīmīga vieta tiks atvēlēta ievērojamām personībām un organizācijām, ar kurām cieši saistīta latviešu un Eiropas literatūras tulkojumu vēsture un kas apzināti vai neapzināti gadu gaitā veidojuši latviešu literatūras tulkojumu

politiku, līdz 20. gadsimta beigās, atjaunotajā Latvijas valstī, tai definēti konkrēti mērķi un uzdevumi.

Darba teorētisko un metodoloģisko bāzi veidos translatoloģija, literatūras kā starpkultūru komunikācijas pētniecība, kultūras dipolomātijas kā politikas zinātnes jomas pētniecība un tradicionālā kultūrvēsturiskā skola.

Pētījuma metodoloģija un pētījuma veikšanas secība

Pētījumā izmantotas šādas kvalitatīvās pētījumu metodes:

1) aprakstošā pētījuma metode, ar kuras palīdzību tiek mērītas nozares īpašības un tiek iegūts vispārējs jomas apraksts, izmantojot primāros un sekundāros datu avotus;

2) ražošanas ķēdes modelis, lai aprakstītu radošu produktu attīstības procesu, aplūkojot procesa attīstības stadijas — no ideju ģenerēšanas un pētniecības līdz produktu izplatīšanai vai to prezentācijai. Modelis palīdz noteikt savstarpējās atkarības un saiknes starp apakšnozarēm un nozares iekšienē un īpaši pievēršas ražošanas ķēdes daļām, kas atbild par *radošā satura* radīšanu. Šo modeli var izmantot, lai identificētu vai ietekmētu stratēģiskas intervences nozares vai radošo industriju attīstībā, tas var iekļaut aizstāvības stratēģiju;

3) nosacītā novērtēšanas metode (*contingent valuation methodology*) kultūras resursu pētīšanai. Metode iekļauj aptaujas, lai apkopotu informāciju par izvēli jeb vēlmi maksāt (*willingness to pay*), ko attiecīgi izmanto dažādu kultūras resursu un projektu ekonomiskās vērtības noteikšanai. Lai gan citās nozarēs metode ir populāra, kultūras jomā tā ienākusi salīdzinoši nesen un tiek izmantota, lai pētītu dažādu kultūras resursu ārpus tirgus (*non-market*) vērtību;

4) finanšu apsekojuma metode, kas ļauj aplūkot jomas iekšējās un ārējās finanšu darbības, tai skaitā apakšnozares kāda pasākuma vai pasākumu kopuma finanšu apjomu. Metodes pamatā ir kvantitatīva kontu analīze, apmeklētāju skaita un sasniegtās auditorijas mērījumi, uzņēmumu aptaujas, mediju aptaujas, tirgus mērījumi. Tā kā metode prasa ievērojamu laika patēriņu finanšu datu analīzei, tā tiks izmantota tikai daļēji gadījumos, kur tas iespējams.

Veicot literatūras un grāmatniecības kā kultūras apakšnozares ekonomiskās ietekmes novērtējumu un analizējot, kāda ir valsts piešķirtā finansējuma nozīme, lai varētu pamatot tā piešķiršanas lēmumus, promocijas darbā tiks analizēti sekundārie dati, ko veido publiski pieejamā statistika, un primārie dati, kas iegūti atsevišķu vēstniecību, valsts institūciju (Latvijas Institūts, *Latvijas Koncerti*), nevalstiskā sektora (Latvijas Literatūras centrs, Latvijas Rakstnieku savienība, Starptautiskā Rakstnieku un tulkotāju māja) un individuālu personu apsekojuma rezultātā.

Publiskajā telpā darbā aplūkotajam tematam tiek lietoti divi termini — *latviešu literatūra* un *Latvijas literatūra*, cenšoties definēt atšķirību starp latviešu valodā sarakstītu literatūru un Latvijas teritorijā radītiem darbiem. Darbā nolemts lietot tradicionālo formulējumu *latviešu literatūra*, ar to saprotot gan latviešu valodā rakstīto literatūru, gan arī Latvijas literārajā telpā tapušos latviešu autoru darbus svešvalodās vai cittautu autoru daiļradi, kurai ir nozīme gadsimtu mijas latviešu literatūrā un kas ir pieejama arī tulkojumā latviešu valodā.

Pie nozīmīgākajiem darbiem šajā jomā pieskaitāms Agates Nesaules romāns „Sieviete dzintārā” (*„Woman in Amber”*, 1995. gadā ASV, latviski 1997. gadā), Baņutas Rubess, Margītas Gailītis angļu valodā sarakstītā dzeja, Roalda Dobrovenska romāns „Rainis un viņa brāļi” (sarakstīts krievu valodā, vispirms publicēts tulkojumā latviešu valodā 1999. gadā, krievu valodā 2000. gadā), teksta grupas „Orbīta” dalībnieku (Sergeja Timofejeva, Artūra Pantes, Semjona Haņina u. c.) dzeja.

Teorētiskajā daļā tiks analizēti galvenie jēdzieni — *literārais tulkojums*, *kultūras identitāte*, *radošās industrijas*, *kultūras sektors*, *kultūras diplomātija*, *valsts tēls* u. c. — un izvērtēti nozīmīgākie pētījumi pasaulē un Latvijā.

Pētījuma empīriskais materiāls tiks iegūts no normatīvajiem aktiem, publiskajā telpā pieejamās informācijas un oficiālo valsts iestāžu (ministriju, valsts aģentūru) pārskatiem, tai skaitā materiāliem par nozīmīgākajiem kultūras pasākumiem ārzemēs 21. gadsimta pirmajā pusē (*Pārsteidzošā Latvija* Francijā 2005. gadā, *Francijas pavasaris* Latvijā 2007. gadā, Latvijas dalība viesu valsts statusā Gēteborgas grāmatu gadatirgū 2008. gadā).

Par vienu no būtiskākajiem promocijas darba jautājumiem izvirzīts sniegt iespējami visaptverošu pārskatu par latviešu literatūras tulkojumu situāciju Latvijas un Eiropas kontekstā gan literatūrzinātniskā, gan kultūrpolitiskā skatījumā. Latviešu

literatūras tulkojumi līdz šim aplūkoti tikai publicistiskā līmenī nozares ekspertu vidū, diskusijās periodikā un atklātās vēstulēs, kuras cita citai adresējušas nevalstiskās organizāciju un valsts iestādes.

Pētījuma galvenais uzdevums ir izgaismot līdz šim mazzināmu kultūras, precīzāk — literatūras un grāmatniecības — apakšnozari un tās saskari ar politikas zinātņu jomas — diplomātijas — apakšnozari, proti, kultūras diplomātiju, uzrādot tendences, problēmas, saskares punktus, ieguvumus un zaudējumus, kā arī parādot nozares attīstības procesu un situāciju mūsdienās, modelējot arī iespējamus nozares virzienus nākotnē. Šim tematam līdz šim nav tikuši veltīti pētījumi un apjomīgas publikācijas, tāpēc pētījums varētu sniegt ieguldījumu šī jautājuma izpētē un veicināt sinerģiju starp pētniekiem literatūras, kultūras un politikas zinātnes laukā.

Noslēgumā secinājumos tiks apkopoti darba rezultāti, kam sekos izmantotās literatūras saraksts un grāmatu formā publicēto nozīmīgāko latviešu literatūras tulkojumu saraksts (pielikums).

Promocijas darba mērķis un uzdevumi

Mērķis: noteikt literārās tulkošanas ietekmi kultūras identitātes veidošanā un Latvijas literatūras popularizēšanas aktivitāšu izraisīto ietekmi uz latviešu literatūras un valsts tēla atpazīstamību.

Uzdevumi:

1. pētīt latviešu literatūras tulkošanu kā sistemātisku literāru nodarbi gadu gaitā (no 19. gadsimta beigām līdz 21. gadsimta sākumam), akcentējot tradīcijas, to transformācijas vēstures gaitā un situāciju mūsdienās;

2. pētīt tulkojumu kā Eiropas literatūras vēstures nozīmīgu daļu un definēt tulkojumu un tulkotāju lomu latviešu literatūras vēstures kontekstā;

3. analizēt latviešu literatūras tulkojumu izplatības areāla un recipienta veidošanās aspektus, kas cieši saistīti ar Latvijas un citu valstu starpkultūru sakariem, to veidiem, kas savukārt ietekmē tulkojumu rezonansi dažādās recipienta zemēs;

4. izgaišmot nozīmīgākās personības un organizācijas, ar kurām cieši saistīta latviešu un Eiropas literatūras tulkojumu vēsture un kas apzināti vai neapzināti gadu gaitā veidojuši latviešu literatūras tulkojumu politiku;

5. pētīt literatūru un literāros tulkojumus kā kultūras reprezentācijas, kultūras diplomātijas un radošo industriju jomu, analizējot literāro tulkošanu un to veicinošos finansēšanas mehānismus kā kultūras politikas sastāvdaļu.

Promocijas darba pētāmie jautājumi

Promocijas darbs izvirza tēzi, ka mākslinieciskais jeb literārais tulkojums ir viens no kultūras identitātes un kultūras attīstības dinamikas ietekmētājiem. Tulkotājs ne vien iepazīstina lasītājus savā dzimtajā valodā ar citas kultūras un valodas literāriem darbiem, piešķir šiem darbiem jaunu dzīvi un nozīmi, novietojot tos atšķirīgā valodas un kultūras situācijā, bet arī izpilda noteiktu sabiedrisko misiju. Promocijas darba pētāmo jautājumu vidū ir latviešu literatūras tulkojumu izplatības areāla un recipienta veidošanās aspekti, kas aplūkoti Eiropas literāro tulkojumu un kultūrpolitikas tradīciju gaismā.

Promocijas darba rezultātu aprobācija

Zinātniskie projekti:

Identitātes estētika: pamattekstu pētījumi. Valsts pētījumu programma „Nacionālā identitāte”. 2010—2012.

Zinātniskās publikācijas:

Oga, J. Latviešu literatūra pasaulē. // Balodis P. u. c. Valodas situācija Latvijā: 2004—2010. — R.: Latviešu valodas aģentūra, 2011. — 193.—197. lpp.

Oga, J. Latvijas seja ārzemju lasītāja acīs jaunākajā latviešu literatūrā. // Dzimums, literārā konvencija un jaunrade. Starptautiska zinātniska konference. Rīga, Latvijas Universitāte, 29. IX—01. X 2011. Tēzes. — R.: Latvijas Universitāte, 2011. — 77. lpp.

Oga, J. Latvian literature in the world. // Balodis P. a.o. Language situation in Latvia: 2004—2010. — R.: Latvian Language Agency, 2012. — pp. 202—207.

Oga, J. Latviešu literatūras tulkojumu finansēšanas un popularizēšanas mehānismi 21. gs. sākumā. // 1. starptautiskā zinātniskā konference „Autors. Teksts. Laikmets”. Zinātnisko rakstu krājums. — R.: Jaunā Daugava, 2013. — 125.—134. lpp.

Oga, J. Funding and Popularisation Mechanisms for Translations of Latvian Literature 2004—2010. // Making Literature Travel. Support for Literary Exchange and Translation in Europe, ed. Alexandra Büchler and Sioned Puw Rowlands. — Aberystwyth: Mercator Institute for Media, Languages and Culture, Aberystwyth University, 2014. (Pieņemts publikācijai.)

Zinātniskās konferences:

Starptautiskā konference „Bridges in the Baltics” Tartu, Igaunijā 27.—28.09.2013. Referāts: Contemporary Literature from the Baltic Countries in Translation (Mūsdienu Baltijas literatūra tulkojumos). Tēzes publicētas: <http://www.keelekeskus.ut.ee/et/baltistika/janis-oga>

Starptautiskā konference „Autors. Teksts. Laikmets” Rēzeknē 27.04.2012. Referāts: Nozīmīgākie Latvijas literatūras tulkotāji 20./21. gs. mijā.

Seminārs „Gājiens pie Zigmunda Skujiņa. Zigmundam Skujiņam — 85” Latvijas Universitātes 70. konferencē Latviešu un cittautu literatūras vēstures un teorijas sekcijā 10.02.2012. Referāts: Zigmunda Skujiņa memuāristika.

Starptautiskā zinātniskā konference, veltīta Annas Brigaderes 150-gadei un pirmajam sievietēm veltītajam izdevumam latviešu valodā Garīgu pērļu rota 300-gadei, Rīga, Latvijas Universitāte, 2011. g. 29.09.—01.10. Referāts: Latvijas seja ārzemju lasītāju acīs jaunākajā latviešu literatūrā. Tēzes publicētas: Oga, J. Latvijas seja ārzemju lasītāja acīs jaunākajā latviešu literatūrā. // Dzimums, literārā konvencija

un jaunrade. Starptautiska zinātniska konference. Rīga, Latvijas Universitāte, 29. IX—01.X 2011. Tēzes. — R.: Latvijas Universitāte, 2011. — 77. lpp.

Literary Exchange and Translation in the Euro-Mediterranean Region: challenges of the next decade. Dalība sesijās par literāro tulkojumu publicēšanu, uzstāšanās debatēs. 25.—29.05.2011 Stambula, Turcija.

Liepājas 17. starptautiskā zinātniskā konference „Aktuālas problēmas literatūras zinātnē”. 03.03.2011, Liepāja, Latvija. Referāts: Mūsdienu latviešu dzejas tulkojumi Latvijas starptautiskā tēla veidošanas aspektā.

I nodaļa
Literārā tulkošana
kultūras nozaru un radošo industriju aspektā

1.1. Literārā tulkošana
kultūras sakaru prizmā

Kā grāmatas „Latvieši, igauņi un lietuvieši: literārie un kultūras kontakti” (2008) ievadā atzīst literatūrzinātnieks Benedikts Kalnačs, konkrētā grāmata ir pirmā Latvijas Universitātes Literatūras, folkloras un mākslas institūta izdevumu sērijā „Salīdzināmā literatūra” un tās mērķis ir „turpināt un sistematizēt līdzšinējos salīdzināmās literatūras pētījumu virzienus, tiecoties radīt mūsdienīgu bāzi metodoloģisku jautājumu risinājumam”¹.

Jāatzīst, ka grāmata „Latvieši, igauņi un lietuvieši: literārie un kultūras kontakti”, kurā līdzās latviešu zinātnieku sarakstītajām nodaļām par igauņu un lietuviešu literatūru Latvijā publicētas igauņu literatūrzinātnieces Anneli Mihkelevas (*Anneli Mihkelev*) un lietuviešu literatūrzinātnieka Silvestra Gaižūna (*Silvestras Gaižiūnas*) apceres par latviešu literatūru Igaunijā un Lietuvā, ir pirmais akadēmiskais pētījums par latviešu literatūru un tās tulkojumiem ārzemēs. Pirms tam publicēti vien daži raksti, kuru mērķis bijis pēc iespējas plašāk attēlot kāda konkrēta rakstnieka dzīves un daiļrades gaitu un izplatību (piemēram, Viktora Hausmaņa un Gundegas Grīnumas raksti par Raiņa darbu tulkojumiem). Vairāki literatūrzinātnieki tulkojumu tēmai pieskārušies monogrāfiju ietvaros (Astrīde Skurbe darbos par Zigmundu Skujiņu, Andri Kolbergu un Vladimiru Kaijaku, Lita Silova pētījumā par Margēri Zariņu, Anita Rožkalne Imanta Ziedoņa Rakstu komentāros, Viktors Hausmanis grāmatā „Anšlavs Eglītis” u. c.), lielākoties tulkojumi minēti vien rakstnieku bibliogrāfijā rakstu vai kopotu rakstu izdevumos.

¹ Kalnačs, B., Grudule, M., Daukste-Silasproģe, I., Eglāja-Kristšone, E., Mihkeleva, A., Gaižūns, S. Latvieši, igauņi un lietuvieši: literārie un kultūras kontakti. — R.: LU Literatūras, folkloras un mākslas institūts, 2008. — 11. lpp.

Tomēr nākotnes pētījumiem augsni sagatavojuši latviešu zinātnieki, kuri publicējuši pētījumus par cittautu literatūru Latvijā un Latvijas un citu valstu starpkultūru sakariem. Īpaši aktīvi darbs noris pēdējos divdesmit gadus. 1990. gadā izdots Zigrīdas Aljēnas un Guntas Jaunmuktānes sastādītais bibliogrāfiskais rādītājs „Igauņu un lietuviešu daiļliteratūras tulkojumi latviešu valodā”, 1999. gadā — Birutas Gudriķes grāmata „Ungāru literatūra latviešu valodā”, 2002. gadā — Arno Jundzes monogrāfija „Somijas literatūra Latvijā” (2002).

Krievijas un Latvijas kultūras sakarus aplūko Vera Vāvere un Ludmila Sproģe darbā „Latviešu modernisma aizsākumi un krievu literatūras „sudraba laikmets”” (2002), Norvēģiju un Latviju — Maija Burima grāmatā „Ibsens Latvijā” (2007), Skandināvijas valstu un Latvijas literāros kontaktus — autoru kolektīvs darbā „Ziemeļu zvaigznājs” (2002), Vāciju un Latviju — autoru kolektīvs pētījumā „Vācu literatūra un Latvija, 1890—1945” (2005) un Gundegas Grīnumas sastādīto rakstu krājumu „Rainis un Gēte. „Fausta” tulkojuma simtgade” (1999) un „Gēte un Baltija” (2002) autori.

B. Kalnačs atzīst: „Kaut gan rakstniecības procesiem Igaunijā, Latvijā un Lietuvā veltīti daudzi zinātniski darbi, tie lielākoties palikuši katras nacionālās literatūras apguves ietvaros un publicēti katras nācijas valodā,”² kā piemēru minot faktu, ka vienīgā latviešu literatūras vēsture, kas sarakstīta vai tulkota kādā citā Eiropas Savienības valodā, ir 1954. gadā angļu valodā publicētā Jāņa Andrupa un Vītauta Kalves „*Latvian Literature*” („Latviešu literatūra”), savukārt pēdējo divdesmit gadu laikā angļu un vācu valodā iznākuši pētījumi, kas veltīti igauņu un lietuviešu literatūrai, piemēram, „*Lithuanian Literature*” („Lietuviešu literatūra”, 1995) Vītauta Kubiļus (*Vytautas Kubilius*) redakcijā un Kornēlija Haselblata (*Cornelius Hasselblatt*) monogrāfija „*Geschichte der estnischen Literatur*” („Igauņu literatūras vēsture”, 2006).³

Baltijas, kā arī latviešu literatūras kontekstā nozīmīgs ir Ķēstuta Nastopkas pētījums „Lietuviešu un latviešu literārie sakari” („*Lietuvių ir latvių literatūrų ryšiai*”, 1971).

² Kalnačs, B., Grudule, M., Daukste-Silasproģe, I., Eglāja-Kristone, E., Mihkeleva, A., Gaižūns, S. Latvieši, igauņi un lietuvieši: literārie un kultūras kontakti. — 12. lpp.

³ Turpat. — 12. lpp.

Ārzemju interesenti, kuri vēlētos ko vairāk uzzināt par latviešu literatūru, pagaidām angļu valodā var lasīt LU Folkloras, mākslas un literatūras institūta sagatavoto pētījumu „*Back to Baltic Memory: Lost and Found in Literature, 1940—1968*” („Atpakaļ pie Baltijas atmiņas: zaudētais un iegūtais literatūrā 1940—1968”, 2008), Jura Kronberga apceri „Latviešu literatūra iesācējiem” (Latvijas Literatūras centra mājas lapā, pieejama arī zviedru un franču valodā), Raimonda Brieža apceri par latviešu literatūru (Latvijas Institūta mājas lapā) un Gunta Bereļa „Latviešu literatūras vēstures” fragmentu tulkojumu (Latvijas Literatūras centra mājas lapā), kā arī virkni apceru par latviešu rakstniekiem, viņu biogrāfijas un bibliogrāfijas.

Slāvu valodās runājošajās valstīs Baltijas literatūru pētījis čehu literatūrzinātnieks Radegasts Paroleks (*Radegast Parolek*) grāmatā „*Srovnovací dejiny Baltických literatur*” („Baltijas literatūras salīdzinoša apcere”, 1978, latviski 1982. gadā), bet vēlākos gados — arī latviešu un lietuviešu literatūras vēsturi. R. Paroleka kolēģis Pāvels Štolls strādā pie monogrāfijas par Čehijas un Latvijas kultūras sakariem (monogrāfijas fragmenti publicēti Pāvela Šolla un Ivana Malija grāmatā „Latviešu—čehu literāro sakaru pieci gadsimti” (2006)). Slovāku zinātniece un tulkotāja Jana Tesaržova (*Jana Tesarova*) publicējusi apceres par latviešu un igauņu literatūru. 2011. gadā iznākusi Ilonas Ļahas monogrāfija “Latviešu literatūra Zviedrijā”.

Pētījumu gaitu apgrūtina arī pilnīgas datu bāzes trūkums par latviešu literatūras tulkojumiem svešvalodās. Par vispilnīgāko šobrīd var uzskatīt Latvijas Literatūras centra veidoto datu bāzi (tiešsaistē www.literature.lv), kas apkopo gan grāmatās, gan periodikā publicētos tulkojumus un kuras versija angļu valodā piedāvā arī tulkojumu meklēšanas iespējas. Diemžēl arī citādā ziņā visaptverošais pētījums „Latvieši, igauņi un lietuvieši: literārie un kultūras kontakti” piedāvā gandrīz pilnīgu lietuviešu un igauņu literāro darbu tulkojumu bibliogrāfiju, bet latviešu literatūras tulkojumu rādītāji igauņu un lietuviešu valodā publicēti saīsinātā variantā⁴.

Kā atzīst B. Kalnačs, „latviešu kultūra kopumā bijusi atvērtāka tulkojumiem, un mums ir pamats uzskatīt, ka vismaz kvantitatīvi pazīstam abu kaimiņu tautu

⁴ Kalnačs, B., Grudule, M., Daukste-Silasproģe, I., Eglāja-Kristone, E., Mihkeleva, A., Gaižūns, S. Latvieši, igauņi un lietuvieši: literārie un kultūras kontakti. — 17. lpp.

rakstniecību labāk nekā viņi mūsējo (..).⁵” Šo secinājumu diemžēl var attiecināt ne vien uz Baltijas, bet arī uz citām valstīm un valodām.

Latviešu literatūrzinātnieki salīdzinoši daudz pētījuši Latvijas un citu valstu kultūras sakarus (Vācija, Čehija, Krievija, Norvēģija, Zviedrija, Somija, Igaunija, Lietuva, Ungārija), bet latviešu literatūras tulkojumus ārzemēs pētījuši lietuviešu, igauņu, čehu un slovāku zinātnieki. Pagaidām nav pieejams arī visaptverošs pētījums svešvalodā par latviešu literatūru.

⁵ Kalnačs, B., Grudule, M., Daukste-Silasproģe, I., Eglāja-Kristsone, E., Mihkeleva, A., Gaižūns, S. Latvieši, igauņi un lietuvieši: literārie un kultūras kontakti. — 15. lpp.

1.2. Ieskats jautājuma problemātikā Eiropas kontekstā

Lai gan literatūra un grāmatniecība uzskatāma par vienu no lielākajām un finansiāli veiksmīgajām radošajām industrijām kā Latvijā, tā starptautiskā mērogā, daiļliteratūra un tās tulkošana lielākoties nav spējīga pastāvēt bez finansiāla atbalsta. Kā norādīts pētījumā „Liekot literatūrai ceļot” („*Making Literature Travel*”)⁶, lielākoties šis apstāklis raksturo literatūru, kas sarakstīta tā saucamajās „mazajās” valodās, ar tām saprotot valodas, kurām salīdzinoši nav plašs lietotāju loks un kuras pastāv ārpus Centrāleiropas un angloamerikāņu valodu plūsmas.

Literatūra — līdzās kinematogrāfam un teātra mākslai — ļoti unikālā veidā spēj sniegt lasītājam ieskatu pagātnes un pašreizējā kultūrā, tās mantojumā, tradīcijās un novitātēs, tāpēc tieši literatūra uzskatāma par „trauslāko”⁷ iepriekš minēto kultūras nozaru vidū, jo literatūras sasniegumu radīšanā iesaistīts vismazākais radošo personu skaits, visbiežāk tikai rakstnieks un — tulkojumu kontekstā — tulkotājs, kā arī redaktors, kuri lielāko daļu sava laika pavada divvientulībā ar papīra lapu vai datora ekrānu, lai tad, kad darbs ir gatavs, to nodotu tālāk grāmatniecības industrijas pārziņā.

Precīzi literatūras nozīmi formulējis jau izcilais vācu dzejnieks, prozists un tulkotājs Johans Volfgangs Gēte (*Johann Wolfgang von Goethe*) sarunā ar dzejnieku Johanu Pēteru Ekermanu (*Johann Peter Eckermann*) 1827. gadā:

„Mūsdienās nacionālā literatūra nenozīmē daudz: pasaules literatūras laiks tikai sākas, un katram jāiegulda viņa daļa, lai pasteidzinātu tās atnākšanu.”⁸

Gētes definētā „pasaules literatūra”, visticamāk, ir plašāk zināmais piemērs literatūras teritoriālās piederības definēšanas kontekstā.

20. un 21. gadsimta mijā pasaule attīstās straujā tempā. Pateicoties Eiropas Savienības paplašināšanai, daudz intensīvāka kļuvusi gan ekonomiskā, gan kultūru mijiedarbe t. s. veco un jauno dalībvalstu vidū.

⁶ Büchler, Aleksandra; Rowlands, Sioned Puw. *Making Literature Travel. Support for Literary Exchange and Translation in Europe.* — Aberystwyth: Mercator Centre, University of Aberystwyth, 2008. — P. 1.

⁷ Pauw, B. *Case study: The Netherlands.* // *International PEN Report in Translation and Globalization.* — Barcelona: Institut Ramon Llull, International PEN, 2006 (Konferences materiāli.) — P. 1.

⁸ Citēts pēc: Haan, Martin de, Hofstede, Rokus. *Great Translation by the Way. A Pamphlet for preserving a Flourishing Translation Culture.* — Amsterdam, Brussels: 2008. — P. 4.

1.2.1. Globalizācijas draudi postkoloniālisma apstākļos

Lai arī ekonomiskās apmaiņas un arī kultūras, tās savstarpējās izziņas tempi pēdējo piecpadsmit gadu laikā ir pieauguši vairākkārt, līdztekus pozitīvajiem aspektiem šajā laikā arvien aktuāls un apzināts bijis globalizācijas drauds, īpaši satraucot jaunās Eiropas Savienības dalībvalstis no Austrumeiropas.

Latviešu dzejniece un dramaturģe Māra Zālīte, komentējot globalizācijas draudus, norāda, ka kultūra, viņasprāt, pagaidām nav tik ļoti pakļauta globalizācijas tendencēm kā citas nozares, piemēram, ekonomika, politika, drošība. „Kas attiecas uz kultūru, tad domāju, ka tas process nav tik identisks. Tas ir sarežģītāks un noteikti lēnāks, jo kultūra tiek ļoti personiski uztverta. Cilvēki savu identitāti uztver ļoti nopietni, varbūt pat pārāk nopietni, tik viegli nepadodas pārveidei. Tas process mūs, protams, skar ar masu kultūru un ko citu, bet tai pašā laikā katram procesam ir pretkustība.”⁹

Valodnieks Andrejs Veisbergs globalizāciju raksturo kā attīstītās civilizācijas ielaušanos visos zemeslodes nostūros, kā iespēšanos, barjeru nojaukšanu, apvienošanu.¹⁰ A. Veisbergs atzīst, ka „diemžēl globalizācijas pamatbūtība ir visu aplūkot caur tirgus jeb maiņas vērtības prizmu. Vēl vairāk, visas tradicionālās, arī arhaiskās vērtības, principi, īpatnības, kā cieņa, gods, dzimta, cēlsirdība, uzupurēšanās, ticība, uzticība, svētums utt., tiek pakļautas tirgus varai. (..) Tas gan nenozīmē šo parādību totālu izzušanu. Ja kādas no šīm vērtībām var labi pārdot, ja tās atbilst tirgus vajadzībām, tad tās var globalizēties un pat uzplaukt — angļiem to labi izdodas izdarīt ar karaliskās ģimenes institūciju un valodu, šveicieši pārdod savu noslēgtību, pārdot var arī fenšui principus, mocekļa oreolu, mītus, perversijas. Valstis, kamēr tādas pastāv, var atrast sev nišas, ko var pārdot ar birku vai preču zīmi „atpazīstamība”. Bet šīm īpatnībām, savdabībai un citādībai modernajā pasaulē tikai

⁹ Saruna ar Māru Zālīti Latvijas Ziņu kanālā 2008. gada 2. decembrī. Citēts no: Zālīte: Latviešu kultūras saglabāšana ir pašu rokās. Pieejams: <http://www.tvnet.lv/onlinetv/lzk/minutes/article.php?id=326313> (aplūkots 10.02.2014).

¹⁰ Veisbergs, Andrejs. Globalizācija un latviešu valodas ekonomiskā vērtība. — <http://www.vvk.lv/index.php?sadala=149&id=309&PHPSESSID=f2f29406b3b8a2> (aplūkots 10.02.2014).

tad ir nākotne, ja tās var pārdot — ja pēc tām ir globālā vajadzība, pieprasījums, kas var būt arī mākslīgi vai sabiedrisko attiecību speciālistu gudri radīts.”¹¹

Paradoksāli, bet tieši šo „tirgus apstākli” par prioritāro un veiksmīgāko atzinuši nacionālo kultūru, jo īpaši literatūras un mūzikas, nesēji pasaulē. Gadsimtu mijā par ungāru literatūras „zīmolu” kļuvis rakstnieks Imre Kertēss (*Imre Kertész*) — galvenokārt pateicoties 2002. gadā iegūtajai Nobela prēmijai — un dzīves laikā noklusētais Šāndors Mārai (*Sándor Márai*), kas pasaules slavu guvis, pateicoties tulkojumiem itāliešu un vācu valodā; katalāņu literatūru atpazīst pēc Albēra Sančesa Pinjola (*Albert Sánchez Piñol*) populārā romāna „Aukstā āda”; dāņu literatūru pēdējos divdesmit gadus reprezentē Pēters Hēgs (*Peter Høeg*) un viņa romāns „Smillas jaunkundzes sniega izjūta”, zviedru literatūru — kriminālromānu rakstnieki Henings Mankells (*Hening Mankell*) un Stīgs Lārsons (*Stieg Larsson*).

Tomēr daudz biežāk nacionālās literatūras popularizēšanas centienus aizēno plašu atpazīstamību ieguvuši autori un darbi, kuri pasaulē izgājuši caur angļu valodā iznākošo grāmatu tirgu. Tādējādi itāliešu literatūru pasaulē nosacīti reprezentē arī Umberto Eko (*Umberto Eco*), portugāļu valodā sarakstīto literatūru — Paulu Koelju (*Paolo Coelho*), bet holandiešu — pat ebreju meitene Anna Franka (*Anna Frank*) un viņas dienasgrāmata. Tomēr neviens no minētajiem autoriem nacionālo literatūru neprezentē tiešā veidā, jo, gūdami vispārēji plašu pasaules atzinību, ir zaudējuši piederību konkrētai valstij, kļuvuši internacionāli. Tomēr iespējams, ka savā ziņā arī šo autoru un darbu popularitāte veicina kādas lasītāju daļas interesi arī par autora nācijas literatūru.

¹¹ Veisbergs, Andrejs. Globalizācija un latviešu valodas ekonomiskā vērtība.

1.2.2. T. s. „lielo” valodu nozīme koloniālisma un postkoloniālisma apstākļos

„Jo vairāk valodu, jo vairāk angļu valodas,”¹² atzinis holandiešu sociologs, nozīmīgākais t. s. lingvistiskās socioloģijas pārstāvis 20. gadsimtā Ābrams de Svāns (*Abram de Swaan*). Par spīti Eiropas Savienībā pārstāvētajam plašajam valodu spektram, ļaujot Eiropai kļūt par sava veida Bābeli, ērtāk un vienkāršāk daudziem Eiropas Savienības iedzīvotājiem, to vidū ne vien ierēdņiem, bet arī kultūras darbiniekiem, šķiet lietot universālo *lingua franca* — angļu valodu, tādējādi nemanāmi dodot tai ne vien zaļo gaismu ikdienas saziņā Eiropas Savienības pilsoņu vidū, bet arī pārvēršot to par kultūras valodu — arvien vairāk dziedātāju izvēlas dziedāt angļu valodā, un diemžēl arī rakstnieku vidū novērojama pieaugoša tendence darbus jau sākotnēji rakstīt angļu valodā.

Arī latviešu literatūrā iespējams novērot šādu tendenci: 2009. gada Latvijas skolēnu literāro darbu konkursā „Par labām pārmaiņām” no 111 darbiem pieci bija rakstīti angļu valodā¹³, tādējādi apliecinot to autoru jau izdarīto vai plānoto izvēli — kurā valodā rakstīt (visi autori līdās angļu valodā rakstītajiem darbiem bija iesnieguši darbus arī latviešu valodā).

1.2.3. Valoda — postkoloniālo literatūru saglabāšanas atslēga

21. gadsimtā eksistējošās nācijas savu „kultūras kapitālu” lielākoties saglabājušas, pateicoties rakstītā vārda tradīcijai. Tāpat kā valoda, literatūra atspoguļo individuālas kultūras unikalitāti, ne tikai tāpēc, ka literatūra būtu kā „observatorija”, no kuras iespējams ieraudzīt visu pasauli, bet gan tāpēc, ka valoda un nacionālā

¹² Swaan, Abram de. Endangered languages, sociolinguistics, and linguistic sentimentalism. — *European Review*, October 2004. — Pieejams: http://www.deswaan.com/engels/from_our_archives/Endlan.htm.

¹³ Saruna ar konkursa organizētāju dramaturgu, Latvijas Dramaturgu ģildes valdes priekšsēdētāju Daini Grīnvaldu 2009. gada 2. jūnijā.

kultūra ir neatvienojami saistītas. Tas nenozīmē, ka nacionālās kultūras ir noslēgtas, iekšupvērstas sistēmas.

Kā atzīst holandiešu tulkotājs un kulturologs Martins de Hāns (*Martin de Haan*), „kultūras nekad nav hermētiski noslēgtas, un tās nekad nav „pabeigtas””¹⁴. Eiropas literatūras vēsture pierādījusi, ka valodu robežas ir diezgan nosacītas — piemēram, latviešu rakstnieka Gunara Janovska romānā „Ēnu menuets” jūtama ebreju izcelsmes austriešu rakstnieka Franca Kafkas (*Franz Kafka*) ietekme¹⁵, taču Kafkas daiļradi savukārt ietekmējis franču rakstnieks Gistavs Flobērs (*Gustave Flaubert*). Čehu rakstnieks Milans Kundera (*Milan Kundera*) rakstījis, ka romāna, kas uzskatāms par tipiski eiropisku mākslas formu, patiesā vērtība apjaušama vienīgi tad, ja, to aplūkojot, kritiķis atbrīvojas no nacionālām robežām un novieto to plašākā pasaules literatūras kontekstā.

21. gadsimta globalizācijas un angļu valodas kā *lingua franca* straujās izplatības laikā literatūras, tai skaitā latviešu literatūras, uzdevums ir saglabāt nacionālās īpatnības, turpināt radīt darbus latviešu valodā, apzinoties latviskās kultūras un Eiropas kultūras īpatnību definēšanu un attīstību mākslas darbos kā vienīgo identitātes saglabāšanas iespēju.

1.2.4. Literatūra un literārie tulkojumi kā kultūras reprezentācijas un kultūras diplomātijas joma

Amerikāņu politikas teorētiķe Hanna Pitkina (*Hanna Pitkin*) savā grāmatā „Reprezentācijas koncepts” (*The Concept of Representation*), kas uzskatāma par politikas zinātnes klasiku, definē vēlētāju pārstāvību kā vēlētāju balsu un domu paušanu publiskā likuma pieņemšanas procesā, attiecīgi politiskā pārstāvība ir process, kurā pārstāvis prezentē, aģitē, simbolizē un rosina darbību savu vēlētāju labā. Pitkina piedāvā vienu no visaptverošākajām diskusijām par politisko reprezentāciju un tās pretrunīgo raksturu. Piemērojot Vitgenšteina pieeju valodai, Pitkina apgalvo —

¹⁴ Haan, Martin de, Hofstede, Rokus. Great Translation by the Way. — P. 8.

¹⁵ Lejiņš, H. Latvieši dzimtenē un trimdā. — Jaunā Gaita, 1970, nr. 78. — 52. lpp.

lai izprastu politiskās reprezentācijas funkciju, jāanalizē dažādie veidi, kā šis termins tiek lietots. Viņa aplūko četrus galvenos pārstāvības koncepta veidus: formālistisko pārstāvību (*formalistic representation*), aprakstošo pārstāvību (*descriptive representation*), simbolisko pārstāvību (*symbolic representation*) un substantīvo pārstāvību (*substantive representation*). Pitkinai nav vienota uzskata, kā tie sabalsojas cits ar citu: pārstāvības koncepts var būt gan vienots, gan arī var starp dažādajiem veidiem var pastāvēt konflikti (piemēram, aprakstošo pārstāvību pretstatot atbildībai). Pitkina izmanto *zibspuldzes* jēdzienu, raksturojot pārstāvības struktūras „uzņēmumus” no dažādiem leņķiem, attiecinot to uz nepieciešamību noteikt kontekstu, kādā pārstāvības jēdziens lietots, lai noteiktu tā jēgu. Dažādie pārstāvības veidi var gan paplašināt, gan ierobežot izpratni par pārstāvību atkarībā no jēdziena lietojuma mūsdienu politikā. Dažādie pārstāvības veidi arī dzan var ietekmēt skatījumu uz pašiem pārstāvjiem, piemērojot kļūdainu pārstāvības veidu vai pārstāvības standartus.

Pitkinas pētījums, saprotams, nav veltīts īpaši kultūras diplomātijai, bet tieši četri pārstāvības veidi, kuri raksturo publisko diplomātiju, ļauj caur tiem analizēt arī kultūras diplomātijas procesus.

20. gadsimta otrās puses Eiropas pētnieciskajā literatūrā jāizceļ divi pētījumi: Antonija Heiga (*Anthony Haigh*) „Kultūras diplomātija Eiropā” (*Cultural Diplomacy in Europe*) un Deivida Kota (*David Caute*) darbs ar semantiski daudzslāņaino nosaukumu *The Dancer Defects: The Struggle for Cultural Supremacy during the Cold War*, burtiski: „Dejotāja defekti: cīņa par kultūras pārākumu Aukstā kara laikā”¹⁶, savukārt Amerikas pētījumu laukā izceļas Naimas Peovotsas (*Naima Prevots*) „Dejot eksportam: kultūras diplomātija un Aukstais karš” (*Dance for Export: Cultural Diplomacy and the Cold War*) un pēdējo desmit gadu laikā — Ričarda Arndta (*Richard T. Arndt*) „Karaļu pirmā sanāksmju vieta: amerikāņu kultūras diplomātija divdesmitajā gadsimtā” (*The First Resort Of Kings: American Cultural Diplomacy in the Twentieth Century*).

Pētījumiem kopīgais ir skatījums uz kultūras diplomātiju kā tradīcijām bagātu diplomātijas jomu, kura attīstās 20. gadsimta pirmajā pusē un starpkaru periodā, taču

¹⁶ Defect (angļu val.): I n defekts; vaina; trūkums, 2) bojājums; II v 1) dezertēt; atkrist, 2) meklēt politisku patvērumu.

tā pārsteidzoši aktuāla kļūst aukstā kara laikā kā viens no maigās varas (*soft power*) būtiskākajiem instrumentiem.

Jaunāko laiku literatūrā nav nosaucams kāds viens vai pāris nozīmīgāko kultūras diplomātijas teorētiķu, pamatā kultūras diplomātija ir viena no pētnieku interesēm, piemēram, kā maigās varas elements, vai arī tiek aplūkota kopā ar sabiedriskajām attiecībām un valsts zīmolvedību.

Nozīmīgāko mūsdienu pētnieku vidū jāmin amerikāņu zinātnieki Džozefs Naijs (*Joseph Nye*), Džons Lencovskis (*John Lenczowski*), Miltons Kammingss (*Milton Cummings, Jr.*), Franks Ninkovičs (*Frank Ninkovich*), Hārvejs Feigenbaums (*Harvey B. Feigenbaum*) un Džesika Džinova-Hekta (*Jessica C. E. Gienow-Hecht*), kuri lielā mērā turpina aukstā kara kultūras diplomātijas teorētiķu iesākto, un vienkāršojot varētu sacīt, ka aukstā kara situāciju aizstājis 11. septembrim sekojošais (*post-9/11*) un Tuvo Austrumu saspīlējums, to vidū Arābu pavasaris. Proti, ASV un citu valstu attiecībās maigās varas aspektā liela loma ir tolerancei un kultūras apmaiņai, kā arī globalizācijas un kultūras diplomātijas attieksmēm.

Eiropas zinātnieku, kā Marks Donfrids (*Mark C. Donfried, Institute of Cultural Diplomacy* (Vācija) dibinātājs un direktors), Dženifera Deka (*Jennifer Dueck*), Žans Fransuā Fojē (*Jean-Francois Fayet*), Aniko Mahera (*Aniko Macher*), Džesika Džinova-Hekta (*Jessica C. E. Gienow-Hecht*) u. c., interešu lokā ir padomju valdības ārpolitika kultūras jomā, Ungārijas kultūras diplomātija laika posmā no 1957. līdz 1963. gadam, norises Austrumvācijā 60. gados, kā arī salīdzinoši daudz Eiropas zinātnieku publikāciju veltīts kultūras diplomātijai Tuvajos Austrumos. Līdsas universitātes pasniedzējs Georgijs Szondi (*György Szondi*) publicējis pētījumu „Publiskā diplomātija un valsts zīmolvedība: konceptuālās līdzības un atšķirības” (*Public Diplomacy and Nation Branding: Conceptual Similarities and Differences*), kas uzskatāms par vērtīgu literatūras avotu diplomātijas un zīmolvedības līdzāspastāvēšanas izpētei.

Jau minētais amerikāņu pētnieks Džons Lencovskis atzīst, ka „kultūras diplomātiju var definēt kā dažādu kultūras elementu kopumu, lai ietekmētu ārzemju sabiedrību, viedokļa veidotājus, pat ārzemju līderus. Šie elementi aptver visus kultūras raksturlielumus, ieskaitot mākslas, izglītību, idejas, vēsturi, zinātni, medicīnu, tehnoloģijas, reliģiju, paradumus, manieres, tirdzniecību, filantropiju,

sportu, valodas, profesionālos arodus, vaļaspriekus utt., un dažādos paņēmienus, kuros šie elementi izpaužas. Kultūras diplomātija cenšas izmantot šos elementus, lai vairākos veidos ietekmētu ārzemniekus: lai tiem būtu pozitīvs skatījums uz ASV, tās iedzīvotājiem, kultūru un politiku (...).¹⁷

Mūsdienu dāņu zinātnieks Jens Nīlsens Sigsgors (*Jens Nielsen Sigsgaard*) uzskata, ka kultūras diplomātija jāskata saistībā ar publisko diplomātiju un valsts zīmolvēdi (*nation branding*) un šie trīs komunikatīvie aspekti raksturo vadošās diplomātijas (*conducting diplomacy*) jauno iedabu.¹⁸

Sigsgors piedāvā kultūras diplomātijas procesu analīzes teorētiskajai bāzei izmantot trīs teorijas.

Pirmkārt, neolīberālisms un maigās varas (*soft power*) koncepts (*Joseph S. Nye*) — publiskā diplomātija kā valsts maigās varas jeb „pievilcības varas” (*the power of attractiveness*) demonstrēšanas instruments.

Otrkārt, neoreālisms (*Kenneth Waltz*), lai arī tam nav lielas nozīmes no publiskās diplomātijas skatupunkta, ļauj kritiski vērtēt tās darbības.

Treškārt, konstruktīvisms (*Alexander Wendt*), pievēršoties kultūras diplomātijai kā starptautisko attiecību pētniecības vienam no pamatiem.¹⁹

Iepriekš aplūkoto Hannas Pitkinas skatījumu uz politisko pārstāvību savos pētījumos izmanto meksikāņu zinātnieks Sēzars Villanueva Rivass (*César Villanueva Rivas*), kultūras diplomātiju aplūkojot no t. s. kosmopolītiskā konservatīvisma (*cosmopolitan constructivism*) skolas, maigās varas un valsts zīmolvēdi skatpunkta.²⁰

Tādējādi Villanuevas atziņas sabalsojas ar Sigsgora skatījumu un kultūras diplomātiju konstruktīvisma un neolīberālisma teoriju gaismā, paralēli pievēršot uzmanību zīmolvēdi aspektam.

Villanueva aicina izprast, pārformulēt un attīstīt kultūras diplomātijas jēdzienu, analizējot un salīdzinot šos minētos modeļus. Viņš arī dāz pievēršas tam, kā

¹⁷ Lenczowski, John. *Cultural Diplomacy, Political Influence, and Integrated Strategy*. — Washington: The Institute of World Politics, 2007. — P. 6—7.

¹⁸ Sigsgaard, Jens Nielsen. *The New Era of Diplomacy — The Effects of Public Diplomacy Nation Branding and Cultural Diplomacy*. — Aalborg: Aalborg Universitet, 2009. — P. 7.

¹⁹ Sigsgaard, Jens Nielsen. *The New Era of Diplomacy — The Effects of Public Diplomacy Nation Branding and Cultural Diplomacy*. — P. 24.

²⁰ Villanueva Rivas, Cesar. *Representing Cultural Diplomacy: Soft Power, Cosmopolitan Constructivism and Nation Branding in Mexico and Sweden*. Växjö : Växjö University Press, 2007.

indeksikālā (*indexical*), simboliskā un postmodernā pārstāvība piemērojama kultūras diplomātijas jēdzienam. Rivass izmanto multilaterālo diplomātiju, kosmopolītisma teoriju un konstruktīvistu politiku, lai izprastu saikni starp identitāti un citādību (*alterity*), secinot, ka tautu kultūru attēlojums draugu un sāncenšu izpratnē nepārtraukti saplūst ar priekšstatiem par ienaidniekiem un eksotiskajiem „citiem”.

1.2.5. Literārā tulkošana kā ekonomiku veicinoša „kultūras starpniecība” — postkoloniālā „izraušanās”

Apgalvojums, ka literārie tulkojumi ir Eiropas pašsaglabāšanās galvenais nosacījums, nav pārspīlēts. Tulkotājus nereti dēvē par pārcēlājiem, kuri „ved” literārus darbus pāri upei no viena krasta otrā,²¹ kā arī par kultūru starpniekiem jeb mediatoriem, kuri darbojas starp divām vai vairākām kultūrām.

Šāda „starpniecība”, lietojot ekonomisku terminu, ir divpusēja — tulkotāji ne vien iepazīstina lasītājus savā dzimtajā valodā ar literāriem darbiem no citas kultūras un sarakstītus citā valodā, bet arī piešķir šiem darbiem jaunu dzīvi un nozīmi, novietojot tos atšķirīgā valodas un kultūras situācijā, tādējādi vienlaicīgi bagātinot abas valodas un literāro mantojumu.

„Kultūras starpniecība” ir nepārtraukts process, kas ne vien atšifrē nacionālas kultūras zīmes, bet arī rada jaunas, izmantojot gan mūsdienu literatūras darbus, gan aktualizējot literāro mantojumu un saglabājot to dzīvu.

Kad sastopas divas nacionālas literatūras, norisinās mijiedarbe. Kāda ārzemju literāra darba tulkojums latviešu valodā ne vien iespaido un bagātina latviešu kultūru, bet arī vairo konkrētā autora literāro „kapitālu” un ietekmē viņa darba tālāko ceļu tulkojumos un autora pārstāvētās valodas un kultūras atpazīstamību. Gluži tāpat latviešu rakstnieks, kura grāmata tiek pārtulkota un izdota svešvalodā ārpus Latvijas, iegūst plašāku lasītāju loku un lielāku „literāro kapitālu”, protams, atkarībā no lasītāju skaita valodā, kurā darbs tulkots, un citiem apstākļiem.

²¹ Bassnettt, S., Lefevere, A. Translation, History & Culture. — London: Cassel, 1990. — P. 49.

Visbeidzot, „kultūras starpniecībai” ir arī ekonomiski pievilcīgs raksturs. Īru literatūrzinātnieks Maikls Kronins (*Michael Cronin*), pētījumu „Tulkošana un globalizācija” (*Translation and Globalisation*) un „Tulkošana un identitāte” (*Translation and Identity*) autors, norāda uz literatūras un grāmatniecības jomu kā vienu no ekonomiski auglīgākajām nākotnes Eiropā.²²

Arī Latvijā veiktajā pētījumā „Radošās industrijas Latvijā” secināts, ka literatūra, prese un poligrāfija (rakstniecība, grāmatniecība, prese, žurnālistika, poligrāfija) ir pelnošākā radošā industrija Latvijā²³.

Protams, nav iespējams paredzēt, kad latviešu autori varēs nodrošināt sev pārtikuši dzīvi vai vismaz eksistenci ar honorāriem, kas saņemti par grāmatu tulkojumiem ārzemēs, tomēr daži daudzsološi precedenti jau ir, piemēram, Sandras Kalnietes autobiogrāfiskais darbs „Ar balles kurpēm Sibīrijas sniegos” līdz šim iznācis 12 valodās: latviešu, franču, angļu (Latvijā un ASV), vācu (divi metieni; otrs izdevums — ekonomiskā izdevumā mīkstos vākos plašam lasītāju lokam), krievu (Latvijā), somu, itāļu, zviedru (divi metieni; otrs izdevums — ekonomiskā izdevumā mīkstos vākos plašam lasītāju lokam), nīderlandiešu, čehu, arābu (Ēģiptē) un japāņu valodā; drīzumā grāmata iznāks arī Igaunijā, Slovākijā, Norvēģijā, Portugālē, Spānijā un Albānijā.

Pētījuma autoram nav informācijas, vai grāmatas autore ienākumus no izdotajiem tulkojumiem nelielos metienos uzskata par nozīmīgiem, tomēr var secināt — jo pazīstamāka kļūst grāmata, jo mazāks valsts atbalsts nepieciešams tulkotāja un izdevēja darbam. Grāmatas popularitāte citās valodās kalpo kā garants tam, ka, izdodot grāmatu, apgāda risks ir neliels un zaudējumi nav paredzami.

Svarīgākais literārās tulkošanas pastāvēšanas un attīstības priekšnoteikums ir valsts nodrošināts atbalsts tulkotājiem un viņu novērtēšana kā finansiāli, tā morāli.

Kā atzīst Martins de Hāns (*Martin de Haan*), viena no nozīmīgākajām problēmām tulkojumu vietas iezīmēšanai plašajā Eiropas literatūras un grāmatniecības laukā ir tulkotāja darba nepietiekamais novērtējums:

²² Cronin, M. Bringing Europe to Book? Literature and the Promotion of Linguistic and Cultural Diversity in the European Union. // Translation Ireland. — Dublin : Irish Translators' Association, 1993. — P. 19.

²³ Radošās industrijas Latvijā. Baltijas Starptautiskais Ekonomikas un Politikas Studiju Centrs BICEPS. — R., 2007. — http://www.km.gov.lv/lv/doc/starpnovares/radosa/Latvijas_radoso_industriju_apskats.BICEPS_2007.rar (Skatīts 09.02.2014.)

„Meklējot tulkotāja vietu literārajā hierarhijā, ar neapbruņotu aci redzama sāpīgā patiesība: tieši pašā apakšā.”²⁴

Pētījumā, ko Martins de Hāns veicis pēc Nīderlandes grāmatniecības organizāciju pasūtījuma, tā autors izvirza piecus galvenos ieteikumus literāro tulkojumu nozares attīstībai Nīderlandē:

- jāizveido jauna literāro tulkojumu programma universitātes līmenī, jo literārā tulkošana ir radoša profesija, kam nepieciešams akadēmisks zināšanu līmenis un kritiskas domāšanas spējas;
- nepārtrauktai tulkošanai spēju attīstībai nepieciešams paplašināt tulkotāju apmācību un stažēšanās iespējas semināru, tulkošanas darbnīcu, mentoru un meistarklašu veidā, turklāt gan iesācējiem, gan pieredzējušiem tulkotājiem, tādējādi nostiprinot mūžizglītības sistēmu literārās tulkošanas jomā;
- jāstiprina profesionālo literāro tulkotāju stāvoklis ekonomiskā un kultūras nozares kontekstā;
- jāveicina tulkotāju veikuma dažādošana ar finansējuma mehānismu palīdzību, cenšoties atbalstīt tā saucamo „sarežģīto” grāmatu un nozīmīgu dokumentālās literatūras darbu tulkošanai;
- literārā tulkošana jāpasludina *par excellence* Eiropas Savienības līmenī, tostarp nodrošinot regulāras subsīdijas Eiropas tulkošanas organizācijām.²⁵

Faktiski M. de Hāns, formulējot ieteikumus Nīderlandes situācijā, ir definējis galvenos priekšnoteikumus veiksmīgai nozares pastāvēšanai un attīstībai, kas būtu izmantojami citās valstīs ar mazāku pieredzi literatūras un tulkojumu politikas īstenošanā, tostarp Latvijā.

Lielākā daļa Eiropas valstu (izņemot Maltu un Čehiju²⁶), arī Latvija, ir izveidojušas valstiskas vai nevalstiskas organizācijas literatūras popularizēšanai, kā arī atbalsta programmas nacionālās literatūras popularizēšanai, ietverot gan tulkotāju

²⁴ Haan, Martin de, Hofstede, Rokus. *Great Translation by the Way*. — P. 5.

²⁵ Haan, Martin de, Hofstede, Rokus. *Great Translation by the Way*. — P. 6.

²⁶ Büchler, Aleksandra; Rowlands, Sioned Puw. *Making Literature Travel*. — Pp. 16, 19.

stipendijas, gan finansiālu atbalstu izdevējiem — kā ārzemju izdevējiem konkrētās valsts nacionālās literatūras izdošanai, tā vietējiem izdevējiem tulkotās literatūras izdošanai.

1.3. Literāro tulkojumu jomā iesaistītās starptautiskās organizācijas

1.3.1. UNESCO

Apvienoto Nāciju Izglītības, zinātnes un kultūras organizācija (UNESCO) veidota kā specializēta Apvienoto Nāciju Organizācijas (ANO) aģentūra. UNESCO dibināta 1945. gada 16. novembrī, taču tās Konstitūcija stājusies spēkā vien 1946. gada 4. novembrī. Organizācija dibināta ar mērķi „sekmēt mieru un drošību, veicinot tautu sadarbību izglītības, zinātnes un kultūras jomā, lai visā pasaulē stiprinātu taisnīguma, tiesiskuma, kā arī cilvēktiesību un pamatbrīvību ievērošanu, kā tas attiecībā uz visām pasaules tautām neatkarīgi no rases, dzimuma, valodas vai reliģiskās pārliecības noteikts Apvienoto Nāciju Organizācijas hartā.”²⁷

Sākotnējās sarunās par jaunas organizācijas dibināšanu par prioritāti tika uzskatīta izglītības joma, taču vēlāk secināts, ka kultūras akcentēšana ieņems nozīmīgāku lomu organizācijas attīstībā nākotnē. Tostarp akadēmiķi zinātnes jomā pauduši neapmierinātību, ka līdz šim neviena starptautiskā organizācija galveno darbības jomu vidū nav iekļāvusi zinātņi.²⁸ Tāpēc jāuzsver, ka organizācija tās pirmsākumos un arī turpmāk veiksmīgi centusies apvienot visas darbības jomas.

UNESCO izveide saistāma ar Tautu Savienību un tās Starptautisko komisiju intelektuālās sadarbības jautājumos. Līdzīgo mērķu un ideju dēļ tā uzskatāma par komisijas mantinieci, kas tika izveidota 1921. gadā ar mērķi veicināt intelektuālu sadarbību valstu starpā, tādējādi nodrošinot pasaules sabiedrību un kultūru mierīgu līdzāspastāvēšanu.²⁹ Arī UNESCO ideja par cilvēces mierīgu līdzāspastāvēšanu ir balstīta uz kopīgu dalībvalstu diskusiju un rīcību. Šīs kopīgās rīcības pamatā ir tādas vērtības kā taisnīgums, solidaritāte, tolerance, cilvēktiesības un vienlīdzība.

Mērķu sasniegšanā, kā arī daudzpusējās un divpusējās sadarbības veicināšanā UNESCO kalpo kā „ideju laboratorija”, veidojot attiecīgus standartus atbilstoši organizācijas darbības jomām.

²⁷ UNESCO Constitution. www.unesco.org (UNESCO mājas lapa; aplūkota 05.12.2013.)

²⁸ J. P. Singh. United Nations Educational, Scientific, and Cultural Organization (UNESCO): Creating Norms for a Complex World. — New York: Routledge, 2011. — Pp. 6—7.

²⁹ UNESCO. www.unesco.lv (UNESCO Latvijas Nacionālās komisijas mājas lapa; aplūkota 05.12.2013.)

UNESCO darbības jomas

Lai īstenotu uzstādīto mērķu izpildi, organizācija ietver piecas darbības jomas:

1. izglītība,
2. dabas zinātnes,
3. sociālās un humanitārās zinātnes,
4. kultūra,
5. komunikācija un informācija.

Izglītība uzskatāma par visplašāko UNESCO darbības lauku. Kopš organizācijas izveides tās mērķis ir bijis tiekties pēc izglītības pieejamības ikvienam cilvēkam neatkarīgi no dzimuma, rases, reliģiskās piederības, sociālā vai ekonomiskā stāvokļa, uzskatot, ka izglītība ir pamats sociālai un ekonomiskai attīstībai. Lai nodrošinātu mērķu izpildi, izveidota kustība „Izglītība visiem” (*Education for all*). Pasaules izglītības forumā Dakārā 2000. gadā 164 valstu valdības apņēmas sasniegt kustības „Izglītība visiem” uzstādītās apņemšanās, identificējot sešus galvenos mērķus, kuri jāsasniedz līdz 2015. gadam.³⁰

UNESCO cieši sadarbojas ar dalībvalstu izglītības ministrijām un citiem sadarbības partneriem 193 valstīs. Izglītības sektoru veido aptuveni 400 darbinieku visā pasaulē. Tie galvenokārt darbojas UNESCO galvenajā mītnē Parīzē, birojos Bangkokā, Beirutā, Dakārā un Santjago, kā arī UNESCO institūtos un centros, kuri specializējušies izglītības jomā.³¹

Lai pilnveidotu UNESCO izglītības programmu, tiek izstrādātas stratēģijas un risinājumi kvalitātes uzlabošanai, mācību procesa un tā rezultātu izvērtēšanai, atvērtas un iekļaujošas vides veidošanai, kā arī jaunu tehnoloģiju un mācību metožu izmantošanai visos izglītības līmeņos. UNESCO stratēģijā izglītības un zinātnes jomā akcentēts jautājums par zinātnes saiknes veicināšanu ar sabiedrību, uzsverot zinātni kā galveno līdzekli attīstībai. UNESCO aicina dalībvalstis savas attīstības programmas balstīt uz objektīviem pētījumiem, kā arī zinātnes un tehnoloģiju sasniegumiem, taču zinātniekus organizācija aicina reaģēt uz pārmaiņu procesiem, iedrošinot meklēt inovatīvus risinājumus un attīstīt jaunas pieejas.³²

³⁰ Education for all. www.unesco.org (UNESCO mājas lapa; aplūkota 05.12.2013.)

³¹ Education. www.unesco.org (UNESCO mājas lapa; aplūkota 05.12.2013.)

³² Strategy. www.unesco.org (UNESCO mājas lapa; aplūkota 07.12.2013.)

Kultūra uzskatāma par vienu no galvenajām UNESCO darbības jomām, kas tiek izprasta ar visas pasaules kopīgo pieredzi un vērtībām, zināšanu un prasmju mantojumu, kā arī cilvēces radošo darbību un izpausmju daudzveidību. Organizācijas misija vērsta uz „*miera kultūras*” pastāvēšanu, pieņemot pasaules kultūras to daudzveidībā, veicinot šīs daudzveidības saglabāšanu, kā arī stiprinot cilvēku identitātes un piederības apziņu un dialogu ar citām kultūrām. Viens no redzamākajiem UNESCO darbības virzieniem ir pasaules kultūras un dabas mantojuma saglabāšana un aizsardzība, kam pamatā ir 1972. gadā pieņemtā „Konvencija par pasaules kultūras un dabas mantojuma aizsardzību”.³³ Organizācija ir izveidojusi Pasaules mantojuma sarakstu, kas ietver pasaules nozīmīgākās kultūras un dabas mantojuma vietas, kurām piemīt īpašas nozīmes universāla vērtība.

Jāakcentē, ka UNESCO darbība kultūras jomā ir balstīta uz tādiem starptautiski pieņemtiem tiesību normatīvajiem instrumentiem un konvencijām kā „Konvencija par kultūras vērtību aizsardzību bruņota konflikta gadījumā” (1954), „Konvencija par kultūras priekšmetu nelikumīga importa, eksporta un tirdzniecības aizliegumu un novēršanu” (1970), „Konvencija par nemateriālā kultūras mantojuma saglabāšanu” (2003), „Konvencija par kultūras izpausmju daudzveidības aizsardzību un veicināšanu” (2005).³⁴ Kā nozīmīga rīcība cīņā ar nelikumīgu kultūras vērtību tirdzniecību jāmin 2005. gadā izveidotā Nacionālā kultūras mantojuma likumu datu bāze.

Komunikācijas un informācijas joma ir nesenākais UNESCO darbības sektors. UNESCO Konstitūcijā kā organizācijas viens no uzdevumiem minēts brīvas ideju plūsmas nodrošināšana un zināšanu aprīte. Organizācijas darbība šo uzdevumu īstenošanā tika aktualizēta 1990. gadā, pievēršot uzmanību tādiem jautājumiem kā informācijas pieejamība un zināšanu pārvaldība. Šajā gadā tika izveidots UNESCO Komunikācijas un informācijas sektors.³⁵ Komunikācijas, zināšanu aprītes un informācijas tehnoloģiju jautājumos organizācija kalpo kā forums, kur tiek risināti un analizēti informācijas un komunikācijas tehnoloģiju straujās attīstības radītie sociālie, kultūras, ētikas un tiesību jomas izaicinājumi. UNESCO veicina vārda un preses brīvību, informācijas un mediju lietot prasmi, vispārēju piekļuvi informācijai, ētikas

³³ Culture. www.unesco.org (UNESCO mājas lapa; aplūkota 07.12.2013.)

³⁴ Kultūra. www.unesco.lv (UNESCO Latvijas Nacionālās komisijas mājas lapa; aplūkota 05.12.2013.)

³⁵ Communication and information. www.unesco.org (UNESCO mājas lapa; aplūkota 07.12.2013.)

un demokrātijas principu ievērošanu un kultūras daudzveidības saglabāšanu pasaules informācijas tīklos.³⁶

Redzamākā darbība šajā sektorā ir 1992. gadā izveidotā programma „Pasaules atmiņa”³⁷, kas veidota ar mērķi apzināt un saglabāt pasaules dokumentāro mantojumu, paplašināt piekļuvi tam un veicināt tā izziņu visā pasaulē neatkarīgi no konkrētā dokumenta izcelsmes vietas.

Kopumā galvenais UNESCO šī brīža uzdevums ir palīdzēt dalībvalstīm sasniegt ANO Tūkstošgades attīstības un citus starptautiski noteiktus attīstības mērķus. UNESCO, īstenojot programmas visās savas kompetences jomās, īpašu uzmanību pievērš uzdevumiem līdz 2015. gadam — uz pusi samazināt nabadzību, sekmēt izglītības pieejamību un kvalitāti visiem, veicināt ilgtspējīgas attīstības principu ievērošanu un iestāties par mieru un drošību pasaulē.³⁸

Aplūkojot UNESCO galvenās prioritātes 2008.—2013. gadam, jāakcentē organizācijas vēlme nodrošināt kvalitatīvas izglītības pieejamību visiem mūžizglītības perspektīvā, nodrošināt zināšanu un zinātnes politikas mobilizāciju ilgtspējīgai attīstībai, veicināt kultūras daudzveidības un starpkultūru dialogu un veidot iekļaujošu zināšanu sabiedrību caur informāciju un komunikāciju.

Latvija UNESCO sastāvā

Latvijas un UNESCO sadarbības sākums saistāms ar 20. gadsimta 90. gadu sākumu. Latvija par pilntiesīgu UNESCO dalībvalsti kļuva 1991. gada 14. oktobrī. Atbilstoši UNESCO Konstitūcijai 1992. gadā ar LR Augstākās padomes lēmumu tika izveidota UNESCO Latvijas Nacionālā komisija (UNESCO LNK). UNESCO LNK ir vienīgā institūcija, kas nodrošina UNESCO programmu īstenošanu un koordinēšanu Latvijā sadarbībā ar valsts institūcijām un sabiedriskajām organizācijām, veicina UNESCO normatīvo dokumentu un ideju pieņemšanu un iedzīvināšanu Latvijā, kā arī

³⁶ Turpat.

³⁷ Pasaules atmiņa. www.unesco.lv (UNESCO Latvijas Nacionālās komisijas mājas lapa; aplūkota 07.12.2013.

³⁸ UNESCO uzdevumi, funkcijas un prioritātes. www.unesco.lv (UNESCO Latvijas Nacionālās komisijas mājas lapa; aplūkota 07.12.2013..)

nodrošina un aizstāv Latvijas intereses, pieredzes novērtēšanu un atpazīstamību starptautiski.³⁹

Jāuzsver, ka 2010. gadā stājās spēkā atjaunotais UNESCO Latvijas Nacionālās komisijas likums, kas precizēja organizācijas juridisko statusu un funkcijas. Saskaņā ar to UNESCO LNK darbojas kā atvasināta publisko tiesību juridiska persona LR Ministru Kabineta pārraudzībā. Tās mērķis ir stiprināt izglītības, zinātnes, kultūras, komunikācijas un informācijas lomu valsts un sabiedrības ilgtspējīgā attīstībā, kā arī sekmēt sabiedrības labklājību, tās locekļu līdztiesību un savstarpēju cieņu Latvijā.⁴⁰

Latvijas Nacionālās komisijas lēmējinstītūcija ir Asambleja, kuras sastāvu veido dažādu valsts institūciju un sabiedrisko organizāciju pārstāvji — kopskaitā 21 loceklis. UNESCO LNK prezidente pašlaik ir LR kultūras ministre Dace Melbārde. Administratīvo darbu vada ģenerāļsekretārs, kuru atklātā konkursā izraugās Asambleja.⁴¹ Pie UNESCO LNK institūcijām pieder arī nozaru programmu padomes, kuras sniedz priekšlikumus un izvērtē UNESCO un UNESCO LNK darbības uzdevumus un stratēģiskos darbības virzienus, nodrošinot ekspertu viedokli attiecīgās nozares attīstības jautājumos un politikas dokumentu analīzē.⁴²

UNESCO darbības galvenās jomas Latvijā iekļauj kultūras, dabas, nemateriālā un dokumentārā kultūras mantojuma saglabāšana, inovatīvu sadarbības tīklu attīstīšanu un koordinēšanu, izglītības pieejamības un kvalitātes veicināšanu, stiprinot mūzizglītības, iekļaujošās izglītības un ilgtspējības principus izglītībā. Iesaiste organizācijā Latvijai paver plašas sadarbības un atpazīstamības veicināšanas iespējas. Proti, iespējama divpusēju attiecību veidošana ar valstīm, ar kurām Latvijai nav tiešu diplomātisku kontaktu, kā arī ir pieeja nozīmīgam zināšanu un informācijas apjomam. Tai skaitā par nozīmīgu faktoru uzskatāma iespēja Latvijas akadēmiķiem, praktiķiem un politiķiem iesaistīties tiešā organizācijas darbībā, tādā veidā palielinot Latvijas atpazīstamību pasaulē.

³⁹ UNESCO Latvijā. www.unesco.lv (UNESCO Latvijas Nacionālās komisijas mājas lapa; aplūkota 08.12.2013.)

⁴⁰ Turpat.

⁴¹ Asambleja. www.unesco.lv (UNESCO Latvijas Nacionālās komisijas mājas lapa; aplūkota 08.12.2013.)

⁴² Programmu padomes. www.unesco.lv (UNESCO Latvijas Nacionālās komisijas mājas lapa; aplūkota 05.12.2013.)

UNESCO darbība kultūras jomā Latvijā

Latvijai kultūras jomā īpaši nozīmīgi ir trīs UNESCO darbības virzieni — pasaules kultūras un dabas mantojuma aizsardzība, nemateriālā kultūras mantojuma saglabāšana un kultūras izpausmju daudzveidības veicināšana. 1995. gadā Latvija pievienojās „Konvencijai par pasaules kultūras un dabas mantojuma aizsardzību”, tādējādi apliecinot vēlmi sniegt savu ieguldījumu pasaules mantojuma saglabāšanā.⁴³ Jāuzsver, ka kopš pievienošanās šai konvencijai pasaules mantojums kļuvis par svarīgu darbības jomu kultūrpolitikā un kultūras mantojuma aizsardzībā.

Lai apzinātu un popularizētu Latvijas kultūras un dabas mantojumu, izveidots UNESCO Pasaules mantojuma Latvijas nacionālais saraksts. 2010. gadā UNESCO Pasaules mantojuma Latvijas nacionālajā sarakstā iekļautas trīs vietas — Daugavas loki, Kuldīgas vecpilsēta Ventas senleņķī un Grobiņas arheoloģiskais ansamblis.⁴⁴

Savukārt Latvijas vārds Pasaules kultūras un dabas mantojuma sarakstā minēts saistībā ar diviem ierakstiem — Rīgas vēsturisko centru un Strūves ģeodēzisko loku. Rīgas vēsturiskais centrs Pasaules mantojuma sarakstā iekļauts 1997. gadā, novērtējot un akcentējot tā samērā neskarto viduslaiku un vēlāko pilsētībūvniecisko struktūru, jūgendstila arhitektūras piesātinājumu un kvalitāti, kā arī 19. gadsimta koka arhitektūru. Jāmin, ka UNESCO Latvijas Nacionālā komisija aktīvi iesaistījies diskusijās un jautājumu risināšanā par Rīgas vēsturiskā centra aizsardzību. Sarunu rezultātā 2003. gadā pieņemts Rīgas vēsturiskā centra saglabāšanas un aizsardzības likums. Strūves ģeodēziskais loks Pasaules mantojuma sarakstā iekļauts 2005. gadā kā unikāla sava laika garākā un precīzākā ģeodēzisko mērījumu sistēma, kā arī izcila vēstures un tehnikas attīstības liecība.⁴⁵

Arī nemateriālā kultūras mantojuma saglabāšana ir viena no nozīmīgākajām UNESCO Latvijas Nacionālās komisijas darbības prioritātēm. Liela daļa uzmanības vērsta uz nemateriālā kultūras mantojuma izpausmēm, kas iekļautas starptautiskajos nemateriālā kultūras mantojuma sarakstos, kā arī pievēršoties Latvijas nacionālā

⁴³ Pasaules mantojums. www.unesco.lv (UNESCO Latvijas Nacionālās komisijas mājas lapa; aplūkota 10.12.2013.)

⁴⁴ Latvijas nacionālais saraksts. www.unesco.lv (UNESCO Latvijas Nacionālās komisijas mājas lapa; aplūkota 10.12.2013.)

⁴⁵ Strūves ģeodēziskais loks. www.unesco.lv (UNESCO Latvijas Nacionālās komisijas mājas lapa; aplūkota 10.12.2013.)

saraksta veidošanai un nemateriālā kultūras mantojuma saglabāšanas aktivitātēm izglītības jomā.⁴⁶ Tai skaitā jāuzsver, ka Latvija aktīvi piedalījies 2003. gadā pieņemtās „Konvencijas par nemateriālā kultūras mantojuma saglabāšanu” izstrādē un bija astotā valsts, kas tai pievienojās.

UNESCO Reprezentatīvajā cilvēces nemateriālā kultūras mantojuma sarakstā iekļautas tādas Latvijas kultūras vērtības kā Dziesmu un deju svētku tradīcija un suitu kultūrtelpa. Dziesmu un deju svētku tradīcija nemateriālā kultūras mantojuma sarakstā iekļauta 2008. gadā, akcentējot tradīcijas unikalitāti pasaulē un nozīmīgo lomu sabiedrības apvienošanā un nacionālās identitātes stiprināšanā.⁴⁷ 2010. gadā apritēja 50 gadi, kopš 1960. gadā Latvijā notika pirmie skolu jaunatnes dziesmu un deju svētki, tāpēc Dziesmu svētku norise tika atzīta arī starptautiskā līmenī, iekļaujot to UNESCO 2010. gada nozīmīgāko norišu kalendārā.⁴⁸ Savukārt suitu kultūrtelpa sarakstā iekļauta 2009. gadā. Izvērtējot suitu kultūrtelpas nomināciju, UNESCO Nemateriālā kultūras mantojuma Starpvaldību komiteja, pieņemot lēmumu, atzīmēja, ka suitu kultūras mantojuma dzīvotspēja ir apdraudēta gan ekonomisko apstākļu, gan suitu kopienas dzīvotspējas dēļ. Tāpēc izstrādāta atbilstoša stratēģija, kā šo kultūrtelpu nosargāt.⁴⁹

Apskatot UNESCO LNK darbības prioritātes laika posmā no 2009. līdz 2013. gadam, akcentēta kultūras pašapziņas un zināšanu vērtības izpratnes un sabiedrībai labvēlīgas kultūrvides attīstība.

Komunikācija un informācija

UNESCO Komunikācijas un informācijas sektoru pasaulē pašlaik vada Latvijas pārstāvis Jānis Kārklīšs. Tas ir augstākais amats, kādu Latvijas pārstāvis ir ieņēmis UNESCO. Latvijas darbību komunikācijas informācijas jomā raksturo fakts, ka Latviju UNESCO programmas „Pasaules atmiņa” starptautiskajā reģistrā pārstāv

⁴⁶ Nemateriālais mantojums. www.unesco.lv (UNESCO Latvijas Nacionālās komisijas mājas lapa; aplūkota 10.12.2013.)

⁴⁷ Dziesmu un deju svētku tradīcija. www.unesco.lv (UNESCO Latvijas Nacionālās komisijas mājas lapa; aplūkota 10.12.2013.)

⁴⁸ Informatīvais ziņojums par Dziesmu un deju svētku tradīcijas saglabāšanas un attīstības programmā 2008. — 2013.gadam iekļauto uzdevumu izpildi 2009. gadā, 5. lpp. www.polsis.mk.gov.lv (Aplūkota 10.12.2013.)

⁴⁹ Dziesmu un deju svētku tradīcija. www.unesco.lv (UNESCO Latvijas Nacionālās komisijas mājas lapa; aplūkota 05.12.2013.)

divas nominācijas — „Dainu skapis” un „Baltijas Ceļš — cilvēku ķēde trīs valstu vienotiem centieniem pēc brīvības”. „Dainu skapis” starptautiskajā reģistrā iekļauts 2001. gadā, izceļot tā unikālo saturu un saikni ar vēl joprojām dzīvajām nemateriālā kultūras mantojuma tradīcijām Latvijā. Savukārt akcija „Baltijas Ceļš” „Pasaules atmiņas” reģistrā iekļauta 2009. gadā.⁵⁰

Programmas „Pasaules atmiņa” īstenošana Latvijā ir viena no Latvijas Nacionālās komisijas darba prioritātēm, tādējādi apzinot nozīmīgāko dokumentāro mantojumu un veicinot tā aizsardzību, pieejamību un atpazīstamību gan Latvijā, gan starptautiskā mērogā. 2009. gadā tika izveidots programmas Latvijas nacionālais reģistrs, kurā tika iekļauti pirmie četri ieraksti — „E. Krauca fotonegatīvu uz stikla pamatnes kolekcija — Ķeguma spēkstacijas celtniecības gaita 1936.—1940.”, „Sibīrijā rakstītas vēstules uz bērza tāss”, „Raiņa un Aspazijas sarakste 1894.—1929.”, „Latvijas Centrālās Padomes Memorands. Rīga, 1944. gada 17. marts”.⁵¹

Komunikācijas un informācijas joma arī ir kļuvusi par atzīstamu stūrakmeni Latvijas atpazīstamības veicināšanā starptautiskā mērogā. Programmas „Pasaules atmiņa” īstenošana palīdz apzināt Latvijas unikālās vērtības, tādējādi veidojot pozitīvu tēlu arī pasaulē.

2014. gada sākumā UNESCO kalendārā iekļauti Latvijas izcilo kultūras personību un literātu Raiņa un Aspazijas 150 gadu jubilejas gada notikumi.⁵²

Par nozīmīgākajām UNESCO darbības jomām jāatzīst divas no visām pārstāvētajām — kultūra, kā arī komunikācija un informācija. Proti, Latvijas vārds pasaules mērogā ierakstīts Pasaules kultūras un dabas mantojuma sarakstā, Reprezentatīvajā cilvēces nemateriālā kultūras mantojuma sarakstā un programmas „Pasaules atmiņa” veidotajā starptautiskajā reģistrā, tādējādi radot iespaidu par Latviju kā unikālu kultūras vērtību, tradīciju un dokumentārā mantojuma glabātāju.

⁵⁰ Pasaules atmiņa. www.unesco.lv (UNESCO Latvijas Nacionālās komisijas mājas lapa; aplūkota 05.12.2013.)

⁵¹ Latvijas nacionālais reģistrs. www.unesco.lv (UNESCO Latvijas Nacionālās komisijas mājas lapa; aplūkota 05.12.2013.)

⁵² LR Kultūras ministrijas mājas lapa: http://www.km.gov.lv/lv/jaunumi/?news_id=4645 (Aplūkota 30.03.2014.)

Latvijas dalība UNESCO programmā „Pasaules atmiņa”

UNESCO programmā „Pasaules atmiņa” kopš 2009. gada kā viens no 14 pasaules ekspertiem ir izvēlēts un darbojas UNESCO LNK loceklis, Zināšanu sabiedrības programmu padomes vadītājs, Latvijas Nacionālās bibliotēkas direktors Andris Vilks, kurš pilda arī programmas Starptautiskās konsultatīvās komitejas locekļa pienākumus.⁵³

Programmas „Pasaules atmiņa” mērķis ir apzināt pasaules vēsturei nozīmīgu dokumentāro mantojumu, nodrošināt tā saglabāšanu un aizsardzību, apliecinot, ka „dokumentārais mantojums ir cilvēces kultūras mantojuma daļa — dokumenti, kas pierakstīti, zīmēti, gravēti vai citādi fiksēti uz informācijas nesēja un ataino pasaules vēsturi. Šī ir trausla un izzūdoša pasaules atmiņas daļa, tās bojāeja nozīmētu arī nozīmīgu cilvēces atmiņas avotu zaudējumu.”⁵⁴

UNESCO vieta Latvijas plānošanas dokumentos un nākotnes darbības vīzija

„Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģijā līdz 2030. gadam” iekļauta tikai Latvijas darbība saskaņā ar UNESCO Konvenciju par kultūras izpausmju daudzveidības aizsardzību un veicināšanu, tā minēta sadaļā *Kultūras telpas attīstība / Kultūras telpas saglabāšana, mijiedarbība un bagātināšana / Tendences un izaicinājumi: globālās ekonomikas paradigmas maiņa un konkurētspējīga nacionālā identitāte*, argumentējot, ka „globālā tirgus iespaidā pasaules kultūras daudzveidība ir apdraudēta, tādēļ ir pieņemta UNESCO Konvencija par kultūras izpausmju daudzveidības aizsardzību un veicināšanu, kam līdz ar citām ES valstīm 2007. gadā pievienojusies arī Latvija, un Eiropas Padomes Vispārējā konvencija par nacionālo minoritāšu aizsardzību. Konvencija uzsver ikvienas valsts pienākumu saglabāt un attīstīt savu kultūras identitāti, vienlaikus veicinot cieņu pret citām kultūrām, sekmējot kultūru mijiedarbību un savstarpējo bagātināšanos,”⁵⁵ kas savukārt atbilst vienam no stratēģijas mērķiem: „Saglabāt un attīstīt Latvijas kultūras kapitālu un veicināt

⁵³ Latvijas nacionālais reģistrs. www.unesco.lv (UNESCO Latvijas Nacionālās komisijas mājas lapa; aplūkota 05.12.2013.)

⁵⁴ Pasaules atmiņa. www.unesco.lv (UNESCO Latvijas Nacionālās komisijas mājas lapa; aplūkota 0-05.12.2013.)

⁵⁵ Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģija līdz 2030. gadam. — R.: Latvijas Republikas Saeima, 2010, — 12. lpp.

piederības izjūtu Latvijas kultūras telpai, attīstot sabiedrības radošumā balstītu konkurētspējīgu nacionālo identitāti un veidojot Latvijā kvalitatīvu kultūrvidi.”⁵⁶

UNESCO LNK pārskatā par darbību pirmajos divdesmit gados vēstīts, ka, „mainoties situācijai pasaulē, nenoliedzami ir mainījusies arī UNESCO loma. Šodien UNESCO būtiskākais uzdevums līdzās miera kultūras aizstāvībai ir izcelt to, ka sabiedrības attīstības mērķis ir vispārēja emocionāla un kulturāla sabiedrības labklājība un cilvēka dzīves kvalitāte. Tā vietā, lai runātu par ekonomiski statistiskiem izaugsmes rādītājiem, UNESCO izceļ labas pārvaldības principu, dialoga, starpdisciplināras sadarbības, izglītības, kultūras izpausmju daudzveidības, savstarpēji bagātinošas attīstības vērtību.”⁵⁷ UNESCO LNK secina, ka attīstība, balstīta uz savstarpēju cieņu un novērtējumu ilgtermiņā, ir mierīgāka, ilgtspējīgāka, pārdomātāka, iekļaujošāka salīdzinājumā ar nemitīgu sabiedrības sacensību pēc arvien augoša un mainīga patēriņa preču klāsta.

UNESCO LNK apliecina, ka Latvijā darbojas, lai aizstāvētu šo Latvijas devumu pasaulei — savas labklājības, dzīves kvalitātes un vērtību saglabāšanu, aktualizējot ar izglītības, zinātnes, kultūras, vides saglabāšanas un zināšanu sabiedrības attīstības saistītus jautājumus un Latvijas atbildību to īstenošanā. Tādējādi arī Latvijā pēdējos gados par UNESCO LNK lomu vairs nevar uzskatīt tikai darbu ar ļoti konkrētām un norobežotām UNESCO programmām, bet vairāk mērķi dot pienesumu Latvijas attīstībā, nacionālo vērtību saglabāšanā.⁵⁸

Latvijas dalība UNESCO aktivitātē „Index Translationum”

Index Translationum — pasaules tulkojumu bibliogrāfija — ir UNESCO inicēta darbība, kas aizsākusies 1932. gadā un turpinās mūsdienās. *Index Translationum* mērķis ir apkopot visas pasaules tulkotās grāmatas, t. i., kalpot par pasaules tulkojumu bibliogrāfiju.⁵⁹ Pašlaik *Index Translationum* satur vairāk nekā

⁵⁶ Turpat.

⁵⁷ UNESCO Latvijas Nacionālās komisijas Pārskats par darbu 2011. gadā. — 4.—5. lpp. www.unesco.lv (UNESCO mājas lapa; aplūkota 12.05.2013.)

⁵⁸ UNESCO Latvijas Nacionālās komisijas Pārskats par darbu 2011. gadā. — 4.—5. lpp.

⁵⁹ *Index Translationum*, www.unesco.org (UNESCO mājas lapa; aplūkota 04.10.2013.) http://portal.unesco.org/culture/en/ev.php-URL_ID=7810&URL_DO=DO_TOPIC&URL_SECTION=201.html

1 700 000 bibliogrāfiskos ierakstus no aptuveni 100 valstīm un katru gadu tiek papildināts ar aptuveni 100 000 jauniem ierakstiem. Dati pirms 1979. gada atrodami *Index Translationum* drukātajos izdevumos, pēc 1979. gada reģistrētie — interneta tiešsaistē. UNESCO partneris Latvijā *Index Translationum* veidošanā ir Latvijas Nacionālā bibliotēka.

1.3.2. Projekts „Literatūra pāri robežām” (*Literature Across Frontiers*)

„Literatūra pāri robežām” (*Literature Across Frontiers, LAF*) ir literārās apmaiņas un tās politikas programma — tīkls, ko veido Eiropas organizācijas, kas popularizē literatūru starptautiskā mērogā un atbalsta literāro tulkojumu veikšanu.

Programmu *Literature Across Frontiers* 2001. gadā izveidoja Merkatora Mediju, valodu un kultūru institūts Aberistvithas universitātē (agrāk — Merkatora Centrs Velsas Aberistvithas universitātē), lai apvienotu organizācijas, kas darbojas literatūras popularizēšanas un literāro tulkojumu jomā, iesaistītos daudzpusējos projektos, kas ietver diskusijas par nozares politiku un finansiālā atbalsta iespējām, veidotu grāmatu prezentācijas un nodrošinātu autoru dalību starptautiskos projektos, kopīgi piedalītos starptautiskos grāmatu gadatirgos, organizētu tulkošanas seminārus, publiskas debates, seminārus un starptautiskas konferences, kā arī izdotu interneta žurnālu *Transcript, the European Internet Review of Books and Writing* (*Transcript, Eiropas Grāmatu un rakstniecības vēstnesis internetā*) trīs valodās.⁶⁰

Kopš 2001. gada *LAF* apvieno Eiropas valstu nozīmīgākās organizācijas, kuras promotē literatūru, tulkojumus un starptautisko literāro sadarbību. Sadarbojoties savstarpējos projektos un īstenojot vienotu kultūras un literārās apmaiņas politiku, tiek īstenota vīzija par atšķirīgu, bet vienotu Eiropu, kurā satiekas visdažādākās nacionalitātes un kultūras vērtības, kas jo spilgti izpaužas literatūrā.

Programmas mērķi ir uzlabot tās partneru darbu, būt par jaunu sadarbības un inovatīvu projektu katalizatoru, bet it īpaši:

⁶⁰ „Literature Across Frontiers” mājas lapa — <http://www.lit-across-frontiers.org/about/> (aplūkota 12.01.2014)

- promotēt literatūras darbus, kas sarakstīti valodās, kuras Eiropā izplatītas salīdzinoši mazāk, un kuri starptautiskā kontekstā nav plaši pārstāvēti,
- ar literatūras palīdzību attīstīt starpkultūru dialogu starp Eiropas un citām valstīm,
- veicināt lielāku dažādību tulkotās literatūras izdevumu jomā un starptautiskos literāros pasākumos,
- sekmēt pārspriedumus par būtisko nozares politiku un finansējumu,
- attīstīt inovatīvu pieeju literatūras popularizēšanai, tulkojumu atbalstam un literāro tulkotāju apmācībā, darbojoties mazāk izplatīto valodu lokā,
- veidot sadarbības un pieredzes apmaiņas iespējas un resursus organizāciju un institūciju vidū, kas darbojas nozarē, gan Eiropas Savienībā, gan ārpus tās.⁶¹

LAF ir līdz šim veiksmīgākais piemērs Eiropas Savienības organizāciju sadarbībai grāmatu, lasīšanas un literāro tulkojumu jomā, kā arī piemērs idejai par t.s. Eiropas „pievienoto vērtību”, praksē īstenojot uzskatāmus Eiropas fondu apguves un partneru sadarbības rezultātus.

Pētījumi un analīze

2008. gadā *LAF* ietvaros noslēdzās pirmais posms pētījumam *Liekot literatūrai ceļot: atbalsts literārajai apmaiņai un tulkojumiem Eiropā*⁶². Pētījums sniedz pārskatu par literāro darbu un profesionāļu apriti starptautiskā līmenī, kā arī pārskatus par atsevišķām valstīm, to infrastruktūru un nozares politiku. Pētījums arī ietver datus un statistiku par tulkojumu izdevumiem un literārās apmaiņas un tulkojumu finansiālā atbalsta iespējām atsevišķās valstīs un ES.

Nākamā plānošanas periodā — 2008.—2013. gadā — tika atjaunināta un papildināta pētījumā ietvertā informācija un paplašinātas atsevišķām valstīm veltītās sadaļas.

⁶¹ „Literature Across Frontiers” mājas lapa — <http://www.lit-across-frontiers.org/about/> (aplūkota 12.01.2014)

⁶² Büchler, Aleksandra; Rowlands, Sioned Puw. Making Literature Travel. Support for Literary Exchange and Translation in Europe. — Aberystwyth: Mercator Centre, University of Aberystwyth, 2008.

Publikācijas

Viens no *LAF* galvenajiem mērķiem ir veicināt tulkotās literatūras izplatību, un līdztekus kontaktu attīstīšanai un autoru un viņu grāmatu promotēšanai *LAF* darbojas arī tulkotās literatūras izdošanas jomā:

1) trīsvalodu žurnāla *Transcript, the European Internet Review of Books and Writing (Transcript, Eiropas Grāmatu un rakstniecības vēstnesis internetā)* izdošana. Žurnāls piedāvā mazāk izplatīto valodu literatūras franču, vācu un angļu tulkojumos. Žurnāls bijis ļoti veiksmīgs, piesaistot ap 7000 apmeklētāju ik mēnesi.

– no 2008. gada maija līdz 2013. gada aprīlim *Transcript* iznāca reizi ceturksnī, kopā 20 laidieni.

– tika paplašināts skats uz literatūrām ES kaimiņos,

– tika nodrošināts atbalsts jauno autoru darbam,

– tika pilnveidoti apskati par tulkotajām grāmatām visā pasaulē,

– tika attīstīts partneru izdoto žurnālu tīkls savstarpējai informācijas apmaiņai,

– norisinājās promocijas kampaņa, lai palielinātu žurnāla lasītāju loku, īpaši angļu valodā runājošajās valstīs.

2) *LAF* tulkošanas semināros iztulkoto darbu publikācijas dalībvalstu žurnālos un interneta vietnēs — katrā seminārā top ap 80—100 tulkotu dzejoļu vai īsprozas darbu.

2013. gada nogalē jau bija noslēgušies vairāk nekā 40 semināri, kopā veidojot ap 1600—1800 tulkotu dzejoļu un īsprozas darbu lielākajā daļā Eiropas valodu, kas publicēti žurnālos un internetā, arī Latvijā.

3) Kopš 2006. gada Lielbritānijas izdevēji *Arc Publications* sadarbībā ar *LAF* izdod **bilingvālo antoloģiju sēriju *Jaunā dzeja no Eiropas un tālāk***. Pirmās 2006. gadā iznāca slovēņu dzejas antoloģija, 2007. gadā — čehu un basku. Antoloģijas tiek plaši reklamētas un līdz šim guvušas labas atsauksmes. 2008.—2013. gadā tika izdotas 10 antoloģijas, 2—3 grāmatas katru gadu (poļu, lietuviešu, turku, katalāņu, latviešu (2008. gadā) u. c.)

Tulkotāju apmācība un prasmju attīstība

Tulkotāju prasmju uzlabošanas pilotprojekts

Prasmīgu tulkotāju, kas tulkotu no un starp mazajām valodām, trūkums ir viens no lielākajiem šķēršļiem, kas traucē t. s. „mazo valodu”, t. i. igauņu, somu, islandiešu, latviešu, maltiešu u. c. literatūru izplatību. Pat katalāņu, čehu un poļu literatūras popularizētāji izteikuši nepieciešamību pēc tulkotāju apmācības un būtiska atbalsta viņu literārajiem vēstniekiem — prozas un dzejas tulkotājiem.

Kopš 2008. gada kopā ar Eiropas universitāšu nodaļām tiek attīstīts pilotprojekts, kas piedāvātu alternatīvu pieeju tulkotāju treniņam no mazāk izplatītajām valodām.

Tulkotāju un rakstnieku semināri

Tulkotāju un labu tulkojumu trūkumu mazo valodu starpā *LAF* risina, organizējot atdzejas seminārus, lai attīstītu mazo valodu literatūru tulkošanu ar starpvalodas palīdzību. Līdz šim semināri veiksmīgi notikuši Čehijā, Igaunijā, Slovēnijā, Latvijā, Izraēlā, Maltā un Skotijā, piedaloties vairāk nekā simt dzejniekiem un tulkotājiem igauņu, katalāņu, čehu, basku, īru, velsiešu, norvēģu, islandiešu, flāmu, somu, poļu, skotu, skotu gallu u. c. valodās.

2008.—2013. gadā tika izveidots semināru modelis, izmantojot tulkošanas metodēs starpvalodu, lai īstenotu seminārus dažādu prozas žanru, stāstu un eseju tulkošanai un attīstītu **starpkultūrālus rakstniecības seminārus jauniešiem un jaunajiem rakstniekiem** sadarbībā ar radošās rakstniecības akadēmijām.

Sadarbība, promotēšana un pieredzes apmaiņa literatūras jomā

1) piedalīšanās grāmatu gadatirgos ar kopējiem stendiem

Kopš 2001. gada *LAF* organizējis kopējus partnerorganizāciju standus, piedāvājot iespēju piedalīties tajos grāmatu tirgos, kuros finanšu trūkuma dēļ citādi nebūtu iespējams piedalīties. Stendi piedāvā iepazīstināt gadatirgu apmeklētājus ar

skatu uz Eiropas dimensiju tulkojumu jomā, kā arī konkrētām partneru aktivitātēm (piem., tulkojumu stipendijas).

2001.—2004. gadā kopējie stendi tika veidoti Prāgas, Leipcigas un Gēteborgas grāmatu tirgos.

2005.—2008. gadā katru gadu tika apmeklēti astoņi tirgi, un 2007. gadā *LAF* piedalījās Gēteborgas, Londonas, Leipcigas, Stambulas, Maskavas, Prāgas, Saloniku un Abu Dabi gadatirgos.

2008.—2013. gadā šī ļoti veiksmīgā aktivitāte tika turpināta, ik gadu piedaloties vismaz 6 grāmatu gadatirgos, kā arī attīstot vietējo izdevēju un partneru organizāciju tikšanās, informējot par tulkojumu atbalsta programmām Londonas, Leipcigas, Prāgas, Saloniku, Stambulas, Maskavas *non/fiction*, Abu Dabi, Kairas, Kasablankas, Beirutas, Deli, Pekinas, Buenosairesas, Tokio grāmatu tirgos. Dalība šajos gadatirgos notiek katru gadu vai retāk un kopējos stendos apvieno pārstāvjus no partneru organizācijām.

2) interneta lapas izveide, kas popularizē Eiropas literatūras arābu pasaulē

Viena no projekta *Literature Across Frontiers* iecerēm, kas nav īstenojusies, ir interneta vietne *Al-Gisr/Bridges* (Tilti), kuras galvenais uzdevums — iepazīstināt ar Eiropas literatūru un mūsdienu autoriem, kuru darbus būtu saistoši izdot arābu izdevējiem, iekļaujot biobibliogrāfiskas ziņas un darbu fragmentus arābu un angļu valodā. Interneta lapas saturs tiktu attīstīts vairākos līmeņos, sākot ar Centrāleiropas un Baltijas valstu literatūru.

3) kopprojekti: *SeaLines*, *Metropoetica*, *Poetry Unlimited*, bērnu literatūras projekts

i) *Poetry Unlimited* — jauns Eiropas eksperimentālās dzejas festivāls

Poetry Unlimited kopš 2010. gada notiek katru gadu citā Eiropas valstī (Vācijā, Latvijā u. c.), kur to rīkos viens no programmas partneriem. Katra festivāla programmu veido darba grupa, kurā ietverti partnerorganizāciju pārstāvji.

ii) *SeaLines* rezidenču tīkls

Projekts *SeaLines* norisinājās 2006.—2007. gadā, apvienojot 6 Eiropas ostas pilsētas ar bilingvālu tradīciju — Kārdifu, Galveju, Helsinkus, Rīgu, Koperu un Valetu — rakstnieku rezidencēs, iesaistot vietējos autorus, mūziķus, multimediju māksliniekus un filmu režisorus, lai veidotu katras pilsētas literāru un multimediju portretu. Rezultātā tapuši jauni teksti, dzejoļi un prozas darbi, kā arī skaņdarbi un multimediju projekti.

4) semināru un konferenču organizēšana

Semināru un konferenču organizēšana palīdz sasniegt un iesaistīt profesionāļus, kas strādā literatūras un grāmatniecības jomā un ir saistīti ar nozares politikas veidošanu un finansēm.

Latvijas autoru, tulkotāju, kritiķu un publicistu, Latvijas Literatūras centra pārstāvju dalība LAF organizētajos pasākumos

Latvijas Literatūras centrs (LLC) *LAF* programmā darbojas kopš 2004. gada, piesaistot LR Kultūras ministrijas līdzfinansējumu un piedaloties Valsts kultūrkapitāla fonda projektu un kultūras programmu konkursos. Kopš 2005. gada LLC ir viens no vadošajiem programmas partneriem, kas rūpējas arī par informācijas apriti Baltijas valstīs, sadarbojoties ar līdzīgām organizācijām Lietuvā (*Books from Lithuania, Koperator*) un Igaunijā (*Estonian Literature Information Centre*) un informējot par kopīgiem pasākumiem un aktivitātēm programmas ietvaros.

Programma *Literature Across Frontiers* kopš 2004. gada ir bijis ļoti būtisks partneris ne tikai Latvijas Literatūras centram, bet visai Latvijas literatūras un grāmatniecības nozarei, popularizējot latviešu literatūru un kultūru Eiropā un pasaulē. Ieguvums no dalības programmā ir aplūkojams dažādos līmeņos:

- 1) ārzemju izdevēju un tulkotāji kontakti,
- 2) iespēja piedalīties grāmatu gadatirgos, kuros finansiālu apsvērumu dēļ dalība nebūtu iespējama atbilstošā līmenī vai nebūtu iespējama vispār (stendi Londonas, Leipcigas un Prāgas grāmatu gadatirgos),

3) Latvijas rakstnieku dalība starptautiskos pasākumos un rezidenču programmās,

4) līdzfinansējums: laikā no 2005. līdz 2008. gadam Latvija no LAF programmas naudas izteiksmē guvusi aptuveni 65 000 LVL (92 487 EUR), savukārt LLC no Valsts kultūrkapitāla fonda līdzekļiem dalībai programmā tērējis aptuveni 30 000 LVL (42 686 EUR). Programmas ietvaros tiek apmaksāta daļa no grāmatu gadatirgus stendu platības, literātu uzturēšanās viesnīcās un honorāri par dalību semināros u. c.⁶³

Papildu minētajam LAF aktivitātes ir neatsverama iespēja popularizēt Latvijas valsti un kultūru visā Eiropā.

Projekta aktivitātes, kurās piedalījušies Latvija (Latvijas Literatūras centrs):

- 1) organizāciju tīkls un sadarbība par trešajām valstīm,
- 2) pētījumi un analīze,
- 3) publikācijas,
- 4) tulkotāju apmācība un prasmju attīstība,
- 5) sadarbība, promotēšana un pieredzes apmaiņa literatūras jomā, grāmatas un lasīšana, tulkošana
 - a. piedalīšanās grāmatu gadatirgos ar kopējiem stendiem,
 - b. interneta lapas izveide, kas popularizē Eiropas literatūras arābu pasaulē,
 - c. sadarbība ar literāriem festivāliem un grāmatniecības pasākumiem,
 - d. kopprojekti: *SeaLines*, *Metropoetica*, *Poetry Unlimited*, bērnu literatūras projekts,
 - e. tulkotās literatūras popularizēšana Apvienotajā Karalistē un Īrijā,
 - f. semināru un konferenču organizēšana

Kopš 2004. gada LAF organizētajos pasākumos piedalījušies Latvijas autori: Inga Ābele, Ingmāra Balode, Uldis Bērziņš, Pēteris Cedriņš, Dagnija Dreika, Jānis

⁶³ Latvijas Literatūras centra gada pārskati par 2007.—2013. gadu. — Pieejami Latvijas Literatūras centrā.

Elsbergs, Semjons Haņins, Nora Ikstena, Sandra Kalniete, Juris Kronbergs, Liāna Langa, Laima Muktupāvela, Artūrs Punte, Knuts Skujenieks, Egīls Venters, Kārlis Vērdiņš, Pēteris Zirņītis, kā arī mūziķe Silvija Silava. Dažādos lasījumos, semināros, tikšanās piedalījušies arī Austris Grasis, Ingrida Vāverniece, Dace Pugača, Karstens Lomholts, Ieva Kolmane, Inga Gaile, Inese Zandere, Rūta Kuplā, Māra Zālīte, Leons Briedis, Elīna Bākule, Gita Grīnberga, tulkoņāji čehu valodā Mihals Škrabals, Denisa Šeleliova (*Denisa Šelelyová*), Lenka Matuškova (*Lenka Matouškova*).

2005. gads. Programmas *Literature Across Frontiers* direktores Aleksandras Buhleres darba vizīte un skotu literāta, tulkoņāja un t. s. „mazo valodu” literatūru popularizēņāja Donala Maklohlina sadarbības vizīte. Abos projektos viesu uzturēšanās laikā norisināņjies aktīvs plānošanas darbs turpmākājiem sadarbības posmiem.

2005. gada jūlijā kopā ar Lietuvas literatūras informācijas centru *Books From Lithuania* pēc *Literature Across Frontiers* ierosmes Latvijā un Lietuvā viesojās Lielbritāņijas izdevniecību *Serpent's Tail*, *Arc Publications*, *Harvill* un *Seren* pārstāvji, kas hipotētiski varētu izrādīt interesi par Baltijas tautu literatūru. Vizīte uzskatāma par būtisku, jo Lielbritāņija visu Eiropas valstu vidū izceļas ar īpaši zemiem publicētās tulkoņās literatūras rādītājiem. Tieši tādēļ vizītē Latvijā un Lietuvā tika ielūgti nelielu, bet tulkoņās literatūras publicēšanā ieinteresētu izdevniecību pārstāvji, kas Rīgā apmeklēja vairākus apgādus, ar kuriem varētu veidoties tālāka sadarbība (*Pētergailis*, *Atēna*, *Valters un Rapa*, *Neputns*, *Zvaigzne ABC*, *Jumava*), un tikās ar Latvijas autoriem Noru Ikstenu, Ingu Ābeli, Andru Neiburgu un Paulu Bankovski, kā arī saņēma detalizētu informāciju par autoriem, viņu rakstības stilu un darbu paraugu tulkoņjumus (līdzās uzskaitītājiem četriem autoriem jāmin arī Gundega Repše, kuras darbu fragmenti arī tika iekļauti Lielbritāņijas izdevējiem sniegtajā materiālā).

Jūlijā Slovēņijā, Lipicā notika tradicionālā mazo valodu dzejnieku-tulkoņāju darbnīca-seminārs, kurā Latviju pārstāvēja Jānis Elsbergs. Semināra rezultātā J. Elsbergs latviskoja slovēņu, somu un poļu dzeju (semināra dalībnieki tulko cits cita dzeju, izmantojot tulkoņjumu starpvalodā un tādēļādi radot iespēju tulkoņt dzeju pat tad, ja divu mazo valodu starpā nav neviena atdzejoņāja, kas var strādāt ar oriģināliem).

2005. gada septembrī Latvijas Literatūras centra pārstāve Marta Dziļuma tika aicināta uz vienu no lielākajiem un nozīmīgākajiem bijušās Austrumeiropas literatūras festivāliem — Vilenicas literāro festivālu Slovēnijā. Viņa piedalījās Eiropas literatūru centru pārstāvju apaļā galda diskusijā par mazāk izplatīto valodu literatūru popularizāciju un iespējām, ko šajā jomā paver Eiropas Savienības paplašināšanās fakts.

Septembra nogalē Latvijas Literatūras centrs pārstāvēja Latviju Gēteborgas starptautiskajā grāmatu gadatirgū — nozīmīgākajā grāmatniecības forumā Ziemeļvalstīs. Atšķirībā no iepriekšējām dalības reizēm (kopš 90. gadu vidus Latviju Gēteborgas grāmatu gadatirgū pārstāvēja LR vēstniecības Zviedrijā darbinieki) 2005. gadā LLC apsaimniekoja lielāku — 28 m² stendu, kas bija izvietots tieši pretim tirgus galvenās viesu valsts — Lietuvas — ekspozīcijai. Latvijas literatūra Gēteborgas Starptautiskajā grāmatu gadatirgū tika pārstāvēta arī ar autoru — Liānas Langas, Ineses Zanderes, Noras Ikstenas, Jura Kronberga un kritiķes Ievas Kolmanes — piedalīšanos. Literātu dalību gadatirgū daļēji finansēja LAF programmas ietvaros. Tieši pateicoties veiksmīgajai dalībai 2005. gada Gēteborgas grāmatu tirgū, 2007. gadā Latvija saņēma uzaicinājumu piedalīties viesu valsts statusā 2008. gada tirgū.

Izveidots žurnāla *Transcript* Latvijai veltītais numurs angļu, franču un vācu valodā un notikusi tā prezentācija festivāla *Prozas lasījumi* ietvaros.⁶⁴

2006. gadā tika īstenots tobrīd lielākais ar latviešu literatūras eksportu saistītais projekts — Latvijas kultūras programma un dalība viesu valsts statusā Prāgas grāmatu tirgū, kas atzīts par Centrāleiropas nozīmīgāko grāmatniecības izstādi. 2006. gadā tirgus bija veltīts Ziemeļu literatūrai, Latvijai atvēlētā centrālā vietā. Latvijai veltīto pasākumu ietvaros notika gan latviešu dzejas antoloģijas prezentācija, gan izstāde par latviešu un čehu literārajiem sakariem un diskusija par tulkojumiem starp dažādām kultūrām, kā arī programma bērniem. Literārajā un muzikālajā programmā piedalījās 17 latviešu autori jeb, laikraksta *Mlada fronta Dnes* vārdiem, „iespaidīga delegācija”⁶⁵. Citu grāmatu vidū tika atvērts arī Alberta Bela romāna

⁶⁴ Latvijas Literatūras centra gada pārskats par 2005. gadu. — Pieejams Latvijas Literatūras centrā.

⁶⁵ Ruduša R. Latvija — Prāgas grāmatu tirgus galvenais viesis. — Diena. — 2006. gada 26. aprīlis.

„Bezmiēgs” tulkojums — iepriekš ēhiski bija publicēti vairāki viņa romāni, tāpēc tieši Bels bija uzskatāms par tobrīd un arī šobrīd Čehijā pazīstamāko latviešu rakstnieku.

„Latvija kā galvenais viesis — tā bija ēhu izvēle,” tolaik stāstīja Latvijas Literatūras centra direktore Marta Dziļuma, atzīstot, ka „tas ir liels gods, bet arī liela atbildība”, un uzsverot, ka tik vērienīga latviešu literātu pārstāvniecība Čehijā bijusi iespējama, galvenokārt pateicoties diviem cilvēkiem — Kārļa universitātes baltu valodu pasniedzējam Pāvelam Šollam un profesoram Radegastam Parolekam; pateicoties viņiem, ēhu lasītāji pazīst latviešu literatūru un, pateicoties viņiem, ir izaugusi jauna tulkotāju paaudze.⁶⁶

Projekta *SeaLines* ietvaros augustā un septembrī Rīgā uzturējās trīs ārzemju rakstnieki — Maikls O’Loklins (*Michael O’Laughlin*, Īrija), Klēra Acopardi (*Clare Azzopardi*, Malta) un Ians Deividsons (*Ian Davidson*, Velsa). Rakstnieki, apmeklējot ostas pilsētas, veidoja literāri multimediju pilsētas portretu un iepazīnās ar vietējo literāro sabiedrību, kā arī noteiktiem attiecīgās pilsētas kultūras, ekonomiskajiem un vēsturiskajiem aspektiem. *SeaLines* ir starptautisks projekts, kurā iesaistījušās sešas bilingvālas Eiropas ostas pilsētas (Rīga, Kopere, Helsinki, Kārdifa, Galveja, Valeta). Projekta centrālā tēma ir starpkultūru komunikācija kā galvenais kultūras attīstības un inovāciju impulss. Savukārt literārais bilingvālisms šajā projektā tiek skatīts kā potenciāls starpkultūru dialogam. Projekta *SeaLines* ietvaros Galvejā uzturējušies Latvijas literāti Semjons Haņins un Arturs Punte, Kārdifā — Jānis Elsbergs, Valetā pabijusi rakstniece Laima Muktupāvela, Koperē — rakstnieks Egīls Venters.

Novembrī Latvijas Republikas vēstniecībā Londonā notika grāmatas *Wolf One-Eye* („Vilks Vienacis”) atvēršanas svētki, kurus apmeklēja mūsdienu literatūras interesenti no Lielbritānijas. Svētkos piedalījās grāmatas autors Juris Kronbergs, atdejojotāja Māra Rozītis, Latvijas Republikas ārkārtējais un pilnvarotais vēstnieks Lielbritānijā Indulis Bērziņš, *Arc Publications* vadītāji Tonijs Vords (*Tony Ward*) un Andžela Džārmēna (*Angela Jarman*), kā arī Latvijas Literatūras centra direktors Jānis Oga. Sarīkojumu organizēja LR vēstniecība Lielbritānijā sadarbībā ar *LAF*.⁶⁷

⁶⁶ Ruduša R. Latvija — Prāgas grāmatu tirgus galvenais viesis.

⁶⁷ Latvijas Literatūras centra gada pārskats par 2006. gadu. — Pieejams Latvijas Literatūras centrā.

2007. gada centrālais notikums bija projekta *SeaLines* turpinājums. 27. aprīlī dzejnieks Arturs Punte kopā ar rakstniekiem Seliju de Freini (*Celia de Fréine*), Barbaru Korunu (*Barbara Korun*) un Maiklu O’Loklinu (*Michael O’Laughlin*) prezentēja rezidencēs — Koperē, Rīgā un Galvejā — tapušos darbus. A. Punte demonstrēja savu filmu *Gastarbeiters*, kuras pamatā ir viņa sacerēts dzejolis, kas sarakstīts no „literārā” viesstrādnieka skatupunkta. Dzejnieks iedvesmojies no latviešu un citu tautu imigrantu viesstrādnieku atmiņu stāstiem par skolas laikā mācīto dzeju. Dzejolis, kas publicēts festivālam veltītajā laikrakstā *Cúirt Annual 2007. New Writing*, un filma tapusi projekta *SeaLines* ietvaros. Minētājā laikrakstā ievietots arī īru rakstnieka Maikla O’Loklina dzejolis „Maskavas priekšpilsēta” (*The Moscow Suburb*), kas pabeigts 2006. gada augustā — literāta viesošanās laikā Rīgā.

2007. gada septembrī Latvijā viesojās rakstnieki no Itālijas, Čehijas, Izraēlas un Turcijas, lai piedalītos *LAF* organizētajā atdzejas seminārā un vairākos Dzejas dienu pasākumos. Atdzejas seminārs ir viens no svarīgākajiem *LAF* pasākumiem, kas katru gadu notiek citā valstī. 2007. gadā uz semināru Latvijā bija ieradusies dzejniece Sabina Mesega (*Sabina Messeg*) no Izraēlas, rakstnieks Paolo Rufilli (*Paolo Rufilli*) no Itālijas, divi dzejnieki no Turcijas — Envers Erdžans (*Enver Ercan*) un Ataols Behramoglu (*Ataol Behramoğlu*), Petrs Borkovecs (*Petr Borkovec*) no Čehijas, kā arī *LAF* vadītāja atdzejotāja Aleksandra Buhlere (*Alexandra Buchler*) no Lielbritānijas. Savukārt Latviju seminārā pārstāvēja Dagnija Dreika un Uldis Bērziņš.

Seminārs notika Starptautiskajā Rakstnieku un tulkotāju mājā Ventspilī. Katru dienu atdzejošanas darbs notika gan individuāli, gan strādājot pāros un grupās. Tāpat semināra ietvaros risinājās atdzejoto darbu lasījumi un diskusijas. Dzejnieki atdzejāja, izmantojot parindeņus angļu valodā. Kopumā atdzejas seminārā tika iztulkots vairāk nekā 100 dzejoļu. Šāds seminārs ir lielisks aizsākums turpmākai sadarbībai, kontaktiem, jauniem projektiem un jaunu grāmatu izdošanai.

Semināra dalībnieki ar darbu lasījumiem uzstājās Dzejas dienu pasākumā „Viesu vakars” 13. septembrī restorānā „A.Suns”. Abi turku dzejnieki bija uzmanības centrā 14. septembra literārajā pēcpusdienā „Divi turki” Fotogrāfijas muzejā, kurā piedalījās arī Uldis Bērziņš un Pēters Brūveris.

Dzejas dienu ietvaros 14. septembrī notika „SeaLines” dalībnieku dzejas vakars. Pasākumā piedalījās latviešu un cittautu dzejnieki: Jānis Elsbergs, Semjons

Haņins, Arturs Punte un Ingmāra Balode no Latvijas, kā arī Ians Deividsons (Ian Davidson) no Lielbritānijas un Maikls O'Loklins (Michael O'Laughlin) no Īrijas.

Sarīkojumā tika lasīti fragmenti no darbiem, kas tapuši „SeaLines” ietvaros, rakstniekiem viesojoties projektā iesaistītajās valstīs. 2006. gada aprīlī „SeaLines” norisinājās Īrijas pilsētā Galvejā, piedaloties multimedialās tekstgrupas „Orbīta” pārstāvjiem — Latvijas krievu dzejniekiem Arturam Puntem un Semjonam Haņinam.

No 26. līdz 29. oktobrim Latvijas Literatūras centra pārstāvji kopā ar vairākiem latviešu dzejniekiem piedalījās Stambulas grāmatu gadatirgū un latviešu dzejas antoloģijas atvēršanas pasākumos.

Latviešu dzejai velītos pasākumus Stambulas grāmatu tirgus laikā organizēja Latvijas Literatūras centrs sadarbībā ar Turcijas Rakstnieku savienību un Stambulas grāmatu tirgu.

Oktobra nogalē Stambulā izdevniecībā *Komsu* iznāca latviešu dzejas antoloģija „Velna ducis”, kas tapusi, sadarbojoties turku dzejniekam un atdzejotājam Ataolam Behramoglu un latviešu dzejniekam un atdzejotājam Uldim Bērziņam. Grāmatā pārstāvēti trīspadsmit dzejnieki ar darbu atdzejojumiem turku valodā: Māris Salējs, Liāna Langa, Kārlis Vērdiņš, Jānis Elsbergs, Leons Briedis, Pēters Brūveris, Amanda Aizpuriete, Knuts Skujenieks, Uldis Bērziņš, Edvīns Raups, Juris Kronbergs, Guntars Godiņš, Jānis Rokpelnis.

Grāmatas atvēršanas sarīkojumos 26. oktobrī Turcijas Rakstnieku savienībā un 29. oktobrī Stambulas grāmatu gadatirgū piedalījās latviešu dzejnieki Uldis Bērziņš, Knuts Skujenieks, Juris Kronbergs, Liāna Langa, turku dzejnieki Ataols Behramoglu un Envers Erdžans, kā arī latviešu mūziķe Silvija Silava, kas īpaši šim dzejas vakaram sarakstījusi vairākas dziesmas.

27. oktobrī latviešu dzejnieki kopā ar kolēģiem no Turcijas, Kipras, Katalānijas, Slovēnijas, Polijas, Rumānijas un Velsas piedalījās starptautiskos dzejas lasījumos Stambulas grāmatu veikalā *Mefisto*, savukārt 29. oktobrī Stambulas grāmatu gadatirgū norisinājās vēl vairāki pasākumi ar latviešu piedalīšanos: diskusija „Turcija eiropiešu acīm — fakts, mīts un fikcija” (piedalās dzejnieks, atdzejotājs un turkologs Uldis Bērziņš) un seminārs „Eiropas Savienības un nacionālās atbalsta programmas tulkojumiem” (piedalās Latvijas Literatūras centra direktors Jānis Oga).

Līdztekus pasākumiem Stambulā norisinājās arī LAF rīkots atdzejas seminārs ar Turcijas, Kipras, Katalānijas, Slovēnijas, Polijas, Rumānijas un Velsas dzejnieku piedalīšanos. Šā gada septembrī līdzīgs seminārs norisinājās Starptautiskajā Rakstnieku un tulkotāju mājā Ventspilī.⁶⁸

2008. gada janvārī 40. Starptautiskā Kairas grāmatu tirgus ietvaros Eiropas rakstnieki un literāro organizāciju pārstāvji, to vidū tobrīd divpadsmit valodās tulkotās grāmatas „Ar balles kurpēm Sibīrijas sniegos” autore Sandra Kalniete un Latvijas Literatūras centra direktors Jānis Oga, pasniedza dāvinājumu Aleksandrijas bibliotēkai — Eiropas literatūras tulkojumus angļu, vācu un franču valodā.

Eiropas rakstnieku Ēģiptes apmeklējumu un vairāk nekā 100 Eiropas mūsdienu literatūras izdevumu dāvinājumu bibliotēkai organizē Eiropas literatūras centru tīkls „Literatūra pāri robežām” (*Literature Across Frontiers*) sadarbībā ar Aleksandrijas bibliotēku un Annas Lindas fondu.

Kopā ar Latvijas pārstāvjiem Ēģiptē viesosies un vairākos literāros pasākumos piedalījās arī rakstnieki no citām valstīm: Naiels Grifitss (*Niall Griffiths*) un Džeimss Robertsons (*James Robertson*) no Lielbritānijas, Antons Hikičs (*Anton Hykisch*) no Slovākijas, Svetlana Makarovica (*Svetlana Makarovic*) no Slovēnijas un īpašais viesis, pazīstamais ēģiptiešu rakstnieks Ibrahims Abdels Megids (*Ibrahim Abdel Meguid*).

Plašais Aleksandrijas bibliotēkas krājums tika papildināts ar šādiem latviešu literatūras tulkojumiem: Sandras Kalnietes romānu „Ar balles kurpēm Sibīrijas sniegos” angļu un vācu valodā, Jura Kronberga dzejoļu krājumu „Vilks Vienacis” angļu valodā, Anšlava Eglīša romānu „Homo Novus” vācu valodā, Ingas Ābeles un Erika Ādamsona īsprozas tulkojumiem franču valodā, kā arī citu latviešu rakstnieku darbu tulkojumiem un latviešu literatūras antoloģijām angļu, vācu un franču valodā.

Ar *LAF* palīdzību veidotā kontakti sadarbība Ziemeļvalstīs tika attīstīta 2008. gada septembrī notikušajā Gēteborgas grāmatu gadatirgū, Latvijai piedaloties viesu valsts statusā (skat. 3.6.2. apakšnodaļu).⁶⁹

⁶⁸ Latvijas Literatūras centra gada pārskats par 2007. gadu. — Pieejams Latvijas Literatūras centrā.

⁶⁹ Latvijas Literatūras centra gada pārskats par 2008. gadu. — Pieejams Latvijas Literatūras centrā.

2009. gada aprīlī Latvijas Literatūras centra pārstāvji programmas *Literature Across Frontiers* ietvaros piedalījās Londonas grāmatu gadatirgū, kas ir ievērojamākā pavasara tikšanās vieta grāmatu tirgotājiem, izdevējiem, bibliotekāriem un citiem grāmatniecības profesionāļiem no visas pasaules. Trīs dienu laikā notiek grāmatu izstāde un tirdzniecība, biznesa kontaktu dibināšana un grāmatu gadatirgus dalībnieku un apmeklētāju izglītošana dažādos semināros. 2013. gadā aizsāktā visu trīs Baltijas valstu sadarbība, vienojoties par kopīgu dalību viesu valstu statusā Londonas grāmatu gadatirgū 2018. gadā, tieši saistāma ar Latvijas dalību programmas *Literature Across Frontiers* stendā Londonas grāmatu tirgū 2004.—2013. gadā, jo, atšķirībā no Lietuvas un Igaunijas, kas ar nacionālajiem stendiem piedalās Londonas grāmatu tirgū jau kopš 2001. gada, Latvijai finansiālu iemeslu dēļ tas pirmoreiz bija iespējams tikai 2014. gadā.

Novembrim Starptautiskajā Rakstnieku un tulkotāju mājā Ventspilī norisinājās starptautisks atdzejas seminārs, kas vienkopus pulcēja dzejniekus Eiropas Ksavjēru Farē (*Xavier Farré*, Katalonija, Spānija), Bartošu Konstratu (*Bartosz Konstrat*, Polija), Artūru Vaļoni (*Artūras Valionis*, Lietuva), Donātu Petrošu (*Donatas Petrošius*, Lietuva), Ingmāru Balodi (Latvija) un Kārli Vērđiņu (Latvija). Nedēļas garumā tika radīti dalībnieku darbu atdzejojumi lietuviešu, poļu, angļu, katalāņu un latviešu valodā, kas pēcāk publicēti iesaistīto valstu kultūras periodikā. Atdzejas semināru vadīja „Literatūra pāri robežām” direktore, atdzejojotāja un tulkotāja no angļu, grieķu un čehu valodas Aleksandra Buhlere (*Alexandra Büchler*).⁷⁰

2010. gads, jau finanšu krīzes ietekmēts, kad būtiski samazinās Latvijā pieejamais līdzfinansējums dalībai LAF projekts, zīmīgs ar starptautiskā ceļojošā festivāla *Poetry Unlimited* norisi Rīgā Dzejas dienu ietvaros, uzstājoties atdzejas darbnīcas *Metropoetica* dalībniecēm — dzejniecēm Jūlijai Fedorčukai (*Julia Fiedorczuk*, Polija), Sannai Karlstrēmai (*Sanna Karlstrom*, Somija), Anai Pepelnikai (*Ana Pepelnik*, Slovēnija), Zoī Skoldingai (*Zoë Skoulding*, Velsa), Sigurbjorgai Trastardotirai (*Sigurbjorg Thrastardottir*, Islande), Elžbetai Vujčikai-Līsei (*Elżbieta Wójcik-Leese*, Polija) un Ingmārai Balodei (Latvija).

⁷⁰ Latvijas Literatūras centra gada pārskats par 2009. gadu. — Pieejams Latvijas Literatūras centrā.

Darbnīcas *Metropoetica* dalībnieču mērķis bija noskaidrot, vai dzejas rakstīšanai ir saistība ar mērķtiecīgām pastaigām pa pilsētu — atdzejojot citai citas darbus un iepazīstot arvien jaunas pilsētas. *Metropoetica* aizsākās 2009. gadā ar darbnīcām Krakovā un Ļubļanā. Starpposmos sadarbība notiek tiešsaistē internetā.⁷¹

„Šī ir pirmā reize, kad visas dzejnieces ir kopā — iepriekš, Ļubļanā un Krakovā, kāda no mums nevarēja būt klāt. Tad tika radīti sms dzejoļi pilsētu apmaiņai, bet Rīga acīmredzot ir visveiksmīgākā pilsētā — jo tagad, darbojoties visām kopā, atliek vien izvēlēties no daudzajiem motīviem, ko gribētos savienot un iekļaut lasījumā un tālākos plānos,” komentēja darbnīcas dalībniece dzejniece Ingmāra Balode.⁷²

2011. gada svarīgākais notikums *LAF* projekta pasākumu vidū Latvijai bija latviešu mūsdienu dzejas antoloģijas „*Six Latvian Poets*” („Seši latviešu dzejnieki”) iznākšana un atvēršanas pasākumi oktobrī Londonā, Velsā un Mančestrā. Tajos piedalījās dzejnieki Anna Auziņa un Kārlis Vērdiņš un grāmatas sastādītāja un atdzejojātāja Ieva Lešinska.⁷³

Antoloģija „*Six Latvian Poets*” tika izdota Lielbritānijas izdevniecībā „*Arc Publications*” atdzejas sērijā „*New Voices from Europe & Beyond*”. Antoloģijā Ievas Lešinskas atdzejojumā apkopoti jaunās paaudzes latviešu dzejnieku Annas Auziņas, Ingmāras Balodes, Agneses Krivades, Māra Salēja, Marta Pujāta un Kārļa Vērdiņa dzeja. Izdevumu ievada atdzejojātājas priekšvārds un Jura Kronberga raksts par latviešu dzejas vēsturi.

Pirmo reizi pasākumu kopīgu pasākumu organizēšanā Lielbritānijā sadarbojās divas mazās valstis — Maķedonija un Latvija, jo līdz ar latviešu dzejas antoloģiju tika atvērta arī maķedoniešu mūsdienu dzejas antoloģija „*Six Macedonian Poets*”, kuru pārstāvēja Maķedonijas dzejnieki Lidija Dimkovska (*Lidija Dimkovska*) un Igors Isakovskijs (*Igor Isakovski*).

⁷¹ Latvijas Literatūras centra gada pārskats par 2010. gadu. — Pieejams Latvijas Literatūras centrā.

⁷² Dzejas dienās uzstāsies atdzejas darbnīcas *Metropoetica* dalībnieces. — <http://www.delfi.lv/kultura/news/books/dzejas-dienas-uzstasies-atszejas-darbnicas-metropoetica-dalibneces.d?id=34095145> (aplūkots 30.08.2013)

⁷³ http://www.lit-across-frontiers.org/calendar_detail.php?id=217 (aplūkots 02.03.2012)

Latviešu un maķedoniešu dzejas lasījumi norisināsies 15. oktobrī Londonā, *Rich Mix Centre*, projekta *Maintenant* projekta ietvaros kopā ar dzejniekiem no Maķedonijas, Krievijas un Lielbritānijas, 17. oktobrī Hebdenbridžā, 18. oktobrī Bangorā, Ziemeļvelsā un 19. oktobrī Mančestrā, Antonija Bērdžesa centrā (*Anthony Burgess Centre*), Mančestras Literatūras festivāla ietvaros.⁷⁴

2012. un 2013. gadā LAF turpināja nodrošināt Latvijai iespēju piedalīties Londonas grāmatu gadatirgū.

Savukārt 2013. gada decembrī Latvijā, festivāla „Prozas lasījumi” ietvaros notika pirmā īsprozas tulkošanas darbnīca, kurā piedalījās seši jaunie autori: Jaroslavs Rumpli (*Jaroslav Rumpli*, Slovēģija), Alba Dedeu (*Alba Dedeu*, Katalānija), Vilis Kasims (Latvija), Jāps Krols (*Jaap Krol*, Nīderlande), Jana Šrāmkova (*Jana Šrāmkové*, Čehija). Katrs, izmantojot angļu valodu kā starpniekvalodu, tulkoja pārējo dalībnieku stāstus savā dzimtajā valodā.⁷⁵

1.3.3. Pārskats par Eiropas institūcijām literārās tulkošanas atbalstam

Valsts	Organizācijas	Nozīmīgākās aktivitātes
Austrija	Austrijas Federālā kanceleja, Mākslas sekcija Kultūrkontaktu institūts humanitārām zinātnēm Vīnes pilsēta	Dotācijas, balvas un stipendijas tulkošanas un tulkotāju atbalstam (balva Austrijas literārajam tulkotājam un austriešu literatūras ārvalstu tulkotājam), projektu dotācijas tulkojumiem, ceļojumu stipendijas ārvalstu un Austrijas tulkotājiem, dotācijas grāmatu un iekārtu iegādei Dotācijas tulkotājiem un izdevējiem austriešu literatūras tulkošanai un izdošanai (īpaša programma Austrumeiropas reģionam). Stipendijas līdz divu mēnešu rezidencei Vīnē rakstniekiem no

⁷⁴ Latvijas Literatūras centra gada pārskats par 2011. gadu. — Pieejams Latvijas Literatūras centrā.

⁷⁵ Latvijas Literatūras centra mājas lapa — www.literature.lv (aplūkota 20.12.2013.)

		<p>Austrumeiropā valstīm.</p> <p><i>Paul Celan Fellowship</i> tulkotājiem</p>
<p>Beļģija (Flandrija) (Valonija)</p>	<p>Flāmu Literatūras fonds Briseles tulkotāju māja Franču komūnas Senefes koledža</p>	<p>Flāmu un nīderlandiešu literatūras popularizēšana ārzemēs</p> <p>Tulkojumu atbalsts līdz 75% no tulkojuma izmaksām</p> <p>Radošo braucienu atbalsts</p> <p>Atbalsts Beļģijas frankofonās literatūras popularizēšanai</p> <p>Tulkojumu subsīdijas</p> <p>Tulkotāju izmitināšana</p>
<p>Bulgārija</p>	<p>Nacionālais grāmatu centrs (<i>National Book Centre</i>) Kultūras ministrija (<i>Ministry of Culture</i>) Eiropas-Bulgārijas kultūras centrs (<i>Euro-Bulgarian Cultural Centre</i>)</p>	<p>Grāmatu popularizēšana Bulgārijā</p> <p>Atbalsts tulkojumu izdošanai Bulgārijas izdevējiem</p> <p>Radošo braucienu atbalsts Bulgārijas rakstniekiem</p> <p>Tulkojumu atbalsta programma ārvalstu izdevējiem</p>
<p>Čehija</p>	<p>Kultūras ministrija Nacionālās literatūras fonds (<i>National Literature Fund</i>) Rakstnieku savienība (<i>Writers' Union</i>)</p>	<p>Tulkojumu izdošanas atbalsts ārvalstu izdevējiem līdz 100% no tulkojuma izmaksām</p> <p>Radošo braucienu atbalsts</p> <p>Atbalsts nacionālajiem stendiem grāmatu tirgos</p> <p>Atbalsts tulkojumu izdošanai čehu valodā</p> <p>Vasaras semināri čehu literatūras tulkošanai</p> <p>Balva <i>Bohemica prize</i> čehu literatūras tulkotājiem</p> <p>Čehu literatūras un autoru popularizēšana</p>

	<p>Čehijas centri (<i>Czech Centres</i>) (Ārlietu ministrija)</p> <p>Starptautiskais Prāgas grāmatu tirgus <i>Grāmatu pasaule</i> (<i>Svet knihy</i>)</p>	<p>Prāgas grāmatu tirgus un literatūras festivāla organizēšana</p>
Dānija	<p>Dānijas Literatūras informācijas centrs (Dānijas Mākslas aģentūras sastāvdaļa)</p>	<p>Dāņu literatūras popularizēšana ārzemēs (publikācijas, dalība grāmatu tirgos, mājas lapa)</p> <p>Atbalsts tulkojumiem Dānijas un ārvalstu izdevējiem līdz 100% no tulkojuma izmaksām</p> <p>Radošo braucienu atbalsts autoriem un tulkotājiem</p>
Francija	<p>Nacionālais grāmatu centrs</p> <p>Literāro tulkotāju kolēģija</p> <p>Rakstnieku un tulkotāju māja Arlā</p> <p>Francijas institūts</p> <p>Parīzes grāmatu tirgus (<i>Salon du Livre</i>)</p>	<p>Atbalsts Francijas un ārvalstu izdevējiem tulkojumu izdošanai, no 20 līdz 60% no tulkojuma izmaksām</p> <p>Tulkojumu stipendijas tulkotājiem</p> <p>Radošo braucienu atbalsts ārvalstu tulkotājiem</p> <p>Rezidences tulkotājiem, autoriem un tulkotājiem</p> <p>Izdevējdarbības atbalsta programma</p> <p>Radošo braucienu atbalsts autoriem</p> <p><i>Alembert Fund</i> programma inovatīviem projektiem, kas popularizē franču valodu</p>
Grieķija	<p>Kultūras ministrija</p> <p>Grieķijas Nacionālais grāmatu centrs</p> <p>Lefkes māja</p> <p>Grieķijas kultūras institūti (Ārlietu ministrija)</p> <p>Saloniku grāmatu tirgus</p>	<p>Tulkojumu izdošanas atbalsts ārvalstu izdevējiem</p> <p>Valsts balva grieķu un ārvalstu tulkotājiem</p> <p>Grieķijas literatūras popularizēšana ārzemēs (informācija, grāmatu tirgi, autoru vizītes, pasākumu organizēšana, starptautiski sadarbības projekti, arī izpēte un grāmatu sektora monitorings)</p> <p>Tulkotāju stipendijas</p> <p>Semināri tulkotājiem</p> <p>Rakstnieku un tulkotāju māja Parosas salā</p>

		Rakstnieku un tulkotāju centrs Rodas salā
Horvātija	Kultūras ministrija Tulkotāju asociācija Zagrebas grāmatu tirgus Pulas grāmatu tirgus	Tulkojumu izdošanas atbalsts ārvalstu izdevējiem Dalība starptautiskos grāmatu tirgos Horvātu literatūras tulkojumu datubāze Rakstnieku rezidenču programmas
Igaunija	Igaunijas Kultūrkapitāla fonds Igaunijas Literatūras informācijas centrs Kesmu rakstnieku un tulkotāju māja	Programma <i>Traducta</i> — stipendijas igauņu literatūras tulkošanai līdz 100% no tulkojuma izmaksām Radošo braucienu atbalsts tulkotājiem Igauņu literatūras popularizēšana (informācija, mājas lapa, publikācijas, dalība grāmatu tirgos, sadarbības projekti) Semināri igauņu literatūras tulkotājiem
Islande	Islandes Literatūras centrs Reikjavīkas pilsētas bibliotēka	Islandiešu literatūras popularizēšana ārzemēs (informatīvi materiāli un dalība grāmatu tirgos) Tulkojumu izdošanas atbalsts ārvalstu izdevējiem Radošo braucienu atbalsts autoriem Rezidenču programma Islandes rakstnieku un tulkotāju mājā Radošo braucienu atbalsts islandiešu literatūras tulkotājiem Mājas lapa angļu valodā par islandiešu autoriem
Īrija	Īrijas Literatūras centrs Īrijas Mākslas padome	Īru literatūras popularizēšana, publikācijas, dalība grāmatu tirgos Atbalsts Īrijas un ārvalstu izdevējiem tulkojumu izdošanai līdz 100% no tulkojuma izmaksām Tulkotāju rezidenču programma ārvalstu tulkotājiem Radoši braucienu atbalsts rakstniekiem un tulkotājiem Atbalsts starptautiskām aktivitātēm un Īrijas literatūras popularizēšanai ārzemēs

Itālija	<p>Kultūras ministrija Itālijas kultūras institūti (Ārlietu ministrija) Turīnas grāmatu tirgus Boloņas bērnu grāmatu tirgus</p>	<p>Atbalsts ārvalstu izdevējiem tulkojumu izdošanai līdz 100% no tulkojuma izmaksām Valsts apbalvojums itāļu un ārvalstu tulkotājiem Itāļu literatūras popularizēšana Starptautiska bērnu literatūrai veltīta gadatirgus organizēšana</p>
Kipra	Kultūras ministrija	Atbalsts ārvalstu izdevējiem tulkojumu izdošanai
Latvija	<p>Kultūras ministrija Valsts kultūrkapitāla fonds Latvijas Literatūras centrs Latvijas Rakstnieku savienība Starptautiskā rakstnieku un tulkotāju māja Ventspilī Latvijas Grāmatizdevēju asociācija Latvijas Grāmatnieku ģilde Rīgas grāmatu svētki (SIA BTI)</p>	<p>Atbalsts ārvalstu izdevējiem tulkojumu izdošanai līdz 100% no tulkojuma izmaksām un daļēji izdošanas izmaksām Radošo braucienu atbalsts rakstniekiem, tulkotājiem un izdevējiem Latviešu literatūras popularizēšana ārzemēs (informatīvi materiāli, mājas lapa, dalība grāmatu tirgos) Latvijas Literatūras gada balva (<i>Laligaba</i>) Lokāls grāmatu tirgus Festivāli <i>Dzejas dienas</i> un <i>Prozas lasījumi</i> Rezidenču programma autoriem un tulkotājiem</p>
Lielbritānija	<p>Britu padome Anglijas Mākslas padome Skotijas Mākslas padome</p>	<p>Atbalsts kultūras apmaiņai Radošo braucienu atbalsts rakstniekiem, tulkotājiem un izdevējiem ārzemēs un uz Lielbritāniju Atbalsts Lielbritānijas izdevējiem tulkojumu izdošanai</p>

	<p>Velsas Mākslas padome <i>Velsiešu literatūra</i> <i>ārzemēs</i></p> <p>Velsas Grāmatu padome</p> <p>Britu literārās tulkošanas centrs</p> <p>Londonas grāmatu tirgus</p>	<p>Atbalsts ārvalstu izdevējiem tulkojumu izdošanai</p> <p>Atbalsts starptautiskiem pasākumiem Anglijā</p> <p>Atbalsts starptautiskiem pasākumiem Skotijā</p> <p>Atbalsts starptautiskiem pasākumiem Velsā</p> <p>Velsiešu literatūras popularizēšana (mājaslapa, publikācijas, dalība grāmatu tirgos)</p>
Lihtenšteina	informācija nav pieejama	
Lietuva	<p>Kultūras ministrija <i>Lietuvas grāmatas</i> (Kultūras ministrijas aģentūras <i>Koperator</i> departaments)</p> <p>Baltijas grāmatu tirgus</p>	<p>Atbalsts ārvalstu izdevējiem tulkojumu izdošanai līdz 100% no tulkojuma izmaksām</p> <p>Radošo braucienu atbalsts rakstniekiem, tulkotājiem un izdevējiem</p> <p>Lietuviešu literatūras popularizēšana ārzemēs (informatīvi materiāli, mājas lapa, dalība grāmatu tirgos)</p> <p>Rezidenču programma autoriem un tulkotājiem</p>
Malta	Maltas Kultūras un mākslas padome	Atbalsts starptautiskām aktivitātēm pēc pieprasījuma
Nīderlande	<p>Nīderlandiešu literatūras izdošanas un tulkošanas fonds</p> <p>Amsterdamas tulkotāju māja</p>	<p>Nīderlandiešu un flāmu literatūras popularizēšana ārzemēs (dalība grāmatu tirgos, publikācijas, pasākumi ārzemēs, mājas lapa)</p> <p>Atbalsts Nīderlandes un ārvalstu izdevējiem tulkojumu izdošanai līdz 100% no tulkojuma izmaksām</p> <p>Radošo braucienu atbalsts rakstniekiem</p> <p>Rezidences nīderlandiešu literatūras tulkotājiem</p>

Norvēģija	NORLA — Norvēģu literatūra ārzemēs	Norvēģu literatūras popularizēšana ārzemēs (dalība grāmatu tirgos, publikācijas, pasākumi ārzemēs, mājas lapa) Atbalsts daiļliteratūras un dokumentālās prozas tulkojumiem Radošo braucienu atbalsts rakstniekiem un norvēģu literatūras tulkotājiem Semināru organizēšana
Polija	Polijas Grāmatu institūts Villa Decius Krakovā Poļu kultūras institūti (Kultūras ministrija) Varšavas grāmatu tirgus Krakovas grāmatu tirgus	Poļu literatūras popularizēšana ārzemēs (dalība grāmatu tirgos, publikācijas, pasākumi ārzemēs, mājas lapa) Atbalsts ārvalstu izdevējiem tulkojumu izdošanai līdz 100% no tulkojuma izmaksām un daļēji izdošanas izmaksām Radošo braucienu atbalsts rakstniekiem <i>Transatlantic Prize</i> poļu literatūras tulkotājiem Radošo braucienu atbalsts poļu literatūras tulkotājiem
Portugāle	Portugāles Grāmatu un bibliotēku institūts	Portugāļu literatūras popularizēšana ārzemēs (dalība grāmatu tirgos, publikācijas, pasākumi ārzemēs, mājas lapa) Atbalsts Portugāles un ārvalstu izdevējiem tulkojumu izdošanai līdz 100% no tulkojuma izmaksām Radošo braucienu atbalsts rakstniekiem un tulkotājiem Literāru sarīkojumu organizēšana ārzemēs
Rumānija	Rumānijas Kultūras institūts Rumānijas Izdevēju asociācija	Rumāņu literatūras popularizēšana ārzemēs (dalība grāmatu tirgos, publikācijas, pasākumi ārzemēs, mājas lapa) Atbalsts ārvalstu izdevējiem tulkojumu izdošanai Stipendijas tulkotājiem Stipendijas ārvalstu kultūras žurnālistiem

Slovākija	Slovāku literatūras informācijas centrs Budmerikes pils bibliotēka	Slovāku literatūras popularizēšana ārzemēs (dalība grāmatu tirgos, publikācijas, pasākumi ārzemēs, mājas lapa) Atbalsts ārvalstu izdevējiem tulkojumu izdošanai līdz 100% no tulkojuma izmaksām Radošo braucienu atbalsts slovāku literatūras tulkotājiem
Slovēnija	Kultūras ministrija Slovēnijas Rakstnieku savienība Slovēņu literatūras centrs Ļubļanas grāmatu tirgus	Slovēņu literatūras popularizēšana ārzemēs (dalība grāmatu tirgos, publikācijas, pasākumi ārzemēs, mājas lapa) Atbalsts ārvalstu izdevējiem tulkojumu izdošanai līdz 100% no tulkojuma izmaksām Vilenicas starptautiskais dzejas festivāls
Somija	Somijas Literatūras informācijas centrs Helsinku Mākslas padome Helsinku pilsēta Helsinku grāmatu tirgus	Somu literatūras popularizēšana ārzemēs (dalība grāmatu tirgos, publikācijas, pasākumi ārzemēs, mājas lapa) Atbalsts Somijas un ārvalstu izdevējiem tulkojumu izdošanai līdz 100% no tulkojuma izmaksām un daļēji izdošanas izmaksām (bērnu literatūrai) Radošo braucienu atbalsts rakstniekiem Rezidences un radošo braucienu atbalsts somu literatūras tulkotājiem
Spānija	Servantesa institūts Basku valdības Kultūras departaments Katalonijas Grāmatu institūts Ramona Lulla institūts	Spāņu literatūras popularizēšana ārzemēs (dalība grāmatu tirgos, publikācijas, pasākumi ārzemēs, mājas lapa) Basku literatūras popularizēšana ārzemēs (publikācijas, mājas lapa) Katalāņu literatūras popularizēšana ārzemēs (dalība grāmatu tirgos, publikācijas, pasākumi ārzemēs, mājas lapa) Atbalsts ārvalstu izdevējiem spāņu, katalāņu, basku tulkojumu izdošanai

		Radošo braucienu atbalsts rakstniekiem un tulkotājiem
Turcija	Turcijas Kultūras un tūrisma ministrija Stambulas grāmatu tirgus	TEDA — atbalsta programma ārvalstu izdevējiem tulkojumu izdošanai līdz 100% no tulkojuma izmaksām un daļēji izdošanas izmaksām
Ungārija	Ungārijas Grāmatu fonds Kultūras ministrija	Ungārijas literatūras popularizēšana ārzemēs (dalība grāmatu tirgos, publikācijas, pasākumi ārzemēs, mājas lapa) Atbalsts ārvalstu izdevējiem tulkojumu izdošanai līdz 100% no tulkojuma izmaksām Radošo braucienu atbalsts rakstniekiem
Vācija	Gētes institūts <i>Literarisches Colloquium Berlin</i> <i>Litteraturewerkstatt Berlin</i> Leipcigas grāmatu tirgus Frankfurtes grāmatu tirgus	Vācu literatūras popularizēšana ārzemēs un vācu valodas zemēm (dalība grāmatu tirgos, publikācijas, pasākumi ārzemēs, mājas lapa) Atbalsts ārvalstu izdevējiem tulkojumu izdošanai līdz 100% no tulkojuma izmaksām Radošo braucienu atbalsts rakstniekiem, tulkotājiem Starptautisks dzejas festivāls (<i>Berlin Poetry Festival</i>) Starptautiska sadarbība
Zviedrija	Zviedrum institūts Zviedrijas mākslas padome Baltijas Rakstnieku un tulkotāju centrs Visbijā Gēteborgas grāmatu tirgus	Zviedru literatūras popularizēšana ārzemēs (dalība grāmatu tirgos, publikācijas, pasākumi ārzemēs, mājas lapa) Atbalsts Zviedrijas un ārvalstu izdevējiem tulkojumu izdošanai līdz 100% no tulkojuma izmaksām un daļēji izdošanas izmaksām (bērnu literatūrai) Radošo braucienu atbalsts rakstniekiem un tulkotājiem Rezidences un radošo braucienu atbalsts somu literatūras tulkotājiem

1.4. Literatūras popularizēšana kā ārpolitikas un kultūras diplomātijas disciplīna

1.4.1. Latvijas kā mazas valsts loma diplomātijas procesos

Mazās valstis un to loma starptautiskajā politikā arvien raisījušas pētnieku uzmanību. O. F. Knudsen (*O. F. Knudsen*) izteicies, ka 20./21. gadsimta mijā pat izveidojusies situācija, kas uz līdzšinējo pētījumu pamata ļautu veidot atsevišķu mazo valstu jomu politikas zinātnē.⁷⁶ Taču Ramona Petrika apgalvo, ka „mazajām valstīm piemīt relatīvi nelielas iespējas ietekmēt starptautiskos procesus sev vēlamā virzienā. Lai kompensētu savu nelielo ietekmi, tām ir būtiska adekvātu ārpolitisko stratēģiju izvēle”.⁷⁷

Alans K. Henriksons (*Alan Henrikson*) apraksta trīs klasiskās un trīs modernās mazo valstu ārpolitiskās stratēģijas. Pie klasiskajām pieder neitralitātes stratēģija, iesaistīšanās aliansēs stratēģija un kolektīvās drošības radīšanas stratēģija. Savukārt modernās stratēģijas, kas gūst tiešu izpausmi mūsdienu starptautiskajā sistēmā, ir pievienošanās tirdzniecības blokam, politisko asociāciju veidošana un aktīva diplomācija.⁷⁸ Aktīvajā diplomātijā savukārt tiek izdalīti pieci pretēji vērsti pāri, kas modelē mazo valstu attiecības starptautiskajā sistēmā.⁷⁹ No tiem šā darba kontekstā jāizceļ „grupu” diplomācija un „nišas” diplomācija, jo grupu diplomātijas uzskatāmākais piemērs ir „dalība starpvaldību organizācijās, kur valstis realizē kopīgas intereses”.⁸⁰

⁷⁶ Knudsen, O. F. *Small States. Latent and Extant. Towards a General Perspective.*— JIRD, 2002. — P. 182—198.

⁷⁷ Petrika, R. *Mazo valstu ārpolitisko stratēģiju spektrs mūsdienu pasaulē — ieskats teorētiskajos aspektos.* Latvijas Universitātes Raksti. 2005, Vol. 686. *Politikas zinātne.* — R.: Latvijas Universitāte, 2005. — 113. lpp.

⁷⁸ Henrikson, A. K. *Small States in World Politics: the International Political Position and Diplomatic Influence of the World's Growing Number of Smaller Countries*, prepared for Conference on Small States. — St. Lucia, 1999. — P. 31. Citēts pēc: Petrika, R. *Mazo valstu ārpolitisko stratēģiju spektrs mūsdienu pasaulē — ieskats teorētiskajos aspektos.* Latvijas Universitātes Raksti. 2005, Vol. 686. *Politikas zinātne.* — R.: Latvijas Universitāte, 2005. — 111. lpp.

⁷⁹ Turpat. — 112. lpp.

⁸⁰ Turpat.

1.4.2. Mazu valstu jēdziens

Lai gan mazās valsts jēdziens literatūrā ir pietiekami plaši aplūkots, zinātnieki vēl nav spējuši nonākt pie vienotas jēdziena definīcijas — tās atšķiras, kad mazās valstis tiek aplūkotas no dažādu skolu perspektīvas, pēc tā, kādi kritēriji tiek izvirzīti valstu salīdzināšanai un „lieluma” noteikšanai. Literatūrā angļu valodā atšķiras arī paša jēdziena lietojums, par mazām valstīm runājot gan kā *small states*, gan — *small powers*. Mazās valstis par „mazajām varām” lielākoties tika dēvētas visā Eiropā vēl līdz pat 20. gadsimta vidum. Tas varētu tikt skaidrots ar reālisma skolas lielo ietekmi tajā laikā, kad vara bija nozīmīga komponente valsts spējai pastāvēt. Mūsdienās ir palicis vien „lielvaru” jēdziens, taču „mazās varas” ir aizstātas ar kopēju jēdzienu mazās valstis (*small states*).

Var izšķirt trīs galvenās pieejas mazo valstu definēšanai.⁸¹ Pirmā, ko var saukt arī par kvantitatīvo pieeju, aplūko valstis, tās mērot pēc dažādiem raksturlielumiem (teritorijas, nacionālā kopprodukta, iedzīvotāju skaita u. c.) Elmers Pliške (*Plischke*), piemēram, iedala valstis četrās grupās — lielās, vidējās, mazās un mikrovalstīs — atkarībā no tā, kāds ir to iedzīvotāju skaits. Pēc šīs metodes, lai valsts būtu uzskatāma par mazo valsti, tās iedzīvotāju skaitam jāatbilst no 300 000 līdz 5 miljoniem iedzīvotāju.⁸² Protams, visi šie rādītāji ne vienmēr sakrīt — lielai valstij var būt salīdzinoši mazs iedzīvotāju skaits, nelieli ienākumi un tieši otrādi — mazu teritoriāli mazu valsti var apdzīvot liels cilvēku skaits, tā var būt relatīvi bagāta. Nav izstrādāta vienota, vispārārstīta mazu valstu noteikšanas „skala”, kas ietvertu visus šos rādītājus, tos var izmantot, pielietojot „izslēgšanas metodi”, respektīvi, ja kāds no kvantitatīvajiem rādītājiem uzrāda mazās valsts pazīmes, bet cits — lielas, tad var spriest par valsts neatbilstību mazas valsts statusam.

Otrā mazo valstu definēšanas pieeja ir kvalitatīvā pieeja. Mazo valsti pēc kvalitatīvās pieejas raksturo vājums dažādās jomās — militārajā, ekonomiskajā, politiskajā. Paredzams, ka pēc šīm mazo valstu definīcijām tās iedalīt ir daudz grūtāk nekā pēc kvantitatīvām definīcijām. Tomēr daži mazo valstu pētnieki, piemēram,

⁸¹ Štamers, G. Mazas valsts jēdziens un pētījumi starptautisko attiecību teorijā: īss apskats. Latvija pasaules politikā: iespējas un ierobežojumi. — Rīga: Latvijas Āpolitikas institūts, 2001. — 15. lpp.

⁸² Plischke, E. Microstates in World Affairs. Policy Problems and Options. — Washington, D.C., 1997. — P. 15.

Raimo Veirinen (*Raimo Vayrynen*) ir nācis klajā ar mēģinājumiem izdalīt sīkākus kritērijus valstu iedalījumam. Pēc Veirinena mazās valstis ir tādas valstis, kuras: 1) atbilst zemāka ranga statusam (gan objektīvam, gan pašas valsts uztvertam); 2) raksturo liels ārējais iespaids uz valsti; 3) raksturo uzvedība, kas atšķiras no citām valstīm; 4) raksturo intereses, kas atšķiras no citām valstīm; 5) ieņem īpašu lomu pasaules politikā un kuru vadītājiem piemīt īpaša izpratne par ieņemto lomu.⁸³ Lai gan šīs pazīmes nav iespējams izmērīt, tās dod vispārēju priekšstatu par valsts lomu un iespējām starptautiskajā sistēmā.

Trešā pieeja aplūko mazās valstis pēc tā, vai valstīm piemīt autonomija jeb spēja ietekmēt citas valstis, lai sasniegtu savus mērķus, īstenotu intereses. To var dēvēt arī par valstu spēju īstenot savu suverenitāti, tai skaitā tiesības noteikt savas attiecības ar ārvalstīm, starptautiskajām organizācijām. Bertils Dunērs (*Bertil Duner*) autonomiju precīzāk formulē kā „valsts rīcībā esošos politiskos instrumentus jeb valstij pieejamo darbības alternatīvu kvalitāti”⁸⁴ Šajās definīcijās tiek runāts par to, ka mazās valstis ir tās, kurām piemīt suverenitāte veidot savu ārpolitiku, taču trūkst būtisku resursu, lai to darītu un tā rezultātā īstenotu savas intereses.

Mazās valstis jāaplūko kā visu trīs šo pieeju summa, uzskatot, ka politikas zinātnes pētniecībā nav iespējams definēt valsti kā mazo, tikai vadoties, piemēram, pēc tās ģeogrāfiskā izmēra vai militārās sagatavotības, bet nepieciešams aplūkot dažādus faktorus, kas ietekmē to, kā valstis operē starptautiskajā arēnā, tai skaitā kultūra sjomā.

1.4.3. Mazu valstu darbība starptautiskajā vidē

Tāpat kā mazu valstu jēdziena definēšanā, arī par mazu valstu darbību starptautiskajā vidē teorētiku domas dalās. Džeanna Heja (*Jeanne A.K. Hey*) ir apkopojusi literatūrā visbiežāk minētās uzvedības formas vai darbības, ko izpilda vai ko sagaida no mazām valstīm. Mazās valstis:

⁸³ Vayrynen, R. Small states in different theoretical traditions of international relations research. *Small States in Europe and Dependence*. — 1971. — Pp. 87—88.

⁸⁴ Bleiere, D. Mazās valsts ārpolitiskā autonomija. *Latvija pasaules politikā: iespējas un ierobežojumi*. — Rīga: Ārpolitikas institūts, 2001. — 32. lpp

- tiecas ieturēt zemu iesaistes līmeni starptautiskajās attiecībās;
- izrāda interesi par šauru jautājumu loku starptautiskajā vidē;
- ierobežo savu rīcību — darbojas tikai tuvākajā ģeogrāfiskajā teritorijā;
- izmanto diplomātiskus un ekonomiskus starptautiskās politikas instrumentus militāru instrumentu vietā;
- uzsver internacionālistu principus, starptautiskās tiesības un citus morāles ideālus;
- kad vien iespējams, slēdz multinacionālas vienošanās un pievienojas multinacionālām organizācijām;
- izvēlas neitrālas pozīcijas;
- paļaujas uz lielvaru nodrošināto drošību, sabiedrību un resursiem;
- ir tendētas sadarboties un izvairīties no konfliktiem ar citiem;
- tērē neproporcionāli lielus ārpolitikas resursus, lai nodrošinātu fizisku un politisku drošību un izdzīvošanu.

Lai gan šis apkopojums lielā mērā raksturo daudzu mazu valstu rīcību starptautiskajā vidē, tomēr tam raksturīgi divi nozīmīgi trūkumi. Pirmkārt, autors norāda, ka šāds saraksts ir par garu, lai būtu jēgpilns, otrkārt, atsevišķi saraksta punkti nonāk pretrunā viens ar otru.⁸⁵ Tomēr par spīti iebildumiem šie punkti ļauj strukturētāk palūkoties uz mazu valstu starptautisko rīcību, piemērojot tos konkrētai valstij un konkrētam gadījumam.

Par starptautiskās salīdzināmās politikas „tēvu” dēvētais Džeimss Rozenau (*James Rosenau*) ir izdalījis trīs faktoros, kas jāaplūko, runājot par valstu starptautisko uzvedību, proti, konkrētās valsts izmērs, attīstības līmenis un politiskā sistēma. Šos faktoros viņš piedāvāja aplūkot piecos analīzes līmeņos:

1. sistēmas (starptautiskā sistēma);
2. lomas (birokrātisko aktieru);
3. pārvaldes (attiecības starp pārvaldes aktieriem);
4. sabiedrības (sabiedrības viedoklis, nacionālā kultūra);
5. individuālais.⁸⁶

⁸⁵ Hey, J.A.K. *Introducing Small State Foreign Policy. Small States in World Politics: Explaining Foreign Policy Behaviour.* — USA: Lynne Rienner Publishers, 2003. — Pp. 5—6.

⁸⁶ Turpat. — P. 9

Aplūkojot mazu valstu ārpolitiku, Heja savā pētījumā šos līmeņus apkopo trijos, katram no tiem uzdodot izpētes jautājumu: Pirmkārt, lai izpētītu mazu valstu rīcību starptautiskajā sistēmā, nepieciešams noskaidrot, cik lielā mērā pasaules sistēma un citu valstu darbības manipulē ar mazajām valstīm. Otrkārt, apkopojot lomas, pārvaldes un sabiedrības līmeņus vienā — valsts — analīzes līmenī, ir jāatbild uz jautājumu, vai iespējams noteikt vienotu mazo valstu iekšpolitikas modeli valstīm ar ļoti atšķirīgu politisko, ekonomisko un vēsturisko fonu un kāds ir šis modelis? Treškārt, individuālajā līmenī Heja aicina noskaidrot, vai mazo valstu līderiem ir priekšrocība uzsākt vai ieviest jebkādas sev vēlamas politikas, jo citas valstis tās neuzskata par nozīmīgām vai draudīgām?⁸⁷ Šie trīs līmeņi ļauj aplūkot valstu starptautisko rīcību ne tikai no valstu pašu skatu punkta vai no sistēmiskā skatu punkta, bet gan katru gadījumu izanalizēt no visām iesaistītajām pusēm.

Kā minēts iepriekš, lielu lomu pētniecībā par mazām valstīm un to rīcību starptautiskajā vidē ir ietekmējusi reālisma skola, kas ietekmējis to, ka mazu valstu rīcība visbiežāk tikusi aplūkota no drošības perspektīvas, it īpaši divpusējām attiecībām starp mazajām valstīm un to lielākajiem partneriem. Saskaņā ar šo pieeju, „izmaiņas mazu valstu ārpolitikā tiek uzskatītas par izomorfām attiecībā pret svārstībām starptautiskās sistēmas struktūrā un/ vai lielvalstu uzstādīto draudu līmenī”.⁸⁸ Tādējādi reālisti uzskata, ka mazas valstis tiecas pielāgoties lielvalstu ārpolitikas kuram. Tomēr mūsdienās arvien vairāk tiek runāts par to, ka šādu atkarību valstīm iespējams samazināt, darbojoties starptautiskajās organizācijās, kā arī caur daudzpusējo diplomātiju.

1.4.4. Mazu valstu darbība starptautiskajās organizācijās

Kā minēts iepriekš, mazas valstis raksturo liela jutība pret starptautisko vidi, tās izmaiņām, tās ir vairāk atkarīgas no citām valstīm, īpaši lielvarām, un, lai mazinātu šo atkarību, mazās valstis tiecas sadarboties, tādējādi formulējot un

⁸⁷ Hey, J.A.K. *Introducing Small State Foreign Policy*. — P. 9.

⁸⁸ Elman, M.F. *The Foreign Policy of Small States Challenging Neorealism in Its Own Backyard*. *British Journal of Political Science*, Vol 25, No.2. — Cambridge: Cambridge University Press, 1995. — P. 173.

apvienojot intereses, efektīvāk strādājot pie to aizstāvēšanas. Var pat teikt, ka „valstu „mazums” ir atkarīgs no starptautiskās sabiedrības, kurā tās darbojas”⁸⁹. Pēc Hedlija Bula (*Hedley Bull*) domām, „valstu sabiedrība pastāv tad, kad valstu grupa, kas apzinās noteiktas kopējas intereses un kopējas vērtības, izveido sabiedrību tādā ziņā, ka tās iecer sasaistīt viena otru ar vienotu noteikumu kopumu un apvienoties darbam kopējās institūcijās”⁹⁰. No šādām institūcijām var veidoties arī starptautiskās organizācijas.

21. gadsimtā starptautiskās organizācijas ir ieguvušas nozīmīgu lomu starptautiskajā arēnā — tās ir pierādījušas sevi kā efektīvs veids valstu interešu sasniegšanai, starpvalstu dialogam. Grūti gan teikt, kam šīs organizācijas ir izdevīgākās — mazajām valstīm, lielajām valstīm vai pašai starptautiskajai sistēmai. Mazās valstis caur starptautiskajām organizācijām spēj veiksmīgāk realizēt savu starptautisko autonomiju, lielvalstis caur organizācijām un dialogu ar mazajām valstīm, kas ir lielais vairākums pasaules valstu, var pārliecināt par savu pozīciju, vienlaikus skaidrojot to, lai neizsauktu negatīvu reakciju, savukārt starptautiskā vide iegūst no šī daudzpusējā dialoga, kas novērš nozīmīgu konfliktu izcelšanos.

Tomēr galvenais jautājums ir: kādas tad ir mazu valstu ietekmes iespējas šajās starptautiskajās organizācijās? Cik lielā mērā tās pašas ir atbildīgas par savu interešu īstenošanu caur tām? Goetschels (*Goetschel*) argumentē, ka tie nav valstu resursi vai fiziskā spēka komponentes, kam ir vislielākā nozīme, īstenojot savas intereses starptautiskajās organizācijās. Lielu lomu spēlē iznākumi, kas ir sasniegti caur mazu valstu spējām un piepūli. Tādējādi mazu valstu efektivitāte starptautiskajās organizācijās var tikt sasniegta caur tās pašas pūlēm un manevra iespējām, ko atļauj noteikumi un darba procedūras konkrētajā organizācijā.⁹¹ Militārās varas trūkuma dēļ mazās valstis arvien veiksmīgāk realizē maigās varas pielietošanu starptautiskajā vidē. Tomēr mazu valstu loma starptautiskajās organizācijās neaprobežojas tikai ar pašu valstu interešu sasniegšanu. Mazās valstis var būt ļoti nozīmīgas pašām starptautiskajām organizācijām, to veiksmīgai darbībai kopējo interešu īstenošanā.

⁸⁹ Goetschel, L. *Small States inside and outside the European Union*. — The Netherlands: Kluwer Academic Publishers, 1998. — P. 19.

⁹⁰ Bull, H. *The Anarchial Society: A Study of Order in World Politics*. — New York: Columbia University Press, 1977. — P. 13.

⁹¹ Goetschel, L. *Small States and the Common Foreign and Security Policy of the EU: A Comparative Analysis*. — Berne: Institute of the Political Science, 2002. — P. 5.

„Nepietiek ar vienkāršu apvienošanos. Grupas biedriem ir jāveic savstarpējas sarunas, lai vienotos par vienotu pozīciju, tām jāsasniedz vienotība, jāizvirza pārstāvji, kas rīkotos to vārdā. Dažās situācijās nepieciešams veidot koalīcijas, lai sasniegtu vienošanos konkrētā jautājumā. Bieži vien tieši mazās valstis ir tās, kas visveiksmīgāk veic šo sarunu vešanas procesu.”⁹² Tam var būt vairāki iemesli. Pirmkārt, mazas valstis ir īpaši ieinteresētas starpnacionālos sakaros, lai spētu īstenot savu autonomiju, tādējādi tām ir zināma pieredze sarunu vešanas mākslā. Otrkārt, tās, visticamāk, būs piekāpīgākas, tādējādi labāk piemērotas mediatora lomai starp pusēm. Relatīvā varas trūkuma dēļ tās, visticamāk, neuzstās uz savu veidoli, bet meklēs kompromisus. Vēl viens iemesls šo valstu veiksmīgākai darbībai starptautiskajās organizācijās varētu būt tas, ka varas trūkuma dēļ šo valstu rīcību citas valstis tieksies mazāk uztvert kā draudus sev, nekā gadījumā, ja iniciatīva nāktu no lielvaras puses. Tādējādi var secināt, ka mazo valstu iesaiste starptautiskajās organizācijās sniedz pozitīvu ieguldījumu gan pašas valsts interešu īstenošanā, gan arī šīs organizācijas darbībā un visbeidzot starptautiskās sistēmas stabilitātē.

1.4.5. Mazu valstu darbība kultūras diplomātijā

Maz pētīts, taču nozīmīgs Latvijas politikas un valsts attīstības indikators ir varas un iedzīvotāju attieksme pret kultūru. Eiropas valstīs ar senām demokrātijas tradīcijām atbalsta nepieciešamība kultūrai *a priori* netiek apspriesta, diskusijas notiek par finansējuma apjomu, turklāt ekonomiskās recesijas apstākļos vairākas valstis pieņēma lēmumu kultūras budžetu samazināt iespējami mazākā apmērā, turpretī situācija Latvijā bija citāda — kultūras budžets, kā arī Latvijas Institūta (Ārlietu ministrijas pakļautībā) budžets Latvijas tēla veidošanai tika samazināts pat līdz 52%⁹³.

„Lai arī kultūra Latvijā tiek uzskatīta par būtisku ikdienas sastāvdaļu, attieksme pret to ir kā pret patērējošu nozari, kas eksistē uz citu tautsaimniecības

⁹² Karns, M.P., Mingst, K.A. *International Organizations: The Politics and Processes of Global Governance*. — USA: Lynne Rienner Publishers, 2004. — P. 29.

⁹³ <http://nra.lv/latvija/59172-kulturas-nozares-budzets-trijos-gados-samazinats-par-52.htm> (aplūkots 05.05.2013)

nozaru radīto bagātību pārdales rēķina,⁹⁴ apgalvo pētījuma „Kultūras sektora ekonomiskā nozīme un ietekme Latvijā” autori, taču „kultūrai Latvijā ir ekonomiska nozīme ne tikai izmaksu ziņā. Kultūrai ir arī tieša, netieša un izraisīta ekonomiskā ietekme.”⁹⁵

Lielākajai daļai valstu mūsdienu Eiropā publiskā diplomātija ir viens no diplomātiskās darbības pamatiem, atzīstot, ka maigajai varai ir tikpat liela nozīmē kā militārajai vai ekonomiskajai stingrajai varai. Savukārt viens no nozīmīgākajiem publiskās diplomātijas instrumentiem ir kultūras diplomātija⁹⁶ — sens un tradīcijām bagāts starptautisko attiecību paveids, kas seno kultūru starpā pastāvējis vēl pirms ekonomiskajām un militārajām attiecībām. Attiecīgi skatījumam uz kultūras diplomātiju, arīdzan pašu kultūru, tās vērtību radītājiem, izpildītājiem un recipientiem pielāgojams reprezentācijas jeb pārstāvības koncepts.

⁹⁴ Kultūras sektora ekonomiskā nozīme un ietekme Latvijā. — R.: Analītisko pētījumu un stratēģiju laboratorija, 2007. — 5. lpp.

⁹⁵ Turpat.

⁹⁶ Lenczowski, John. Cultural Diplomacy, Political Influence, and Integrated Strategy. — Washington: The Institute of World Politics, 2007. — P. 6—7.

II nodaļa

Latviešu literatūras tulkojumu tradīcijas, to veidošanās un attīstība

2.1. Latvijas un citu valstu starpkultūru sakari mūsdienu tulkojumu jomā

Šajā pētījumā uzmanība pievērsta trim valstīm — Lietuvai, Igaunijai un Čehijai, ar kuru līdztekus kaimiņvalstīm Latvijai ir visciešākās kultūras attiecības vairāku gadsimtu garumā — gan kā tipiskākajiem kultūras un literāro sakaru piemēriem, gan valstīm, kas tāpat kā Latvija ietilpst t.s. mazo valstu un t.s. mazo valodu literatūras kategorijā, attiecīgi latviešu literatūras recepcija šajās valstīs samērojama ar Lietuvas, Igaunijas un Čehijas kā mazu valstu un valodu literatūras recepciju Latvijā.

Turpinot strādāt pie pētījuma, tiks veidotas arī nodaļas par Krieviju, Vāciju, Lielbritāniju un citām valstīm, galvenokārt tām, uz kurām Otrā pasaules kara laikā emigrācijā devās latviešu bēgļi, kā arī valstīm, kurās tiek nodrošināta latviešu valodas mācīšana akadēmiskā līmenī, — Somiju, Ungāriju, Zviedriju u. c.

2.1.1. Lietuva

Latviešu literatūras ceļus Lietuvā visplašāk aprakstījis lietuviešu literatūrzinātnieks un tulkotājs Silvestrs Gaižūns pētījumā „Latviešu literatūra Lietuvā”, kas iekļauts LU Literatūras, folkloras un mākslas institūta īstenotajā pētījumā „Latvieši, igauņi un lietuvieši: literārie un kultūras kontakti”. Kā atzīst zinātnieks, „kopš 19. gs. beigām neskaitāmas reizes skanējušas retoriskas frāzes par abu baltu literatūru — latviešu un lietuviešu — tuvību, taču no 20. gs. sākuma lietuviešiem reti izdevies adekvāti saprast latviešu literatūru. Var teikt, ka tikai 20. gs. beigās, kad cits pēc cita sāka parādīties salīdzinošie baltu literatūru pētījumi,

lietuviešiem pavērās jaunas iespējas tuvoties latviešu literatūras būtiskākajām problēmām un, pats galvenais, tās estētiskajām vērtībām.”⁹⁷

Savdabīgi, ka 20. gadsimta pirmajā pusē lietuvieši pasaules modernās prozu, dzejas un drāmas tendences iepazīnuši ar latviešu literatūras starpniecību. Proti, Jāņa Poruka, Kārļa Skalbes un Jāņa Akuratera darbu tulkojumi Lietuvā publicēti pirms Tomasa Manna, Hermaņa Heses, Morisa Māterlinka darbiem, Gētes „Fausta” un Dantes „Dievišķās komēdijas”.⁹⁸ „Tādā situācijā ar pirmajiem latviešu literatūras tulkojumiem lietuviešu tulkotāji it kā paplašina arī pārējās literatūras horizontus, meklē to, kas atšķirīgs, un to, kas radniecīgs.”⁹⁹ Līdzīgi noticis arī ar skandināvu literatūras darbiem — lietuviešu lasītājus Hansa Kristiana Andersena pasakas „Nāriņa” motīvi sasniedz caur Kārļa Skalbes pasaku „Jūras vārava”, un pat Ārijas Elksnes dzejoļu ciklu „Vēstules tālajai zvaigznei” lietuvieši iepazīst agrāk nekā Henrika Ibsena „Pēru Gintu”.

Šis aspekts ir viens no zīmīgākajiem, raksturojot tieši latviešu un lietuviešu literārās vides atšķirības. Ja latviešu literatūru 20. gadsimta pirmajā pusē spēcīgi ietekmējusi skandināvu literatūras tradīcija (rakstnieki Jānis Jaunsudrabiņš, Jānis Akuraters, Kārlis Skalbe daudz tulko norvēģu un zviedru literatūru, un tas atstāj iespaidu arī uz viņu daiļradi; Latvijā nāk klajā Knuta Hamsuna, Selmas Lāgerlēvas, Sigridas Unsetes kopoti raksti, aktīvi darbojas tulkotājas Lizete Skalbe, Elija Kliene u. c.), tad Lietuvas literatūras attīstību 20. gadsimta sākumā galvenokārt nosaka poļu literatūras ietekme. Vēl šodien, 21. gadsimta otrajā desmitgadē, Lietuvā publicēti vien daži Knuta Hamsuna darbi, lielākoties ar vācu valodas starpniecību.¹⁰⁰

S. Gaižūns latviešu literatūras recepcijas vēsturei Lietuvā izšķir piecus periodus¹⁰¹:

1) no 19. gs. beigām līdz 1918. gadam, kad parādās pirmie latviešu literatūras tulkojumi lietuviešu valodā un publicētas pirmās atsauksmes par latviešu literatūru, kā arī Lietuvā tiek uzvestas pirmās latviešu lugas;

⁹⁷ Gaižūns, S. Latviešu literatūra Lietuvā. // Kalnačs, B., Grudule, M., Daukste-Silasproģe, I., Eglāja-Kristone, E., Mihkeleva, A., Gaižūns, S. Latvieši, igauņi un lietuvieši: literārie un kultūras kontakti. — R.: LU Literatūras, folkloras un mākslas institūts, 2008. — 950. lpp.

⁹⁸ Gaižūns, S. Latviešu literatūra Lietuvā. — 950. lpp.

⁹⁹ Turpat. — 950. lpp.

¹⁰⁰ Saruna ar Silvestru Gaižūnu 2008. gada 5. augustā.

¹⁰¹ Gaižūns, S. Latviešu literatūra Lietuvā. — 951.—955. lpp.

2) no 1918. līdz 1945. gadam, kad publicēti profesionāli latviešu literatūras vērtējumi un tulkojumi un attīstās latviešu un lietuviešu rakstnieku sadarbība. Šis periods raksturīgs ar vairāku nozīmīgu grāmatu iznākšanu — 1924. un 1926. gadā Rīgā klajā nāk krājumi „No latviešu literatūras” (*„Iš latviu literatūros”*), kuros ar tulkojumiem lietuviski pārstāvēti J. Poruks, A. Brigadere, J. Akuraters, A. Saulietis, J. Jaunsudrabiņš, Aspazija, A. Austriņš, E. Birznieks-Upītis, Doku Atis, V. Dambergs, P. Ērmanis un V. Eglītis. Otrajā krājumā līdzās autoru darbiem publicētas arī biogrāfijas un attēli, kas liecina par pirmo sistemātisko pieeju latviešu kā kaimiņtautas literatūrai, apzinot pienākumu iepazīt gan nozīmīgākos autorus, gan viņu dzīves gājumu. Savukārt 1933. gadā izdota prozas izlase „Latviešu noveles” (*„Latviu noveles”*), kurā publicēta R. Blaumaņa „Raudupiete”, J. Poruka „Baltās drānas”, K. Skalbes „Kā es braucu Ziemeļmeitas lūkoties”, J. Akuratera „Kalpa zēna vasara” u. c. Kā atzīst S. Gaižūns, „30. gados pirmoreiz latviešu literatūras reprezentācija iegūst programmas raksturu.”¹⁰²

3) Pēckara periodā (1945—1959) latviešu literatūru Lietuvā reprezentē sociālistiskā reālisma darbi (V. Lāča un A. Upīša prozas tulkojumi);

4) laiks no 1959. līdz 1990. gadam uzskatāms par latviešu literatūrai labvēlīgāko posmu: tiek tulkota klasika un jaunākie latviešu literatūras darbi, noris latviešu literatūras pētniecība un Lietuvas teātros regulāri tiek uzvestas latviešu autoru lugas. Nozīmīgākie šajā laikā publicētie latviešu rakstnieku darbi ir R. Blaumaņa stāstu izlase (1957), A. Pumpura „Lāčplēsis” (1959), K. Skalbes pasakas (1959), E. Birznieka-Upīša „Pelēkā akmens stāsti” (1959), J. Jaunsudrabiņa „Baltā grāmata” (1959) un romānu triloģija „Aija” (1960), brāļu Kaudzīšu romāns „Mērnieku laiki” jaunā tulkojumā (1963), Raiņa „Zelta zirgs” (1964), kā arī R. Ezeras, I. Ziedoņa, Z. Skujiņa, V. Lāma, I. Indrānes, H. Gulbja darbi;

5) periodu no 1988. līdz 2007. gadam S. Gaižūns atzīst par visbūtiskāko, jo šo piecpadsmit gadu laikā lietuviešu lasītāji iepazīst Z. Mauriņas, Raiņa, J. Poruka, R. Ezeras, M. Zālītes, N. Ikstenas, K. Skujenieka, A. Bela, J. Rokpeļņa, U. Bērziņa, V. Rūmnieka, A. Miģlas, D. Dreikas, A. Ivaskas darbus kvalitatīvā tulkojumā.

¹⁰² Gaižūns, S. Latviešu literatūra Lietuvā. — 953. lpp.

Neparasti, ka latviešu literatūras tulkojumi lietuviešu valodā gadu gaitā iznākuši ne vien Lietuvā, bet arī Rīgā, Minskā un Amerikas Savienotajās Valstīs.¹⁰³

Pievēršoties latviešu literatūras tulkojumu rezonansei Lietuvā, S. Gaižūns atzīst, ka līdz 1918. gadam ziņas par latviešu literatūru Lietuvā parādās vienīgi rakstos par Latviju vai latviešu lugu uzvedumu vērtējumos. Pirmās recenzijas un pētnieciski raksti tiek publicēti reizē ar pirmo grāmatu iznākšu 20.—30. gadu mijā. Nopietni akadēmiski darbi tiek publicēti vien 70. gados (Ķēstuta Nastopkas pētījums „Lietuviešu un latviešu literārie sakari” (*„Lietuvic ir latvių literatūrų ryšiai”*, 1971) un V. Kubiļus un Ķ. Nastopkas darbs „Poļu romantisms un baltu literatūras”, 1974), savukārt pēdējo divdesmit gadu laikā literatūras kritika pievērsusies atsevišķām darbu publikācijām un literatūras žanriem.

Citu nozīmīgu pētījumu vidū jāmin S. Gaižūna monogrāfija „Kultūras tradīcijas baltu literatūrās” (*„Kultūros tradicijos baltų literatūrose”*, 1989), Birutes Masjonienes (*Birute Masioniene*) grāmata „Baltijas tautas”, Vigmanta Butkus grāmata „Latviešu literatūras apcere: līdz 19. gs. beigām” (*„Latvių literatūros eskizai: iki XIX a. pabaigos”*, 1998), I. Vaičekauskaites-Stepukonienes pētījums „Jaunais lietuviešu un latviešu romāns: attīstības tendences 1988.—2000. g.” (*„Naujasis lietuvių ir latvių romanas: raidos tendencijos 1988—2000—aisiais”*, 2006) un S. Gaižūna monogrāfija „Baltu Fausts un Eiropas literatūra” (*„Baltų Faustas ir Europos literatūra”*, 2002).

No 2004. līdz 2011. gada Lietuvas kultūras laikraksts „Šiaurės Atėnai” ik nedēļu rubrikā „Avižu kiosks” publicē kādu latviešu literatūras darba, esejas vai recenzijas tulkojumu, kā arī intervijas ar latviešu literātiem un kultūras darbiniekiem. Rubriku ar Latvijas Valsts kultūrkapitāla fonda atbalstu gatavoja literatūrzinātniece un tulkotāja Laura Laurušaitė (*Laura Laurušaitė*).

Par produktīvo Lietuvas un Latvijas sadarbību, kas attīstījies 20.—21. gadsimta mijā, liecina Lietuvas organizācijas „Lietuvas grāmatas” (Books from Lithuania) un Latvijas Literatūras centra sadarbība Eiropas Komisijas atbalstītā projekta „*Literature Across Frontiers*” ietvaros, kur Latvija un Lietuva darbojas līdzās kā vieni no galvenajiem projekta partneriem, kā arī replika minētās organizācijas izdotajā bukletā „Lietuviešu literatūra šodien” (*„Lithuanian Literature Today”*, 2008)

¹⁰³ Turpat.

par godu organizācijas desmit gadu jubilejai: „Ja Lietuva nepiešķirs finansējumu kādas lietuviešu autora grāmatas tulkojumam ārzemēs, šis izdevējs noteikti izvēlēsies latviešu autora darbu.”¹⁰⁴

¹⁰⁴ Lithuanian Literature Today. — Vilnius: Books from Lithuania, 2008. — 28. lpp.

2.1.2. Igaunija

Līdzīgi kā iepriekšminētais S. Gaižūna pētījums par latviešu literatūru Lietuvā, arī igauņu literatūrzinātnieces Anneli Mihkelevas (*Anneli Mihkelev*) raksts „Latviešu literatūra Igaunijā”, kas publicēts grāmatā „Latvieši, igauņi un lietuvieši: literārie un kultūras kontakti”, ir līdz šim plašākais un visaptverošākais darbs par šo tēmu.

„Latviešu literatūras vēsture Igaunijā ir pirmām kārtām tulkošanas, tulkojumu un to uztveres vēsture. Tā ir citas kultūras uztveres vēsture ar literatūras starpniecību. Vēsture, kas sākas ar lasīšanu un beidzas ar tekstu interpretāciju un nozīmju atrašanu jaunā kontekstā — svešas kultūras kontekstā. Tam nāk līdzī arī priekšstata radīšana par citu tautu,”¹⁰⁵ raksta „Latviešu literatūra Igaunijā” ievadā apgalvo A. Mihkeleva.

Par pirmo latviešu literatūras tulkojumu igauņu valodā tiek uzskatīts Gotharda Frīdriha Stendera darbs „Jaukas pasakas in stāsti”, kas, Sāmsalas mācītāja Frīdriha Vilhelma fon Villmana (*Friedrich Wilhelm von Willmann*) tulkots un papildināts, ar nosaukumu „Pasakas un mīklas” („*Jutud ja tegud*”) nāk klajā 1782. gadā, 16 gadus pēc oriģināla. Tātad latviešu un igauņu literāro sakaru sākotni iedvesmojuši divi vācu mācītāji.

Turpmākos gadsimtus kultūru mijiedarbi iezīmē Augusta Vilhelma Hupela un Johana Gotfrīda fon Herdera sadarbība igauņu un latviešu folkloras tulkošanā vācu valodā 18. gadsimta 80. gados, Igaunijas ārsta un žurnālista Frīdriha Reinholda Kreicvalda (*Friedrich Reinhold Kreutzwald*) un latviešu kultūras darbinieku sakari 19. gadsimta sākumā, kā arī Igaunijas Zinātnes biedrības un Tartu universitātes lektora Frīdriha Roberta Fēlmaņa (*Friedrich Robert Faehlmann*) un Krišjāņa Barona draudzība 19. gadsimta vidū, kas vainagojās ar trīs Fēlmaņa sacerētu teiku tulkojumu latviešu valodā.¹⁰⁶

Jāsecina, ka igauņu un latviešu kultūras sakari attīstījušies nepiespiesti, līdzīgi kā aktīvi kultūras darbinieki, kuri studējot vai strādājot satiekas ārpus savām mītnes zemēm, bieži brīvo laiku veltījuši kultūras sakaru dibināšanai un kultūru apmaiņai.

¹⁰⁵ Mihkeleva, A. Latviešu literatūra Igaunijā. // Kalnačs, B., Grudule, M., Daukste-Silasproģe, I., Eglāja-Kristone, E., Mihkeleva, A., Gaižūns, S. Latvieši, igauņi un lietuvieši: literārie un kultūras kontakti. — R.: LU Literatūras, folkloras un mākslas institūts, 2008. — 859. lpp.

¹⁰⁶ Turpat. — 862.—863. lpp.

Tomēr vērā ņemami tulkojumi 19./20. gadsimtu mijā nerodas, nemaz nerunājot par fundamentālu un nacionāli būtisku darbu tulkojumiem. (Piemēram, A. Pumpura eposs „Lāčplēsis” igauiski iztulkots un izdots tikai 1973. gadā, bet latviešu dainu krājums — tikai 1985. gadā.¹⁰⁷)

Kā savdabīgs izņēmums jāmin Rūdolfā Blaumaņa pirmais noveļu krājums „Zem salmu jumta” („*Õlest katuse all*”, 1892), oriģinālā „Pie skala uguns”, kas vispirms iznāk Tallinā igauņu valodā un tikai gadu vēlāk latviski.

Blaumaņa darbi tulkoti un izdoti arī 20. gadsimtā līdz pat 30. gadiem, pēc tam 1960. gadā nāk klajā Blaumaņa noveļu izlase „Salna pavasarī” („*Kevidised hallad*”) jaunā tulkojumā.

Līdz Otrajam pasaules karam latviešu literatūru Igaunijā visspilgtāk reprezentē V. Eglītis, K. Skalbe, J. Akuraters, kuru darbu tulkojumi regulāri tiek publicēti žurnālā „*Noor-Eesti*” („Jaunā Igaunija”), žurnāla veidotājiem — kultūras darbinieku grupas „*Noor-Eesti*” pārstāvjiem — pastiprināti interesējoties ne vien par kaimiņu tautu literatūru, bet norisēm Eiropas literatūrā kopumā. Žurnālā tiek publicēta arī Valdemāra Damberga apcere par latviešu literatūru.

Jau 1911. gadā žurnālā „*Eesti Kirjandus*” („Igaunų literatūra”) tiek publicēts Marta Pukitsa plašs apcerējums par latviešu literatūru, kurā autors aplūko latviešu literatūras ceļu no aizsākumiem 16. gadsimtā līdz 20. gadsimta sākumam, kā arī iepazīstina igauņu lasītājus ar Raiņa dzejoļiem un biogrāfiju, tai skaitā politiskajiem uzskatiem, kā arī R. Blaumani, J. Poruku, V. Plūdoni.

1937. gadā publicējot grāmatu „Latviešu kultūrvēsture” („*Läti kultuurilugu*”), kas pieliek punktu vienam laikmetam un kļūst par tiltu starp diviem neatkarības laikiem pāri padomju periodam¹⁰⁸, M. Pukitss secina:

„Sekojošā mūsu dienvidu kaimiņu latviešu vēsturiskajam liktenim un viņu kultūras attīstībai, salīdzinot ar savu vēsturi, esam atraduši pārsteidzoši daudz līdzību, paralēlu iezīmju un tuvāku saskares punktu, pat vēl vairāk — ciešu sadarbību kopīgu mērķu sasniegšanai, kopīgu darbību cīņā pret naidīgām ārējām ietekmēm. Tiesa, ir bijušas arī dažas atšķirīgas parādības, īslaicīgi pārtraukumi notikumu gaitā, taču kopējo ainu tas daudz nemaina. Draudzīga sadarbība starp abām tautām uz

¹⁰⁷ Mihkeleva, A. Latviešu literatūra Igaunijā. — 866. lpp.

¹⁰⁸ Turpat.— 916. lpp.

savstarpējas izpratnes pamata īpaši svētīgi ir notikusi atmodas laikā un vēlāk plašākā mērogā Brīvības cīņās, atgūstot neatkarību un brīvību. Kopš tā laika gan igauņu, gan latviešu sabiedriskās dzīves darbinieki konsekventi ir attīstījuši un padziļinājuši sadarbību valsts, ekonomikas un kultūras jomā, piesaistot arī Lietuvu. Taču vienmēr ir pieminēts, ka plašākos tautas slāņos trūkst nepieciešamās savstarpējās pazīšanas, ka trūkst nepieciešamo zināšanu par kaimiņiem, bez kurām nav domājama pietiekama interese rezultatīvai sadarbībai un tuvākai draudzībai. Labās gribas pietiek visām trim tautām, un ir arī zināms, ka mūsu mierīgā nākotne lielā mērā ir atkarīga no mūsu vienprātīgas sadarbības un savstarpēja atbalsta. Iepazīšanos ar kaimiņu garīgo kultūru kavē atšķirīgā valoda, taču ar tulkojumu un rakstu palīdzību te jau ir daudz darīts. Tomēr lielākā daļa no šī darba ir meklējama daudzos preses gadagājumos, un nepieciešamības gadījumā tas nav visiem pieejams.”¹⁰⁹

Jaunu posmu latviešu un igauņu literatūru saskarsmē aizsāk ideoloģiskie kontakti. Pirmajā latviešu padomju rakstnieku kongresā 1941. gada jūnijā viesojušies arī igauņu rakstnieks Rūdolfs Sirge un kritiķis Oskars Urgarts. Igaunijā tā perioda pirmā latviešu rakstnieka grāmata bija Indriķa Lēmaņa stāsts „Māte” (*Erna*, 1941), kuru tulkoja Marts Pukits.¹¹⁰ Ņemot vērā I. Lēmaņa darbu zemo kvalitāti, tulkojumu izvēlē jāatzīmē ideoloģijas pārsvars pār literāro vērtību.

To apliecina arī A. Mihkeleva: „Diemžēl Otrais pasaules karš pārtrauca savstarpējo tulkošanas darbu, un kara laikā Igaunijā neiznāca neviena latviešu autora grāmata. Tomēr igauņu un latviešu rakstnieki sazinājās aizmugurē, ko savos rakstos ir pieminējis Oskars Urgarts, Ralfs Parve un Jānis Sudrabkalns. Kad 1943. gadā Maskavā notika Igaunijas Rakstnieku savienības dibināšanas kongress, latviešu rakstniekus tur pārstāvēja Jānis Sudrabkalns, Fricis Rokpelnis un Jānis Niedre.”¹¹¹

20. gadsimta 40. gados Tartu universitātē sāk mācīt latviešu valodu un literatūru, kā rezultātā aug jauni tulkotāji un rodas jauni tulkojumi, joprojām prozas tulkojumiem skaita ziņā pārsniedzot atdzejojumus. Igaunijas literatūras žurnālos regulāri tiek publicēti ideoloģiski latviešu literatūras apskati, un līdzās igauņu kritiķiem tos raksta arī Andrejs Upīts, Jānis Niedre, Jānis Čākurs un citi.

¹⁰⁹ Pukits, M. Lāti kultuurilugu. — Tartu: Eesti Kirjanduse Selts, 1937, 141.—142. lpp. Citēts pēc: Mihkeleva, A. Latviešu literatūra Igaunijā.— 916. lpp.

¹¹⁰ Mihkeleva, A. Latviešu literatūra Igaunijā.— 917. lpp.

¹¹¹ Turpat.

Nozīmīgākie un arī ražīgākie latviešu literatūras tulkotāji padomju periodā ir Kārlis Abens un Oskars Kuningass, kuri igauņu valodā tulko gan klasiku (V. Lāča un A. Upīša romāni un stāsti, brāļu Kaudzīšu „Mērnietu laiki”, A. Pumpura „Lāčplēsis”), gan jaunāko literatūru (A. Sakses „Pret kalnu”, I. Indrānes „Lazdu laipa”, R. Ezeras „Nakts bez mēnesnīcas”, V. Lāma „Jokdaris un lelle”, Z. Skujiņa „Kailums” (periodikā, publikācija, pēc autora liecības, pārtraukta cenzūras dēļ pēc tam, kad romānu 1973. gadā latviski izdod trimdas apgāds „Tilts” ASV) un „Vīrietis labākajos gados” u. c.)

60. gados tulkotājiem pievienojas Ita Saks (*Ita Saks*), kura ar latviešu prozas, dzejas, dramaturģijas un bērnu literatūras tulkojumiem iepazīstinājusi līdz pat savai aiziešanai mūžībā 2003. gadā. I. Saks tulkojusi D. Zigmontes, A. Bela, L. Pura romānus, A. Čaka noveles, I. Ziedoņa „Kurzemīti”, N. Ikstenas „Dzīves svinēšanu”, A. Čaka, I. Ziedoņa, E. Plauža, O. Vācieša dzeju.

Kā atzīst A. Mihkeleva, 20. gadsimta 80. gados vairums latviešu literatūras darbu tiek publicēti periodiskajā izdevumā „*Loomingu Raamatukogu*”, un „tulkošanā var vērot zināmu sistemātiskumu”.¹¹² Tiek publicēti H. Gāliņa, A. Kalves, V. Kaijaka u. c. tālaika aktuālo autoru darbi.

90. gadu nogalē dienasgaismu piedzīvo vairāki svarīgi latviešu dzejas izdevumi — Ulda Bērziņa izlase „Dialogs ar laiku” („*Kahekone ajaga*”, 1998), Guntara Godiņa „Nakts saule” („*Oō pāike*”, 2000) un Knuta Skujenieka un Guntara Godiņa sastādītā „Latviešu jaunākās dzejas izlase” („*Lāti uuema luule valimik*”, 1997). Savukārt 2007. gadā igauņu valodā iznāk Jura Kronberga dzejas izlase „Pazemes dzeja” („*Maa-alune luule*”).

Salīdzinot ar Lietuvu, kur latviešu literatūras izdevumi tikpat kā paliek bez kritikas uzmanības, igauņu kritiķi rūpīgi recenzē katru iznākušo latviešu autora grāmatu, reizumis „no malas” spējot formulējot tādas latviešu rakstnieku iezīmes, kādas mums pašiem neizdodas ieraudzīt. Piemēram, recenzijā par N. Ikstenas „Dzīves svinēšanu”:

„Ikstena ir tēlu rakstniece. Tāpat kā Nabokovs. Vai Īzaks Dinesens. Taču siltāka un maigāka, vietām varbūt pat par daudz. Kā piemēru varam minēt „roka, kas ilgojas” un „maigā tvērienā” vienā teikumā. Tas ir par daudz, lai būtu skaisti; un par

¹¹² Mihkeleva, A. Latviešu literatūra Igaunijā.— 925. lpp.

maz, lai būtu dzīvs. (..) Pavisam ir septiņi stāsti, no katra stāsta es varētu izvēlēties vienu nejaušu teikumu, lai parādītu, ka tā ir dzeja. Ir vēlēšanās aizmurt elpu. Lasot. Un pēc lasīšanas staigāt uz pirkstgaliem.”¹¹³

„Ikstenas romāns iekļaujas kontekstā ar vairākiem Igaunijā būtiskiem darbiem, kas izdoti apmēram tajā pašā laikā: Emila Todes „Robežvalsts” ir viens no tiem, un otrs varētu būt Enes Mihkelsones „Ahasvēra gals”. Visus trīs darbus vieno viena problēma un jautājums, kas raksturīgs mūsdienu Baltijas literatūrai: kas mēs esam? Tas arī ir jautājums, kas vieno mūsdienas ar pagātņi, ar vēsturi un arī mūsdienu literatūru ar agrāko, meklējot atbildi uz jautājumu — kurp ejam, un kas ar mums notiks?” vaicā A. Mihkeleva.

Šis jautājums aktuāls arī Baltijas Asamblejas balvas kontekstā. Līdz šim šo prominentu balvu, kas uzskatāma par augstāko apbalvojumu literatūras darbam Baltijas valstīs, saņēmuši Jānis Rokpelnis par grāmatu „Lirika”, Pēters Brūveris par krājumu „Valodas ainava”, Knuts Skujenieks par devumu dzejā, Nora Ikstena par grāmatu „Nenoteiktā bija”, Inga Ābele par romānu „Paisums” un Aivars Kļavis par tetraloģiju „Viņpus vārtiem”.

Lai arī Baltijas asamblejas balvas nolikums paredz, ka laureāta grāmatas jāizdod visās pārējās Baltijas valstīs (neparedzot tam finansējumu, kuru gan iespējams iegūt no citām valstiskām organizācijām), līdz šim no latviešu rakstnieku — Baltijas Asamblejas balvas laureātu darbiem izdotas vien Jāņa Rokpeļņa un Knuta Skujenieka (vairākus gadus pirms balvas saņemšanas) izlases lietuviešu valodā, bet neviena grāmata igauņiski. Līdzīgs liktenis ir lietuviešu un igauņu laureātu darbu tulkojumiem Latvijā.

Nedaudz situāciju mainījis 2009. gada 18. februārī parakstītais Latvijas Republikas ārlietu ministra Māra Riekstiņa un Igaunijas Republikas ārlietu ministra Urmasa Paeta kopīgais oficiālais paziņojums (*Joint Communiqué*) par kopīgas ikgadējas Latvijas Ārlietu ministrijas un Igaunijas Ārlietu ministrijas latviešu un igauņu valodas tulkotāju balvas iedibināšanu, kuras „mērķis ir novērtēt jau paveikto

¹¹³ Raudam, T. Nora Ikstena “Elu pūhītsus”. Eesti Ekspress, 2004, 19. febr. Citēts pēc: Mihkeleva, A. Latviešu literatūra Igaunijā.— 948. lpp.

šajā jomā, kā arī stimulēt jauno igauņu-latviešu un latviešu-igauņu valodu tulkotāju darbu”, akcentējot igauņu un latviešu valodu prasmes nozīmību, uzsverot valodas lomu mūsu nacionālajā identitātē un valstiskumā, kā arī starptautiskajā aprītē, sekmējot ne vien daiļliterāras, bet arī politisko, populārzinātnisko, vēsturisko, socioloģisko, memuāru un cita rakstura tekstu tulkotāju profesionalitāti.¹¹⁴ Līdz šim balvu saņēmuši tulkotāji Maima Grīnberga un Guntars Godiņš (Latvija) un Kalevs Kalkūns (Igaunija).

2.1.3. Čehija

Kā atzīst literatūrvēsturnieks Pāvels Štolls (*Pavel Štoll*)¹¹⁵, čehu baltistikas tradīcija sākusies jau 19. gadsimta pirmajā pusē, kad čehu nacionālās atmodas pārstāvji pievērsa uzmanību ne tikai pārējām slāvu tautām, bet arī baltu tautām. Tos sekmējusi hernhūtiešu darbība 18. gadsimta otrajā pusē, kā arī čehu un latviešu nacionālās atmodas sakari 19. gadsimta otrajā pusē. Arī vēlāk čehu filologi parasti vienlaikus studēja vairākas baltu valodas. Čehu valodnieks Františeks Ladislavs Čelakovskis (*František Ladislav Čelakovský*) pirmais sācis pētīt un tulkot latviešu dainas.

Šādai kultūru apmaiņai un sadarbībai ir ne vien kultūrvēsturiska, bet arī lingvistiska nozīme. 1874. gadā Atis Kronvalds izvirzīja priekšlikumu veikt latviešu rakstības reformu pēc čehu parauga, kā pamatā bija Jana Husa 15. gadsimta sākumā vācu rakstības (t. s. „čupu burtu”) vietā ieviestās diaktriskās zīmes. Šo rakstību vēlāk izstrādāja valodnieks Kārlis Mīlenbahs, konsultējoties ar ievērojamo čehu filologu Josefu Zubatiju (*Jozef Zubati*), Kārļa Universitātes Filozofijas fakultātes dekānu, vēlāk universitātes rektoru un 20. gadsimta 20. gados Čehijas Zinātņu un mākslas akadēmijas prezidentu un arī Čehoslovākijas—Latvijas biedrības¹¹⁶ priekšsēdētāju. Reforma Latvijā tika pieņemta 1908. gadā.

¹¹⁴ <http://www.estemb.lv/static/files/090/kommynikee.pdf> (Aplūkots 17.10.2013.)

¹¹⁵ Štolls, Pāvels, Malijs, Ivans. Latviešu—čehu literāro sakaru pieci gadsimti. / Pet staletí lotyšsko-českých literárních vztahu. — Rīga: Latvijas Nacionālā bibliotēka, 2006. — 11. lpp.

¹¹⁶ Kā atzīst P. Štolls, šīs biedrības darbība, tāpat kā Latvijas—Čehoslovākijas biedrības Rīgā darbība 20. un 30. gados bija ļoti aktīva un augstā līmenī. Biedrības priekšsēdētāji Latvijā bija teologs Voldemārs Maldonis un valodnieks Jānis Endzelīns.

Augsta līmeņa latviešu valodas un literatūras apguve Čehijā sākas 1923. gadā, kad J. Zubatijs Kārļa Universitātē Prāgā nodibina baltu valodu lektoriju (1923—1924), kuru vada vēlākā Latvijas Universitātes profesore Anna Ābele¹¹⁷ un kas veiksmīgi darbojas līdz pat Otrajam pasaules karam.

Pēc neilga pārrāvuma, kopš 20. gadsimta sešdesmitajiem gadiem galvenais latviešu literatūras pētnieks, tulkotājs un popularizētājs Čehijā ir Kārļa Universitātes Filozofijas fakultātes profesors Radegasts Paroleks (*Radegast Parolek*). R. Paroleks nodibinājis arī latviešu valodas un literatūras specialitāti Kārļa Universitātes Filozofijas fakultātes Baltijas katedras ietvaros. R. Paroleks tulkojis čehu valodā un sastādījis Raiņa dzejas izlasi (1982), Kārļa Skalbes pasaku izlasi (1983) „Latvju dainas” izlasi (1998), kā arī tulkojis A. Pumpura „Lāčplēsi” (1987), un sarakstījis) grāmatu „*Srovnavaci dejiny Baltických literatur*” („Baltijas literatūras salīdzinoša apcere”, 1978, latviski 1982. gadā) un „Latviešu literatūras vēsturi” (2000) čehu valodā.

R. Paroleks ir Latvijas Universitātes goda doktors, Triju Zvaigžņu ordeņa kavalieris un Latvijas Zinātņu akadēmijas ārzemju loceklis.

R. Paroleka iesākto darbu turpina valodnieks un literatūrzinātnieks Pāvels Štolls. Čehijas un Latvijas ilggadējā sadarbība 20. un 21. gadsimta mijā vainagojusies ar jaunas tulkotāju paaudzes (aktīvākie pārstāvji: Mihals Škrabals (*Michal Škrabal*), Lenka Matuškova (*Lenka Matoušková*), Denisa Šeleliova (*Denisa Šelelyová*) un Libuše Belunkova (*Libuše Belunková*)) izveidošanos, kas aktīvi darbojas latviešu literatūras tulkojumu laukā.

Kā norāda P. Štolls, Kārļa universitātē latviešu valodas lektorāts izveidots tikai 2008. gadā, kad tur ieradās latviešu valodas lektore no Latvijas — Viola Anna Bīriņa. Latviešu valodu pasniegušas arī Sarma Gintere no Minsteres un Marta Grēviņa-Dziļuma no Latvijas. „Latviešu valodu pasniedzu arī es, bet būtiski, lai valodu mācītu arī cilvēks, kuram tā ir dzimtā,”¹¹⁸ atzīst Štolls. „Lektorāts izveidojās, jo ar Valsts valodas aģentūras palīdzību tika piesaistīts Latvijas valsts finansējums. Pirms tam gandrīz desmit gadus nebija neviena latvieša, kas Prāgā kā latviešu valodas

¹¹⁷ <http://www.mfa.gov.lv/lv/prague/divpusejas-attiecibas/kulturas-un-izglitibas-sadarbiba/?print=on> (Aplūkots 17.10.2013.)

¹¹⁸ Mūrniece, Ināra. Valoda kā sirds darbs un maizes darbs. Saruna ar P. Štollu. — Latvijas Avīze, 2009, 14. janv. — 14. lpp.

pasniedzējs strādātu pastāvīgi. Laiku pa laikam no Latvijas ieradās vieslektori, tāpat studenti no Čehijas brauca praksē uz Latvijas Universitāti un arī tagad brauc. (..) Latvijas vēstniecībā Prāgā šobrīd strādā mana studente Lūcija Durmanova. Četri mani studenti nodarbojas ar latviešu literatūras tulkojumiem. Mihals Škrabāls iztulkojis Sandras Kalnietes "Ar balles kurpēm Sibīrijas sniegos", un tā pēdējo desmit gadu laikā ir visvairāk pirkta latviešu autoru grāmata Čehijā. Būtībā tā Čehijā ir pirmā grāmata, kurā parādīts kādas bijušās PSRS tautas, izņemot krievus, liktenis pēc Otrā pasaules kara. Lenka Matouškova ir iztulkojusi Alberta Bela „Bezmiegu”. Mihals Škrabāls šobrīd tulko Paula Bankovska „Čeka, bumba un rokenrols” un Lenka Matouškova — Ingas Ābeles stāstus. Latviešu stāstus tulkojusi arī Denisa Šeleliova, kura pērn sastādīja Čehu—latviešu—lietuviešu sarunvārdnīcu. Lūcija Korbeliova gatavo Erika Ādamsona stāstu izlasi. Laba sadarbība izveidojusies ar Latviešu literatūras centru, jo, pateicoties centram, katru gadu Prāgas grāmatu gadatirgū varam prezentēt latviešu grāmatu tulkojumus čehu valodā.”¹¹⁹

Čehijā darbojas arī Latvijas Kultūras centrs, Čehijas—Latvijas biedrība un Čehu—latviešu klubs, kā arī L.A.Č.U.S. — Latviešu apvienība Čehijā un Slovākijā.

Papildus minētajām zinātnieku un viņu audzēkņu aktivitātēm, starpvalstu sadarbību kultūras jomā veicinājis arī valstisks lēmums — Latvijas Valsts prezidenta Gunta Ulmaņa vizītes laikā Čehijas Republikā 1999. gada maijā starp Latviju un Čehiju tika parakstīts starpvaldību līgums par sadarbību kultūras jomā.¹²⁰

¹¹⁹ Mūrniece, I. Valoda kā sirds darbs un maizes darbs. — 14. lpp.

¹²⁰ <http://www.mfa.gov.lv/lv/prague/divpusejas-attiecibas/kulturas-un-izglitiba-sadarbiba/?print=on>
(Aplūkots 17.10.2013.)

2.2. Literatūras tulkošana kā sistemātiska literāra nodarbe no 19. gadsimta vidus līdz 21. gadsimta sākumam

Viens no kultūras identitātes un kultūras attīstības dinamikas ietekmētājiem ir mākslinieciskais jeb literārais tulkojums. Tulkotājs ne vien, kā jau minēts iepriekš, iepazīstina lasītājus savā dzimtajā valodā ar citas kultūras un valodas literāriem darbiem, piešķir šiem darbiem jaunu dzīvi un nozīmi, novietojot tos atšķirīgā valodas un kultūras situācijā, bet arī dzina pilda sabiedrisko misiju „noteiktos objektīvos apstākļos, kurus viņš uztver jau kā izveidojušos”¹²¹, un tie ir: nacionālās literatūras raksturs, dzimtās literārās valodas attīstības pakāpe, tulkošanas tradīciju augstais vai zemais līmenis, atšķirības dzīves apstākļos (ģeogrāfiskajos, politiskajos, sadzīves), kas ietekmē lasītāja uztveri un kultūras līmeņa atšķirības.¹²²

Literārais tulkojums citā valodas vidē funkcionē kā patstāvīgs mākslas darbs, objektīvi uztverts un novērtēts tas var tikt vienīgi šajā vidē. Literatūrzinātne, īpaši salīdzināmās literatūrzinātnes apakšnozares pēta oriģināla un tulkojumu attieksmes, salīdzina oriģinālo darbu ar tā tulkojumiem dažādās valodās „uz šo valodu kā tipoloģiski līdzīgu parādību pamata, savukārt atšķirības starp tiem var tikt uztvertas kā objektīvi nosacījumi, kurus rada valoda, vide, laikmets, lasītāju uztvere, literārā tradīcija, un, protams, tulkotāja individualitāte jeb „radošais palielināmais stikls” (..).¹²³

Literatūrzinātniece Maija Burima uzsver, ka „tulkotāja darbība kā vispārīgs vēsturiskās esamības fenomens ir viens no tās stūrakmeņiem”¹²⁴, tāpēc šajā nodaļā, izsekojot literārajai tulkošanai kā sistemātiskai nodarbei no 19. gadsimta beigām līdz 21. gadsimta sākumam, lielākā uzmanība tiek pievērsta tulkotāju personībām, dažkārt pat viņu rakstura īpašībām, kas noteikušas konkrēto tulkojamo daiļdarbu izvēli.

Krievu literatūrzinātnieks Pāvels Topers (*Павел Топер*) rakstījis, ka „tulkotājs ne vien pastiprina cilvēku savstarpējo saprašanos, bet arī zināšanu izplatīšanos, dzīves satura pilnveidošanos. Tulkojums paredz pašatteikšanos vai ziedošanos; jo

¹²¹ Burima M. Elījas Klienes fenomens latviešu tulkošanas kultūrā. // Materiāli par latviešu un cittautu kultūru Latvijā. — R.: Zinātne, 2003. — 139. lpp.

¹²² Turpat.

¹²³ Turpat.

¹²⁴ Turpat.

pilnvērtīgāk tulkotājs veic savu funkciju, jo viņš kļūst mazāk pamanāms, iekūstot savā darbā.”¹²⁵

Maija Burima, atsaucoties uz tulkošanu Krievijā kā mērķtiecīgu procesu kopš 19. gadsimta sākuma, apgalvo, ka „latviešu vārda māksla ar augsta līmeņa tulkošanas kultūru nevar pārlietu lepoties”¹²⁶, un norāda uz pieradumu tulkotājus vērtēt kā zemākas šķiras literātus, no kuriem tikai dažiem izdevies „iemantot skanīgu vārdu”¹²⁷, uzsverot, ka 20. gadsimta 30. gados strādājošo tulkotāju, īpaši „Elijas Klienes tulkojumi koriģē priekšstatu par tulkotāju kā mehāniska, sausa, statistiska darba veicēju”¹²⁸.

Šīs pētījuma nodaļas uzdevums ir parādīt latviešu literārās tulkošanas tradīciju kā sistemātisku nozari, tulkotājiem un ieskicēt tās ietekmi uz latviešu literatūras procesiem.

2.2.1. 19. gadsimta pirmā puse — 20. gadsimta sākums

Grāmatniecības vēsturnieks Aleksejs Apīnis, aplūkojot grāmatas nozīmi latviešu sabiedrībā 19. gadsimta vidū, raksta: „Maz būs grāmatu latviešu valodā, kas popularitātes ziņā varētu līdzināties Šmida „Grāfa lielmātei Genovevai”. To bērības atmiņās piemin daudzi literāti, visspilgtāk Kaudzītes Matīss (arī K. Skalbe, J. Jaunsudrabiņš, Doku Atis, A. Upīts, A. Austrīņš u. c. — J. O.). Kad „Genovevas” pirmais izdevums trijos gados bija izpirkts, Leitāns otrā izdevuma ievadā ieteica dot grāmatu lasīt visam pagastam, ja katram pašam iegādāties nebūtu iespējams. No vācu valodas „izgudrēto” populāro „skaisto stāstu” dēļ Leitāna vārds kļuva tautā pazīstams.”¹²⁹

¹²⁵ Топер П. М. Перевод в системе сравнительного литературоведения. — Москва, 2000. — С. 244.

¹²⁶ Burima M. Elijas Klienes fenomens latviešu tulkošanas kultūrā. — 140. lpp.

¹²⁷ Turpat.

¹²⁸ Turpat.

¹²⁹ Apīnis A. Grāmata un latviešu sabiedrība līdz 19. gadsimta vidum. — R.: Liesma, 1991. — 162. lpp.

Daiļliteratūras, garo stāstu ienākšana latviešu grāmatniecībā un lasītāju recepcija 19. gadsimtā vispirmām kārtām saistīta ar t. s. robinsoniādes¹³⁰ tipa sacerējumiem, pie kuriem pieder Anša Leitāna lokalizētais Kristofa Šmīda (1768—1854) darbs „Grāfa lielmāte Genoveva” (pirmizdevums 1845. gadā). Latviskojumu oriģinālam tuvina tulkotāja dzīvā valoda un stāstītāja talants, grāmatu papildina arī tulkotāja priekšvārds, kurā uzsvērtā grāmatas morāle. Šmīda darbs Rietumeiropā bijis zināms kā viens no labākajiem leģendas literarizētajiem variantiem, iespējams, arī šis apstākļi nodrošina tā panākumus latviešu lasītāju vidū — grāmata 23 gadu laikā piedzīvo trīs izdevumus un vēlāk — līdz pat 20. gadsimta sākumam — vairāk nekā desmit citu izdevumu, kuros Šmīda oriģināls vai Leitāna tulkojums pārstāstīti, bieži neuzrādot autoru.

„Grāfa lielmātes Genovevas” fenomenu vēl jo vairāk apliecina tā transformācija, kā raksta L. Limane, no izklaides lasāmvielas literārajā mantojumā, jo 1910. gadā iznāk R. Blaumaņa nepabeigtā luga „Genoveva” un 1924. gadā — vācu rakstnieka F. Hebela drāmas „Genoveva” (1843) tulkojums, tādējādi norādot uz tās lielo ietekmi uz lasītāja gaumi un interesēm.

Interesanti meklēt Genovevas fenomena atslēgu, izmantojot Latvijas vāciešu spriedumus par latviešu lasītāja gaumi. „Latvietis labprāt lasot stāstus, kur „taisna, godīga mīlēšanās ir aizņemta”, morālus un smieklu stāstus, kad tik labas mācības. Netīkami viņam esot jaunmodes saldumi mīlestībā — roku bučošana, „knaksterēšanās”, „šmeiķelēšanās” (lakstošanās). Pārlika didaktika gan arī atbaidot,”¹³¹ 1845. gadā, tātad „Grāfa lielmātes Genovevas” iznākšanas gadā, apgalvo P. Štrauhmanis, kurš raksta korespondences laikrakstiem. Mācītājs J. G. Bitners vēl pirms tam, 1843. gadā, izsakās: „Latvieši ir ļoti nemierā ar tiem bērnišķīgajiem jokiem un anekdotēm, ar ko pildītas viņu grāmatas un laikraksti; viņi tos tur par „niekiem”, un viņiem taisnība.”¹³² A. Apīnis secina, ka „abi vērojumi liecina par

¹³⁰ Ar robinsoniādes jēdzienu saistās vācu viduslaiku literatūrā pazīstamās *tautas grāmatas* (*Volksbücher*), kuru autori „mēdza ilgstoši ekspluatēt kāda modē nākuša literāra darba idejas un motīvus. Par šādu „modes grāmatu” kļuva arī angļu rakstnieka D. Defo (ap 1660—1731) romāns „Robinsons Kruzo” (pirmizdevums 1719. g.), kura sižetu ilgstoši izmantoja epigoņi ar lielākām vai mazākām atkāpēm no pirmavota un radīja sacerējumus pēc šā darba motīviem”. (Limane L. Robinsoniāde un stāsts par Genovevu latviešu grāmatniecībā. // Grāmatas un grāmatnieki. — R.: Liesma, 1985. — 138. lpp.)

¹³¹ Apīnis A. Grāmata un latviešu sabiedrība līdz 19. gadsimta vidum. — R., 1991. — 162.—163. lpp.

¹³² Turpat. —163. lpp.

zināmu lasīšanas kultūru, par domājošiem, daudz lasījušiem cilvēkiem, kam ir savi, kaut vienkārši dzīves un literatūras kritēriji”¹³³ un grāmatu popularitāti skaidro autoru un tulkotāju skatpunktu atbilstību „tā laika sabiedrības gnozeoloģiskajai struktūrai (piemēram, personības orientēšana mainīgās dzīves peripetijās, skatījums caur sentimenta prizmu).”¹³⁴

Jāsecina, ka no 19. gadsimta pirmās puses līdz pat gadsimta pēdējam ceturksnim, kad kļūst pieejama oriģinālliteratūra un klasikas tulkojumi, tieši tulkotājs ar savu gaumi, literāro tekstu atlasī un interpretāciju pilda galveno funkciju lasītāju gaumes veidošanā.

Savukārt izglītoto sabiedrību, latviešu inteliģentus visvairāk interesējuši sacerējumi par Latviju, tās vēsturi, par latviešiem, un plašais izlasīto grāmatu klāsts nojaušams brāļu Dinsbergu, Leitāna, Līventāla, Mālberģa, Ruģēna un citu darbos. Skolotāju semināru audzēkņi apguva profesionālo pedagoģisko literatūru, pilsētas skolās un ģimnāzijās — vairākas senās un jaunās valodas, universitātes studenti (K. Biezbārdis, Pēšs, Šulmanis, mediķis J. Bārs) apmeklēja Tērbatas bibliotēku. Speciālo literatūru lasīja atbilstoši savai profesijai vai personiskajām interesēm, tāpat arī uzzīņu un enciklopēdiskos izdevumus.¹³⁵

Jau 19. gs. 30.—40. gados būtiska un pat izšķiroša inteliģences uzskatu veidošanā un evolūcijā ir momentānā reakcija un notikumiem vācu rakstniecībā. „Zīmīgi, ka laika distance, ar kādu latviešu inteliģence iepazīna vācu jaunizdevumus, bija samērā neliela, daži tulkojumi parādījās jau gadu, divus vai trīs pēc vācu pirmpublicējuma. Kaut mazākā mērā, latviešu inteliģenti pazina vairāku citu tautu literatūras darbus tieši, bez vācu tulkojuma starpniecības — krievu, poļu, igauņu, franču, sengrieķu, latīņu.”¹³⁶

Kā apgalvo A. Apīnis, „30. gados un 40. gadu sākumā nozīmīgākie darbinieki vēl virzījās it kā katrs pa savu atšķirīgu ceļu. [Kristapa] Kaktiņa krasie pretmuiznieciskie uzskati veidojās, konfrontējot luterānisko mācību ar sociālo netaisnību. Turpretim Cimze bagātīgās, sociāli vērtīgās personības ideālu smēlās vācu progresīvās pedagoģijas domas pacēlumā. Līventāls dzejā sāka ielūkoties savas tautas

¹³³ Apīnis A. Grāmata un latviešu sabiedrība līdz 19. gadsimta vidum. — 163. lpp.

¹³⁴ Turpat.

¹³⁵ Turpat. — 168. lpp.

¹³⁶ Turpat.

drūmajā pagātnē, nesaudzīgi atklādams sociālās pretišķības. Ruģēns šos Līventāla jautājumus izstrādāja tālāk, izveidojot patstāvīgu nākotnes programmu. Tobrīd tātad dominējošos inteliģentus visvairāk nomāca tautas pakļautais stāvoklis, bet viņu nostājas izejas punkts atradās individuālās ētikas jomā — cilvēciskais godīgums.”¹³⁷

Pateicoties plašajam pieejamās literatūras klāstam, līdz 19. gadsimta vidū „vienlaikus vairākiem darbiniekiem literatūra pavēra skatu uz humānu, cildenu cilvēka ideālu, uz viņa nozīmīgumu”¹³⁸ un nodrošināja ciešus kontaktus inteliģences vidū, gan ļaujot atrast domubiedrus un sasaistot „divas agrāk patstāvīgas līnijas: vispārcilvēciskie ideāli un savas tautas vēstures un attīstības apjauta; vienlaikus sākās aktīva sabiedriskā darbība — kaut lokālos mērogos (Valdemārs, Spāģis) un tautas brīvas attīstības ierobežotāju kritika — kaut atsevišķos jautājumos (Caunītis, Lepevičs, Alunāns).”¹³⁹

„Kāds ietekmīgs garīdznieks un divi muižnieki saskatīja pat K. Hūgenbergera tulkotajās „Kapeiķu grāmatiņās” (1852, nr. 5 un 6) „tracināšanu” uz dumpi, laikam ar to domādami Vācijas 16. gadsimta zemnieku kara cēloņu uzrādījumu nežēlīgajā ekspluatācijā.”¹⁴⁰

„Leitāns sāka 1840. gadā ar tikpat primitīviem tulkotiem traktātiņiem, taču uztvēra arī vērtīgāku pavedienu — antīkā vēsturnieka Jozefa Flāvija darba pārstrādājumu „Patiesīgi stāsti par to, kā Jeruzaleme izpostīta” (1843).”¹⁴¹ Vairāki Leitāna tulkojumi iespiesti atkārtoti un „liecina par Leitāna novirzīšanos no luterāniskās ortodoksijas”¹⁴²; katoliski moralizējošo darbu „Cilvēka sirds” Leitāns tulko „pēc kāda cienījama latvieša pieprasījuma”¹⁴³ (iespējams, mācītāja H. G. Pēša), tādējādi kā tulkotājs jūtīgi reaģēdams uz lasošās publikas pieprasījumu.

Tieši pieprasījums un lasītāju gaumes veidošana virza arī tulkoto darbu izvēli. Ja 30. gadu pirmajā pusē J. F. Lundbergs tulko jaunākos Šmida stāstus, kam piemīt apgaismes tendence, tad 40. gados latviešu tulkotāji, lielā mērā pateicoties jau iepazītajam Lundberga devumam, pievēršas Šmida agrākajai daiļradei ar sentimenta

¹³⁷ Apīnis A. Grāmata un latviešu sabiedrība līdz 19. gadsimta vidum. — 168. lpp.

¹³⁸ Turpat. — 168.—169. lpp.

¹³⁹ Turpat. — 169. lpp.

¹⁴⁰ Turpat. — 146. lpp.

¹⁴¹ Turpat. — 147. lpp.

¹⁴² Turpat.

¹⁴³ Turpat.

iezīmēm („Grāfa lielmāte Genoveva” (1845), „Kara lielskungs Eistākius” (1846)), teikas nomaina reālu notikumu atveidojums. A. Apīnis apgalvo, ka „tuvošanās realitātes atveidei notika, nevis izejot no abstraktām sociālfilozofiskām apgaismes pozīcijām, bet no jūtu primāta, no pasaules emocionālās apguves; nevis no cilvēka, kas pilda sabiedrības noteikumus, bet no individuāla „es”, kas balstās uz savu iekšējo „kompasu”. Šķiet, to var uzlūkot par sabiedrībā mostošā individuālisma pazīmi.”¹⁴⁴

19. gs. pirmajā pusē, kā raksta Aleksejs Apīnis, „izdevniecību un spiestuvju ienākumi no lielajiem, labi pirktajiem latviešu izdevumiem bija ievērojami (...).¹⁴⁵ „(...) grāmatu ražošanas situācijai bija divējādas svarīgas sekas. Pirmkārt, izdevēji, dzīdamies pēc peļņas, centās vairāk ražot lasītāju pieprasīto, labi pirkto literatūru. Otrkārt, uzņēmumu tīri komerciālās attiecības ar autoriem un iespiedumu pasūtītājiem, uzņēmumu konkurences pieaugums atviegloja latviešu literātiem tiešu pieeju grāmatu ražotājiem tātad deva lielāku iespēju redzēt savus darbus iespēstus iznākam pie lasītājiem.”¹⁴⁶

Autortiesību joma un izpratne par tām šajā laika posmā ir tikai attīstības sākumposmā, proti, „(...) autortiesību jomā redzama atpalcība. Liekas, ka tieši šī nenokārtotība un izdevēju bailes no riska bija iemesls, kādēļ autori nereti savas grāmatas izdeva paši.”¹⁴⁷

19. gs. pirmajā pusē strauji aug mākslinieciskās literatūras izdevumu skaits („Viena no nozīmīgākajām jaunajām parādībām grāmatu klāstā bija daiļliteratūrai pieskaitāmo izdevumu (stāstu, leģendisku tekstu, ziņģu, dzejas krājumu, beletrizētu pamācību utt.) augsme,”¹⁴⁸ atzīst A. Apīnis), un šo laika posmu īpaši iezīmē tam tipiskās „stāstu literatūras” klasika – „vācu „tautas grāmatu” literarizētie varianti — K. Šmida un līdzīgu autoru darbi, kas uzsūkuši sevī viduslaiku leģendu, franču pedagoģiskā un angļu sentimentālā romāna elementus”.¹⁴⁹

Taču „grāmatu ieplūdi sabiedrībā vēl ietekmēja agrāk tikai parastais mecenātisms. Tā tika atrisinātas dažas patiesas vajadzības, gan arī lasītājiem uztiepta

¹⁴⁴ Apīnis A. Grāmata un latviešu sabiedrība līdz 19. gadsimta vidum. — 149. lpp.

¹⁴⁵ Turpat. — 139. lpp.

¹⁴⁶ Turpat. — 140. lpp.

¹⁴⁷ Turpat.

¹⁴⁸ Turpat. — 143. lpp.

¹⁴⁹ Turpat.

vienpusīga, labdariem vēlama lasāmviela”¹⁵⁰, par kuru maksāja muižnieki un mācītāji. Reliģiska satura grāmatas dāvanā saņēmuši skolu beidzēji, iesvētāmie, arī zemnieki.

Joprojām plaši izplatīti ir Vecā Stendera un Jaunā Stendera darbi, kuru popularitāti nesasniedz neviens 19. gs. 30.—50. gadu vācu tautības rakstnieks.¹⁵¹

Turpmāk pievērsīsimies atsevišķām personībām un viņu devumam tulkojumu izplatībā.

Jura Alunāna (1832—1864) „Dziesmiņu” pirmā daļa aptver 48 atdzejojumus. Zigrīda Frīde raksta, ka „„Dziesmiņas” kļuva par latviešu dzejas fundamentu, kuru bija veidojuši Eiropas dzejnieki, bet J. Alunāns to droši un stipri iecementēja latviešu kultūras augsnē. Kaut arī ne visur atdzejojumos un nedaudzajos oriģināldzejoļos J. Alunāns spējis atbrīvoties no Vecā Stendera laika dzejas ārējās atribūtikas, novatoriskas bija tās iekšējās izjūtas, ar kādām atdzejotājs tuvojās dzejai kā mākslas darbam ar konkrētu poētisku sistēmu”.¹⁵² J. Alunāns „disciplinēja un modernizēja latviešu dzeju (..). J. Alunāna atdzejojumi pilnveidoja agrākās un ieveda latviešu dzejā līdz tam nelietotas strofiskās formas, piemēram, antīkās Sapfo, Alkaja un Asklepiāda strofas, kurās vēlāk dzejoja Rainis un reizumis arī Jānis Medenis.”¹⁵³

19. gs. vidū „cittautu (pirmām kārtām vācu) „lielo” literatūru lasīja, šķiet, daudzi inteliģenti, bet tās nozīmīgais pasaules uzskata veidošanas potenciāls ne visiem bija uztverams.”¹⁵⁴ To pašu, iespējams, var apgalvot arī par pašiem klasikas tekstu tulkotājiem, tāpēc pirmie lielākā vai mazākā mērā profesionālie tulkojumi parādās tikai 19. gadsimta pašās beigās (Raina tulkotais Gētes „Fausts” iznāk 1897. gadā), lai gan sākti jau 80. gados, kad Gētes „Faustu”, Dantes „Dievišķo komēdiju”, Homēra „Iliādu”, kā arī H. Heines, Vergīlija, I. Kanta, L. di Kamoiša darbus no vācu valodas tulko Burtņieku skolotājs **Jēkabs Māsēns** (1844—1927).

Ernesta Dinsberga (1816—1902) dzejoļu (krājumi „Ziņģes un rīmes” (1856, 1870) un „Rīmes” (1862)) pamatā ir tulkojumi un brīvi pārstrādājumi, dažbrīd līdz par nepazīšanai pārveidojot oriģinālo tekstu. „Bijība pret klasiku J. V. Gētes, H. Heines, F. Šillera, Dž. Milтона u. c. pirmavotiem nav bijusi E. Dinsberga stiprā puse”¹⁵⁵,

¹⁵⁰ Apīnis A. Grāmata un latviešu sabiedrība līdz 19. gadsimta vidum. — 151. lpp.

¹⁵¹ Turpat. — 162. lpp.

¹⁵² Frīde Z. u. c. Latviešu literatūras vēsture. 1. sējums. — R.: Zinātne, 1998. — 118. lpp.

¹⁵³ Turpat. — 118., 120. lpp.

¹⁵⁴ Apīnis A. Grāmata un latviešu sabiedrība līdz 19. gadsimta vidum. — 168. lpp.

¹⁵⁵ Frīde Z. u. c. Latviešu literatūras vēsture. 1. sējums. — 106. lpp.

apgalvo Zigrīda Frīde, taču E. Dinsberga tulkojumos latviešu valodā varēja iepazīst tādus darbus kā H. Bīčeres-Stovas „Unkel Toma būda” (1863), J. V. Gētes „Lapsa Kūmiņš” (1879), Dž. Miltona „Pazaudētā paradīze” (1893—1899), kā arī Homēra „Odisejas” pārstāstu (1893—1894) u. c.

Klasiķu, kā J. V. Gētes, F. Šillera, L. Ūlanda u.c., darbus tulko un pārstrādā arī **Jānis Ruģēns** (1817—1876).

Jura Alunāna atdzejojumi sniedz latviešu sabiedrībai priekšstatus par Eiropas romantiķu dzeju. Latviešu periodikā publicēti arī Eiropas romānu fragmenti. Z. Frīde uzsver, ka „latviešu rakstnieki, būdami izglītoti cilvēki, palaikam skolotāji, pārvaldīja vācu valodu un ar tās starpniecību, iespējams, vairāk vai mazāk iepazīna franču un angļu literatūras virsotnes. Ir izteikta varbūtība (K. Klaustiņš), ka mūsu pirmos reālistus ietekmējuši vācu stāstu rakstnieki — O. Ludvigs, F. Hebels, F. Reuters, G. Kellers, Apsīšu Jēkabu — T. Štorms un poļu rakstnieks J. Kraševskis, Kaudzīšu „Mērnīku laiku” tapšanu — F. Špīlhāgens un G. Freitāgs un, pēc citu kritiķu domām, arī krievu rakstnieks N. Gogolis un M. Servantesa romāns „Dons Kihots””.¹⁵⁶

No 19. gadsimta otrajā pusē tapušajiem tulkojumiem vēlāk īpaša, tālejoša loma ir **Apsīšu Jēkaba** (1858—1929) no vācu valodas tulkotajām Hansa Kristiana Andersena pasakām (1881—1926, vairāki izdevumi); vēl pirms viņa 50. gados dažas Andersena pasakas tulkojis arī Jēkabs Zvaigznīte. Apsīšu Jēkaba ieguldījumu uzsver literatūrzinātniece Inguna Daukste-Silasproģe: „Taču jo būtiski ir atzīmēt rakstnieka Apsīšu Jēkaba nozīmi Andersena pasaku popularizēšanā, rosīgi iesaistoties to tulkošanā daudzu gadu desmitu garumā. (..) Pieticīgajā tālaika bērnu literatūras klāstā šīs grāmatas bija nozīmīgs devums. Apsīšu Jēkaba tulkotāja darbs turpinājās turpat vai četrdesmit gadus, un, pateicoties viņam, latviešu lasītājam ir pieejamas gandrīz vai visas Andersena pasakas un stāstījumi.”¹⁵⁷ Meklējot atbildi uz jautājumu par Andersena pasaku tulkojumu ietekmi uz latviešu literatūras attīstību, I. Daukste-Silasproģe norāda uz jautājuma komplicētību, atzīstot, ka „tomēr radniecīgu noskaņu atradīsim (nemeklējot tiešas ietekmes) gan pirmajās latviešu literārajās pasakās (R. Blaumanis, K. Skalbe u. c.), gan arī vēlākajos gados (iespējams, kaut kas no Andersena „iedzīvinātajiem” ziediem un augiem rosinājis arī Annu Saksi; iespējams,

¹⁵⁶ Frīde Z. u. c. Latviešu literatūras vēsture. 1. sējums. — 139. lpp.

¹⁵⁷ Daukste-Silasproģe I. Hanss Kristians Andersens. // Ziemeļu zvaigznājs. — R.: Zinātne, 2002. — 48. lpp.

kāda ierosme bijusi arī Skaidrītei Kaldupei). (..) Andersena pasaka kā impulsu devēja nenoliedzami būs rosinājusi ne vienu vien latviešu rakstnieku vai dzejnieku.”¹⁵⁸

19. gadsimtu noslēdz 1897.—1898. gadā publicētais J. V. Gētes „Fausts” Raiņa un Aspazijas tulkojumā, kļūstot par robežšķirtni, vērtējot tulkojumu ietekmi uz literatūras procesiem. Kā apgalvo literatūrzinātniece Janīna Kursīte, „ja tulkojums iemieso oriģināla garu, turklāt tiek publicēts laikā, kad lasītājs kaut ko tādu alkst sagaidīt, tad tas var jūtami ietekmēt oriģinālliteratūras attīstību. Tā tas bija ar Raiņa veikto J. V. Gētes „Fausta” tulkojumu, ko dēvēja par kongeniālu, vienreizēju, nepārspējamu u. tml. „Fausts” atstāja dziļas pēdas gan Raiņa paša, gan Aspazijas un daudzu citu latviešu 19. gadsimta 1. puses un 20. gadsimta 1. puses rakstnieku tēlā un pasaules redzējumā”¹⁵⁹.

Tādējādi „Fausta” tulkojums sabalsojas ar 19. gadsimta 90. gados izkristalizējušos vēlmi un „nepieciešamību vienalga kādā veidā, tomēr iesaistīt nacionālo literatūru to gadu Eiropas literatūras ideju un māksliniecisko paradigmu procesā. Īstenojot latviešu literatūras „europeizēšanu”, latviešu rakstnieki tiecas apvienot Eiropas pagātnes un tagadnes rakstniecības tradīcijas.”¹⁶⁰

2.2.2. 20. gadsimta 1. puse

20. gadsimta sākumā tulkojumu loks ir paplašinājies — līdzās pasaules klasiķu darbiem lasītājiem ir pieejami visjaunāko darbu tulkojumi no vācu, krievu, franču, angļu, amerikāņu, skandināvu, itāļu, spāņu, poļu, čehu, rumāņu, ungāru valodas, pat japāņu, ķīniešu un indiešu literatūras darbi.¹⁶¹

Palēnām, bet ar noteiktu regularitāti latviešu literatūras darbi tiek tulkoti svešvalodās. Pirmās ir publikācijas vietējos vācu un krievu periodiskajos izdevumos, jau no 1892. gada — tulkojumi igauņu valodā (R. Blaumaņa noveļu izlase „Zem salmu jumta” (1892), lugu izdevumi (1902—1915), A. Upīša garstāsts „Pilsoņi”

¹⁵⁸ Daukste-Silasproģe I. Hanss Kristians Andersens. — 51. lpp.

¹⁵⁹ Kursīte J. Dzejas vārdnīca. — R.: Zinātne, 2002. — 421. lpp.

¹⁶⁰ Frīde Z. u. c. Latviešu literatūras vēsture. 1. sējums. — 190. lpp.

¹⁶¹ Turpat, 255. lpp.

(1911)), lietuviešu valodā (R. Blaumaņa luga „Ļaunais gars” (1908), Raiņa, Aspazijas, J. Akuratera, J. Poruka dzejoļi un stāsti), čehu valodā (R. Blaumaņa noveļu izlase (1910), daži J. Poruka, A. Brigaderes, A. Saulieša, A. Upīša darbi).

Latviešu literatūru krievu valodā 20. gadsimta sākumā pārstāv Aspazijas, R. Blaumaņa, A. Brigaderes un J. Paleviča lugas, pirmā tulkotā grāmata iznāk 1913. gadā — Jāņa Poruka stāstu izlase „Baltās drānas”. Tai seko pirmie latviešu rakstnieku darbu apkopojumi — antoloģijas: „Latviešu literatūras almanahs” (1913, Pēterburgā), „Latviešu mūsdienu literatūras krājums” (1916, Pēterburgā, redaktors A. Deglavs). Īpaši jāizceļ antoloģija „Latviešu literatūras krājums” (1916, Pēterburgā, redaktori V. Brjusovs un M. Gorkijs), kurā pārstāvēti 22 rakstnieku darbi, to vidū Raiņa dzejoļi V. Brjusova atdzejojumā.

Latviešu rakstnieki cenšas iekļūt Eiropas literātu saimē un savus darbus arī tulko paši (R. Blaumanis tulko noveles vāciski, Raiņa lugas un dzeja vāciski izdota gan paša Raiņa, gan Aspazijas tulkojumā), un nereti šie tulkojumi izmantot par starpniektulkpojumiem, piemēram, luga „Jāzeps un viņa brāļi” angļiski (iznākusi 1924. gadā Londonā) tulkota no Aspazijas vācu tulkojuma, kuru Rainis vērtējis ļoti augstu: „Tas var stāties pilnīgi oriģināla vietā; tanī ir pat pārļobojumi pret latviešu tekstu.”¹⁶² Traģēdijas tulkotāja Greisa Rīsa (*Grace Rhys*) „savā tulkojumā ir centusies pantmēru [pamatā piecpēdu jambu — J. O.] variēt daudz vairāk, nekā tas pieņemts latviešu dzejā, nekā tas ir Raiņa oriģinālā vai Aspazijas vācu tulkojumā”¹⁶³. „Jāzeps un viņa brāļi” tulkojums angļu presē gūst pretrunīgas atsauksmes — no labvēlīgām līdz kritiskām, kurās pat apšaubīta lugas literārā vērtība. Kopumā Raiņa mēģinājumi kļūt pazīstamam Eiropā ar tulkojumu starpniecību nebija sekmīgi, un tieši tulkojumu trūkums vēlāk tiek minēts kā viens no nopietnākajiem argumentiem Raiņa nevirzīšanai Nobela prēmijai¹⁶⁴.

20. gadsimta pirmajās desmitgadēs Latvijā ienāk skandināvu literatūra, īpaši Knuta Hamsuna vārds, pateicoties romānu „Viktorija” (1900. gadā divās publikācijās

¹⁶² Lazdiņa T. Raiņa Jāzeps un viņa brāļi un traģēdijas tulkojums angļu valodā. // Rainis J. Kastaņola. Raksti. 17. sējums. — [Vesterosa]: Ziemeļblāzma, 1965. — 315. lpp.

¹⁶³ Lazdiņa T. Raiņa Jāzeps un viņa brāļi un traģēdijas tulkojums angļu valodā. — 328. lpp.

¹⁶⁴ Jāatzīst, ka tulkojumi Nobela prēmijas literatūrā sakarā arvien bijuši ļoti svarīgi, īpašu uzmanību pievēršot zviedru valodai (grāmatas Zviedrijā iznākušas Imantam Ziedonim, Vizmai Belševicai, Knutam Skujeniekam, kuri virzīti un pat tikuši nominēti Nobela prēmijai 20. gs. 80.—90. gados un 21. gadsimta sākumā).

periodikā — Jāņa Straumes un Jāņa Asara tulkojumā), „Bads” (1903. gadā Jāņa Asara tulkojumā) un „Pāns” (1906. gadā Jāņa Jaunsudrabiņa tulkojumā). 1907. gadā Andrejs Upīts raksta: „No modernajiem ārzemju rakstniekiem latviešiem beidzamā laikā visvairāk tikuši pazīstami Pšibiševskis un Knuts Hamsuns. Jāatzīst, viņu tulkotājus vadījusi laba mākslas gaume — abi pieder pie lielākā un raksturīgākā, ko modernā rakstniecība spēj uzrādīt. „Pānā” (..) vislabāk var novērot modernās rakstniecības raksturīgākos vilcienus.”¹⁶⁵

Jāņa Jaunsudrabiņa tulkotie Knuta Hamsuna darbi („Pāns”, 1906; „Noveles”, 1910) atstājuši tiešu ietekmi arī uz viņa daiļradi, īpaši 1907. gadā izdoto stāstu „Vēja ziedi”, kurā daudz paralēlu ar Knuta Hamsuna „Pānu”. Pats Jaunsudrabiņš līdzības komentē izvairīgi, ļaujot apcerēt tulkojuma netiešo ietekmi uz tulkotāja paša daiļradi: „Mani sāka pat slavēt, kaut gan neaizmirsu atzīmēt Hamsuna ietekmi. Es pats to neapzinājos. Gribēju tikai reiz rakstīt ko lielāku, iegrimu kā sapnī reiz izbaudītās dienās un naktīs, vasarā un šalcošā mīlestībā, un katru rītu, līdz ar aprīļa sauli celdamies, uzrakstīju pa nodaļai.”¹⁶⁶ Jaunsudrabiņš arī atklāj tulkojumu nozīmi savā radošajā dzīvē: „Vispār atzīmējams, ka dienišķu maizi pa lielai daļai esmu nopelnījis ar tulkojumiem, visvairāk manis paša izvēlētiem, bet pie reizes arī ar pasūtītiem. Turu to par godīgāku pelnīšanās veidu, nekā raudzīt sevi ieraut daudzrakstīšanā. Katram darbam zināmā mērā jānobriest, un, ja to izvelk gaismā bez laika, tad tam ir trūkumi vai liekumi.”¹⁶⁷

Pateicoties latviešu lasītāja spējai identificēties ar norvēģu rakstnieka tēlotajiem varoņiem, skandināvu literatūra sāk popularitātes gājienu Latvijā, un līdz 20. gadsimta 30. gadus beigām iznāk ārkārtīgi daudz skandināvu rakstnieku darbu tulkojumu, tostarp Selmas Lāgerlefas, Sigridas Unsetes un Knuta Hamsuna kopoti raksti (katrs izdevums 15 sējumos). Hamsuna kopotu rakstu izdevums ir tolaik plašākais K. Hamsuna tulkojumu izdevums ārpus Norvēģijas,¹⁶⁸ savukārt „grūti atrast citu valsti, kurā 30. gados K. Hamsuns būtu tik populārs un būtu piesaistījis tik

¹⁶⁵ Upīts A. Jaunās grāmatas, Knuta Hamsuna „Pāns”. // Balss. — 1907. — Nr. 40. — 31. lpp.

¹⁶⁶ Jaunsudrabiņš J. Mana dzīve. — [Vesterosa] : Ziemeļblāzma, 1957. — 89.—90. lpp.

¹⁶⁷ Jaunsudrabiņš J. Mana dzīve. — 96. lpp.

¹⁶⁸ Burima M. Knuts Hamsuns. // Ziemeļu zvaigznājs. — R. : Zinātne, 2002. — 339. lpp.

daudzu tulkotāju uzmanību.”¹⁶⁹ Gluži cita situācija ir, piemēram, Lietuvā, kur starpkaru periodā izdoti vien divi Hamsuna romānu tulkojumi no vācu valodas.

Hamsuna tulkojumu sakarā kā viena no nozīmīgākajām tulkotājām jāmin Kārļa Skalbes sieva **Lizete Skalbe** (1886—1972), kura ir pirmā tulkotāja no norvēģu valodas, kas nav izmantojusi starpniekvalodu¹⁷⁰, kuras „darba iespaidi L. Skalbes dzīvē ir cieši savijušies ar personiskajiem pārdzīvojumiem un dzīves ritumu”¹⁷¹ un kura savas dzīves garumā tulkojusi gan Hamsuna darbus, gan viņa sievas atmiņas; mūža nogalē strādādama pie Marijas Hamsunes grāmatas „Varavīksne” tulkojuma, viņai „ir svarīgi pabeigt darbu (..), lai latviešu lasītājs spētu uzminēt K. Hamsuna personību — mīklu”¹⁷².

Andrejs Johansons 1956. gadā raksta: „Uzskati, kas „Zemes svētībā” un pārējos Hamsuna „ciema romānos” parādījās kā spilgta personīga pārliedība, latviešu literatūrā, īpaši pēc 1934. gada, izpaudās kā oficiāli kultivēta tendence. Jaunsaimniekam Isākam ir daudz atšķaidītu radnieku mūsu pozitīvistu „pagasta” stāstos un romānos. Tai pašā laikā daži no mūsu izcilākajiem rakstniekiem, pirmā kārtā atkal Jaunsudrabiņš, pieskārās līdzīgām problēmām ne vien latviskā elementā, bet piešķīra tām arī esenciāli latvisku nostatījumu. Jautājumi, kas būtiski bija vienādi kā Latvijā, tā Norvēģijā, līdz ar to ieguva divus būtiski vienādus, bet nacionālajā īpatnībā atšķirīgus mākslinieciskus atrisinājumus. Daži latvieši, mācekļa gadus pie Hamsuna nokalpojuši, paši bija kļuvuši par meistariem.

Dīvaina nemiera mocītais klejotājs un lapidārais līdumnieks neaptver visu Hamsuna daudzpusīgo personāžu, taču visādā ziņā tie ir viņa tiešākie un intīmākie tēli. Tikai tie ir jāatceras arī tad, ja meklējam viņa sakarus ar mūsu rakstniecību. Hamsuna individuālisms, gāršu un ūdeņu romantika, sadursme starp laukiem kā pirmatnējā spēka un pilsētu kā kultūras personifikāciju — tie ir momenti, kas tikpat plaši iezīmējušies latviešu literatūrā un likuši mūsu tautai jau vairākās paaudzēs lasīt Hamsuna darbus gluži kā savējos.”¹⁷³

¹⁶⁹ Burima M. Knuts Hamsuns. — 341. lpp.

¹⁷⁰ Turpat.

¹⁷¹ Turpat. — 342. lpp.

¹⁷² Turpat. — 343. lpp.

¹⁷³ Johansons A. Leoparda āda. — R. : Daugava, 2004. — 110. lpp.

20. gadsimta 1. pusē tiek izdots arī ļoti daudz komercitulkotumu, bieži vienu darbu tulkojot reizē vairākiem tulkotājiem, diktējot tulkojumu sekretārei (Valdemārs Kārklīšs) u. tml., lai pagātu pēc iespējas ātrāk nogādāt tulkojumu lasītājiem. Apgāda „Grāmatu draugs” vadītājs Helmārs Rudzītis aizsāk t. s. lata romānu sēriju, kas nodrošināja divas grāmatas mēnesī, lielākoties tulkojumus, bet arī latviešu oriģinālliteratūru: „Bieži esmu dzirdējis it kā nievājošus izteicienus: nu, lata grāmatās jau bija tikai tulkojumi. Tulkojumi nav nonievājami. Ar tiem latviešiem pavērās bagātīgie pasaules literatūras apvāršņi, un sniegt tikai tos bija mans sākotnējais nodoms.”¹⁷⁴

Kā pretstats prozas tulkojumiem jāmin atdzejas tradīcija, kuru visspilgtāk apliecina **Edvarts Virza** (1883—1940), latviešu valodā sniegdams plašu franču lirikas atdzejojumu klāstu, kuru kvalitāte joprojām strīdīga — sākot ar to, ka ka Virza atdzejumsos nerasniedz oriģināla līmeni un viņa tulkojumi ir pārāk līdzīgi cits citam, t. i., skan paša Virzas balsī (A. Johansons), līdz apgalvojumam, ka Virzas tulkotās grāmatas pieder pie latviešu atdzejojumu izcilākajiem sasniegumiem¹⁷⁵ (V. Vecgrāvis).

Pārlūkojot latviešu literatūras tulkojumus svešvalodās 20. gadsimta otrajā ceturksnī, kā zīmīgākie ārpus tulkojumiem igauņu, lietuviešu un čehu valodā, kas aplūkoti atsevišķā nodaļā, jāmin vairākas grāmatas krievu valodā (Raiņa dzejas izlase (Maskava, 1935), Andreja Upīša „Jāņa Robežnieka pārnākšana” un „Jāņa Robežnieka nāve” (abi — Ļeņingrada, 1936) un Pāvila Rozīša romāna „Ceplis” izdevumi (Maskava, 1932). Saprotams, visas grāmatas iznāk līdz 1937. gadam, proti, t. s. Staļina tīrīšanām, pēc kurām kontakti ar Latviju vairs nav iespējami), Edvarta Virzas „Straumēnu” tulkojums franču valodā (Parīze, 1939) un jo īpaši filologa, Latvijas Universitātes docenta **Viljama Metjūsa** (*William K. Matthews*, 1901—1958) sastādītā un atdzejotā latviešu dzejas antoloģija „„Trejkrāsainā saule” („The Tricolour Sun”, Kembridža, 1936), kurā pārstāvēti 68 dzejnieki (ar vienu vai diviem dzejoļiem), no klasiķiem līdz visjaunākajiem autoriem, iekļautas arī viņu biogrāfijas. V. Metjūsu vienoja draudzība ar Anšlavu Eglīti un Andreju Johansonu; viņš popularizējis arī

¹⁷⁴ Rudzītis H. Manas dzīves dēkas. — R. : Zinātne, 1997. — 74. lpp.

¹⁷⁵ Latviešu rakstniecība biogrāfijās. — R. : Zinātne, 2003. — 637. lpp.

angļu dzeju Latvijā, kopā ar A. Eglīti sastādot „Angļu dzejas antoloģiju” (Rīga, 1940), kurā iekļauti E. Ādamsona, A. Eglīša, A. Johansona u. c. darinātie atdzejojumi.

2.2.3. 20. gadsimta 2. puse, 21. gadsimta sākums

Vērtējot tulkojumu ietekmi uz sabiedrības kultūras izpratni kultūrpolitikas jomā, mākslas zinātniece Helēna Demakova situāciju 20. gadsimta otrajā pusē raksturo šādi: „Iespējams, ka, zūdot tai sabiedrības daļai, kuru mēdza saukt par padomju inteliģenci, no atmiņas izzudīs arī tā īpašā izglītības pakāpe, kas piemita ne tikai padomju skolotājiem, ārstiem, arhitektiem, bet arī inženieriem un citiem izteikti tehnisku profesiju pārstāvjiem. Šī izglītība bija ierobežota, pārsvarā konformistiska (cik tad lasīja svešvalodās vai *samizdata* literatūru, piemēram, Solžeņicina darbus!). Tomēr tā bija dziļa, pamatīga, nesasteigta literatūras un mākslas apguve. Padomju inteliģents lasīja — bieži vien rūpīgi — pasaules literatūras klasiku — Balzaku, Dikensu, Tolstoju, Dostojevski, pat Prustu. Padomju inteliģents lasīja Čaku, Puškinu, Verlēnu un Garsiju Lorku. Padomju inteliģents laikabiedru darbus, it īpaši teātros un plakātu mākslā, lasīja it kā starp rindām, caur metaforiski piesātināto Ēzopa valodu.”¹⁷⁶

Situāciju pēc Otrā pasaules kara, kad lielākā daļa latviešu rakstnieku un tulkotāju devusies trimdā, raksturo plašais tulkojumu klāsts no krievu valodas (gan klasiķi, gan laikmetīgie autori), ko, saprotams, nosaka politiskais diktāts, bet arī ierobežotais svešvalodu zinātāju skaits. No pirmskara tulkotājiem darbojas rakstniece Elīna Zālīte (1898—1955), kura tulko no igauņu un somu valodas, **Elija Kliene** (1896—1978), kura tulko zviedru, norvēģu, dāņu valodas, un **Anna Bauga** (1905—1991), kura tulko no angļu, vācu, čehu, slovāku un krievu valodas un kurai pieder visplašākais tulkojumu klāsts 20. gadsimta otrajā pusē Latvijā. Gan Anna Bauga, gan Elija Kliene darbojušās jauno tulkotāju skološanā, Rakstnieku savienībā strādājot par konsultantēm un vadot RS tulkotāju sekciju.

¹⁷⁶ Demakova H. Latvijas kultūrpolitika. // Kleins A. Kultūrpolitika. — R. : Jāņa Rozes apgāds, 2008. — 221.—222. lpp.

Par plašu un sistemātisku darbību ar ciešām tradīcijām kļūst atdzejas skola, kuras spilgtākie pārstāvji ir dzejnieki **Knuts Skujenieks**, **Uldis Bērziņš** un **Pēters Brūveris**. Uldis Bērziņš, līdz perfekcijai izkopies atdzejojotāja prasmes, 21. gadsimta sākumā iztulko Korānu, piedalās Bībeles jaunā tulkojuma radīšanā, tulko turku, islandiešu un citu skandināvu tautu senos literatūras pieminekļus.

Tulkojamās literatūras klāstu nosaka izdevniecības „Liesma” darbinieki sadarbībā ar Galveno literatūras pārvaldi, un prozas tulkotājiem nav daudz iespēju izvēlēties tulkot sev tīkamus autorus (tiem vispirms bija jābūt tulkotiem un izdotiem krievu valodā), tāpēc bieži vien, nevēloties tulkot režīmam glaimojošus darbus, tulkotāji patvērumu meklē klasiķu veikumā (V. Šekspīrs, O. Balzaks, Č. Dikenss), attiecīgi atbildot izdevniecības „Liesma” pieprasījumam katru gadu izdot noteiktu skaitu klasiķu kopotu rakstu sējumu.

Pēc neatkarības atgūšanas, palielinoties iespējām izdot tulkoto literatūru un lasītāju pieprasījumam, tulkotāji gan pilda izdevēju pasūtījumu, gan rekomendē apgādiem sev tuvus autorus. Nereti pat tulkotāja vēlme tulkot kāda līdz šim latviešu valodā netulkota autora darbu rosina viņu uzsākt izdevējdarbību — tā 1996. gadā tulkotājs **Pēteris Jankavs** kopā ar dāņu filologu Karstenu Lomholtu nodibina apgādu „Atēna”, kas sākotnēji izdot Hansa Kristiana Andersena (pirmoreiz no dāņu valodas), Kārenas Bliksenas (*Karen Blixen*) un Pētera Hēga (*Peter Høeg*) darbus.

21. gadsimta sākumā par ievērojamākajiem tulkotājiem kļūst **Silvija Brice**, **Maima Grīnberga**, **Dace Meiere**, **Edvīns Raups**, **Guntars Godiņš**, **Māra Poļakova**, kuri turpina gan latviešu grāmartniecībā tuvās tradīcijas iepazīstināt ar jaunāko igauņu, dāņu, zviedru, somu, vācu, angļu valodā sarakstīto, gan paver jaunus itāliešu, spāņu, portugāļu, turku un citu literatūru apvāršņus.

Nozīmīgs ir tulkotājas Daces Meieres sacītais: „Tulkotājs rada kontekstu. (..) Mēs, tulkotāji, paplašinām telpu, kurā dzīvo latviski oriģinālā tapušie teksti. Mēs veidojam fonu, un fons ir ļoti svarīgs.”¹⁷⁷

Labākie tulkotāji, latviešu valodā iztulkojot gan pasaules klasiku, gan jaunāko pasaules literatūru, rada iespējas latviešu rakstniekiem, kuri nelasa vairumā svešvalodu, gūt iedvesmu savam veikumam un zināmā mērā arī samērot latviešu valodā rakstīto ar notikumiem pasaules literatūrā.

¹⁷⁷ Dace Meiere sarunā ar “Satori”. — www.satori.lv (aplūkots 25.03.2014).

2.3. „Sieviešu proza” — mūsdienu latviešu prozas tulkojumi *gender studiju kontekstā*

Amerikāņu zinātniece Lorija Čemberlena (*Lori Chamberlain*) 1988. gadā publicētajā rakstā „*Gender un tulkojuma metaforika*” (*Gender and the Metaphorics of Translation*) raksta: „Tulkojums ir visbūtiskākais jautājums *gender studijās*: cīņa par autoritāti ar svešu identitāti.”¹⁷⁸ Viņa definē arī „tulkojuma seksualitāti”, atsaucoties uz diviem galējiem piemēriem.

Pirmo no tām var dēvēt par patriarhālo un saistīt ar seno parunu par sievietēm: tulkojumam jābūt vai nu skaistam, vai nu uzticamam, tātad ir novērojams zināma līdzība starp tulkojumu un laulību. Uzticību jeb precizitāti var definēt kā netiešu vienošanos starp tulkojumu (sievieti) un oriģinālu (vīru, tēvu vai autoru). Neuzticams tulkotājs ir tikpat atbildīgs autora priekšā kā neuzticīga sieva. Čemberlena uzskata, ka šādā griezumā oriģinālam, t. i., vīram nemaz nav iespējams būt vainīgam vai kļūdainam.

Otrs piemērs ilustrē galēji „feministisko” uzskatu, citējot Suzannas de Lotbinēras-Harvudas (*Suzanne De Lotbinière-Harwood*), kura pati ir arī tulkotāja, teikto 1990. gadā: „lai īstenotu feministiskos uzskatus praksē, svarīgi ir sievišķo subjektu darīt redzamu valodā”¹⁷⁹, un, tā kā „valoda nevar būt neitrāla”¹⁸⁰, Harvuda ir pārliecināta, ka viņas tulkotājas darbam ietvaru dod „uz sievišķo centrēts fokuss”¹⁸¹. „Kā tulkotājai feministei, **mans** lēmums, kādus vārdus izvēlos, ļauj man vēstīt lasītājam par topošo sieviešu kultūru, tas ir, norādes par mums, sievietēm, iespējams atrast sieviešu veikto darbu lokā. Mums ir feministu vārdnīca, enciklopēdija, teorētiskie darbi, daiļliteratūra, kritika, tulkojumi, priekšvārdi tulkojumiem — šīs publikācijas veido sieviešu kultūru.”¹⁸²

¹⁷⁸ Chamberlain, L. *Gender and the Metaphorics of Translation*. Grām: Lawrence Venuti (ed.) *Translation Studies Reader*. — London, New York: Routledge, 2000. — P. 341.

¹⁷⁹ Lotbinière-Harwood, Suzanne De. Preface. // Gauvin, L. *Letters From an Other*. / Translated by Suzanne de Lotbinière-Harwood. — Toronto : Women's Press, 1989.

¹⁸⁰ Turpat.

¹⁸¹ Turpat.

¹⁸² Turpat.

Savukārt Barbara Godāra (*Barbara Godard*) uzskata, ka feminisma ietvarā tulkojuma „atšķirība” vairs nav „negatīvs termins”¹⁸³ un tulkojums kļūst par „transformanci”¹⁸⁴.

2014. gadā tulkojums kā *gender* studiju objekts acīmredzot ir pa vidu šīm galējībām.

Lai arī tradicionāli tulkojums tiek aplūkots kā caurspīdīgs, nepersonisks veikums, kam pilnībā jāatklāj autora nodomi, mūsdienu teorijas jau atzīst neizbēgamu tulkotāja balss čukstu klātbūtni. Rozmarija Arožo (*Rosemary Arrojo*) atzīst, ka *gender* studijas deklarē iespējamu vienību, ko veidotu feminisms, postmodernisms un tulkojumu studijas.¹⁸⁵ Protams, feminisma klātbūtne it kā rosina domāt vienīgi par sieviešu dzimumam veltītiem jautājumiem, bet ir skaidrs, ka iespējams sasniegt arī gluži pretēju efektu — caur feminisma prizmu lūkoties uz vīriešu dzimuma autoriem un tulkotājiem. Minētais Lorijas Čemberlenas pētījums varētu tikt uzskatīts par vienu no tiem.

Gender studiju un tulkošanas savstarpējā sasaiste kļuvusi aktuāla 20. gadsimta nogalē — gan teorijā, gan praksē. Par būtiskākajiem akadēmiskajiem soļiem šajā virzienā jāuzskata divu pētnieču darbi — Lorijas Čemberlenas 1988. gadā publicētais raksts „*Gender* un tulkojuma metaforika” (*Gender and the metaphors of translation*) un Konkordijas universitātes profesores Šerijas Saimonas (*Sherry Simon*) pētījums „*Gender* tulkojumā. Kultūras identitāte un transmisijas politika” (*Gender in Translation. Cultural Identity and the Politics of Transmission*).

Feminisma teorija līdztekus citiem jautājumiem pievērsusies ne tikai tam, kā tulkot tekstus, kas vēsta par kultūru dažādību un sieviešu lomu tajās, bet arī pavērusi jaunu skatu uz to, kāda loma bijusi sievietēm tulkošanā vēstures gaitā — visbiežāk slēpta vai noklusēta, bet nenoliedzami ietekmīga.

Minētās zinātnieces pamatā aplūko sievietes lomu, nodomus, pūles un rezultātus, tulkojot vīriešu sarakstītus darbus. Ne velti tulkošana pati par sevi, un jo

¹⁸³ Godard, B. Translating and Sexual Difference. // *Resources for Feminist Research*, XIII(3). — 1984. Pp. 13.

¹⁸⁴ Turpat.

¹⁸⁵ Arrojo, R. Fidelity and The Gendered Translation. // *TTR : traduction, terminologie, rédaction*, vol. 7, n° 2. — 1994. — P. 148.

īpaši literārā tulkošana, gadsimtu gaitā bijis viens no retajiem ceļiem, kā sievietei piekļūt intelektuālajām devumam.

Šajā kontekstā tradicionālie jautājumi *kā tulkot, kas ir pareizs tulkojums* ir aizstāti ar *kādu tieši darbu veic tulkojumi, kā tie cirkulē pasaulē, kādu receptiju gūst*.

Vācu dzejnieks un latviešu literatūras tulkotājs vācu valodā Matias Knolls (*Matthias Knoll*), 2003. gadā organizējot latviešu literatūras lasījumus Leipcigas grāmatu mesē, iniciēja Latvijas stenda saukli „*fe-mail aus lettland*” (*fe-pasts*, proti, „sievšķīgi no Latvijas”), kur vārdu *mail* veido rakstnieču vārdu iniciāļi: Māra Zālīte, Amanda Aizpuriete, Inga Ābele un Laima Muktupāvela.

2004. gadā Francijā iznāk latviešu rakstnieču prozas antoloģija „Āda dzintara krāsā”.

2006. gadā, Latvijai esot viesu valsts statusā Prāgas grāmatu gadatirgū, klajā nāca īsprozas antoloģija „Vientulības aina”, kas iepazīstina lasītājus ar četrām mūsdienu latviešu rakstniecēm.

2008. gadā uz Leipcigu devās Nora Ikstena un Dace Rukšāne un piedalījās pasākumā *Ladies aus Lettland*.

Juris Kronbergs 2009. gada Gēteborgas grāmatu mesā tikšanos ar Liānu Langu un Ingu Ābeli nodēvēja šādi: „Latviešu sievietes iekaro Parnasu”.

Aplūkojot periodu no 1998. gada līdz mūsdienām, no prozas visvairāk tulkojumu ārzemēs izdots latviešu prozistēm. Populārākā bijusi Sandras Kalnietes grāmata „Ar balles korpēm Sibīrijas sniegos”, kas tulkota divpadsmit valodās.

Ingas Ābeles stāsti no krājuma „Sniega laika piezīmes” tulkoti angļu, vācu, franču, slovēņu, itāļu, krievu valodā, savukārt viņas romāns „Uguns nemodina” — lietuviešu, dāņu, zviedru valodā un fragments angļu valodā, „Paisums” — zviedru un angļu valodā.

Noras Ikstenas romāns „Dzīves svinēšana” piecpadsmit gadu laikā tulkots dāņu, zviedru, angļu, igauņu, krievu un gruzīnu valodā.

Salīdzinājumam — no rakstniekiem vīriešiem ar minētajām rakstniecēm mēroties var vienīgi Pauls Bankovskis ar tulkojumiem somu, vācu un čehu valodā. Līdz 90. gadu sākumam (tātad padomju laika beigām, bet arī tālāk, jo pastāv zināma

inerce, kas turpinās 21. gadsimtā) visvairāk tulkotie latviešu rakstnieki bija Vilis Lācis, Zigmunds Skujiņš un Andris Kolbergs.

Vīrieši savukārt saglabā pozīcijas dzejā. Knuta Skujenieka dzeja — lietuviešu, angļu, turku, poļu, čehu, bulgāru, armēņu valodā, bet no dzejniekiem visvairāk tulkojumu iznācis Jurim Kronbergam — viņa dzejoļu cikls vai tā fragmenti publicēti angļu, vācu, franču, lietuviešu, igauņu, zviedru, turku, čehu, bulgāru un armēņu valodā. Dagnijas Dreikas dzeja tulkota un publicēta franču, vācu, bulgāru, lietuviešu, slovēņu, poļu, islandiešu, bulgāru, ukraiņu.

Dzimuma aspektā nozīmīgs ir bieži citētais Jura Kronberga viedoklis: „Runājot par iespējam latviešu rakstniekiem tikt uzklausītiem, esmu optimistiski, jo zinu Ziemeļvalstu pieredzi. Ne pārāk sen starptautiski bija zināms, ka Ziemeļvalstu literatūra stāsta par puisi apsnigušā vagoniņā — apkārt pilnīga tumsa, puisis ir vientuļš, viņa sieva ir viņu atstājusi, protams, paņēmusi arī bērnu un suni, un puisis lēnām nodzeras līdz nāvei, domā par pašnāvību... tā tas bija... bet tad meitene, vārdā Sofija, savā pastkastītē saņēma ļoti smieklīgu vēstuli, bet tad sievietei, kuru sauc par Smillas jaunkundzi, bija daži ļoti gudri novērojumi par sniegu... labi... es tikai gribēju pateikt — viss mainās.”¹⁸⁶

Pievēršoties tulkojumu recepcijai valstīs, kur iznāk latviešu literatūras darbi, ilustrācijai jāmin Ita Sakss, tulkotāja no latviešu valodas igauņu valodā, kura savu darbu sāka pagājušā gadsimta 60. gados un līdzās Kārlim Abenam un Oskaram Kuningasam ar latviešu prozas, dzejas, dramaturģijas un bērnu literatūras tulkojumiem iepazīstinājusi lasītājus Igaunijā līdz pat savai aiziešanai mūžībā 2003. gadā. I. Saksa tulkojusi lielāko daļu no latviešu literatūras tulkojumiem igauņiski: D. Zigmontes, A. Bela, L. Pura romānus, A. Čaka noveles, I. Ziedoņa „Kurzemīti”, A. Čaka, I. Ziedoņa, E. Plauža, O. Vācieša dzeju, N. Ikstenas „Dzīves svinēšanu”.

Kā atzīst igauņu literatūrzinātniece Anneli Mihkeleva, 20. gadsimta 80. gados vairums latviešu literatūras darbu tiek publicēti periodiskajā izdevumā *Loomingu Raamatukogu*, un „tulkošanā var vērot zināmu sistemātiskumu”¹⁸⁷. Tiek publicēti Harija Gāliņa, Aivara Kalves, Vladimira Kaijaka u. c. tālāka aktuālo autoru darbi.

¹⁸⁶ Latvijas Literatūras centra mājaslapa — www.literature.lv (aplūkota 10.09.2013).

¹⁸⁷ Mihkeleva, A. Latviešu literatūra Igaunijā.— 925. lpp.

Ita Sakss, produktīvi tulkodama latviešu literatūru igauņiski, tieši ietekmējusi latviešu literatūras uztveri Igaunijā. Salīdzinot ar Lietuvu, kur latviešu literatūras izdevumiem nav lielas uzmanības, igauņu kritiķi recenzē katru latviešu autora grāmatu, reizumis formulējot tādas latviešu rakstnieku iezīmes, kādas mums pašiem neizdodas ieraudzīt. Piemēram, recenzijā par N. Ikstenas „Dzīves svinēšanu” igauņu literatūrzinātnieks Tūmass Raudams raksta:

„Ikstena ir tēlu rakstniece. Tāpat kā Nabokovs. (..) Taču siltāka un maigāka, vietām varbūt pat par daudz. Kā piemēru varam minēt „roka, kas ilgojas” un „maigā tvērienā” vienā teikumā. Tas ir par daudz, lai būtu skaisti; un par maz, lai būtu dzīvs. (..) Pavisam ir septiņi stāsti, no katra stāsta es varētu izvēlēties vienu nejaušu teikumu, lai parādītu, ka tā ir dzeja. Ir vēlēšanās aizturēt elpu. Lasot. Un pēc lasīšanas staigāt uz pirkstgaliem.”¹⁸⁸

Anneli Mihkeleva uzskata, ka „Ikstenas romāns iekļaujas kontekstā ar vairākiem Igaunijā būtiskiem darbiem, kas izdoti apmēram tajā pašā laikā: Emila Todes „Robežvalsts” ir viens no tiem, un otrs varētu būt Enes Mihkelsones „Ahasvēra gals”. Visus trīs darbus vieno viena problēma un jautājums, kas raksturīgs mūsdienu Baltijas literatūrai: kas mēs esam? Tas arī ir jautājums, kas vieno mūsdienu ar pagātņi, ar vēsturi un arī mūsdienu literatūru ar agrāko, meklējot atbildi uz jautājumu — kurp ejam, un kas ar mums notiks?”

Pēc Itas Sakss aiziešanas mūžībā 2007. gadā igauņu valodā iznāk Jura Kronberga dzejas izlase „Pazemes dzeja” („*Maa-alune luule*”) Guntara Godiņa un Līvijas Vītolas tulkojumā un Jāņa Lejiņa „Zīmogs sarkanā vaskā” Kaleva Kalkuna tulkojumā, bet te grūti runāt par sistemātiskumu, drīzāk mīlestības darbiem.

Dažas atsauksmes par Ingas Ābeles romāna „Paisums” izdevumu Zviedrijā:

Lisa Berga Ortmane, *Norrköpings Tidningar*: „Grāmata nav lakoniska, tā ir literārs meistardarbs ar valodu, kas sagūsta lasītāju tīrā baudā. Ļoti oriģināls romāns un spēcīgs piemērs latviešu literatūrai, kurā **darbojas daudz sievietes**. Spēcīgā atmiņā ir Noras Ikstenas „Dzīves svinēšana”. (..) Ābele ir saistoša rakstniece ar filozofiskām pārdomām nedaudz absurdos dialogos, iejūtīgiem cilvēku portretiem, mīlas, saldmes un moku patiesu aprakstu. Galvenais — vienreizēja poētiska valoda.”

¹⁸⁸ Raudam, T. Nora Ikstena “Elu pūhitisus”. Eesti Ekspress, 2004, 19. febr. Citēts pēc: Mihkeleva, A. Latviešu literatūra Igaunijā.— 948. lpp.

Eriks Lofvendāls, *Svenska Dagbladet*: „Kamēr lasītājs tiek vests atpakaļ sižetā, tas, ko bijām uztvēruši par *crime passion*, pārvērtās par pavisam ko citu, ko nevarējām nojaust — ka galvenais varonis sēž cietumā par slepkavību. Tas pieder pie grāmatas lielā spēka. (..) Intriga ir labi izdomāta. Grāmatā būtiskas vismazākās sastāvdaļas — vārdi un formulējumi. Par to, ka „Paisums” kļuvusi tik savdabīga un īpaša grāmata mums jāpateicas — gandrīz teicu, kā parasti — izcilajam tulkotājam Jurim Kronbergam.”

Noslēdzot, Lorijs Čemberlena atsaucas uz Klāras Šūmanes vēstuli vijolniekam Jozefam Joahimam — „lai arī neesmu radoša māksliniece, tik un tā es pārradu”¹⁸⁹. Klāra Šūmane, Roberta Šūmaņa sieva, ne vien interpretēja vīra darbus kā pianiste, sagatavoja vīra kompozīciju izdevumus, bet arī pati bija komponiste. Vēstulē Šūmane dalās pārdomās, vai tas darbs, ko viņa izpilda, joprojām ir viņas vīra vai lielā mērā viņas pašas darbs.

¹⁸⁹ Chamberlain, L. *Gender and the Metaphorics of Translation*. — P. 341.

2.4. Tulkojumu kvalitātes un izdevēja izvēles ietekme literatūras popularizēšanas procesā

2.4.1. Brāļu Kaudzīšu romāna „Mērnīeku laiki” tulkojums vācu valodā un romāna recepcija mūsdienās

Lai arī brāļu Kaudzīšu romāns „Mērnīeku laiki” pieder latviešu literatūras klasikai, tulkojumā aspektā uz to nevar attiecināt gandrīz nevienu no literatūras klasikas definīcijām, piemēram, izmantojot itāļu rakstnieka Italo Kalvino (*Italo Calvino*) klasifikāciju 1986. gadā *The New York Review of Books*:

1) klasika ir grāmatas, par kurām cilvēki parasti saka: „Es pārlasu”, nevis „Es lasu”;

2) katra šāda pārlasīšana, lasīšana no jauna ir jaunatklājums, gluži kā lasīšana pirmoreiz;

3) klasika mums neobligāti māca ko jaunu vai ko tādu, ko iepriekš neesam zinājuši;

4) klasika ir grāmata pirms citām par klasiku atzītām grāmatām — taču ikviens, kurš lasījis pārējās iepriekš un tikai pēc tam konkrēto, bez šaubām var atrast konkrētās klasikas vietu literatūras „dzimtas kokā”.¹⁹⁰

„Mērnīeku laiki” ir klasika Latvijā dzīvojoša mūsdienu lasītāja uztverē, bet ne starptautiski, jo tikpat kā nav pieejami plaši romāna tulkojumi svešvalodās. Pilns romāna tulkojums krieviski iznāk tikai 1946. un 1962. gadā, lietuviešu valodā tas tiek izdots 1939. un 1963. gadā, bet 1959. gadā tulkojums igauņiski. 2012. gadā — vācu valodā.

Laiks no 1959. līdz 1990. gadam uzskatāms par latviešu literatūrai labvēlīgāko posmu: tiek tulkota klasika un jaunākie latviešu literatūra darbi, noris latviešu literatūras pētniecība. Nozīmīgākie šajā laikā publicētie latviešu rakstnieku darbi ir R. Blaumaņa stāsti (1957), A. Pumpura „Lāčplēsis” (1959), K. Skalbes pasakas (1959), E. Birznieka-Upīša „Pelēkā akmens stāsti” (1959), J. Jaunsudrabiņa „Baltā

¹⁹⁰ Calvino, I. Why Read the Classics? — <http://www.nybooks.com/articles/archives/1986/oct/09/why-read-the-classics/> (aplūkots 22.02.2014)

grāmata” (1959) un romānu triloģija „Aija” (1960), brāļu Kaudzīšu romāns „Mērnīku laiki” jaunā tulkojumā (1963), Raiņa „Zelta zirgs” (1964), kā arī R. Ezeras, I. Ziedoņa, Z. Skujiņa, V. Lāma, I. Indrānes, H. Gulbja un citu autoru darbi.

Nozīmīgāko tulkojumu vācu valodā vidū ir divas latviešu mūsdienu dzejas izlases 1983. un 1985. gadā, Alberta Bela romāns „Saucēja balss” (1976), Regīnas Ezeras romāns „Aka” (1986). Aleksandra Čaka un Vizmas Belševicas dzejas izlases (abas 1983. gadā).

Literatūras klasikas nozīmi literatūras un arī valsts tēla reprezentācijā netiek noliegta, piemēram, Latvijas Valsts eksprezidente Vaira Vīķe-Freiberga izteikusies, ka „mums vajadzētu būt mūsu klasikai, mums vajadzētu būt izlasei par mūsu pēdējo laiku literatūru gan prozā, gan dzejā, un es ļoti vēlētos redzēt zinātniskas apceres dažādās pasaules valodās starptautiskās publikācijās saskarsmes punktus ar citu tautu literatūru caur izdevīgiem salīdzinājumiem, tādiem, kas palīdz ieinteresēt arī literatūrpētniekus par mūsu literatūru.”¹⁹¹

Literatūrzinātnieks Raimonds Briedis 2006. gada jūnijā notiekošās konferences „Atrasts tulkošanai: atklātais un atklājamais latviešu literatūrā” ziņo par lasītāju aptauju *Latviešu literatūras 100* ar mērķi — „izmantojot ekspertu aptauju, atlasīt 100 literāros darbus, kas atspoguļotu šī brīža lasošās publikas priekšstatu par „latviešu literatūras zelta fondu”.” Attiecīgi zinātnieks ir izveidojis anketu ar 400 literāro darbu nosaukumiem, aptverot latviešu literatūras moderno posmu — no brāļu Kaudzīšu „Mērnīku laikiem” (1879) līdz pat pēdējo gadu nozīmīgākajiem literārajiem tekstiem. Ekspertus veidoja filologi, literatūrzinātnieki, augstskolu pasniedzēji, arī žurnālisti, aktieri, mākslinieki, literāti, izdevēji (vecuma posmā no 40 gadu vecuma).

Brāļu Kaudzīšu „Mērnīku laiki” iekļuvuši anketēšanā rezultātā izveidotajā pamatsarakstā *Latviešu literatūras 100+1* un ir viens no 14 latviešu literatūras darbiem, kas sarakstīti līdz 19./20. gadsimtu mijai. Savukārt tabulā — „100+1”

¹⁹¹ Valsts prezidentes runa Valsts valodas komisijas starptautiskajā seminārā “Identitāte un atpazīstamība, valoda un tulkojums” 2003. gada 7. novembrī Reiterna namā. — http://www.president.lv/pk/preview/?module=print_content&module_name=content&cat_id=603&art_id=6652 (aplūkots 22.02.2014)

DIVDESMITPIECNIEKS (ranžējuma secībā) „Mērnieku laiki” iekļuvuši 11. vietā ar 52 balsīm (no 69).

Alternatīvajā balsojumā (respondenti — Latvijas Kultūras akadēmijas 26 studenti) „Mērnieku laiki” daļa 2./3. vietu (aiz Andreja Pumpura „Lāčplēša”) ar Rūdolfu Blaumaņa „Novelēm” un attiecīgi 20 balsīm; Ventspils augstskola (31 resp.) — 5./6. vieta (daļa ar Raiņa „Jāzepe un viņa brāļi”).

Aptaujas autors līdzās citiem secinājumiem konstatē, ka „būtiskāko darbu „pašaprakstā” dominē mīts par tautas vēsturi, atsauce zemnieku sētu. Par klasiskām vērtībām tiek atzīti tie darbi, kas latviešu valodā lasošu lasītāju domās nes „latvisko/latviešu/ Latvijas” identitāti”: „Spēcīga ir tā klasiskās literatūras tradīcija, kas aizsākta veidot 20. gadsimta otrajā desmitgadē, tai pastāvīgi papildinoties. Spēcīga ir 19. gs. 90. gadu romantisma un reālisma tradīcija, gan arī gadsimta sākuma jaunromantisma klātbūtne.”¹⁹²

Romāna vācu tulkojuma izdevuma koncepcijas, pēcvārda autors un arī izdevējs Kaspars Kļaviņš atzīst, ka „neņemot vērā jūsmīgās frāzes, ko mūsdienā latviešu žurnālisti un literatūrzinātnieki velta „pirmajam latviešu romānam”, šī sacerējuma saturs, tāpat kā recepcija, līdz šim vēl nav nopietni izpētīts”¹⁹³.

Publikācijā „„Mērnieku laiki” eiropieša acīm”, kas ir vācu izdevuma papildināts ievads, Kaspars Kļaviņš raksta: „Ir zināms, ka Rīgā vācu valodā izdotajā laikrakstā *Rigaer Tageblatt* no 26. līdz 61. numuram (1883. g.) tika publicēti romāna fragmenti, kas ir arī pieejami. Diemžēl šeit runa ir tikai par fragmentiem, nevis pilnīgu tulkojumu. Piemēram, pilnīga neziņa un nepareiza informācija ir izskanējusi par romāna tulkojuma mēģinājumiem vācu valodā.”¹⁹⁴ Tulkojumā norādīti vien tulkotāja iniciāļi M. G., kas bibliogrāfisko rādītājos atšifrēta kā M. Guleke.

Kaspars Kļaviņš izseko kuriozitātēm, kas saistīti ar šī tulkojuma bibliografēšanu. Piemēram, 1980. gadā publicētajā romāna izdevumā, kas papildināts ar Oto Čakara zinātniskajiem komentāriem, teikts, ka romānu tulkojusi Vecpiebalgas mācītāja R. Gulekes māsa, taču Kļaviņš šo pieņēmumu apgāž, skaidrojot, ka Kaudzītes Matīsa „Atmiņās no tautiskā laikmeta” tulkotāja M. Guleke minēta bez

¹⁹² Briedis, R. Ziņojums konferencei „Atrasts tulkošanai: atklātais un atklājamais latviešu literatūrā” par lasītāju aptauju “LATVIEŠU LITERATŪRAS 100”. 09.06.2006.

¹⁹³ Kļaviņš K. „Mērnieku laiki” eiropiešu acīm. — Salzburg: Verlag Kaspars Kļaviņš, 2012. — 40. lpp.

¹⁹⁴ Turpat.

vārda (tikai ar uzvārdu) un bez dzimšanas un miršanas gadu norādēm, pievienojot informāciju — „Johana Gulekes māsa” un, atsaucoties uz Aijas Taimiņas un profesores Māras Grudules palīdzību, secina, ka tulkotāja ir teologa un Vidzemes tautskolu padomnieka Johana Heinriha Gulekes (Johann Heinrich Guleke, 1821—1889) māsa Marija Juliane Anna Guleke (Marie Juliane Anne Guleke, 1816—1892).¹⁹⁵

Kaspars Kļaviņš uzsver, ka nevērīga bijusi arī pašu brāļu Kaudzīšu attieksme pret savu darbu tulkotājiem un popularizētājiem — piemēram, 20. gadsimta 20. gados eksistējis jauns un pilnīgs romāna tulkojums Leokadijas Loringhovenas veikumā, un tulkotāja centusies panākt romāna izdošanu Leipcigā, taču bez panākumiem un arī tālākām ziņām.¹⁹⁶

Romāna vācu tulkojums aplūkots vairāku pētnieku un literatūrzinātnieku publikācijās, arī trimdā: Ojārs Alks laikrakstā „Latvija” min, ka „Mērnīeku laiki” 1883 g. tulkoti vāciski un saīsināti iespiesti laikraksta *Rigaer Tageblatt*.¹⁹⁷

Salīdzinoši miglaini, taču kļūdaini izsakās Pēteris Ērmanis atmiņās „Priekš sešdesmit gadiem” 1960. gadā avīzē „Laiks”: „Kā 1879. gadā iznāca pirmais literāri augstvērtīgais latviešu liela stila daiļdarbs Mērnīeku laiki, tā 1879. g. Austrumā parādījās jaunā rakstnieka Andrieva Niedras romāns Līduma dūmos. Abiem darbiem zināma vienādība: abi romāni sākumā nosaukti par stāstiem, abi sacēla milzīgu ievēriību, abi tulkoti vācu un krievu presē, — Līduma dūmos, cik zinu, krieviski fragmentāri, vāciski pilnīgi. Vāciski tos tulkoja — pusi Blaumanis, pusi mācītājs Kellers (kas salaulāja Raini un Aspaziju).”¹⁹⁸

Arī Oskars Kalējs 1981. gadā „Laikā”, aplūkojot Vācijā iznākušo „Pasaules literatūras leksikonu” („Lexikon der Weltliteratur”), kas apkopo informāciju par 11 000 pasaules rakstniekiem, un tajā iekļautās ziņas par latviešu rakstniekiem, uzsver „Mērnīeku laiku” vācu tulkojuma neminēšanu kā kļūdu.¹⁹⁹

¹⁹⁵ Kļaviņš K. „Mērnīeku laiki” eiropiešu acīm. — 42. lpp.

¹⁹⁶ Turpat.

¹⁹⁷ Alks O. „Mērnīeku laiki” cauri gadu simtenim. — Latvija. — 1979. gada 24. novembris.

¹⁹⁸ Ērmanis P. Priekš sešdesmit gadiem. — Laiks. — 1960. gada 6. janvāris.

¹⁹⁹ Kalējs O. Pussimts starp daudziem tūkstošiem. — Laiks. — 1981. gada 12. augusts.

Mūsdienās raksturīgi divi nacionālās literatūras klasikas izdošanas paņēmieni:

1) grāmatu izdošana ārzemju vai vismaz universitāšu apgādos, piedaloties profesionāli izcilākajiem tulkotājiem un redaktoriem gan no mītnes zemēm, gan pasaules; tos savukārt piesaista izdevēji; nereti grāmatas iznāk īpašās klasikas sērijās, tādējādi veicinot atpazīstamību;

2) darbu izdošana mītnes zemēs, piedaloties vietējiem speciālistiem.

Neizvērtējot tulkojuma kvalitāti (tas šobrīd nav veikts arī vācvalodīgajā periodikā vai zinātniskajā literatūrā, internetā atrodami vien reklāmraksti), jāapgalvo, ka Kaspars Kļaviņš centies apvienot abus šos paņēmienus.

„Mērnīku laiku” tulkotājs ir dzejnieks, tulkotājs un literatūrzinātnieks Valdis Bisenieks, redaktors — valodnieks Austris Grasis, kurš ilgus gadus strādājis par baltu valodu pasniedzēju Bonnas universitātē Vācijā. Intervijās un arī sarunās ar Kasparu Kļaviņu apstiprinājies, ka izdevums iznācis par viņa paša līdzekļiem, speciāli šim nolūkam dibinot Austrijā apgādu *Verlag Kaspars Kļaviņš, Salzburg*, kas 2013. gadā darbu turpina, laižot klajā Aijas Taimiņas un Kaspara Kļaviņa grāmatu „Ticība un neticība Livonijā: Mārtiņš Luters & Matiass Knutsens”.

Kaspars Kļaviņš tādējādi veic nozīmīgu latviešu literatūras popularizēšanas darbu, faktiski nodarbojas gan ar mecenātismu, gan praktisko darbu, taču galvenais trūkums — šīs grāmatas nenonākšana akadēmiskajā apritē.

Iespējams secināt, ka „Mērnīku laiki” ir klasika mūsu, Latvijas lasītāju un letonikas pētnieku uztverē, bet ne starptautiski.

Viens no iemesliem, kāpēc romāns joprojām nav pazīstams starptautiski, ir zinātnisku pētījumu trūkums par latviešu literatūru svešvalodās un mērķtiecīgas klasikas tulkojumu un popularizēšanas programmas trūkums.

2012. gada izdevums vācu valodā uzskatāms par nozīmīgu kultūrvēsturisku notikumu, taču vairāki apstākļi tā sagatavošanā un izdošanā mudina domāt par ļoti niecīgu recipientu skaitu. Risinājums — romāna tulkojuma atkārtots izdevums prominentā ārzemju apgādā.

III nodaļa

Nozares politiskie un finansiālie aspekti Latvijā

3.1. Literatūras un grāmatniecības vieta Latvijas kultūras hierarhijā

Šajā darbā termini *literatūra* un *grāmatniecība* tiek lietoti kultūras apakšnozares izpratnē saskaņā ar Latvijas Republikas Kultūras ministrijas nolikumu, kas nosaka, ka „Kultūras ministrija (..) ir vadošā valsts pārvaldes iestāde kultūras nozarē, kas ietver autortiesību, kultūras pieminekļu aizsardzības, arhīvu, arhitektūras, tautas mākslas, teātra, mūzikas, muzeju, bibliotēku, vizuālās mākslas, **grāmatniecības, literatūras** (izcēlums mans. — J. O.), kinematogrāfijas un kultūrizglītības apakšnozares”²⁰⁰.

Savukārt kultūrpolitikas skatījumā literatūra ierindota kultūrpolitikas nozaru grupā „mākslas un literatūra”, aptverot „radošās darbības atbalstīšanu un tās produktu pieejamības veicināšanu:

- skatuves jeb izpildītājmākslās (mūzika, teātris, opera, balets, deja, cirks u.c.);
- vizuālajās un digitālajās mākslās;
- arhitektūrā;
- dizainā;
- literatūrā.”²⁰¹

Iepriekšminētais liek secināt, ka grāmatniecība neietilpst kultūrpolitikas nozaru grupā „mākslas un literatūra” un tās pārstāvību valstiskā līmenī vairāk regulē tradīcijas un entuziasms nekā kultūrpolitikas plānošanas dokumenti. To norāda arī

²⁰⁰ Kultūras ministrijas nolikums. — http://www.km.gov.lv/lv/dokumenti/KMnolikums_aktualais.doc (aplūkots 21.01.2014)

²⁰¹ Nacionāla valsts. Valsts kultūrpolitikas vadlīnijas 2006.—2015. gadam. Ilgtermiņa politikas pamatnostādnes. — [b.v.]: 2006. — 19. lpp.

Latvijas literatūras un grāmatniecības nevalstisko organizāciju pārstāvji²⁰² kultūras ministrei Helēnai Demakovai adresētā vēstulē 2008. gada 28. maijā:

„Mūs kā nozares pārstāvjus neapmierina arī ikgadējs valsts atbalsta samazinājums Latvijas lielākajai radošajai industrijai. Kaut arī tiek atzīts, ka literatūra, prese un poligrāfija ir lielākā radošā industrija Latvijā, tai ir vismazākais valsts atbalsts pārējo radošo industriju vidū. Šāds neproporcionāls valsts atbalsts radošajai industrijai, kas citu radošo industriju vidū maksā lielāko nodokļu apjomu, būtiski kavē nozares izaugsmi, mūsu spēju dot papildu ieguldījumu valsts, līdz ar to arī valsts ekonomikas attīstībā.”²⁰³

Vēstules autori vērš uzmanību arī uz nepietiekamu dialogu oficiālo iestāžu un nozares pārstāvju vidū: „Uzskatām, ka demokrātiskas, kulturālas, izglītotas, nacionālas valsts un tautas attīstībai ir būtiski labvēlīgi nosacījumi arī literatūras un grāmatniecības laukā, ko var panākt tikai ciešā šajā sfērā iesaistīto pušu un valsts kopdarbā. Tikai sadarbībā mēs varēsim veicināt nozares attīstību iekšzemē, valsts un Latvijas tautas kā Eiropas kultūras nācijas atpazīstamību citās valstīs, sniegt zināšanas par mūsu valsti kā par kulturāli un literāri bagātu zemi, nevis vietu, kuru apmeklēt tikai izklaides nolūkā.”²⁰⁴

„Latvijas kultūra tiek novērtēta starptautiskā līmenī, ko apliecina Latvijas mākslas un izpildītājmākslinieku starptautiskie panākumi. Palielinājusies mākslas produktu un mākslinieku mobilitāte — Latvija regulāri piedalās nozīmīgākajos starptautiskajos filmu, grāmatu un mūzikas tirgos, veidojas sadarbības tīkli ES programmas „Kultūra 2000” projektos, festivālos u.c. Pateicoties LLC, LMIC, NKC un LJTI darbībai, pasaulē sekmīgi tiek popularizēta Latvijas literatūra, mūzika, filmas un teātris,”²⁰⁵ teikts Valsts kultūrpolitikas vadlīnijās 2006.—2015. gadam „Nacionāla valsts”.

²⁰² Latvijas Bērnu un jaunatnes literatūras padomes prezidente Ilze Stikāne, Latvijas Dramaturgu ģildes valdes priekšsēdētājs Dainis Grīnvalds, Latvijas Grāmatizdevēju asociācijas valdes priekšsēdētājs Tenis Nigulis, Latvijas Literatūras centra direktors Jānis Oga, Latvijas Poligrāfijas uzņēmumu asociācijas valdes priekšsēdētājs Visvaldis Trokša.

²⁰³ Par stāvokli rakstniecībā, grāmatniecībā, presē un poligrāfijā. Atklātā vēstule. — Neatkarīgā Rīta Avīze. — 2008. gada 4. jūnijs. — 14. lpp.

²⁰⁴ Turpat.

²⁰⁵ Nacionāla valsts. Valsts kultūrpolitikas vadlīnijās 2006.—2015. gadam. Ilgtermiņa politikas pamatnostādnes. — [b.v.]: 2006. — 16. lpp.

No vienas puses, lielākajai radošajai nozarei tiek piešķirts vismazākais valsts atbalsts, no otras puses, valsts Kultūras ministrijas personā lepojas ar nozares sasniegumiem.

Tādējādi literatūras nozare, saņemot lielāko daļu literatūras un grāmatniecības nozarei nepieciešamā finansējuma, faktiski pilda abu apakšnozaru funkcijas.

3.2. Latviešu literatūras popularizēšanā iesaistītās juridiskās un privātpersonas

20. gadsimtā ar latviešu literatūras tulkošanu un popularizēšanu ārzemēs profesionālā līmenī nodarbojušās vairākas organizācijas un privātpersonas. Nozīmīgāko vidū jāmin Starptautiskā PEN kluba Latvijas nodaļa jeb Latviešu PEN klubs (arī Latvijas PEN klubs), Latvijas Rakstnieku savienība, Latvijas Literatūras centrs, dzejnieks un tulkotājs Matiass Knolls. Apzinoties, ka, aplūkojot latviešu literatūras tulkojumus visa 20. gadsimta kontekstā, atsevišķi jāanalizē katra no tām, šajā nodaļā sniegta informācija par divām organizācijām, kas ar latviešu literatūras popularizēšanu nodarbojas 20.—21. gadsimta mijā.

3.2.1. Latvijas Literatūras centrs

Kopš 2002. gada biedrība „Latvijas Literatūras centrs” (LLC) ar valsts atbalstu darbojas latviešu literatūras popularizēšanas un tulkojumu atbalsta jomā.

LLC ir 2002. gadā ar Latvijas Republikas Kultūras ministrijas iniciatīvu izveidota biedrība, kas nodrošina augstvērtīgas Latvijas prozas, dzejas, dramaturģijas, publicistikas un bērnu literatūras atpazīstamību un pieejamību pasaulē.²⁰⁶

LLC darbības virzieni:

- Latvijas literatūras tulkojumi (paraugtulkojumu veidošana, atbalsta programmas tulkotājiem un izdevējiem);
- starptautiskā sadarbība (vairāk nekā 20 pastāvīgi sadarbības partneri ārzemēs, LLC ir viens no vadošajiem partneriem Eiropas literatūras organizāciju tīklā „*Literature Across Frontiers*” („*Literatūra pāri robežām*”));
- informatīvās bāzes par Latvijas literatūru veidošana latviešu un angļu valodā (www.literature.lv);
- izglītība (tulkoātāju apmācības programmas un sadarbība ar Latviešu valodas aģentūru, sniedzot informāciju par latviešu valodas apguves iespējām ārzemēs);

²⁰⁶ Biedrības “Latvijas Literatūras centrs” statūti. — R.: Latvijas Literatūras centrs. — 1. lpp. — <http://www.literature.lv/b/statuti.doc>

- izdevējdarbība (žurnāls *Latvian Literature* angļu, vācu, franču, zviedru, krievu valodā, informatīvi materiāli par Latvijas literatūru un rakstniekiem);
- ikgadēja festivāla „Prozas lasījumi” organizēšana (ar Rīgas domes Kultūras pārvaldes festivālu mērķprogrammu un VKKF valstisku nozīmīgu pasākumu projektu konkursa atbalstu);
- starptautiska dzejas festivāla „*Poetry Unlimited*” organizēšana (ar ES programmas „Kultūra 2007—2013” atbalstu);
- pilsoniskās sabiedrības un attīstības sadarbības veicinošu pasākumu īstenošana.²⁰⁷

Latvijas Literatūras centra darbības raksturošanai plašāk aplūkots laika posms no 2006. līdz 2008. gadam. Līdzdarbības līguma ietvaros ar LR Kultūras ministriju par atsevišķu valsts pārvaldes uzdevumu veikšanu literatūras jomā, sadarbojoties ar rakstniekiem, dzejniekiem, kritiķiem, tulkotājiem, nozares nevalstiskajām organizācijām, Latvijas institūtu, Valsts valodas aģentūru (tagad — Latviešu valodas aģentūra) un Latvijas Republikas vēstniecībām ārzemēs, LLC

- nodrošinājis Latvijas literatūras un grāmatniecības dalību ievērojamākajos grāmatu gadatirgos (Londonā, Leipcīgā, Parīzē, Prāgā, Gēteborgā, Frankfurtē un Maskavā);
- izstrādājis un īstenojis Latvijas nacionālā grāmatniecības un literatūras stenda vizuālo un saturisko koncepciju Frankfurtes grāmatu gadatirgū;
- iniciējis un īstenojis Latvijas dalību viesu valsts statusā Prāgas grāmatu gadatirgū 2006. gadā;
- iniciējis Latvijas dalību viesu valsts statusā Gēteborgas grāmatu gadatirgū 2008. gadā, kopā ar Juri Kronbergu izstrādājis dalības kultūras programmu un izstrādājis un īstenojis Latvijas literatūras tulkojumu zviedru valodā programmas koncepciju; kopā ar SIA „Vējiem līdzī” izstrādājis Latvijas stenda vizuālo koncepciju;
- aktīvi darbojies starptautiskajā Eiropas Savienības literatūras centru programmā „*Literature Across Frontiers*”, piesaistot ES līdzfinansējumu Latvijas literatūras un rakstnieku dalībai starptautiskos pasākumos, tai skaitā starptautiskajā rezidenču projektā „*SeaLines*” (Galveja—Kārdifa—Valeta—Helsinki—Rīga),

²⁰⁷ www.literature.lv un Latvijas Literatūras centra sniegtā informācija.

- darbojies Annas Lindas Eiropas-Vidusjūras fonda dialogam starp kultūrām nacionālajā tīklā,
- iesaistījies festivālu „Pārsteidzošā Latvija” un „Francijas pavasaris” literāro aktivitāšu organizēšanā,
- veidojis Latvijas literatūras darbu paraugtulkojumu datu bāzi; 2006.—2008. gadā pasūtīti un apmaksāti 73 dažādu rakstnieku darbu vairāk nekā 200 paraugtulkojumi lietuviešu, igauņu, angļu, vācu, franču, krievu, bulgāru, zviedru, dāņu, bengāļu, turku, velsiešu, grieķu, poļu, ukraiņu u.c. valodā;
- iniciējis un sadarbībā ar ārzemju apgādiem īstenojis Latvijas literatūras antoloģiju iznākšanu svešvalodās (mūsdienu prozas antoloģija zviedru valodā; mūsdienu dzejas antoloģija zviedru valodā, prozas antoloģija „Sieviete dzintarā” krievu valodā; sagatavošanā: dzejas antoloģijas angļu, lietuviešu, bulgāru valodā, īsprozas antoloģija angļu valodā);
- bijis viens no „Baltijas Grāmatu svētku 2008” organizatoriem,
- rīkojis divus starptautiskus atdzejas seminārus (2007. gada septembrī un 2008. gada maijā — ar VKKF, programmas „*Literature Across Frontiers*” un Annas Lindas Eiropas-Vidusjūras fonda dialogam starp kultūrām atbalstu) Starptautiskajā Rakstnieku un tulkotāju mājā Ventspilī,
- organizējis Lielbritānijas, Francijas, Zviedrijas un ASV izdevēju vizītes Latvijā,
- īstenojis ikgadēju festivālu „Prozas lasījumi”,
- nodrošinājis Latvijas literātu dalību starptautiskos pasākumos (2006. gadā — 31 rakstnieka dalība 19 pasākumos, 2007. gadā — 32 rakstnieki 22 pasākumos, 2008. gadā — 19 rakstnieki 13 pasākumos);
- uzturējis un regulāri aktualizējis interneta mājas lapu www.literature.lv — vortālā publicēta informācija par 92 (latviešu versijā) un 93 (angļu versijā) autoriem, ievietotas 1487 (latviešu) un 636 (angļu) bibliogrāfijas vienības, 864 (latviešu) un 587 (angļu) darbu tulkojumi, kā arī pārskats par Latvijas literatūras vēsturi latviešu un angļu valodā, aktualitātes, informācija par atbalsta konkursiem u.c.;
- izdevis žurnālu „*Latvian Literature*”, iznākuši numuri angļu, vācu, zviedru, franču un krievu valodā,

○ regulāri organizējis atbalsta konkursu ārvalstu izdevējiem Latvijas literatūras tulkojumu izdošanai (2006. gadā iznākuši 12 Latvijas literatūras tulkojumi, 2007. gadā — 15, 2008. gadā — 23).

Galvenie LLC ārzemju sadarbības partneri 2006.—2008. gadā: Merkatora centrs, Aberistvisas universitāte, Lielbritānija; Ramona Lulla institūts, Katalonija, Spānija; Prāgas grāmatu tirgus „Grāmatu pasaule”, Čehija; Slovēņu Literatūras centrs, Slovēnija; Slovēnijas Rakstnieku savienība, Vilenicas starptautiskais literatūras festivāls, Slovēnija; rakstnieku organizācija „Inizjamed”, Malta; biedrība „LiteraturWerkstatt”, Berlīnes dzejas festivāls, Vācija; Grāmatu institūts, Polija; FILI — Somu literatūras centrs, Somija; „Lietuvas grāmatas”, Lietuva; Igaunijas Literatūras centrs, Igaunija; Skotijas dzejas bibliotēka, Skotija; Galvejas mākslas centrs, Īrija; Bogazici universitāte, Turcija; Turcijas Rakstnieku savienība, Turcija; Portugāles Kultūras ministrijas Grāmatu un bibliotēku direktorāts, Portugāle; Slovāku literatūras centrs, Slovēnija; Basku izdevēju asociācija, Spānija; Islandes Literatūras fonds, Islande; Ungāru grāmatu fonds, Ungārija; „Kalem” literārā aģentūra, Turcija; „*Europaetica Festival*”, Ungārija; Grieķijas Nacionālais grāmatu centrs / Saloniku grāmatu tirgus, Grieķija; Rumāņu kultūras institūts, Rumānija; Īrijas Literatūras centrs, Īrija.

Kopš 2005. gada LLC īsteno VKKF atbalstītu kultūras programmu „Latvijas literatūra pasaulē”. Kultūras programmas aprakstā tās īstenotāji vēsta, ka programma „nepieciešama, lai ļautu Latvijas literatūrai pārvarēt ģeogrāfiski un lingvistiski noteiktās robežas un iekļauties pasaules laikmetīgās literatūras kontekstā. (..) lai turpinātu vēstīt pasaulei par Latvijas šodienas pasaules skatījumu, identitāti un mentalitāti pasaules norišu kontekstā.”²⁰⁸

²⁰⁸ Biedrības “Latvijas Literatūras centrs” kultūras programmas „Latvijas literatūra pasaulē” pieteikuma apraksts. — R.: Latvijas Literatūras centrs, 2008. — 1. lpp.

3.2.2. *Matiass Knolls*

Vācu valodā tulkotās latviešu literatūras interneta mājaslapa *www.literatur.lv* projekta autors un īstenotājs ir Vācijas Rakstnieku savienības tulkotāju apakšnodaļas, kā arī Latvijas Rakstnieku savienības un Latvijas Dramaturgu ģildes biedrs Matiass Knolls.

Mājas lapa izveidota 2000. gadā ar mērķi „iepazīstināt „pasauli” ar latviešu kultūras vērtībām, resp., identitāti”. Mājas lapas sadaļā „Koncepts” M. Knolls uzsver: „Vācijai ir liela nozīme kā Latvijas tradicionālajam kultūras mijiedarbības partnerim. Jāņem vērā, ka latviešu literatūras tulkojumi vācu valodā aizsniedz arī vācvalodīgās zemes Austriju un (daļēji) Šveici, kā arī daudzus nīderlandiešus, dāņus un zviedrus.”²⁰⁹

Mājas lapa apkopo visplašāko pieejamo informāciju par latviešu literatūru vācu valodā, ietverot autoru biogrāfijas un publicējamo tulkojumu krātuvi, visu vācu valodā iznākušo latviešu autoru grāmatu sarakstu, vispārīgu informācija par Latviju un Rīgu, kā arī par Latvijas literāro dzīvi.

Pateicoties M. Knolla aktivitātēm, pēdējo divpadsmit gadu laikā Vācijā iznākušas vairākas latviešu autoru grāmatas paša M. Knolla tulkojumā: Gundegas Repšes „Ēnu apokrifis”, Daces Rukšānes „Kāpēc tu raudāji?”, Paula Bankovska „Skola”, kā arī Vācijā un Šveicē iestudētas Ingas Ābeles un Daces Rukšānes lugas.

3.3.3. *Rezultatīvie rādītāji 2009.—2014. gadā*

Pēdējos piecos gados, galvenokārt pateicoties konkursam "Atbalsts ārvalstu izdevējiem Latvijas literatūras—tulkojumu izdošanai", ko divas reizes gadā organizē Latvijas Literatūras centrs sadarbībā ar Valsts kultūrkapitāla fondu, vienā gadā ārvalstīs tiek izdotas vidēji 10—13 Latvijas literatūras tulkojumu grāmatas. Vairāki tulkojumi ik gadus iznāk arī bez LLC finansiālā atbalsta — tā ir autoru, tulkotāju un citu Latvijas literatūras interesentu iniciatīva.

²⁰⁹ <http://www.literatur.lv/basis/konzept.htm> (aplūkots 02.03.2014.)

Kopš 2010. gada arvien vairāk grāmatu iznāk angļu valodā, tādā veidā nodrošinot Latvijas literatūras pieejamību plašākam lasītāju lokam un veicinot šo darbu tulkojumu tapšanu mazākās valodās. Veiksmīga un ilggadīga sadarbība tulkošanai **Margitai Gailītis** izveidojusies ar Kanādas apgādu „*Guernica*”, kas izdevis Edvīna Raupa dzejas izlasi „Pieskaries man šeit” („*Then Touch Me Here*”, 2010; atdzejojusi Margita Gailītis) un Noras Ikstenas stāstu krājumu „Dzīves stāsti” („*Life Stories*”, 2013; tulkojusi Margita Gailītis). 2014. gadā šajā apgādā iznāks arī Liānas Langas dzejas izlase Margitas Gailītis atdzejojumā. 2013. gadā ASV apgāds „*Open Letter Press*” izdevis Ingas Ābeles romānu „Paisums” („*High Tide*”, 2013; tulkojusi Kaija Straumanis).

Pēc vairāku gadu darba Latvijas Literatūras centram izdevies panākt, ka 2014. gadā prestižajā Lielbritānijas apgādā „*Arcadia*” izdots latviešu literatūras klasiķa Zigmunda Skujiņa romāna „Miesas krāsas domino” tulkojums angļu valodā. Citā Lielbritānijas apgādā „*Arc Publications*” 2011. gadā izdota latviešu mūsdienu dzejas antoloģija „*Six Latvian Poets*” (atdzejojusi Ieva Lešinska). 2015. gadā šajā apgādā paredzēta arī Kārļa Vērdiņa dzejas izlases iznākšana.

Latvijas literatūras tulkojumu izdošana ārvalstīs bieži atkarīga no tulkošanas, kas ne tikai iztulko konkrēto darbu, bet darbojas kā latviešu literatūras vēstnieks un koordinators savā mītnes zemē, palīdzot atrast piemērotāko izdevēju un veidojot kontaktus ar citiem literatūras nozares profesionāļiem. Kā viens no spilgtākajiem piemēriem jāmin Zviedrijā dzīvojošais latviešu dzejnieks un tulkošanas **Juris Kronbergs**, kura tulkojumā Zviedrijā regulāri tiek izdotas latviešu literatūras grāmatas — gan proza un īsproza, gan dzeja.

Arī Armēnijā dzīvojušā tulkošanas Naira Hačatrjana palīdzējusi latviešu literatūras tulkojumu tapšanā — izdevniecībā „*Amaras*” 2008. gadā iznācis Knuta Skujenieka dzejoļu krājums „Tagad es esmu Aleksandrs”, 2010. gadā apgādā „*Antares*” klajā laistas Imanta Ziedoņa „Krāsainas pasakas”, 2013. gadā apgādā „*Antares*” izdota mūsdienu latviešu īsprozas antoloģija. Tuvākajos gados šajā apgādā plāno izdot latviešu tautas pasakas un kādu mūsdienu latviešu prozas darbu. Armēņu valodā izdota arī Jura Kronberga dzejas grāmata „Tagadnes” („*Antares*”, 2008; atdzejojusi Gohara Matarese Aslanjana).

Arī gruzīnu valodā iznākušas Imanta Ziedoņa „Krāsainas pasakas” („*Antares*”, 2011; tulkojusi Vardi Tvaladze). 2011. gadā Gruzijas apgādā „*LTD MVP*” izdots Noras Ikstenas romāns „*Dzīves svinēšana*” Mzias Koberidzes tulkojumā. Savukārt 2013. gadā Gruzijas apgādā „*Sulakauri*” Mzias Koberidzes tulkojumā izdota Noras Ikstenas prozas grāmata "Dievmātes draudzene".

3.3. Pieejamais atbalsts grāmatniecībai kā radošajai industrijai Latvijā

3.3.1. Pieejamais atbalsts tulkojumiem

Kopš Latvijas Literatūras centra dibināšanas 2002. gadā un Latvijas Republikas Kultūras ministrijas un Valsts kultūrkapitāla fonda piešķirtā atbalsta tā aktivitātēm kļuvis iespējams nodrošināt organizētu tulkojumu datu bāzes veidošanu un papildināšanu, lai latviešu literatūras labāko darbu fragmenti būtu pieejami tulkotājiem, grāmatu apgādiem, literāro tiesību aģentiem, kritiķiem un citiem interesentiem.

2003. un 2004. gadā Valsts kultūrkapitāla fonds izsludināja mērķprogrammu „Latvijas literatūra pasaulē”, piešķirot latviešu literatūras tulkotājiem stipendijas (skat. 1. tabulu):

1. tabula.

*VKKF mērķprogrammas „Latvijas literatūra pasaulē”
finansējums 2003.—2004. gadā*

Gads	2003 ²¹⁰	2004 ²¹¹
Konkursu skaits	2	2
Summa (LVL)	6875	8000

2005. gadā tiek mainīts mērķprogrammas nosaukums — „Stipendijas Latvijas literatūras un pasaules literatūras darbu tulkošanai” (2005. un 2006. gadā), „Latvijas literatūras un pasaules literatūras darbu tulkošana” (2007. gadā), un līdz 2007. gada beigām nozīmīgi pieaug piešķirto stipendiju apjoms (skat. 2. tabulu).

²¹⁰ <http://www.kkf.lv/#372>; <http://www.kkf.lv/#373> (aplūkots 02.11.2013.)

²¹¹ <http://www.kkf.lv/#369>; <http://www.kkf.lv/#370> (aplūkots 02.11.2013.)

2. tabula.

VKKF mērķprogrammu „Stipendijas Latvijas literatūras un pasaules literatūras darbu tulkošanai” un „Latvijas literatūras un pasaules literatūras darbu tulkošana” finansējums 2005.—2007. gadā

Gads	2005 ²¹²	2006 ²¹³	2007 ²¹⁴
Konkursu skaits	2	2	2
Latviešu literatūras tulkojumiem piešķirtā summa (LVL)	12 500	15 100	10 200
Kopīgā konkursu finansējuma summa (LVL)	23 364,50	24 917,50	25 000
Latviešu literatūras tulkojumiem piešķirto līdzekļu attiecība (%) pret pasaules literatūras darbu tulkošanai piešķirtajiem līdzekļiem	53,5	60,6	40,8

Diemžēl 2007. gadā VKKF padome pieņem lēmumu pārtraukt mērķprogrammas „Latvijas literatūras un pasaules literatūras darbu tulkošana” finansēšanu, tā tiek likvidēta, un tās vietā ar tādu pašu finansējumu Ls 50 000 tiek izveidota mērķprogramma „Bērnu literatūras tapšana un izdošana”.

2008. gadā tiek izsludināti divi mērķprogrammas „Bērnu literatūras tapšana un izdošana” konkursi, kuros izdevēju atbalstu gūst vien tikai viens projekts, kam saistība ar latviešu literatūras tulkojumiem: apgāda „Mansards” projekts „Imanta Ziedoņa „Krāsainu pasaku” izdevums latviešu un franču valodā”²¹⁵.

Mērķprogramma tika izsludināta arī 2009. gadā, finansējums: Ls 40 000.²¹⁶

²¹² <http://www.kkf.lv/#365>; <http://www.kkf.lv/#366> (aplūkots 02.11.2013.)

²¹³ <http://www.kkf.lv/#361>; <http://www.kkf.lv/#362> (aplūkots 02.11.2013.)

²¹⁴ <http://www.kkf.lv/#1782>; <http://www.kkf.lv/#1783> (aplūkots 02.11.2013.)

²¹⁵ <http://www.kkf.lv/#2009> (aplūkots 02.11.2013.)

²¹⁶ <http://www.kkf.lv/fails.php?fid=327> (aplūkots 02.11.2013.)

Paralēli mērķprogrammai finansējums tulkojumiem tiek piešķirts arī Valsts kultūrkapitāla fonda kārtējo projektu ietvaros (skat. 3. tabulu).

3. tabula.

VKKF regulāro projektu konkursu finansējums latviešu literatūras tulkojumiem svešvalodās

1998.—2009. gadā

Gads	1998 ²¹⁷	1999 ²¹⁸	2000 ²¹⁹	2001 ²²⁰	2002 ²²¹	2003 ²²²
Konkursu skaits	2	4	4	3	4	4
Latviešu literatūras tulkojumiem piešķirtā summa (LVL)	1400	8791	6100	7024	3000	3870
Kopīgā konkursu finansējuma summa (LVL)	81 643	236 380	209 280	133 415	229 916	247 846
Latviešu literatūras tulkojumiem piešķirto līdzekļu attiecība (%) pret visu konkursos piešķirto finansējumu	1,7	3,7	2,9	5,3	1,3	1,6
Gads	2004 ²²³	2005 ²²⁴	2006 ²²⁵	2007 ²²⁶	2008 ²²⁷	2009 ²²⁸
Konkursu skaits	4	4	4	4	4	3

²¹⁷ <http://www.kkf.lv/#1441>; <http://www.kkf.lv/#1442> (aplūkots 02.11.2013.)

²¹⁸ <http://www.kkf.lv/#1436>; <http://www.kkf.lv/#1437>; <http://www.kkf.lv/#1438>; <http://www.kkf.lv/#1439> (aplūkots 02.11.2013.)

²¹⁹ <http://www.kkf.lv/#1431>; <http://www.kkf.lv/#1432>; <http://www.kkf.lv/#1433>; <http://www.kkf.lv/#1434> (aplūkots 02.11.2013.)

²²⁰ <http://www.kkf.lv/#1426>; <http://www.kkf.lv/#1427>; <http://www.kkf.lv/#1428> (aplūkots 02.11.2013.)

²²¹ <http://www.kkf.lv/#1421>; <http://www.kkf.lv/#1422>; <http://www.kkf.lv/#1423>; <http://www.kkf.lv/#1424> (aplūkots 02.11.2013.)

²²² <http://www.kkf.lv/#1416>; <http://www.kkf.lv/#1417>; <http://www.kkf.lv/#1418>; <http://www.kkf.lv/#1419> (aplūkots 02.11.2013.)

²²³ <http://www.kkf.lv/#1411>; <http://www.kkf.lv/#1412>; <http://www.kkf.lv/#1413>; <http://www.kkf.lv/#1414> (aplūkots 02.11.2013.)

²²⁴ <http://www.kkf.lv/#1406>; <http://www.kkf.lv/#1407>; <http://www.kkf.lv/#1408>; <http://www.kkf.lv/#1409> (aplūkots 02.11.2013.)

²²⁵ <http://www.kkf.lv/#292>; <http://www.kkf.lv/#293>; <http://www.kkf.lv/#294>; <http://www.kkf.lv/#295> (aplūkots 02.11.2013.)

²²⁶ <http://www.kkf.lv/#1733>; <http://www.kkf.lv/#1742>; <http://www.kkf.lv/#1769>; <http://www.kkf.lv/#1788> (aplūkots 02.11.2013.)

²²⁷ <http://www.kkf.lv/#1903>; <http://www.kkf.lv/#1999>; <http://www.kkf.lv/#2024>; <http://www.kkf.lv/#2039> (aplūkots 02.11.2013.)

²²⁸ <http://www.kkf.lv/#2086> (aplūkots 02.11.2013.)

Latviešu literatūras tulkojumiem piešķirtā summa (LVL)	7000	5900	1200	4500	7000	3300
Kopīgā konkursu finansējuma summa (LVL)	230 138	226 571	222 188	221 383	220 604	161 396
Latviešu literatūras tulkojumiem piešķirto līdzekļu attiecība (%) pret visu konkursos piešķirto finansējumu	3,0	2,6	0,5	2,0	3,2	2,0

3.3.2. Kultūras programma „Latvijas literatūra pasaulē”

Nozīmīgs atbalsts latviešu literatūras popularizēšanai ir VKKF finansētā un Latvijas literatūras centra (LLC) īstenotā kultūras programma „Latvijas literatūra pasaulē”, kuras mērķis ir „nodrošināt augstvērtīgas Latvijas prozas, dzejas, dramaturģijas, publicistikas un bērnu literatūras atpazīstamību un pieejamību pasaulē.”²²⁹ Šī mērķa sasniegšanai LLC koordinē sadarbības projektus rakstniecības un tulkošanas jomā, veicina tulkojumu publikācijas ārvalstu periodiskos izdevumos, internetā (informatīvs vortāls www.literature.lv) un grāmatās. 4. tabulā atainots kultūras programmas finansējums 2005.—2009. gadā.

4. tabula.

Kultūras programmas „Latvijas literatūra pasaulē” finansējums 2005.—2009. gadā²³⁰

Gads	2005	2006	2007	2008	2009
Mērķprogrammas finansējums (LVL)	40 000	60 000	70 000	60 000	36 836
Finansējums paraugtulkojumu veikšanai (LVL)	11 870	6731	6593	8339	3800
Finansējums konkursam „Atbalsts ārvalstu izdevējiem Latvijas literatūras tulkojumu izdošanai”	0	9000	7500	10 192	11 000

²²⁹ <http://www.kkf.lv/#1945> (aplūkots 02.11.2013.)

²³⁰ Latvijas Literatūras centra dati.

Papildu finansējumu kultūras programmas īstenošanai un organizācijas pamatfunkciju nodrošināšanai LLC saņem no Latvijas Republikas Kultūras ministrijas, pamatojoties uz līdzdarbības līguma pamata par valstisku uzdevumu veikšanu literatūras jomā²³¹.

Pēc Latvijas Literatūras centra datiem finansējums latviešu literatūras tulkojumiem laikā no 2004. līdz 2009. gadam iegūts arī citu Valsts kultūrkapitāla fonda, Latvijas Republikas Kultūras ministrijas un Latvijas Republikas Ārlietu ministrijas finansētos projektos, kuru īstenošanā tieši vai netieši piedalījies LLC, piemēram, dalība starptautiskos grāmatu gadatirgos, dalība Latvijas dalība starptautiskajos festivālos „Pārsteidzošā Latvija” (2004. un 2005. gadā) un „Francijas pavasaris” (2007. gadā), Latvijas dalība goda viesu statusā Gēteborgas grāmatu gadatirgū 2008. gadā un citos. Tā kā šī pētījuma uzdevums nav apkopot precīzu finanšu informāciju, bet iezīmēt būtiskākās tendences, precīzi dati pagaidām nav apkopoti.

No iepriekšminētā iespējams secināt, ka laika posmā no 1998. līdz 2009. gadam valsts atbalsts latviešu literatūras tulkojumiem svešvalodās variējies robežās no 1400 Ls līdz 32 021 Ls gadā, augstāko punktu sasniedzot 2006. gadā (skat. 5. tab.).

²³¹ http://www.km.gov.lv/lv/doc/ministrija/konkursi/lidzdarbibas_ligums_lit.doc

5. tabula.

VKKF kopīgais finansējums latviešu literatūras tulkojumiem svešvalodās 1998.—2009. gadā

Gads	1998 ²³²	1999 ²³³	2000 ²³⁴	2001 ²³⁵	2002 ²³⁶	2003 ²³⁷
Summa (LVL)	1400	8791	6100	7024	3000	3870
Gads	2004 ²³⁸	2005 ²³⁹	2006 ²⁴⁰	2007 ²⁴¹	2008 ²⁴²	2009 ²⁴³
Summa (LVL)	7000	20 270	32 031	28 793	25 531	18 100

3.1.4. Rezultatīvie rādītāji

6. tabula ataino ārzemēs izdoto grāmatu skaitu 1998.—2009. gadā

6. tabula.

Ārzemēs svešvalodās izdoto grāmatu skaits 1998.—2012. gadā

1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
5	3	3	4	3	6	4	9	12	15	25	15	15	10	13

7. tabula un 8. tabula ataino valodu skaitu un dažādību, kādās 1998.—2009. gadā grāmatās un periodikā publicēti latviešu literatūras tulkojumi.

²³² <http://www.kkf.lv/#1441>; <http://www.kkf.lv/#1442>

²³³ <http://www.kkf.lv/#1436>; <http://www.kkf.lv/#1437>; <http://www.kkf.lv/#1438>; <http://www.kkf.lv/#1439>

²³⁴ <http://www.kkf.lv/#1431>; <http://www.kkf.lv/#1432>; <http://www.kkf.lv/#1433>; <http://www.kkf.lv/#1434>

²³⁵ <http://www.kkf.lv/#1426>; <http://www.kkf.lv/#1427>; <http://www.kkf.lv/#1428>

²³⁶ <http://www.kkf.lv/#1421>; <http://www.kkf.lv/#1422>; <http://www.kkf.lv/#1423>; <http://www.kkf.lv/#1424>

²³⁷ <http://www.kkf.lv/#1416>; <http://www.kkf.lv/#1417>; <http://www.kkf.lv/#1418>; <http://www.kkf.lv/#1419>

²³⁸ <http://www.kkf.lv/#1411>; <http://www.kkf.lv/#1412>; <http://www.kkf.lv/#1413>; <http://www.kkf.lv/#1414>

²³⁹ <http://www.kkf.lv/#1406>; <http://www.kkf.lv/#1407>; <http://www.kkf.lv/#1408>; <http://www.kkf.lv/#1409>

²⁴⁰ <http://www.kkf.lv/#292>; <http://www.kkf.lv/#293>; <http://www.kkf.lv/#294>; <http://www.kkf.lv/#295>

²⁴¹ <http://www.kkf.lv/#1733>; <http://www.kkf.lv/#1742>; <http://www.kkf.lv/#1769>; <http://www.kkf.lv/#1788>

²⁴² <http://www.kkf.lv/#1903>; <http://www.kkf.lv/#1999>; <http://www.kkf.lv/#2024>; <http://www.kkf.lv/#2039>

²⁴³ <http://www.kkf.lv/#2086>

7. tabula.

Valodu skaits, kurās ārzemēs publicēti latviešu literatūras tulkojumi grāmatās un periodikā

1998.—2012. gadā

1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
4	3	3	6	2	8	5	10	7	16	11	12	9	9	11

8. tabula.

Valodas, kurās ārzemēs publicēti latviešu literatūras tulkojumi grāmatās un periodikā

(publicāciju skaits) 1998.—2009. gadā

valoda un gads	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
bengāļu											1	
armēņu										1	2	
bulgāru	1										1	1
čehu				1				1	2		1	2
dāņu				1						2		
holandiešu									1			
angļu	1			1		6	3	5	2	3	3	1
igauņu	1					1				1		
somu								1	1	1		
franču			1			2	1	2		2	3	
vācu	1		2			2	1			3	1	
ungāru								1	1			
islandiešu		1										
itāļu						1		1		1		
lietuviešu				1		1	2	3	5	2	1	
poļu										1		
krievu			1	1	1	3		2	1	1	1	
slovāku												
zviedru		1			1	5	2	1		1	10	
ukraiņu				1				1		2		
turku										1		
gruzīņu		1								1		
slovēņu										1	2	

Visvairāk tulkojumu ārzemēs bijis latviešu prozistiem. Kā jau minēts iepriekš, vispopulārākā bijusi Sandras Kalnietes grāmata „Ar balles korpēm Sibīrijas sniegos”, kas tulkota divpadsmit valodās. Ingas Ābeles stāsti no krājuma „Sniega laika piezīmes” tulkoti angļu, vācu, franču, slovēņu, itāļu, krievu valodā, savukārt viņas romāns „Uguns nepadina” — lietuviešu, dāņu, zviedru valodā un fragments angļu valodā. Noras Ikstenas romāns „Dzīves svinēšana” vienpadsmit gadu laikā tulkots dāņu, zviedru, angļu, igauņu un krievu valodā. Knuta Skujenieka dzeja — lietuviešu, angļu, turku, poļu, čehu, bulgāru, armēņu valodā, bet no dzejniekiem visvairāk tulkojumu iznācis Jurim Kronbergam — viņa dzejoļu cikls vai tā fragmenti publicēti angļu, vācu, franču, lietuviešu, igauņu, zviedru, turku, čehu, bulgāru, armēņu valodā.

Laika posmā no 1998. līdz 2012. gadam valsts atbalsts latviešu literatūras tulkojumiem svešvalodās pieaudzis aptuveni divdesmit reižu, augstāko punktu sasniedzot 2006. gadā. Pateicoties pieaugošajam valsts atbalstam latviešu literatūras tulkojumiem svešvalodās, būtiski pieaudzis ārzemēs svešvalodās izdoto grāmatu skaits (3 reizes 2007. gadā un 5 reizes 2008. gadā, salīdzinot ar 1998. gadu) un paplašinājies recipientu valodu areāls (3—4 reizes).

9. tabula

Atbalsts nacionālās literatūras tulkojumiem Eiropā 2010. gadā

valsts	literārajiem tulkojumiem (LVL)	atbalsts rakstnieku radošajiem braucieniem uz ārzemēm (LVL)
Somija	155 000 (140 grāmatas)	35 000
Igaunija	56 000	nav datu
Norvēģija	253 000	25 300
Nīderlande	281 000	140 000
Ungārija	63 000	nav datu
Slovākija	34 000 (29 grāmatas)	22 000
Polija	158 000 (170 grāmatas)	32 000
Latvija	11 000 (8 grāmatas)	8700

3.4. Valstiskas un sabiedriskas aktivitātes latviešu literatūras popularizēšanai

3.4.1. Latviešu autoru un literatūras tulkojumu datu bāze

LLC izveidotā un regulāri pilnveidotā interneta vietne (vortāls) *www.literature.lv* ir informatīvā lappuse Latvijas literatūras popularizēšanai pasaulē. Vortālā iekļautā datu bāze, Latvijas literatūrai veltītā sadaļa, kā arī informatīvā sadaļa Latvijas literatūras tulkošanai nodrošina starptautisku informācijas apriti un ārvalstu tulkošanu piesaisti Latvijas literatūras popularizēšanai ārpus Latvijas robežām.

Iespējams secināt, ka vortāls *www.literature.lv* ļauj Latvijas literatūras procesa aktualitātēm sasniegt nesalīdzināmi plašāku auditoriju nekā iespiestie informatīvie materiāli. Interneta lapā *www.literature.lv* iespējams iegūt informāciju arī par iespējām saņemt stipendijas un atbalstus tulkojumiem no latviešu valodas svešvalodā un arī no svešvalodām latviešu valodā.

Pēc LLC sniegtās informācijas, vortāls aptver informāciju latviešu un angļu valodā, kopā ap 300 pamata informācijas vienību²⁴⁴ — autoru šķirklju, portretu, bibliogrāfisko rādītāju, informāciju par finansēšanas iespējām, žurnāla „*Latvian Literature*” elektroniskās versijas angļu, vācu, franču, zviedru, krievu valodā u. c. Darbs pie vortāla turpinās, ļaujot iepazīstināt vietnes apmeklētājus ar papildinātu informāciju par autoriem, kā arī viņu darbu paraugtulkojumiem. Informācijas sagatavošanā LLC sadarbojas ar Latvijas Universitātes Filoloģijas fakultātes mācībspēkiem, LU Literatūras, folkloras un mākslas institūta pētniekiem un literatūras kritiķiem: Gunti Bereli, Ingūnu Dauksti-Silasproģi, Ievu Dubiņu, Ievu E. Kalniņu, Antu Lazarevu, Anitu Rožkalni, Līgu Ulberti, Viesturu Vecgrāvi, Kārli Vērdiņu un citiem.

Valsts prezidente Vaira Vīķe-Freiberga 2003. gadā sacījusi:

²⁴⁴ Biedrības “Latvijas Literatūras centrs” darbība. Kopsavilkums par 2008. gadu. — R.: Latvijas Literatūras centrs, 2009. — 7. lpp.

„(..) Latvijas Valsts bibliotēkai būtu nepieciešama uzskaitē par visu, kas ir citās valodās, un es domāju, arī Latvijas Institutam savā mājas lapā šāda uzskaitē būtu vajadzīga.”²⁴⁵

Domājams, ka Latvijas Literatūras centra datu bāze, regulāri papildināta ar jauniegūtu informāciju par jau eksistējošiem un jauniem tulkojumiem, kļuvusi par vispilnīgāko informācijas avotu visiem latviešu literatūras un tās tulkojumu interesentiem.

3.4.2. Informatīvie materiāli

Žurnāls „Latvian Literature”

Kopš 2002. gada LLC (sākotnēji sadarbībā ar apgādu „Atēna”) izdod žurnālu „Latvian Literature”. Līdz šim iznākuši septiņi numuri angļu valodā, divi numuri vācu valodā, pa vienam franču, krievu un zviedru valodā.²⁴⁶

Žurnāla numurs franču valodā izdots saistībā ar latviešu literatūras pārstāvniecību festivālā „Pārsteidzošā Latvija” 2005. gadā, un tajā iekļauti Andras Neiburgas, Nora Ikstenas, Paula Bankovska, Jāņa Ezeriņa un Marģera Zariņa īsprozas darbi franču valodā, kā arī Liānas Langas, Astrīdes Ivaskas, Jura Kronberga dzejas kopas un Imanta Ziedoņa „Krāsainas pasakas”.²⁴⁷ Četru gadu laikā kopš žurnāla iznākšanas Francijā iznākusi J. Ezeriņa noveļu izlase „Rožainais ēzelis” („L'Âne rose”, *L'Archange Minotaure*, 2008, tulkotāji Gita Grīnberga un Žans Žaks Ringenuārs (*Jean-Jacque Ringenoir*)), iznācis J. Kronberga dzejas krājums „Vilks vienācis” (apgāds *Noir su Blanc*, atdzejojāja Kataržina Skansberga (*Katarzyn Skansberg*)), vairāki apgādi apsver N. Ikstenas un A. Neiburgas īsprozas krājumu izdošanu, kā arī I. Ziedoņa „Krāsainu pasaku” tulkojuma izdošanu²⁴⁸.

²⁴⁵ Valsts prezidentes runa Valsts valodas komisijas starptautiskajā seminārā “Identitāte un atpazīstamība, valoda un tulkojums” 2003. gada 7. novembrī Reiterna namā. — http://www.president.lv/pk/preview/?module=print_content&module_name=content&cat_id=603&art_id=6652 (aplūkots 02.12.2013)

²⁴⁶ <http://www.literature.lv/lv/zurna.html> (aplūkots 02.12.2013)

²⁴⁷ <http://www.literature.lv/lv/l/8/index.html> (aplūkots 02.12.2013)

²⁴⁸ 2008. gadā Latvijā klajā nāca I. Ziedoņa “Krāsainu pasaku” bilingvāls izdevums latviešu un franču valodā Gitas Grīnbergas un Helēnas Šalulo (*Hélène Challulau*) tulkojumā ar Kaspara Putriņa ilustrācijām. Tulkojums un ilustrācijas bija par pamatu multimediju uzvedumam “Imanta Ziedoņa “Krāsainas pasakas””, kas sadarbībā ar franču aktrisi Mirelu Luvo (*Muriel Louveau*), franču mūziķi

Žurnāla numurs zviedru valodā tāpat saistīts ar konkrētu notikumu — Latvijas dalību viesu valsts statusā Gēteborgas grāmatu gadatirgū 2008. gadā. Žurnāla „*Lettisk Literatur*” iznāca 2007. gada un tika izplatīts Gēteborgas grāmatu gadatirgū tā paša gada rudenī ar mērķi iepazīstināt zviedru izdevējus ar latviešu literatūras paraugtulkojumiem: V. Belševicas, K. Skujenieka, J. Kronberga, G. Godiņa, K. Vērđiņa, I. Zanderes un L. Langas dzeju, N. Ikstenas, G. Bereļa un I. Ābeles stāstiem, kā arī fragmentiem no L. Muktupāvelas romāna „Šampinjonu Derība”, P. Bankovska romāna „Čeka, bumba un rokenrols” un G. Repšes romāna „Alvas klieziens”²⁴⁹.

Jāsecina, ka izvēle bijusi trāpīga un ar minētajiem autoriem un viņu darbiem izdevies ieinteresēt zviedru izdevējus, jo pēc gada Zviedrijā klajā nāk V. Belševicas dzejas izlase „Dzeja” („*Dikter*”, *Ersatz*, 2008, atdz. Juris Kronbergs), K. Skujenieka dzejas izlase „Kā ozola sakne ūdenim” („*Som ekens rot till vatten*”, *Heidruns*, 2008, atdz. Juris Kronbergs), Guntara Godiņa dzejas izlase „Tumsai nav krāsu” („*Mörkret har ingen färg*”, *Heidruns*, 2008, atdz. Juris Kronbergs), Ingas Ābeles romāns „Uguns nemodina” („*Elden väcker ingen*”, *Ariel*, 2008, tulk. Austrā Krēsliņa), Noras Ikstenas romāns „Dzīves svinēšana” („*En livets fest*”, *Atlantis*, 2008, tulk. Juris Kronbergs), latviešu stāstu antoloģija „Cilvēka muzejs” (pēc G. Bereļa stāsta nosaukuma) („*Människomuseet*”, *Tranan*, 2008, tulk. Juris Kronbergs, Jānis Kronbergs, Egils Kronbergs, Andris Kangeris), kurā iekļauti vienpadsmit latviešu rakstnieku — I. Ābeles, P. Bankovska, G. Bereļa, G. Ignata, N. Ikstenas, A. Kolmaņa, L. Muktupāvelas, A. Neiburgas, G. Repšes, M. Zelmeņa un I. Žoludes — stāsti, latviešu dzejas antoloģija „Vārdi un soļi” („*Ord och spår*”, *Tranan*, 2008, atdz. Juris Kronbergs), kurā pārstāvēta V. Sniķeres, I. Ziedoņa, L. Langas, L. Brieža, J. Rokpeļņa, K. Vērđiņa, S. Timofejeva, I. Balodes u.c. autoru darbi un Jura Kronberga dzejas disks „Stokholmas siena halle un citi dzejoļi” („*Hötorgshallen och andra dikter*”, Kristapa Graša mūzika, *Bokbandet*, 2008).²⁵⁰ 2009. un 2010. gadā

Šamalu Maitru (*Shyamal Maitra*) un latviešu aktieri Rūdolfu Plēpi tika uzvests festivāla “Francijas pavasaris” ietvaros 2007. gada maijā Rīgā, Cēsīs, Ventspilī, Liepājā un Valmierā. 2008. gada novembrī notika arī divas uzveduma izrādes Parīzē.

²⁴⁹ <http://www.literature.lv/lv/l/SWE1/index.html> (aplūkots 02.12.2013)

²⁵⁰ <http://www.literature.lv/lv/gbf08books.htm> (aplūkots 02.12.2013)

Zviedrijā klajā nācis L. Muktupāvelas romāns „Šampinjonu Derība” (tulk. Juris Kronbergs), I. Ābeles romāns „Paisums” (tulk. Juris Kronbergs). 2014.–2015. gadā paredzēta Z. Skujiņa romāna „Miesas krāsas domino” (tulk. Egīls Kronbergs un Juris Kronbergs)²⁵¹, Ingas Ābeles stāstu krājuma „Kamenes un skudras” (tulk. Juris Kronbergs) un L. Langas dzejas izlases (atdz. Juris Kronbergs) iznākšana²⁵².

²⁵¹ <http://www.literature.lv/lv/gbf08books.htm> (aplūkots 02.12.2013)

²⁵² Latvijas Literatūras centra informācija.

3.5. Latvijas dalība starptautiskos pasākumos

3.5.1. Starptautiskie grāmatu gadatirgi

Starptautiskie grāmatu gadatirgi pasaulē ir viena no iespējām, kā tiek atainota un popularizēta valstī esošā situācija grāmatniecībā.²⁵³ Tā ir lieliska iespēja vienkopus sastapt gan nozares profesionāļus, gan literatūras interesentus, iepazīstināt ar Latvijas literatūru, latviešu autoriem, prezentēt grāmatas, kas guvušas atzinību un novērtējumu konkursos Latvijā.

To pierāda arī Latvijas dalība starptautiskajos grāmatu gadatirgos jau kopš 1998. gada, palielinot literatūras darbu skaitu, kas ir tulkoti dažādās valodās un izdoti daudzās Eiropas valstīs — gan atsevišķos izdevumos, gan antoloģijās.

Katrs no gadatirgiem atšķiras nedaudz ar mērķauditorijas iezīmēm. Vairākos tirgos lielāka uzmanība tiek pievērsta lasītājam un literatūrai, piemēram, Leipcigā, Gēteborgā, Prāgā u. c., taču ir arī gadatirgi, piemēram, Frankfurtē, Londonā, kuros vairāk tiek akcentēta autortiesību pirkšana un pārdošana, izdevējdarbība. Tomēr vienojošais rādītājs pēc iepriekšējo gadu statistikas ir apmeklētāju skaits, kas katrā no tirgiem vidēji ir 100 (Gēteborgas grāmatu gadatirgū) līdz 350 tūkstoši (Frankfurtes grāmatu gadatirgū).²⁵⁴

Dalībai grāmatu gadatirgos ir vairāki mērķi.

Pirmkārt — vēstīt par Latvijas literatūru, iepazīstināt ārzemju izdevējus, literātus, citus interesentus ar tulkojumiem un sasniegumiem Latvijas rakstniecībā — prozā, dzejā, bērnu literatūrā, dramaturģijā, kritikā, sabiedriski politiskajā, vēstures un socioloģijas, valodniecības un citās jomās.

²⁵³ Oga, J. Vēstīt par Latvijas literatūru pasaulē. / Saruna ar Latvijas Literatūras centra direktoru. / Pierakst. Inta Kārkliņa. — Karogs, 2007, nr. 6. — 176.—183. lpp.

²⁵⁴ Biedrības “Latvijas Literatūras centrs” kultūras programmas “Latvijas literatūra pasaulē” pieteikuma apraksts. — R.: Latvijas Literatūras centrs, 2008. — 4. lpp.

Otrkārt — rādīt Latvijā izdoto grāmatu augsto profesionālo līmeni ne tikai saturiskā, bet arī vizuālā, poligrāfiskā izpildījuma ziņā.²⁵⁵

Latvijas dalība izstādēs un Latvijas stends ir Latvijas kā valsts vizītkarte, kas veicina Latvijas atpazīstamību starptautiskajā sabiedrībā, kā valsti ar attīstītu kultūru un apliecina piederību Eiropas kultūras saimei.

To atzīst arī nozares eksperti. Formulējot aspektus Latvijas un latviešu literatūras dalībai starptautiskos grāmatu tirgos, literatūrzinātnieks un vairākkārtējs VKKF Literatūras nozares ekspertu komisijas priekšsēdētājs Raimonds Briedis saka:

„Man šķiet, ka te ir vairākas lietas. Viena, un tā ir saistīta ar izdevējiem, ir business. Otra — valsts tēls. Trešā ir kultūra kā radošs potenciāls.”²⁵⁶

Savukārt Latvijas Valsts prezidente Vaira Vīķe-Freiberga (1999.—2007.) izteikusies, ka „svarīgākais, kas ir jāatceras, domājot par mūsu pasniegšanu citiem, ir, ka nav tā, ka varētu kaut kur nostādīt Latvijas tēlu kā statuju, kaut vai Brīvības pieminekli ar Mātes Latvijas tēlu viņa galotnē. Man pašai šis tēls liekas ārkārtīgi veiksmīgs un man viņš ļoti daudz izsaka, bet es nedomāju, ka jebkuru zemi var reducēt uz vienu tēlu vai uz vienu vārdu, uz vienu frāzi un vienu simbolu. Man šķiet būtiskākais ir katrreiz domāt, ko tu uzrunā, kas ir tā auditorija, uz ko mēs runājam, vai mūsu auditorija ir mazi bērni, un te Latvijai var piedāvāt brīnišķīgas bērnu grāmatas, vai auditorija ir jaunieši, vai mums ir grāmatas jauniešiem, kas var sacensties varbūt ne ar Hariju Poteru, bet nu pietiekami, lai kāds tās nopirktu un ieinteresētos. Mums vajadzētu būt mūsu klasikai, mums vajadzētu būt izlasei par mūsu pēdējo laiku literatūru gan prozā, gan dzejā, un es ļoti vēlētos redzēt zinātniskas apceres dažādās pasaules valodās starptautiskās publikācijās saskarsmes punktus ar citu tautu literatūru caur izdevīgiem salīdzinājumiem, tādiem, kas palīdz ieinteresēt arī literatūrpētniekus par mūsu literatūru.”²⁵⁷

Lai sasniegtu izvirzītos mērķus atkarībā no grāmatu gadatirgus specifikas, LLC veic vairākus uzdevumus: sagatavo informatīvos materiālus par aktualitātēm Latvijas grāmatniecības nozarē, jaunākajiem izdevumiem, tulkojumiem; uztur esošos

²⁵⁵ Turpat.

²⁵⁶ Bankovskis P. Business vai uzspodrināts tēls. — Diena, 2003. gada 21. novembris. — 16. lpp.

²⁵⁷ Valsts prezidentes runa Valsts valodas komisijas starptautiskajā seminārā “Identitāte un atpazīstamība, valoda un tulkojums” 2003. gada 7. novembrī Reiterna namā. — http://www.president.lv/pk/preview/?module=print_content&module_name=content&cat_id=603&art_id=6652 (aplūkots 01.12.2013)

lietišķos kontaktus un dibina jaunus; organizē gadatirgus ekspozīciju, izveidojot to saturiski bagātu un vizuāli piesaistošu ar stenda dizainu, kā arī ar grāmatu un informatīvo materiālu kvantitatīvāku un kvalitatīvāku izvietojumu.²⁵⁸

Līdz pat 2007. gadam grāmatniecības un literatūras nozares speciālistu vidū Latvijas un latviešu literatūras pārstāvēniecība starptautiskos grāmatu tirgos, īpaši Frankfurtes grāmatu mesē, bijis strīdus ābols, jo, neatkarīgi no personām, kas katrā konkrētā gadījumā bijušas atbildīgas par Latvijas ekspozīciju, gan ieguldītā finansējuma, rezultāts publiskajā telpā izvērties ar mīnus zīmi.

Frankfurtes grāmatu mese ir pasaules plašākais grāmatu, elektronisko mediju, autortiesību un arī ideju tirgus. To dēvē arī par „spoguļi un motoru grāmatu un mediju pasaulei”²⁵⁹. Gan izdevējiem, gan grāmatu tirgotājiem, gan literatūras aģentiem, autoriem un lasītājiem tiek sniegta iespēja personiski tikt ar partneriem un kolēģiem no visas pasaules.

Latviešu grāmatnieku vidū Frankfurte pat tiek dēvēta par „grāmatnieku Meku”²⁶⁰. Latvijas Grāmatizdevēju asociācijas izpilddirektore Dace Pugača Frankfurtes grāmatu mesī raksturo šādi: „Tas patiešām ir lielākais grāmatu gadatirgus pasaulē, un jebkuram grāmatniecības nozarē strādājošam ir svarīgi tur būt. Jo tā ir vieta, kur tu parādi, ka valstī ne vien ir grāmatniecība, bet ka tā ir konkurētspējīgā līmenī, spējīga sadarboties un ar cieņu stāvēt līdzās citām valstīm.”²⁶¹

Nopietna diskusija par Latvijas ekspozīciju grāmatu gadatirgos izvērsās 2003. gadā, pēc tam, kad tur viesojusies Latvijas Valsts prezidente Vaira Vīķe-Freiberga, iepazīstinot starptautisko publiku ar Ausmas Cimdiņas grāmatas par V. Vīķi-Freibergu „Brīvības vārdā” tulkojumu angļu valodā („*In the Name of Freedom*”, „Jumava”, 2003). Pēc Latvijas stenda apmeklēšanas V. Vīķe-Freiberga izteikusies diplomātiski, bet skarbi:

„Manuprāt, Kultūras ministrijai vajadzētu būt kādai atsevišķai nodaļai vai kādai atbildīgai amatpersonai, kam varētu būt koordinējoša loma, ne jau, ka lēmumi

²⁵⁸ Biedrības “Latvijas Literatūras centrs” kultūras programmas “Latvijas literatūra pasaulē” pieteikuma apraksts. — R.: Latvijas Literatūras centrs, 2008. — 5. lpp.

²⁵⁹ Frankfurter Buchmesse. Die Frankfurter Buchmesse in Zahlen: Facts & Figures 2005/2006.

Pieejams:

http://www.buchmesse.de/imperia/mdcontent/pdf/unternehmen/factsfigures/factsandfigures2005/facts_figures_korettura.pdf (aplūkots 02.07.2013.,)

²⁶⁰ Pugača, D. Latvija Maskavas grāmatu gadatirgū. — Karogs, 2004, nr. 10. — 220. lpp.

²⁶¹ Kārklīņa, I. Ar grāmatu pasaulē. — Karogs, 2003, nr. 11. — 213. lpp.

visi nonāk kāda ierēdņa rokās, nebūt nē, bet kam būtu koordinējoša loma, lai gādātu par to, ka attiecīgi tiktu Latvijas reprezentācija noformēta un gadījumā, ja, piemēram, izdevēji nav spējīgi savā starpā ne tik vien vienoties, bet pat uzturēt dialogu, gādātu par to, lai nonāktu pie kopēja kaut kāda sasnieguma. Jo citādi vai nu tik tiešām vispār Latvija tur neparādās, kas, diemžēl, ir jau noticis atkārtoti, vai tad kādam ir jānosēdina viņus pie galda un, kā amerikāņi saka, „jāpaņem aiz matiem un jāsit pieres kopā”, kamēr viņi ir gatavi viens ar otru sarunāties un nonākt pie kaut kāda risinājuma, jo citādi nav vērts. Ja notiek kaut kas amatierisks, kur katrs kaut ko dara atšķirti, tad rezultāts ir slikts. Tātad kaut kāda koordinācija un kvalitātes kontrole šeit ir vajadzīga. (..) Ir sava loma valstij ar savu finansiālo atbalstu, bet ļoti liela loma ir pašiem grāmatu izdevējiem un viņu sadarbībai augstā līmenī, un šī sadarbība iekļauj arī naudas atvēlēšanu šādiem mērķiem.”²⁶²

Izdevēja (apgādi „Svētdienas Rīts”, „Daugava”, „Zinātne”) un ilggadēja Latvijas Grāmatizdevēju asociācijas valdes locekle Ingrida Vāverniece 2003. gadā atzīst, ka „analizējot divpadsmit gadu pieredzi Frankfurtē, jāsaka, ka pirmajos gados izstādes rīkotāji mums kā mazattīstītai valstij stendu piešķīra par brīvu. Tad tika vestas tikai grāmatas. Pirmie gadi bija ļoti haotiski, bet jau pirms sešiem septiņiem gadiem izveidojās kaut kāda pirmā koncepcija. Mums ir jāpārstāv viss grāmatu spektrs, taču nebūt nav jāparāda visas savas grāmatas. Tāpēc katru gadu tika noteikta kāda prioritāte. Stendā tika sniegta informācija arī par valsti, skaidrots, kur atrodas Latvija, piedāvāti dažādi izdales materiāli, kas neapšaubāmi palīdzēja mūsu publicitātei. Vai arī tika izcelti kādi latviešu rakstnieki.”²⁶³

Kritiskāka ir izdevēja, apgāda „Zvaigzne ABC” īpašniece un kopš 2006. gada arī Latvijas Grāmatnieku gildes valdes locekle Vija Kilbloka:

„Mums kaut kā tā ir iegājies, ka šie gadatirgi ir tāda kā braukšana ekskursijās. Un, ja kāds to apmaksā, tad ir pavisam labi. Bet tur netiek strādāts. Latvijas Literatūras centram vajadzētu izstudēt Norvēģijas pieredzi savas literatūras popularizēšanā un tulkošanas veicināšanā. (..) Runājot par Latvijas stenda veidošanu.

²⁶² Valsts prezidentes runa Valsts valodas komisijas starptautiskajā seminārā “Identitāte un atpazīstamība, valoda un tulkojums” 2003. gada 7. novembrī Reiterna namā. — http://www.president.lv/pk/preview/?module=print_content&module_name=content&cat_id=603&art_id=6652

²⁶³ Bankovskis P. Business vai uzspodrināts tēls. — Diena, 2003, 21. nov. — 16. lpp.

Es tajā gribētu redzēt vismaz triju autoru portretus, viņu darbus, viņu darbu aprakstus un bibliogrāfiju, norādot, kurās valodās viņu darbi ir tulkoti un kur izdoti, kaut vai tikai krievu valodā, jo Krievija ir milzīgs tirgus. Un ir jārunā. Jārunā par šiem autoriem un viņu darbiem un jāpiedāvā visa iespējamā palīdzība tulkošanai, izdošanai, jāpiedāvā paraugs, un tad, kad tas būs izlasīts, ir jāprasa, kā jums tas patika, ko jūs par to domājat, jo, ja ne jūs paši, varbūt ir zināms kāds, kas to gribētu izdot.”²⁶⁴

Vija Virtmane, toreizējā Kultūras ministrijas Kultūrpolitikas departamenta vadītāja, atzīst:

„Diemžēl šī diskusija ir sākusies no naudas. Nevis no tā, pie kā mēs esam nonākuši tagad. Mums nav koncepcijas, un mums nav stratēģijas. Valsts prestižs ir ļoti ērts lozungs. Taču grāmatu gadatirgus ir vieta, kur pārdod un pērk, kur kārtu biznesa lietas. Šim biznesam ir vieni uzdevumi, literatūrai citi, un šīs funkcijas ir skaidri jānodala un jāsaprot, kas ko dara. Jābūt vienotai stratēģijai un mērķiem, kurus būtu izstrādājusi profesionāla darba grupa, jānoskaidro, kas ir tas, ko mēs vēlamies šajos tirgos panākt, kādu labumu no tā gūs valsts — protams, valsts intereses ir arī izdevēju intereses. Un nav tā, ka vieniem ir vienas intereses un tad valsts prestižs ir piekabīnāms klāt.”²⁶⁵

Līdz 2005. gadam Latvijas ekspozīcijas organizētāji Frankfurtē pārsvarā izvēlējās Frankfurtes izstāžu kompleksa piedāvātos stenda moduļus (plauktus, sienas, galdus un krēslus), kurus papildināja ar Latvijā sagatavotiem plakātiem un aktīvajiemvājiem materiāliem.

2006. gada nogalē Latvijas Literatūras centrs sadarbībā ar Latvijas Grāmatizdevēju asociāciju, Latvijas Poligrāfijas uzņēmumu asociāciju, Latvijas Rakstnieku savienību, Starptautisko Rakstnieku un tulkotāju māju, Latvijas Bērnu un jaunatnes literatūras padomi, Latvijas Institūtu un SIA „Vējiem līdzi” izstrādāja jaunu koncepciju Latvijas un latviešu literatūras pārstāvniecībai starptautiskajos grāmatu tirgos, izmantojot oriģinālas un ekoloģiskas gofrēta kartona mēbeles, kuras daļēji (galdi, krēsli un soliņi) aprobēti Latvijas ekspozīcijā 10. Starptautiskajā Venēcijas arhitektūras biennālē 2006. gadā²⁶⁶.

²⁶⁴ Bankovskis P. Business vai uzspodrināts tēls. — Diena, 2003, 21. nov. — 16. lpp.

²⁶⁵ Turpat.

²⁶⁶ <http://www.venezia2006.lv> (aplūkots 01.02.2014.)

Visām iesaistītajām organizācijām izdodas rast kopsaucēju arī ekspozīcijas saturiskajā koncepcijā, un tā Frankfurtes grāmatu gadatirgū Latvijas stendā atrodami plaukti ar virsrakstiem „Gada balva literatūrā”, „Jāņa Baltvilka balva bērnu grāmatām”, „Grāmatu mākslas konkurss „Zelta ābele””, „Latviešu literatūras tulkojumi svešvalodās” un citi.

Stendu atzinīgi novērtē arī prese.

„Līdzīgi kā nesen notikušajā Gēteborgas grāmatu gadatirgū, arī Frankfurtē Latvijas stends iekārtots ar kartona grāmatu plauktiem un mēbelēm, kuru autors ir dizainers Jānis Mercs no SIA „Vējiem līdzī”. Neparastais risinājums pievērš izstādes apmeklētāju interesi, neļaujot stendam paiet garām, aicinot uzkavēties ilgāk un uzzināt kaut ko par Latviju un latviešu literatūru,”²⁶⁷ „Neatkarīgajā Rīta Avīzē” raksta Arno Jundze.

Koncepcija ir ilggadēja un tiek izmantota arī turpmākajos gados, to attīstot (piemēram, 2014. gadā Boloņas grāmatu gadatirgū pirmo reizi izmantots balta kartona stends). Pēc 2008. gada Frankfurtes grāmatu mesas atzinīgi izsakās arī Latvijas izdevēji, piemēram, apgāda „Jumava” prezidents un Latvijas Grāmatnieku ģildes valdes loceklis Juris Visockis:

„Manuprāt, viens no oriģinālākajiem bija Latvijas stends. Veidots no īpaša bieza kartona, tas izcēlās ar ekoloģiskumu. Daži apmeklētāji pat centās aptaustīt neparasto materiālu. Stenda viesi bija gan izdevēji, gan Vācijā dzīvojošie latvieši un baltvācieši, ar savu apmeklējumu to pagodināja arī Mihails Gorbačovs. Un vēl — mūsu stends bija viens no nedaudzajiem, kurā nemanīju grāmatas par raganām un vampīriem.”²⁶⁸

Kopš 2002. gada Latvija regulāri tiek pārstāvēta ar nacionālo stendu vai Eiropas Komisijas atbalstītā projekta „Literatūra pāri robežām” ietvaros šādos starptautiskos grāmatu tirgos: Leipcigas grāmatu gadatirgū Vācijā (martā), Londonas grāmatu gadatirgū Lielbritānijā (aprīlī), Prāgas grāmatu gadatirgū Čehijā (maijā), Gēteborgas grāmatu gadatirgū Zviedrijā (septembrī), Frankfurtes grāmatu gadatirgū Vācijā (oktobrī), Maskavas grāmatu gadatirgū „Non Fiction and Fiction” Krievijā

²⁶⁷ Jundze A. Latvija Frankfurtes grāmatu izstādē. — Neatkarīgā Rīta Avīze. — 2007, 13. okt. — 9. lpp.

²⁶⁸ Visockis J. Grāmatas un nauda. Atskats uz Frankfurtes grāmatu gadatirgu. — Neatkarīgā Rīta Avīze. — 2008, 1. nov. — 17. lpp.

(decembrī). Profesionālo viesu statusā Latvijas pārstāvji piedalījušies Parīzes grāmatu salonā (martā) un Boloņas bērnu grāmatu gadatirgū Itālijā (aprīlī)²⁶⁹.

Līdzās dalībai starptautiskos grāmatu gadatirgos Latvijas prozisti, dzejnieki, esejistu un kritiķi, piedaloties starptautiskos lasījumos, festivālos, simpozijos, konferencēs, ar savu klātbūtni apliecina Latvijas literatūras kapacitāti un iespēju uzrunāt lasītājus un klausītājus, kuri nezina latviešu valodu, bet kurus interesē Eiropā, šaurākā nozīmē — Austrumeiropā, Baltijas valstīs vai konkrēti Latvijā tapuši literatūra un „kuriem būtiska Latvijā tapušās daiļliteratūras spēja ietekmēt starptautisku publiku”²⁷⁰.

Kā 2006. gadā konferencē „Atrasts tulkošanai” ziņoja toreizējā Latvijas Literatūras centra direktore Marta Dziļuma, līdzšinējā Latvijas dalība starptautiskās programmās ārpus valsts robežām ļāvusi Latvijas autoriem apliecināt sevi Eiropas un pasaules kontekstā, pierādīt Latvijas literatūras spēju būt līdzās Eiropas lielo valstu literatūrām. Līdz 2006. gadam (un joprojām — J.O.) latviešu literāti saņem regulārus aicinājumus mūsu valsts rakstniekiem piedalīties starptautiskos lasījumos, debatēs, festivālos.²⁷¹ Šāda dalība starptautiskos pasākumos nodrošina Latvijas literatūras un kultūras atpazīstamību ārvalstīs, veicina mūsu autoru popularitāti ārpus Latvijas robežām, vienlaikus veicinot arī vispārējās Latvijas kultūrainas iekļaušanos Eiropas kultūras kontekstā.

3.5.2. Latvijas dalība Gēteborgas grāmatu gadatirgū viesu valsts statusā 2008. gadā

2008. gada 25.—28. septembrī Latvija piedalījās galvenās viesu valsts statusā starptautiskajā Gēteborgas grāmatu gadatirgū, piedāvājot plašu literāru, kultūras un semināru programmu. Latvijas dalība galvenās viesu valsts statusā Gēteborgas grāmatu gadatirgū ir uzskatāma par vienu no lielākajiem Latviju reprezentējošajiem

²⁶⁹ Latvijas Literatūras centra dati.

²⁷⁰ Biedrības “Latvijas Literatūras centrs” kultūras programmas “Latvijas literatūra pasaulē” pieteikuma apraksts. — R.: Latvijas Literatūras centrs, 2008. — 3. lpp.

²⁷¹ Konferences “Atrasts tulkošanai” (2006. gada 9. jūnijā viesnīcā “Alberts”) materiāli. — J. Ogas arhīvā.

pasākumiem ārvalstīs kopš Latvijas Republikas neatkarības atgūšanas (līdzās Latvijas kultūras dienām Krievijā un Vācijā), tas bija arī viens no lielākajiem Latvijas valsts proklamēšanas 90. gadadienas svinību pasākumiem ārvalstīs un līdz šim lielākais latviešu literatūrai veltītais pasākums ārzemēs.

Gēteborgas grāmatu gadatirgus ir lielākais šāda veida pasākums Ziemeļeiropā, kas starptautiskas uzmanības lokā izvirza ne tikai grāmatniecības, literatūras, bibliotēku un citas kultūras nozares aktualitātes, bet arī globāli nozīmīgus politiskus un ekonomiskus jautājumus. Tas ir viens no ievērojamākajiem gada notikumiem Zviedrijā un Ziemeļvalstīs, kas pulcē ne tikai ļoti lielu grāmatu lasītāju skaitu, bet arī augsta līmeņa valstu amatpersonas, ievērojamas kultūras personības, pasaules klases intelektuāļus. Protams, tirgus ir nozīmīgs arī kā jaunu kontaktu veidošanas un darījumu slēgšanas centrs grāmatniecības un arī plašākā radošo industriju jomā. Tirgus laikā notikumi Gēteborgā ir mediju uzmanības centrā. 2008. gadā gadatirgum bija akreditējušies 1 205 žurnālisti, gadatirgu apmeklēja 101 084 cilvēki, piedalījās 948 izstādes dalībnieki no 20 pasaules valstīm, 788 rakstnieki un lektori, kuri uzstājās 2 420 dažādos pasākumos (lasījumos un semināros u.c.).

Viesu valsts statuss Gēteborgas grāmatu gadatirgus ietvaros sniedz lieliskas iespējas iepazīstināt plašu starptautisku sabiedrību ar daudzveidīgu valsts kultūras dzīves ainu, veicinot pozitīva valsts tēla attīstību.

Gēteborgas grāmatu gadatirgu atklāja Latvijas premjerministrs Ivars Godmanis kopā ar Zviedrijas kultūras ministri Lēnu Lilerotu (*Lena Adelsohn Liljeroth*). Premjerministrs atklāja arī Latvijas standu, kura atklāšanas pasākumā un arī citos gadatirgus programmas pasākumos ar runām uzstājās bijusī Latvijas prezidente Vaira Vīķe-Freiberga un Juris Kronbergs, dzejnieks, tulkotājs, Latvijas dalības Gēteborgas grāmatu gadatirgū projekta koordinators, bijušais Latvijas kultūras atašējs Zviedrijā. 25. septembra pēcpusdienā notika vēstnieces Elitas Kuzmas organizēta pieņemšana par godu Latvijas viesu valsts statusam, kuras ietvaros par šī pasākuma nozīmi runāja un pateicību sadarbības partneriem un arī Latvijas programmas Gēteborgā dalībniekiem izteica premjers Ivars Godmanis, Ārlietu ministrijas valsts sekretārs Normans Penke un Kultūras ministrijas valsts sekretāre Solvita Zvidriņa.

Latvijas stends aptvēra 180 m² platību izstāžu zāles centrā. Tas bija veidots Latvijas Nacionālās bibliotēkas jaunās ēkas (*Gaismas pils*) projekta veidolā. Stenda dizainu, kura autors un izgatavotājs bija SIA „Vējiem līdzi”, ļoti atzinīgi novērtēja gan apmeklētāji, gan gadatirgus organizatori (*Bok&Bibliotek*), atzīstot, ka tik oriģināls stenda dizaina risinājums gadatirgū nav bijis. Latvijas stendā varēja iepazīties ar vairāku Latvijas grāmatu izdevēju un rakstniecības un literatūras organizāciju materiāliem un informāciju, Latvijas Institūta un tūrisma informācijas materiāliem, arī Latvijas Nacionālās bibliotēkas materiāliem un dažām grāmatu izstādēm, kā arī, protams, tikties ar organizāciju pārstāvjiem un rakstniekiem. Četru dienu laikā Latvijas stendā un izstāžu zāles semināru telpās notika ap 50 dažādu pasākumu, kas saistīti ar Latviju — semināri, grāmatu prezentācijas, lasījumi. Izstāžu hallē ārpus Latvijas stenda bija apskatāmas arī trīs Latvijas tēmai veltītas izstādes „Viena diena Rīgā” (I. Znotiņš u. c.), „Līvi” (J. Nakamura) un „Latvija no putna lidojuma” (J. Vītiņš).

Latvijas dalības viesu valsts statusā Gēteborgas grāmatu gadatirgū programmas ietvaros uz Gēteborgu bija devušies ap 70 Latvijas kultūras un inteliģences pārstāvju, to skaitā Vaira Vīķe-Freiberga, Sandra Kalniete, Pauls Bankovskis, Aivars Stranga, Ieva Lešinska, Juris Kronbergs, Ojārs Kalniņš, Jānis Krēsliņš, Andris Vilks, Ausma Cimdiņa, Knuts Skujenieks, Liāna Langa, Nora Ikstena, Laima Muktupāvela, Sergejs Timofejevs u. c. Gadatirgus ietvaros notiekošajos semināros par dažādām tēmām saistībā ar Latviju piedalījās arī ievērojamas ārvalstu personības, piemēram, zviedru diplomāts Larš Pēters Fredēns (*Lars Peter Fredén*), rumāņu izcelsmes vācu rakstniece, vēlākā Nobela prēmijas laureāte literatūrā Herta Millere (*Herta Müller*) u. c.

2008. gadā zviedriski tika izdotas divpadsmit latviešu autoru grāmatas (to skaitā 2 audiogrāmatas) un vismaz piecas zviedru autoru grāmatas par Latviju. Gēteborgas grāmatu gadatirgus laikā lasītājiem no tām bija pieejamas desmit.

Gēteborgiešiem un tirgus apmeklētājiem tika piedāvāta arī plaša kultūras programma ārpus izstāžu halles — izstādes „Viena diena Latvijā” (I. Znotiņš u. c.) Gēteborgas Pilsētas bibliotēkā un „Kaza kāpa debesīs” (M. Brašmane) kultūras centrā Rōda Sten, kā arī dažādi muzikāli literāri vakari, arī Latvijas videomākslas darbu

prezentācija un citi notikumi. Izstādes Gēteborgā bija apskatāmas arī pēc gadatirgus noslēguma.

Latvijas dalība Gēteborgas grāmatu gadatirgū galvenās viesu valsts statusā gan presē, gan profesionāļu vidū kopumā tika novērtēta pozitīvi. Jau pirms gadatirgus un tā laikā Latvija, tās autori un grāmatas bija nonākušas mediju uzmanības lokā.

Nacionālā stenda organizatori bija SIA „Starptautiskā Rakstnieku un tulkotāju māja” un Latvijas vēstniecība Zviedrijā, sadarbojoties ar LR Kultūras ministriju, LR Ārlietu ministriju, Rīgas domi, Latvijas Rakstnieku savienību un Latvijas Literatūras centru.

3.6. Latviešu valodas kā svešvalodas apguves iespējas Eiropā un pasaulē

Latviešu valodas un literatūras popularizēšana un latviešu valodas mācīšana cittautiešiem, kuras interesē baltistika (baltu valodas un literatūra), ir viens no galvenajiem priekšnoteikumiem sekmīgai latviešu literatūras tulkojumu izplatībai pasaulē.

Kā atzīts pētījumā „Latviešu valodas kā svešvalodas apguve Eiropas augstskolās”, ko pēc Valsts valodas aģentūras pasūtījuma veikusi Latvijas Universitātes Moderno valodu fakultātes Sastatāmās valodniecības un tulkošanas nodaļas pētnieki Dr. philol. Arvila Šalmes vadībā, „vēl līdz pagājušā gadsimta deviņdesmitajiem gadiem daudziem grūti izprotama bija ārvalstnieku vēlme mācīties maz izplatīto un sarežģīto latviešu valodu, kuras prestižs pat pašu latviešu vidū nebija īpaši augsts. Arī to, ka latviešu valodas apguve un pētniecība iespējama ārpus Latvijas robežām, zināja tikai šaurs speciālistu loks”.²⁷²

Oponējot pētījuma autoriem, nepieciešams norādīt, ka latviešu valodas un literatūras mācīšana, tāpat kā latviešu literatūras pastāvēšana diasporā padomju okupācijas laikā, faktiski nekad nav pārtrūkusi un bijis viens no priekšnoteikumiem latviskuma saglabāšanai arī ārpus Latvijas teritoriālajām robežām.

Saskaņā ar pētījuma datiem, no 2004. līdz 2010. gadam latviešu valodas studiju kursi pastāvīgi vai ar pārtraukumiem organizēti deviņpadsmit augstskolās deviņās Eiropas valstīs: Lietuvā, Igaunijā, Krievijā, Somijā, Zviedrijā, Polijā, Vācijā, Čehijā, Ungārijā, bet divās — Oslo Universitātē un Bonnas Universitātē, kur vēsturiski izveidojušās baltistikas studiju un latviešu valodas apguves tradīcijas, šīs studijas pārtrauktas (Oslo Universitātē 1999. gadā, Bonnas Universitātē — 2006. gadā),²⁷³ bet pēc šī darba autora rīcībā esošās informācijas to pasniedzēji meklē finanšu iespējas apmācību turpināšanai un regulāri piedalās Valsts valodas aģentūras rīkotajos projektu finansēšanas konkursos.

²⁷² Šalme, A. Latviešu valodas kā svešvalodas apguve Eiropas augstskolās. — R.: Valsts valodas aģentūra, 2008. — 5. lpp.

²⁷³ Turpat. — 8.—9. lpp.

Bonnas Universitātē, Stokholmas Universitātē, Vestfāles Vilhelma Universitātē Minsterē un Lietuvas universitātēs latviešu valodu iespējams mācīties jau kopš 20. gadsimta 60. gadiem, bet Viļņas, Šauļu, Sanktpēterburgas, Prāgas universitātēs latviešu valodas apmācība norit jau vairāk nekā simt gadu.

Pārējās augstskolās pastāvīgas studiju programmas ir izveidotas 20. gadsimta 90. gados, kad strauji pieaugusi ārvalstu sabiedrības interese par Baltijas valstīm, to valodām un kultūru.

Līdztekus latviešu valodas apmācībai regulāru kursu līmenī iepriekšminētajās augstskolās, citās (Londonas, Hamburgas, Vīnes u. c.) latviešu valodas kursi bijuši neilgu laika posmu, pārsvarā 20. gadsimta 90. gados. Jāmin arī augstskolas, kurās latviešu valoda tiek pieminēta dažādu valodniecības studiju kursu sakarā, taču praktisko valodu tajās nemāca (Berlīnes Brīvā Universitāte, Frīdriha Aleksandra Erlangenes-Nirnbergas Universitāte, Johana Volfganga Gētes Universitāte Frankfurtē pie Mainas u. c.).

Vestfāles Vilhelma Universitāte Minsterē (1989—2005) un Braunšveigas Tehniskā Universitāte (2003—2007) bijuši pieejami latviešu valodas intensīvie kursi.²⁷⁴

Palielinoties pieprasījumam pēc tulkotājiem Eiropas Savienības institūcijās, kopš 2002. gada Luksemburgā tiek nodrošināts latviešu valodas kurss Eiropas Savienības institūciju tulkiem un tulkotājiem.

Lietuvā latviešu valodu iespējams apgūt Viļņas Universitātē, Vītauta Dižā Kauņas Universitātē, Klaipēdas Universitātē un Šauļu Universitātē.

Kā norāda pētījuma autori, no 2004. līdz 2008. gadam Viļņas Universitātē latviešu valodu apguvuši aptuveni 300 studentu, no tiem 62 — 2007./2008. mācību gadā. 2008. gada martā Viļņas Universitātē atvērta Letonikas centrs, kura mērķis ir letonikas nozares attīstība un sadarbība ar baltistikas akadēmiskajām institūcijām Lietuvā, Latvijā un citās valstīs.²⁷⁵

Vītauta Dižā Kauņas Universitātes Humanitāro zinātņu fakultātē latviešu valodas apguve ieviesta 1990. gadā pēc Universitātes atjaunošanas neatkarīgā

²⁷⁴ Šalme, A. Latviešu valodas kā svešvalodas apguve Eiropas augstskolās. — 9. lpp.

²⁷⁵ <http://www.vdu.lt/letonika> (aplūkots 17.11.2013.)

Lietuvas Republikā. 2004.—2008. gadā šajā programmā latviešu valodas kursā piedalījušies 250 studentu, no tiem 50 — 2007./2008. akadēmiskajā gadā.²⁷⁶

Klaipēdas Universitātē latviešu valoda kā svešvalodas apguve aizsākta 1991. gadā. 2004.—2008. gadā latviešu valodas kursu apmeklējuši 45 studenti, no tiem 18 — 2007./2008. studiju gadā.²⁷⁷

Savukārt Šauļu Universitātē latviešu valodu māca kopš 1948. gada, nodibinoties Šauļu Skolotāju semināram (vēlāk Šauļu Pedagoģiskais institūts, kopš 1997. gada — Šauļu Universitāte).²⁷⁸

Igaunijā latviešu valodu akadēmiskā līmenī māca vienīgi Tartu Universitātē²⁷⁹. Salīdzinot ar Lietuvas piemēru, iespējams secināt, ka latviešu valodas apmācības apjoms ietekmējis arī tulkojumu skaita rašanos. 1998.—2009. gadā Lietuvā apzinātas vairāk nekā latviešu literatūras publikācijas grāmatās un periodikā, bet Igaunijā — tikai septiņas.²⁸⁰

Krievijā latviešu valodu māca Sanktpēterburgas Valsts Universitātē, turklāt tā piedāvā nopietnu baltu valodu apguve programmu visos studiju līmeņos.²⁸¹ Latviešu valoda Sanktpēterburgas Valsts Universitātē tika mācīta jau 20. gadsimta sākumā, vēlāk arī 30. gados un arī pēc Otrā pasaules kara.²⁸²

Somijā latviešu valodu kopš 20. gadsimta 90. gadiem iespējams apgūt Helsinku Universitātes Humanitārās fakultātes Slāvistikas un baltistikas nodaļā. Tur 1991. gadā izveidots arī Latviešu valodas lektorāts. No 2004. līdz 2008. gadam iespēju mācīties latviešu valodu izmantojuši 45 studenti, no tiem 18 — 2006./2007. studiju gadā.²⁸³

²⁷⁶ Šalme, A. Latviešu valodas kā svešvalodas apguve Eiropas augstskolās. — 12. lpp.

²⁷⁷ Šalme, A. Latviešu valodas kā svešvalodas apguve Eiropas augstskolās. — 12. lpp.

²⁷⁸ Turpat. — 13. lpp.

²⁷⁹ Turpat. — 14. lpp.

²⁸⁰ Latvijas Literatūras centra dati.

²⁸¹ Šalme, A. Latviešu valodas kā svešvalodas apguve Eiropas augstskolās. — 14.—15. lpp.

²⁸² <http://www.genling.nw.ru/baltist/baltist.htm> (aplūkots 17.11.2013.)

²⁸³ Šalme, A. Latviešu valodas kā svešvalodas apguve Eiropas augstskolās. — 16. lpp.

Zviedrijā 20. gadsimta 70. gados Stokholmas Universitātē izveidota Baltu valodu nodaļa, kas kļuva par vienu no nozīmīgākajiem baltistikas pētniecības un izglītības centru ārpus Latvijas. Latviešu valodniecības akadēmiskās studijas Stokholmā izveidoja latviešu valodniece Veltai Rūķe-Draviņa, Zviedrijas Karaliskās Humanitāro zinātņu akadēmijas locekle un Stokholmas Universitātes profesore.²⁸⁴

Dzejnieks un tulkotājs Juris Kronbergs atceras: „Iesākumā tā bija viņas (Veltas Rūķes-Draviņas — J. O.) personiskā profesūra, taču pēc asām cīņām tā tika pārvērsta par pastāvīgu. Allaž sirsnīga, entuziastiska, optimistiska viņa mani un citus, daudz čaklākus studentus vadīja cauri latviešu valodas un kultūrvēstures labirintiem. Man kā studentu pārstāvim bija jāpiedalās fakultātes sēdēs. Sākotnēji tās nosaukums bija „Slāvu”, vēlāk „Slāvu un baltu” — tā bija pirmā, kaut niecīgā uzvara. Tur ātri vien sapratu, ka augsti izglītoti ļaudis ne vienmēr ir arī „labi” cilvēki. Apbrīnoju Draviņas mieru, dzelžaini loģisko argumentāciju un neatlaidību tajās (daudzajās) sēdēs, līdz beidzot savu panāca: pēctecību. Tādēļ baltu valodas joprojām pastāv Stokholmas universitātē.”²⁸⁵

Vācijā šobrīd pieejamas visplašākās iespējas apgūt latviešu valodu — Vestfāles Vilhelma Universitātes Starpdisciplināro Baltijas studiju institūtā Minsterē, Greifsvaldes Ernsta-Morica-Arnta Universitātes Filozofijas fakultātes Baltistikas institūtā, Johanna Gūtenberga Maincas Universitātes Ziemeļeiropas un baltu valodu un kultūru institūtā, Berlīnes Vilhelma Humbolta Universitātes Vācu valodas un lingvistikas institūtā, Vestfāles Vilhelma Universitātē Minsterē (Minsteres Universitātē).²⁸⁶

No 1988. līdz 2005. gadam Vācijā (Bonnā) un visās trijās Baltijas valstīs Starpdisciplināro Baltijas studiju institūts Minsteres universitātē organizēja igauņu, latviešu un lietuviešu valodas intensīvos kursus, kuros kopumā latviešu valodu septiņpadsmit gadu laikā apguva 124 studenti.²⁸⁷

Senas baltistikas studiju tradīcijas bija Frīdriha Vilhelma Reinas Universitātē Bonnā (Bonnas Universitātē), kur baltu filoloģiju jau no 1959. gada dovēja latviešu

²⁸⁴ Šalme, A. Latviešu valodas kā svešvalodas apguve Eiropas augstskolās. — 17.—18. lpp.

²⁸⁵ Kronbergs, J. Trimdas anatomija. — R.: Mansards, 2009. — 192. lpp.

²⁸⁶ Šalme, A. Latviešu valodas kā svešvalodas apguve Eiropas augstskolās. — 18.—26. lpp.

²⁸⁷ Turpat. — 19. lpp.

valodniece Edīte Hauzenberga-Šturma. 70. gadu vidū E. Hauzenbergas-Šturmas darbu baltistikā Bonnas Universitātē turpināja Austris Grasis. Lektorāts nodrošināja latviešu un lietuviešu valodas mācīšanu dažādos līmeņos, kā arī piedāvāja dažādus citus kursus — Latgaliešu valoda, Latgaliešu rakstu valoda, Veclatviešu rakstu valoda, Kontrastīvā lietuviešu-latviešu gramatika, Seno latviešu teksti un latviešu literatūras pirmavoti, Baltiešu kultūrvēsture, Ievads senākajā latviešu literatūrā, Trimdas literatūra, Lietuviešu-latviešu folklorā, Baltu reliģijas, Latviešu valoda padomju okupācijas iespaidā, Latviešu gadskārtu ieražas, Baltiešu kultūras un ģeogrāfijas jautājumi u. c.²⁸⁸

2006. gadā Austris Grasis beidza savu pedagoģisko darbu Bonnas Universitātē, tādēļ baltu valodu studijas augstskolā turpmāka finansējuma trūkuma dēļ tika pārtrauktas. Kopš 2008. gada Bonnas Universitātē iespējams apgūt atsevišķus baltistikas kursus, kurus nodrošina vieslektori.

Polijā latviešu valodas studijas noris Poznaņas Adama Mickeviča Universitātē un Varšavas Universitātē²⁸⁹. Poznaņas universitātes studenti pasniedzējas Nikolas Nau vadībā aktīvi tulko latviešu literatūru poļu valodā, un 2009. gadā Polijā klajā nāks Knuta Skujenieka dzejas izlase Poznaņas universitātes studentes Justinas Spihaļskas veikumā.

Čehijas Republikā latviešu valodas apguvi piedāvā Prāgas Kārļa Universitātē un Brno Masarika Universitātē.

No 2004. līdz 2008. gadam latviešu valodu Prāgas universitātē apguvuši 28 studenti, no kuriem iepriekšējā studiju gadā latviešu valodu bija mācījušies 16 studenti.²⁹⁰ Jau minēts, ka Pāvela Štolla vadībā Čehijā latviešu literatūru pēta un tulko Mihals Škrabals (*Michal Škrabal*), Lenka Matuškova (*Lenka Matouškova*), Denisa Šeleliova (*Denisa Šelelyová*) un Libuše Belunkova (*Libuše Belunkova*).

Ungārijā latviešu valodu kopš 1992. gada var apgūt Budapeštas Etveša Lorānda (ELTE) Universitātes Austrumslāvu un baltu filoloģijas nodaļā un

²⁸⁸ Šalme, A. Latviešu valodas kā svešvalodas apguve Eiropas augstskolās. — 26. lpp.

²⁸⁹ Turpat.

²⁹⁰ Turpat. — 28.—29. lpp.

Rietumungārijas Universitātes (līdz 2008. gada janvārim — Dāniela Beržeņi Sombathejas augstskola) Urālistikas katedrā.²⁹¹

Latviešu valodu kā svešvalodu iespējams apgūt arī *Latvijā*: LU Modernovalodu fakultātes Sastatāmās valodniecības un tulkošanas nodaļā un LU Valodu centrā, Rīgas Tehniskās universitātes Valodu centrā un Valodu institūtā, Rīgas Pedagoģijas un izglītības vadības augstskolā, Rīgas Stradiņa Universitātē, Liepājas Universitātes Humanitārajā fakultātē, Rēzeknes Augstskolas Humanitāro un juridisko zinātņu fakultātē, Daugavpils Universitātes Humanitārajā fakultātē, Vidzemes Augstskolā un Latvijas Kultūras akadēmijas Nordistikas centrā.²⁹²

Pētījuma „Latviešu valodas kā svešvalodas apguve Eiropas augstskolās” autori secinājuši, ka latviešu valodas apguves mērķi un uzdevumi dažādās augstskolās atšķiras, jo sasniedzamos rezultātus valodas apgūvē nosaka gan latviešu valodas studiju programmas apmērs, gan intensitāte, gan kursu daudzums, kas tiek docēts latviešu valodā, gan arī studējošo valodas prakses iespējas.

Praktiskās latviešu valodas apguve daļā augstskolu tiek organizēta plašākā baltistikas studiju programmas kontekstā, universitātēs tā ir iekļauta starpdisciplināro studiju modulī, iespējams arī, ka latviešu valoda ir izvēles vai fakultatīvais kurss.

Valodas apgūvē augstskolās visbiežāk tiek izmantots tradicionālais trīs līmeņu dalījums — pamata, vidējais un augstākais valodas apguves līmenis. Kopš iestāšanās Eiropas Savienībā latviešu valodas apguves programmas saskaņotas ar Eiropas Padomes satura specifikācijas līmeņu pakāpēm (A, B un C), ir noteiktas prasmes un sasniedzamie rezultāti katrā studiju posmā atbilstoši specifikācijas aprakstam.

Augstskolās, kur latviešu valodas kurss nav filoloģijas specialitātes programmas daļa, mācības atbilst pamatlīmeņa studijām un nodrošina studējošo B1 (retāk B2) valodas prasmes līmeni. Tikai dažās augstskolās tiek piedāvātas augsti attīstītā (C1) un augstākās meistarības (C2) pakāpes studijas. Mācību saturs augstskolās tiek specifiķēts četrās jomās — personiskā, sabiedriskā, izglītības un profesionālā jomā. Vairumā gadījumu, īpaši studējot Latvijā, valodas apguves saturu nosaka praktiskās vajadzības, tāpēc studiju tēmas, kā arī leksiskais un gramatiskais minimums piemērots ikdienas saziņas prasībām. Tie, kas latviešu valodu mācās

²⁹¹ Turpat. —29.—30. lpp.

²⁹² Šalme, A. Latviešu valodas kā svešvalodas apguve Eiropas augstskolās. — 30.—36. lpp.

ārvalstu augstskolās, saskaras ar grūtībām iegūtās valodas zināšanas nostiprināt praksē.

Pētījuma autori atzīst: „Lai nodrošinātu vienotu latviešu valodas apguves saturu visās augstskolās, būtu nepieciešams pētījums, kurā atbilstoši Eiropas Savienības pamatnostādņem moderno valodu mācīšanas jomā, tiktu izstrādātas mācību satura un pārbaudījumu organizēšanas vadlīnijas.”²⁹³

Lietuva un Čehija, kur šobrīd ar labākajiem panākumiem tiek mācīta latviešu valoda, arī publicē visvairāk latviešu literatūras tulkojumu grāmatu formā. Tādējādi jāsecina, ka mūsdienās latviešu valodas mācīšanai ārzemēs ir tiešs sakars ar literatūras tulkojumu izplatību.

²⁹³ Šalme, A. Latviešu valodas kā svešvalodas apguve Eiropas augstskolās. — 38. lpp.

Secinājumi

1. 21. gadsimta globalizācijas un angļu valodas straujās izplatības laikā literatūras, tai skaitā latviešu literatūras, uzdevums ir saglabāt nacionālās īpatnības, turpināt radīt literatūru latviešu valodā, apzinoties latviskās kultūras un Eiropas kultūras īpatnību definēšanu un attīstību mākslas darbos gan kā vienīgo identitātes saglabāšanas iespēju. Literārā tulkošana ir būtiska „kultūru starpniecības” sastāvdaļa, savukārt tulkošanas pastāvēšanas un attīstības priekšnoteikums ir valsts nodrošināts morāls un finansiāls atbalsts tulkotājiem.

2. Latvijai vēsturiski izveidojušies sekmīgi starpkultūru sakari ar Lietuvu, Igauniju un Čehiju, Vāciju, Krieviju, Zviedriju un citām valstīm, kas ļāvis izplatīties literāriem tulkojumiem.

3. Latviešu literatūrzinātnieki salīdzinoši daudz pētījuši Latvijas un citu valstu kultūras sakarus (Vācija, Čehija, Krievija, Norvēģija, Zviedrija, Somija, Igaunija, Lietuva, Ungārija), bet latviešu literatūras tulkojumus ārzemēs pētījuši lietuviešu, igauņu, čehu un slovāku zinātnieki. Pagaidām nav pieejams visaptverošs pētījums svešvalodā par latviešu literatūru.

4. Literārie tulkojumi ir Eiropas pašsaglabāšanās galvenais nosacījums; tulkotāji ne vien iepazīstina lasītājus savā dzimtajā valodā ar literāriem darbiem no citas kultūras un sarakstītus citā valodā, bet arī piešķir šiem darbiem jaunu dzīvi un nozīmi, novietojot tos atšķirīgā valodas un kultūras situācijā, tādējādi vienlaicīgi bagātinot abas valodas un literāro mantojumu.

5. „Kultūras starpniecība” ir nepārtraukts process, kas ne vien atšifrē nacionālas kultūras zīmes, bet arī rada jaunas, izmantojot gan mūsdienu literatūras darbus, gan aktualizējot literāro mantojumu un saglabājot to dzīvu. Kad sastopas divas nacionālas literatūras, norisinās mijiedarbe. Kāda ārzemju literāra darba tulkojums latviešu valodā ne vien iespaido un bagātina latviešu kultūru, bet arī vairo konkrētā autora literāro „kapitālu” un ietekmē viņa darba tālāko ceļu tulkojumos un autora pārstāvētās valodas un kultūras atpazīstamību. Gluži tāpat latviešu rakstnieks, kura grāmata tiek iztulkota un izdota svešvalodā ārpus Latvijas, iegūst plašāku lasītāju loku un lielāku „literāro kapitālu” atkarībā no lasītāju skaita valodā, kurā darbs tulkots, un citiem apstākļiem.

6. „Kultūras starpniecībai” ir arī ekonomiski pievilcīgs raksturs. Literatūras un grāmatniecības joma ir viena no ekonomiski auglīgākajām tagadnes un nākotnes Eiropā.

7. Svarīgākais literārās tulkošanas pastāvēšanas un attīstības priekšnoteikums ir valsts nodrošināts atbalsts tulkotājiem un viņu novērtēšana kā finansiāli, tā morāli un akadēmiska literāro tulkojumu programma.

8. Viena no nozīmīgākajām organizācijām, kas veicina literāro tulkošanu Eiropā un pasaulē, ir UNESCO, un Latvijai īpaši nozīmīgi ir trīs UNESCO darbības virzieni — pasaules kultūras un dabas mantojuma aizsardzība, nemateriālā kultūras mantojuma saglabāšana un kultūras izpausmju daudzveidības veicināšana. Latvijas vārds pasaules mērogā ierakstīts Pasaules kultūras un dabas mantojuma sarakstā, Reprezentatīvajā cilvēces nemateriālā kultūras mantojuma sarakstā un programmas „Pasaules atmiņa” veidotajā starptautiskajā reģistrā, tādējādi radot iespaidu par Latviju kā unikālu kultūras vērtību, tradīciju un dokumentārā mantojuma glabātāju. Latvija sekmīgi darbojas UNESCO iniciētajā *Index Translationum* — pasaules tulkojumu bibliogrāfijas — izveidē; UNESCO partneris Latvijā *Index Translationum* veidošanā ir Latvijas Nacionālā bibliotēka.

9. Latvijas literatūras un grāmatniecības nozarei un tās pārstāvniecībai pasaulē izšķiroša kopš 2004. gada bijusi dalība programmā „*Literature Across Frontiers*” (LAF), veicinot ārzemju izdevēju un tulkotāji kontaktus, iespēju piedalīties grāmatu gadatirgos, kuros finansiālu apsvērumu dēļ dalība nebūtu iespējama atbilstošā līmenī vai nebūtu iespējama vispār, Latvijas rakstnieku dalību starptautiskos pasākumos un rezidenču programmās, līdzfinansējuma piesaisti. Papildu minētajam LAF aktivitātes ir neatsverama iespēja popularizēt Latvijas valsti un kultūru visā Eiropā.

10. Viens no iemesliem, kāpēc latviešu klasika un arī mūsdienu literatūra joprojām nav pazīstams starptautiski, ir zinātnisku pētījumu trūkums par latviešu literatūru svešvalodās un mērķtiecīgas klasikas tulkojumu un popularizēšanas programmas trūkums. Publikācijas ārpus nozīmīgiem un akadēmiskiem apgādiem uzskatāmas par kultūrvēsturiskiem notikumiem, taču vairāki apstākļi to sagatavošanā un izdošanā mudina domāt par ļoti niecīgu recipientu skaitu.

11. Latvijas nevalstisko organizāciju un privātpersonu darbība latviešu literatūras popularizēšanā, izmantojot interneta datu bāzes, drukātus informatīvos

materiālus un tiešos kontaktus, rezultējas tulkojumu publikācijās grāmatās, antoloģijās, periodikā un elektroniskajos medijos.

12. Latvijā valsts kultūrpolitikas jomā literatūru un grāmatniecību aplūko gan kā vienu radošu industriju, gan kā atsevišķas kultūras apakšnozares. Literatūras nozare Latvijā, saņemot lielāko daļu literatūras un grāmatniecības nozarei nepieciešamā finansējuma, pilda abu apakšnozaru funkcijas. Laika posmā no 1998. līdz 2009. gadam valsts atbalsts latviešu literatūras tulkojumiem svešvalodās pieaudzis aptuveni divdesmit reizi, augstāko punktu sasniedzot 2006. gadā. Pateicoties pieaugošajam valsts atbalstam latviešu literatūras tulkojumiem svešvalodās, būtiski pieaudzis ārzemēs svešvalodās izdoto grāmatu skaits un paplašinājies recipienta valodu areāls.

13. Latviešu valodas mācīšanai ārzemēs ir tiešs sakars ar literatūras tulkojumu izplatību. Valstīs, kurās ar panākumiem tiek mācīta latviešu valoda, tiek publicēts lielākais skaits latviešu literatūras tulkojumu un panākts lielāks recipientu skaits, ja tiek izmantoti publiskās diplomātijas instrumenti; iepazīstinot ārzemju lasītājus ar latviešu literatūru, latviešu autoriem un literatūrai piedaloties starptautiskos grāmatu tirgos, veiksmīgi tiek popularizēts arī Latvijas valsts tēls.

14. Dalība starptautiskos pasākumos nodrošina Latvijas literatūras un kultūras atpazīstamību ārvalstīs, veicina mūsu autoru popularitāti ārpus Latvijas robežām, vienlaikus veicinot arī vispārējās Latvijas kultūrainas iekļaušanos Eiropas kultūras kontekstā.

Avoti, izmantotā literatūra

Likumdošanas akti un valstiskas nozīmes dokumenti

1. Latvijas ilgtermiņa attīstības stratēģija līdz 2030. gadam. R.: Latvijas Republikas Saeima, 2010.
2. Latvijas Republikas ārlietu ministra un Igaunijas Republikas ārlietu ministra kopīgais oficiālais paziņojums par tulkotāju balvas iedibināšanu. — <http://www.estemb.lv/static/files/090/kommynikee.pdf>
3. Nacionāla valsts. Valsts kultūrpolitikas vadlīnijas 2006.—2015. gadam. Ilgtermiņa politikas pamatnostādnes. — [b.v.]: 2006. — 16. lpp.

Raksti periodikā un kopkrājumos

1. Alks O. „Mērnieku laiki” cauri gadu simtenim. — Latvija. — 1979. gada 24. novembris.
2. Arrojo R. Fidelity and The Gendered Translation. TTR: traduction, terminologie, rédaction, vol. 7, n° 2, 1994. Pp. 147—163.
3. Bankovskis P. Bizness vai uzspodrināts tēls. — Diena, 2003. gada 21. novembris. — 16. lpp.
4. Beilein M. In Quest for/of European Literature. — Publication of the Papers of the Conference The European Literary Canons. — Arbeitsgemeinschaft Literarischer Gesellschaften und Gedenkstätten e.V. 2010.
5. Chamberlain, L. Gender and the Metaphorics of Translation. // Lawrence Venuti (ed.). Translation Studies Reader. — London. New York: Routledge, 2000. — Pp. 341—369.
6. Cimdiņa A. Identitāte latviešu pamattekstos: no Pumpura „Lāčplēša” līdz Deglava Rīgai. Grām.: Letonikas piektais kongress. Plenārsēžu materiāli. — R.: Latvijas Zinātņu akadēmija, 2013. — 181.—190. lpp.
7. Cronin, M. Bringing Europe to Book? Literature and the Promotion of Linguistic and Cultural Diversity in the European Union. // Translation Ireland. — Dublin: Irish Translators' Association, 1993. — 19. lpp.

8. Elman, M.F. The Foreign Policy of Small States Challenging Neorealism in Its Own Backyard. *British Journal of Political Science*, Vol 25, No.2. — Cambridge: Cambridge University Press, 1995.
9. Ērmanis P. Priekš sešdesmit gadiem. — *Laiks*. — 1960. gada 6. janvāris.
10. Gallarotti, Giulio M. Cosmopolitan Power in International Relations: A Synthesis of Realism, Neoliberalism, and Constructivism. *Political Studies Review*. Volume 10, Issue 1, page 108, January 2012.
11. Godard, B. Translating and Sexual Difference. // *Resources for Feminist Research*, XIII(3), 1984. — Pp. 13—16.
12. Jundze A. Latvija Frankfurtes grāmatu izstādē. — *Neatkarīgā Rīta Avīze*. — 2007. gada 13. oktobris. — 9. lpp.
13. Kā latviešu literatūru labāk vest pasaulē? — *Diena*, 2006. gada 11. augusts. — 11. lpp.
14. Kalējs O. Pussimts starp daudziem tūkstošiem. — *Laiks*. — 1981. gada 12. augusts.
15. Kārkliņa, I. Ar grāmatu pasaulē. — *Karogs*, 2003, nr. 11. — 212.—214. lpp.
16. Latviešu valoda aiz valsts robežām: iespējas un problēmas. — *Izglītība un Kultūra*, 2008. gada 24. janvāris. — 12.—13. lpp.
17. Lejiņš H. Latvieši dzimtenē un trimdā. — *Jaunā Gaita*, 1970, nr. 78. — 52. lpp.
18. Lomholts, K. Latviešu literatūra Dānijā. — *Forums*, 2004. gada 30. janvāris—6. febr. — 5. lpp.
19. Lomholts, K. Latvijas konvertējamā literatūra. — *Diena*, 2006. gada 27. jūlijs. — 19. lpp.
20. Lomholts, K. Latvijas literatūras triumfs ārzemēs. — *Neatkarīgā Rīta Avīze*, 2002. gada 1. novembris. — 10. lpp.
21. Lomholts, K. Latvijas literatūru izdod ārzemēs. — *Diena*, 2006. gada 4. janvāris. — 9. lpp.
22. Lomholts, K. Pasaule Latvijas literatūras meklējumos. — *Forums*, 2004. gada 26. novembris—3. decembris — [1.], 3. lpp.

23. De Lotbinière-Harwood, S. Preface. // Gauvin, L. *Letters from Another*. — Toronto, Women's Press, 1990.
24. Mūrniece, Ināra. Valoda kā sirds darbs un maizes darbs. Saruna ar P. Štollu. — *Latvijas Avīze*, 2009. gada 14. janvāris — 14. lpp.
25. Oga, J. Latvija — viesu valsts Gēteborgas Grāmatu gadatirgū. — *Iespiedgrafika*, 2008, nr. 3. — 18.—19. lpp.
26. Oga, J. Latvijas Literatūras un gāmatniecības organizācijas piedalās Frankfurtes grāmatu izstādē. — *Iespiedgrafika*, 2008, nr. 3. — 20. lpp.
27. Par stāvokli rakstniecībā, grāmatniecībā, presē un poligrāfijā. Atklātā vēstule. — *Neatkarīgā Rīta Avīze*. — 2008. gada 4. jūnijs. — 14. lpp.
28. Petrika, R. Mazo valstu ārpolitisko stratēģiju spektrs mūsdienu pasaulē — ieskats teorētiskajos aspektos. *Latvijas Universitātes Raksti*. 2005, Vol. 686. *Politikas zinātne*. R.: Latvijas Universitāte, 2005.
29. Pugača, D. Latvija Maskavas grāmatu gadatirgū. — *Karogs*, 2004, nr. 10. — 219.—220. lpp.
30. Radzobe, Z. Atrasts tulkošanai. Ko tālāk? — *Diena*, 2006. gada 11. augusts. — 10.—11. lpp.
31. Vayrynen, R. *Small States in Different Theoretical Traditions of International Relations Research*. // *Small States in Europe and Dependence*. — Boulder: Westview Press, 1983. — Pp. 83—104.
32. Visockis J. Grāmatas un nauda. Atskats uz Frankfurtes grāmatu gadatirgu. — *Neatkarīgā Rīta Avīze*. — 2008. gada 1. novembris. — 17. lpp.

Grāmatas

1. Esther, A., Bernofsky, S. (ed.) *In Translations: Translators on Their Work and What It Means*. — Columbia University Press, 2013
2. Andrup, J., Kalve, V., Spekke A. *Latvian Literature. Essays*. — Stockholm: M. Goppers, 1954.
3. Arndt, Richard T. *The First Resort Of Kings: American Cultural Diplomacy in the Twentieth Century*. — Washington, D.C.: Potomac Books, Inc., 2005.

4. Bassnett, S; Lefevere, A. Translation, History & Culture. — London: Cassel, 1990.
5. Bleiere, D. Mazas valsts ārpolitiskā autonomija. Latvija pasaules politikā: iespējas un ierobežojumi. — Rīga: Latvijas Āpolitikas institūts, 2001.
6. Büchler, Aleksandra; Rowlands, Sioned Puw. Making Literature Travel. Support for Literary Exchange and Translation in Europe. — Aberystwyth: Mercator Centre, University of Aberystwyth, 2008
7. Bull, H. The Anarchial Society: A Study of Order in World Politics. — New York: Columbia University Press, 1977.
8. Feigenbaum, Harvey B. Globalization and Cultural Diplomacy. Center for Arts and Culture, 2001
9. Gienow-Hecht, Jessica C. E.; Donfried, Mark C. (Ed.). Searching for a Cultural Diplomacy. — New York, Oxford: Berghahn Books, 2010
10. Goetschel, L. Small States and the Common Foreign and Security Policy of the EU: A Comparative Analysis. — Berne: Institute of the Political Science, 2002.
11. Haan, Martin de, Hofstede, Rokus. Great Translation by the Way. A Pamphlet for preserving a Flourishing Translation Culture. — Amsterdam, Brussels: 2008.
12. Haigh, Anthony. Cultural Diplomacy in Europe. — Strasbourg: Council of Europe, 1974
13. Hey, J. A. K. Introducing Small State Foreign Policy. Small States in World Politics: Explaining Foreign Policy Behaviour. — USA: Lynne Rienner Publishers, 2003.
14. Kalnačs, B., Grudule, M., Daukste-Silasproģe, I., Eglāja-Kristsons, E., Mihkeleva, A., Gaižūns, S. Latvieši, igauņi un lietuvieši: literārie un kultūras kontakti. — R.: LU Literatūras, folkloras un mākslas insititūts, 2008.
15. Karns, M.P., Mingst, K.A. International Organizations: The Politics and Processes of Global Governance. — USA: Lynne Rienner Publishers, 2004.
16. Kļaviņš K. „Mērnieku laiki” eiropiešu acīm. — Salzburg: Verlag Kaspars Kļaviņš, 2012.
17. Knudsen, O. F. Small States. Latent and Extant. Towards a General Perspective. JIRD, 2002.

18. Kronbergs, J. Trimdas anatomija. — R.: Mansards, 2009.
19. Kultūras sektora ekonomiskā nozīme un ietekme Latvijā. — R.: Analītisko pētījumu un stratēģiju laboratorija, 2007.
20. Latvju enciklopēdija. Red. A. Švābe. Papildinājumi. — Stokholma: Trīs zvaigznes, 1962.
21. Lemass, S. F. Small States and International Organizations. Small States and International Relations. — New York: Wiley Interscience, 1971.
22. Lenczowski, John. Cultural Diplomacy, Political Influence, and Integrated Strategy. — Washington: The Institute of World Politics, 2007
23. Pitkin, Hanna F. The Concept of Representation. — California: University of California Press, 1972
24. Plischke, E. Microstates in World Affairs. Policy Problems and Options. — Washington, D.C., 1997.
25. Post, C. W. The Three Percent Problem: Rants and Responses on Publishing, Translation, and the Future of Reading. — Rochester: Open Letter, 2011.
26. Prevots, Naima. Dance for Export: Cultural Diplomacy and the Cold War. — Wesleyan: Wesleyan University Press, 1998.
27. Schram, G.G. The Role of Nordic States in the U.N. Small States in International Relations. — New York: Wiley Interscience, 1971.
28. Sigsgaard, Jens Nielsen. The New Era of Diplomacy — The Effects of Public Diplomacy Nation Branding and Cultural Diplomacy. — Aalborg: Aalborg Universitet, 2009.
29. Simon, Sherry. Gender in Translation — Cultural Identity and the Politics of Transmission. — New York: Routledge, 1996.
30. Singh, J. P. United Nations Educational, Scientific, and Cultural Organization (UNESCO): Creating Norms for a Complex World. — New York: Routledge, 2011.
31. Szondi, Gyorgy. Public Diplomacy and Nation Branding: Conceptual Similarities and Differences. Antwerp: Netherlands Institute of International Relations ‘Clingendael’, 2008. — Vāxjö: Vāxjö University Press, 2007.
32. Šalme, A. (projekta vadītājs). Latviešu valodas kā svešvalodas apguve Eiropas augstskolās. — R.: Valsts valodas aģentūra, 2008.

33. Štamers, G. Mazas valsts jēdziens un pētījumi starptautisko attiecību teorijā: īss apskats. Latvija pasaules politikā: iespējas un ierobežojumi. — Rīga: Latvijas Āpolitikas institūts, 2001.

34. Štolls, P., Malijs, I. Latviešu — čehu literāro sakaru pieci gadsimti. / Pet staleti lotyšsko-českych literarnich vztahu. — Rīga: Latvijas Nacionālā bibliotēka, 2006.

35. Tejaswini, N. Siting Translation. History, Post-Structuralism, and the Colonial Context. — California: University of California Press, 1992.

36. Villanueva Rivas, C. Representing Cultural Diplomacy: Soft Power, Cosmopolitan Constructivism and Nation Branding in Mexico and Sweden. Vāxjö: Vāxjö University Press, 2007.

37. Welsh Literature Travelling the World. — Aberystwyth: Welsh Literature Abroad, 2008.

Konferenču tēzes

1. Allen, E. International PEN Report on Translation and Globalization. — Barcelona: Institut Ramon Llull, International PEN, 2006

2. Arenas, C, Škrabec, S. Catalan Literature and Translation in a Globalised World. Case study: Catalunya. // International PEN Report in Translation and Globalization. — Barcelona: Institut Ramon Llull, International PEN, 2006

3. Pauw, B. Case study: The Netherlands. // International PEN Report in Translation and Globalization. — Barcelona: Institut Ramon Llull, International PEN, 2006 (Konferences materiāli.)

4. Škrabec, S. Survey in PEN Centres.. — Barcelona: Institut Ramon Llull, International PEN, 2006 (Konferences materiāli.)

Disertācijas, maģistra un bakalaura darbi

1. Daija, P. Tautas apgaismības idejas latviešu laicīgajā literatūrā 18. gadsimta otrajā pusē un 19. gadsimta sākumā. — Rīga: Latvijas Universitāte, 2013

2. Efeja, L. Vācijas grāmatu izstādes-gadatirgi kā kultūras parādība. (Bakalaura darbs.) — Rīga: Latvijas Kultūras akadēmija, 2006

Elektroniskie informācijas avoti

1. Ankrava S. Postkoloniālisma sindroms un identitāte Latvijā. — Nolasīts Latvijas Psihoterapeitu asociācijas rīkotajā konferencē (06.06.2002.). — <http://www.tautasforums.lv/?p=1272>
2. Biedrības „Latvijas Literatūras centrs” kultūras programmas „Latvijas literatūra pasaulē” pieteikuma apraksts. — R.: Latvijas Literatūras centrs, 2008. — <http://www.literature.lv/b/LLP2008.doc>
3. Biedrības „Latvijas Literatūras centrs” statūti. — R.: Latvijas Literatūras centrs. — <http://www.literature.lv/b/statuti.doc>
4. <http://www.venezia2006.lv>
5. Kultūras ministrijas Literatūras un grāmatniecības padomes nolikums. — http://www.km.gov.lv/lv/nozares_info/lit/nolikums.html
6. Kultūras ministrijas nolikums. — http://www.km.gov.lv/lv/dokumenti/KMnolikums_aktualais.doc
7. Kultūras patēriņa pētījums 2008. Nodevums: Ziņojums par aptaujas rezultātiem. — SIA „Analītisko pētījumu un stratēģiju laboratorija”. — R., 2009. — Pieejams: <http://www.kkf.lv/fails.php?fid=331>
8. Kultūras patēriņš. Ziņojums par socioloģiskās aptaujas rezultātiem. — SIA „Analītisko pētījumu un stratēģiju laboratorija” saskaņā ar Valsts kultūrkapitāla fonda pasūtījumu. — R., 2007. — Pieejams: <http://www.kkf.lv/fails.php?fid=207> [Skatīts 05.03.2009]
9. Kultūras sektora ekonomiskā nozīme un ietekme Latvijā. — SIA „Analītisko pētījumu un stratēģiju laboratorija” saskaņā ar Valsts kultūrkapitāla fonda pasūtījumu. — R., 2007. — Pieejams: <http://www.kkf.lv/fails.php?fid=206> [Skatīts 05.03.2009]
10. Latviešu literatūrai vācu valodā veltīta mājas lapa: <http://www.literatur.lv>
11. Latvijas Grāmatizdevēju asociācija. — <http://www.gramatizdeveji.lv>
12. Latvijas Insititūts. — <http://www.li.lv>
13. Latvijas Literatūras centrs. — <http://www.literature.lv>
14. Latvijas Republikas Kultūras ministrija. — <http://www.km.gov.lv>
15. Literature Across Frontiers. — <http://www.lit-across-frontiers.org>

16. PEN American Centre. — <http://www.pen.org>
17. Radošās industrijas Latvijā. Baltijas Starptautiskais Ekonomikas un Politikas Studiju Centrs BICEPS. — R., 2007. — http://www.km.gov.lv/lv/doc/starptozares/radosa/Latvijas_radoso_industriju_apskats.BICEPS_2007.rar
18. Saruna ar Māru Zālīti Latvijas Ziņu kanālā 2008. gada 2. decembrī. Citēts no: Zālīte: Latviešu kultūras saglabāšana ir pašu rokās. — Pieejams: <http://www.tvnet.lv/onlinetv/lzk/minutes/article.php?id=326313>
19. Swaan, Abram de. Endangered languages, sociolinguistics, and linguistic sentimentalism. — *European Review*, October 2004. — Pieejams: http://www.deswaan.com/engels/from_our_archives/Endlan.htm
20. Veisbergs, Andrejs. Globalizācija un latviešu valodas ekonomiskā vērtība. — Pieejams: <http://www.vvk.lv/index.php?sadala=149&id=309&PHPS-ESSID=f2f29406b3b8a2>

Tekstā lietotie saīsinājumi

KM — Latvijas Republikas Kultūras ministrija

LAF — „*Literature Across Frontiers*” („Literatūra pāri robežām”)

LGA — Latvijas Grāmatizdevēju asociācija

LLC — Latvijas Literatūras centrs

VKKF — Valsts kultūrkapitāla fonds

Grāmatu formā publicētie nozīmīgākie latviešu literatūras tulkojumi

Nr.p.k.	Autors	Nosaukums	Originālais nosaukums	Tulkotājs	Valoda	Izdošanas vieta, izdevējs:	Gads	Žanrs
1	Blaumanis Rūdolfs	Õlest katuse all	Zem salmu jumta	E. Vilde	Igauņu	Tallinn: K. Busch	1892	Īsproza
2	Blaumanis Rūdolfs	Ārakadunud poeg	Pazudušais dēls	A. Rebane	Igauņu	Jurjew: Ugaunia	1902	Lugas
3	Blaumanis Rūdolfs	Novellen	Noveles	Autora tulk.	Vācu	R.: A.Gulbis	1921	Īsproza
4	Blaumanis Rūdolfs	Die Indrans	Indrāni	Autora tulk.	Vācu	R.: A.Gulbis	1921	Lugas
5	Skalbe Kārlis	Wintermärchen	Ziemas pasakas		Vācu	R.: A.Gulbis	1921	Pasakas
6	Blaumanis Rūdolfs	Durch den Sumpf	Purva bridējs	Autora tulk., O. Šenhofs	Vācu	R.: A. Gulbis	1922	Īsproza
7	Blaumanis Rūdolfs	Novelleja	Noveles	Lyyli Järvilouma	Somu	Porvoo: Werner Söderström	1923	Īsproza
8	Upīts Andrejs		Balss un atbalss		Igauņu	Osakeyhtiö Petrograda	1923	Izlases
9	Rainis	The sons of Jacob	Jāzeps un viņa brāļi	Grace Rhys	Angļu	London; Toronto: J.M. Dent & Sons	1924	Lugas
10	Blaumanis Rūdolfs	Vargad	Zagli	M. Pukīts	Igauņu	Tartu: Roht	1924	Lugas
11	Skalbe Kārlis	Вечный студент	Mūžīgais students		Krievu	R.: Križnāja lavka pīsatījeļi	1924	Pasakas
12	Blaumanis Rūdolfs u.c.	The Builders of New Rome and Other Lettish Tales		Leslie A. Marshall	Angļu	London/Toronto/N ew York: J. M. Dent/Sons Ltd./E. P. Dutton & Co.	1924	Antoloģijas, periodiskie izdevumi
13	Rozītis Pāvils u.c.	Lettische Lyrik		E. Ekarte	Vācu	R.: A. Gulbis Verlag	1924	Antoloģijas, periodiskie izdevumi
14	Blaumanis Rūdolfs	Surma varjus	Nāves ēnā. Andriksons	Kārlis Abens	Igauņu	Tartu: Loodus	1928	Īsproza
15	Blaumanis Rūdolfs	Под сенью смерти	Nāves ēnā	L. Latani	Krievu	Ленинград: Прибой	1928	Īsproza
16	Blaumanis Rūdolfs	Mirties šēšely	Nāves ēnā	J. Paleckis	Lietuviešu	Kaunas: Naujo Žodžio	1931	Īsproza

17	Blaumanis Rūdofls	Indranai	Indrāni	A. Domantas-Sakalauskas	Lietuviešu	Kauņa: Vairas	1931	Lugas
18	Skalbe Kārlis	Põhjaneitsi	Pasakas		Igaunu	Tartu: Eesti Kirjandus Selts	1931	Pasakas
19	Rozītis Pāvils	Делец	Ceplis		Krievu		1932	Proza
20	Skalbe Kārlis	Nõia majas	Raganas māja		Igaunu	Tartu: O.Luik	1932	Pasakas
21	Blaumanis Rūdofls	Piktoji dvasia	Ļaunais gars	S. Tarvīds	Lietuviešu	R.: K.Grauzis	1933	Lugas
22	Upīts Andrejs		Jāņa Robežnieka nāve		Krievu	Ļeņingrada: Gosjitzdat	1936	Proza
23	Upīts Andrejs		Jāņa Robežnieka pārnākšana		Krievu	Ļeņingrada: Gosjitzdat	1936	Proza
24	Ādamsons Eriks u.c.	The Tricolour Sun. Latvian Lyrics in English Versions		William K. Matthews	Angļu	Cambridge: W. Heffer & Sons Ltd.	1936	Antoloģijas, periodiskie izdevumi
25	Blaumanis Rūdofls	Meiles šalna pavasari	Salna pavasari	J. Pajekis	Lietuviešu	Kaunas: Skaitytojas	1938	Īsproza
26	Blaumanis Rūdofls	Rätsepap Sillamatsil	Skroderdienas Silmačos	K. Abens	Igaunu	Tallina: Taavet Mutsu Teatrikirjastus	1938	Lugas
27	Skalbe Kārlis	Aukso obelis	Zelta ābele		Lietuviešu	Kauņa: Sakalas	1938	Pasakas
28	Kaudzītes Matīss un Reinis	Matininky laikai	Mērnieku laiki	K. Korsakas	Lietuviešu	Kaunas: Švietimo ministrijos knygų leidimo komisija	1939	Proza
29	Virza Edvarts	Straumeni: la vie d'une antique ferme lettone a travers les saisons	Straumēni: Vecā Zemgales māja gada gaitās	Aia Bertrand	Francū	Paris: Ed. de l'Akad. Raymond Duncan	1939	Proza
30	Virza Edvarts	U Straumēnu: kronika lotyšského statku	Straumēni: Vecā Zemgales māja gada gaitās	Alois Červin	Čehu	Praha: Novina	1939	Proza
31	Skalbe Kārlis	Die Meerjungfrau	Jūras vārava		Vācu	R.: Zelta Ābele	1939	Pasakas
32	Blaumanis Rūdofls	Sest sulases saab peremees	No saldenās pudeles	M. Pukits	Igaunu	Tallina: Taavet Mutsu Teatrikirjastus	1940	Lugas
33	Blaumanis Rūdofls	Die Raudup-Wirtin	Raudupiete	Autora tulk.	Vācu	R.: Latvju grāmata	1941	Īsproza

34	Poruks Jānis	Martin Giese: eine Erzählung aus der Vergangenheit Rigas	Mārtiņš Gīze	V. Kārklīņš	Vācu	R.: Latvju grāmata	1941	Īsproza
35	Blaumanis Rūdolfs	Новый хозяин	Indrāni	O. Litovskis	Krievu	Москва- Ленинград: Искусство	1941	Lugas
36	Skalbe Kārlis	Das Märchen vom Groschen	Pasaka par vērdiņu		Vācu	R.: Latvju Grāmata	1941	Pasakas
37	Eglītis Andrejs	Herre i hōjden! Jordan brinner!	Dievs, tava zeme deg!	V. Freijs	Zviedru	Stokholma: O. Sakārnis	1947	Dzeja
38	Eglītis Andrejs	God, Thy Earth is Aflame!	Dievs, tava zeme deg!	Velta Sniķere	Angļu	Stokholma: E. Olofssons	1948	Dzeja
39	Eglītis Andrejs	God, din Jord staan i Flamme!	Dievs, tava zeme deg!	N.J. Raldis	Dāņu	Вокругери АВ Копенгагена: I. Reitmana apg.	1948	Dzeja
40	Sudrabkalns Jānis	Стихи	Dzeja	Dažādi tulkotāji	Krievu	Рига: Латгосиздат	1948	Dzeja
41	Rainis	Золотой конь: сказка весеннего солнца в 5 действиях	Zelta zirgs: saulgriežu pasaka 5 cēlienos	В. Брюсов	Krievu	Рига: Латгосиздат	1948	Lugas
42	Sudrabkalns Jānis	Избранное	Izlase	Dažādi tulkotāji	Krievu	Москва- Ленинград: Гослитиздат	1948	Dzeja
43	Upīts Andrejs		Zaļā zeme		Poļu	Varšava: Książka i Wiedza	1950	Proza
44	Upīts Andrejs		Zaļā zeme		Bulgāru	Sofija: NSOF	1951	Proza
45	Blaumanis Rūdolfs	Новеллы	Noveles	A. Egle un N. Breikšs	Krievu	R.: LVI	1951	Īsproza
46	Blaumanis Rūdolfs	Рассказы	Stāsti	L. Blūmfelds	Krievu	Москва: Гослитиздат	1951	Īsproza
47	Sudrabkalns Jānis	Стихи	Dzeja	Dažādi tulkotāji	Krievu	Москва: Издательство „Правда”	1952	Dzeja
48	Upīts Andrejs		Zīda tīklā		Krievu	R.: LVI	1952	Proza

49	Blaumanis Rūdolfs	В Спєнах	Spjēnos	A. Drofānija, P. Bezpalka	Україну	Kjēva: Deržlitvidav Ukraini	1952	Īsproza
50	Blaumanis Rūdolfs	Избранное	Izľase	L. Blūmfelds u.c.	Krievu	R.: LVI	1952	Īsproza
51	Sudrabkalns Jānis	Стихи и миниатюры	Dzeja un miniatūras	Dažādi tulkotāji	Krievu	Рига: Латгосиздат	1952	Izľases
52	Eglītis Andrejs	Senor, Tu tierra arde!	Dievs, tava zeme deg!	M.M. Bertholds	Spāņu	Latvija (žurnāls)	1953	Dzeja
53	Blaumanis Rūdolfs	Zehn lettische Novellen	Noveles	W. Biehnahn	Vācu	Berlīne: Verlag Neues Leben	1953	Īsproza
54	Rainis	Огонь и ночь	Uguns un nakts		Krievu	Рига: Латышское государственное издательство	1953	Lugas
55	Veidenbaums Eduards	Избранное	Izľase		Krievu	R.: LVI	1953	Dzeja
56	Upītis Andrejs		Tāli ceļi		Krievu	Maskava: Detgiz	1955	Izľases
57	Rainis	Сочинения в двух томах	Raksti divos sējumos		Krievu	Москва: Государственное издательство художественной литературы	1955	Izľases
58	Upītis Andrejs	In seidenen Netzen	Zida tīklā		Vācu	Rudolstadt	1956	Proza
59	Blaumanis Rūdolfs	Tavaszi fagy	Salna pavasari	Iļevsesi Jolan	Unģāru	Budapešta: Tavaszi fagy	1956	Īsproza
60	Upītis Andrejs	Собрание сочинений (1—12)	Kopoti raksti 12 sējumos		Krievu	Москва: Гослитиздат	1956-1959	Izľases
61	Sudrabkalns Jānis	Стихи	Dzeja	Dažādi tulkotāji	Krievu	Москва: Гослитиздат	1957	Dzeja
62	Upītis Andrejs	Cause and Effect	Cēloņi un sekas		Angļu	Maskava: Foreign language publishing house	1957	Īsproza

63	Lesiņš Knuts	The Wine of Eternity			R. Spīrsa, H. Kundziņš	Angļu	Minneapolis (Ma): University of Minnesota Press	1957	Īsproza
64	Blaumanis Rūdolfs	Salna pavasarī	Salna pavasarī		K. Korsaks, J. Paļeckis, D. Urbs, A. Žirgulis	Lietuviešu	Vilnius: Valstybinė Grožinės literatūros leidykla	1958	Izlases
65	Upīts Andrejs		Jauni avoti			Kīniešu	Šanhaja	1958	Proza
66	Upīts Andrejs		Zīda tīklā			Kīniešu	Šanhaja	1958	Proza
67	Upīts Andrejs	Zelená zeme	Zaļā zeme			Čehu	Praha	1958	Proza
68	Blaumanis Rūdolfs	Весенние заморозки	Salna pavasarī		L. Blūmfelds u.c.	Krievu	R.: LVI	1958	Izlases
69	Pumpurs Andrejs	Lačplēsis. Latvju tautos didvīris.	Lačplēsis: latvju tautas varonis		V. Blože, D. Lukšys	Lietuviešu	Vilnius: Valst. grož. lit. I-kla	1959	Dzeja
70	Upīts Andrejs		Vecas ēnas			Kīniešu	Šanhaja	1959	Proza
71	Upīts Andrejs		Cēloņi un sekas			Hindu	Maskava: Foreign language publishing house	1959	Īsproza
72	Upīts Andrejs	Outside Paradise and Other Stories	Aiz paradīzes vērtiem un citi stāsti			Angļu	Maskava: Foreign language publishing house	1959	Īsproza
73	Blaumanis Rūdolfs	Пьесы	Lugas			Krievu	Москва: Искусство	1959	Lugas
74	Blaumanis Rūdolfs	Избранное	Izlase: proza un lugas		L. Blūmfelds	Krievu	Москва: Государственное издательство художественной литературы	1959	Izlases
75	Vācietis Ojārs	Меридиан через сердце	Meridiāns caur sirdi		L. Azarova, V. Lugojskojs, V. Nevskis, A. Revičs, S. Sorins	Krievu	Rīga: LVI	1960	Dzeja

76	Beļševica Vizma	Тепло земное	Zemes siltums	V. Tušnova	Krievu	Москва	1960	Dzeja
77	Upīts Andrejs	Outside Paradise and Other Stories	Plaša mākoņos Aiz paradīzes vārtiem un citi stāsti		Rumāņu Angļu	Bukarestē Londona: Central Books	1960 1960	Proza Īsproza
78	Upīts Andrejs	Lettsische Lyrik		E. Ekarte-Skalberga.	Vācu	Hannover-Döhren: Verlag Hanno v. Hirschheydt	1960	Antoloģijas, periodiskie izdevumi
79	Sudrabkalns Jānis u.c.		Kolumba mazdēli		Krievu		1961	Proza
80	Skujiņš Zigmunds	Глазами тех дней	Tās dienas acīm	V. Nevskis	Krievu	Москва: Советский писатель	1961	Proza
81	Vācietis Ojārs	Молодые	Kolumba mazdēli		Krievu	Москва: Гослитиздат	1961	Proza
82	Skujiņš Zigmunds	Erz	Rūda		Vācu	Hannover-Döhren, Harro von Hirschheydt	1961	Lugas
83	Zīverts Mārtiņš	Сказки	Pasakas		Krievu	Москва: Государственное издательство художественной литературы	1961	Pasakas
84	Skalbe Kārlis		Vēju kauja		Polju	Varšava	1961	Izlases
85	Upīts Andrejs	Anu dienu akimis	Tās dienas acīm	I. Dovideniene	Lietuviešu	Vilnius: Valstybinė grožinės literatūros leidykla	1962	Proza
86	Vācietis Ojārs	Времена землемеров	Mērnieku laiki	Вл. Невского	Krievu	Москва: Государственное издательство художественной литературы	1962	Proza
87	Kaudzītes Matīss un Reinis		Aiz paradīzes vārtiem		Tamilu	Madrasa	1962	Īsproza
88	Upīts Andrejs							

89	Sudrabkalns Jānis	Стихи	Dzeja	Dažādi tulkotāji	Krievu	Москва: Художественная литература	1964	Dzeja
90	Skujiņš Zigmunds	Kolumbuse lapselapsed	Kolumba mazdēli		Igaļu	Tallinn: ERK	1964	Proza
91	Ziverts Mārtiņš	The Jester	Āksts		Angļu	Sidneja, Sala	1964	Lugas
92	Sudrabkalns Jānis	Kas teie usute amulettidesse?		O. Kuningess	Igaļu	Tallinn	1965	Dzeja
93	Sudrabkalns Jānis	Батьківщина			Україну	Київ: Радянський Письменник	1965	Dzeja
94	Vācietis Ojārs	Відземське шосе	Vidzemes šoseja	I. Dračs	Україну	Київ: Радянський письменник	1965	Dzeja
95	Ziedonis Imants	Морський хліб	Jūras maize	V. Korotičs, V. Lučuks, J. Petrenka	Україну	Київ: Радянський письменник	1965	Dzeja
96	Rainis	Золотой клубочек		Людмила Копылова	Krievu	Рига: Лиесма	1965	Dzeja
97	Rainis	Лирика			Krievu	Москва: Художественная литература	1965	Dzeja
98	Ziedonis Imants	Смола и янтарь	Sveķi un dzintars	I. Fonjākova	Krievu	Москва: Советский писатель	1965	Dzeja
99	Skujiņš Zigmunds	Форнарина	Fornarina		Krievu	Москва: Мол. гвардия	1965	Proza
100	Skujiņš Zigmunds		Vienas nakts hronika	Ирина Луровецка	Україну		1965	Īsproza
101	Rainis	Joseph and his brothers	Jāzepe un viņa brāļi	Grace Rhys	Angļu	Vesteros: Ziemeļblāzma	1965	Lugas
102	Ziedonis Imants	The Motorcycle And Other Poems	Motocikls un citi dzejoļi	H.B. Atoms	Angļu	Chicago: Baltic Press	1966	Dzeja
103	Rainis	Поэзий	Dzeja	В. Телеукэ	Moldāvu	Кишинэу: Картя молодовењяскэ	1966	Dzeja
104	Skalbe Kārlis	As eszaki tunder	Kā es braucu Ziemeļmeitas lūkoties		Ungāru	Budapešta: Europa	1966	Pasakas

105	Vācietis Ojārs	Избранные стихотворение	Dzejas izlase	K. Pavlovs	Bulgāru	Sofija: Narodna kultura	1966	Izlases
106	Skujiņš Zigmunds	Молодые	Kolumba mazdēli		Krievu	Москва: Известия	1967	Proza
107	Rainis u.c.	Amberland. Selection from Latvian poetry and prose	Dzintarzeme: latviešu dzejas un prozas izlase		Angļu	R.: Liesma	1967	Antoloģijas, periodiskie izdevumi
108	Vācietis Ojārs	Стихи про..	Dziesmas par...	L. Azarova	Krievu	R.: Liesma	1968	Dzeja
109	Ziedonis Imants	Лабиринты	Labirinti	V. Andrejevs, I. Čerevičņika, L. Ždanova	Krievu	R.: Liesma	1968	Dzeja
110	Lisovska Olga	Между летом и осенью	Starp vasaru un rudeni	L. Kopilova	Krievu	Москва: Советский писатель	1968	Dzeja
111	Skujiņš Zigmunds	Kogda prihodjit ljubovj i drugije rasskazi	Kad atnāk mīlestība un citi stāsti	Sergej Sebakovskij	Krievu	R.: Liesma	1968	Īsproza
112	Ziverts Mārtiņš	The Ore	Rūda		Angļu	Sidneja, Sala	1968	Lugas
113	Skujiņš Zigmunds	Силач	Spēka zars		Krievu	R.: Liesma	1968	Grāmatas bērniem
114	Ziedonis Imants	Дневник поэта	Dzejnieka dienasgrāmata	V. Nevskis	Krievu	R.: Liesma	1968	Publicistika
115	Tauns Linards, Saliņš Gunārs	Translations From the Latvian			Angļu	Exeter Books	1969	Dzeja
116	Vācietis Ojārs	Баллада о синем ките	Balāde par zilo valzivi	L. Azarova, N. Maļceva, L. Migdalova, L. Osipova, A. Revičs, D. Samoilovs	Krievu	Москва: Художественная литература	1969	Dzeja
117	Beļševica Vizma	Стихи о соловьином инфаркте	Dzejoļi par lakstīgalu infarktu		Krievu	Москва: Художественная литература	1969	Dzeja
118	Bels Alberts	Uurija	Izmeklētājs	Ita Saks	Igaļu	Tallinn: Periodika	1969	Proza

119	Skujiņš Zigmunds	Серебристые облака	Sudrabotie mākoņi	Sergej Cebakovskij	Krievu	R.: Liesma	1969	Proza
120	Vācietis Ojārs	Свяжем хвосты	Sasiesim astes	L. Romaneko	Krievu	R.: Liesma	1969	Grāmatas bērniem
121	Ziedonis Imants	Избранная лирика	Dzejas izlase	V. Andrejevs, I. Čerevičņika, I. Fonjakovs, V. Nevsķis, L. Ždanova	Krievu	Москва: Молодая гвардия	1969	Dzeja
122	Beļševica Vizma	Капуйт амар	Zilā vasara	V. Babajans	Armēņu	Erevāna: Aļastan	1970	Dzeja
123	Bels Alberts	Tardytojas	Izmeklētājs	Arvydas Valionis	Lietuviešu	Vilnius: Vaga	1970	Proza
124	Bels Alberts	Vyšetrovatel	Izmeklētājs	Vojtech Gaja	Čehu	Praha: Prace Praha Priliv	1970	Proza
125	Bels Alberts	Следователь	Izmeklētājs	Sergej Cebakovskij	Krievu	Москва: Художественная литература	1970	Proza
126	Skujiņš Zigmunds	Срібни хмари	Sudrabotie mākoņi		Украiņu	Київ: Молодь	1970	Proza
127	Vācietis Ojārs	Venuse kaed	Venēras rokas	Ita Saks	Igauņu	Tallina: Eesti Raamat	1971	Dzeja
128	Ezeriņš Jānis	Erzählung eines Flohs	Kādas blusas stāsts	V. Ēlerte, G. Böttcher	Vācu	Berlin: Volk und Welt	1971	Īsproza
129	Skujiņš Zigmunds		Kolumba mazdēli		Gruzīnu	Tbilisi: Merani	1971	Proza
130	Vācietis Ojārs	Sabad solmes	Sasiesim astes	Ita Saks	Igauņu	Tallina: Eesti Raamat	1971	Grāmatas bērniem
131	Beļševica Vizma u.c.	Поець летьонь	Latviešu dzejnieki	V. Телеукэ	Moldāvu	Kišiņeva: Карта Молдовеняскэ	1971	Antoloģijas, periodiskie izdevumi
132	Skujiņš Zigmunds		Vienas nakts hronika		Gruzīnu	Tbilisi: Nakaduli	1972	Īsproza
133	Ziedonis Imants	У каждого колодца свое эхо	Katrai akai sava eipa	V. Andrejevs, V. Volkovska	Krievu	Москва: Советский писатель	1972	Publicistika
134	Skujiņš Zigmunds		Kailums (nepilnīgs)	K. Abens	Igauņu	Edasi (August – September)	1972	Proza

135	Čaklais Māris u.c.	Windows. Latvian Poems	Logi. Latviešu dzeja	R. Spīrsa	Angļu	Whiteknights Press	1972	Antoloģijas, periodiskie izdevumi
136	Skujiņš Zigmunds		Zirgs uz sienas	G. Smelters	Baltkrievu	Literatura i mastactva. 12 May	1972	Īsproza
137	Pumpurs Andrejs		Lāčplēšis: latvju tautas varonis	K. Aben, V. Beekman	Igauņu	Tallin: Eesti Raamat	1973	Dzeja
138	Upīts Andrejs		Jauni avoti		Igauņu	Tallin	1973	Proza
139	Upīts Andrejs		Vecas ēnas		Igauņu	Tallin	1973	Proza
140	Poruks Jānis	Битва на Книпске	Кауја pie Книпскas (izlase)	L. Osipova, V. Dorošenko	Krievu	R. : Liesma	1973	Izlases
141	Eglītis Andrejs	No Such Place Lasts Summerlong		Velta Sņikere	Angļu	England: International Poetry Society & HUB Publications Ltd.	1974	Dzeja
142	Bels Alberts	Narvas	Būris	Evaldas Matviekas	Lietuviešu	Vilnius: Vaga	1974	Proza
143	Bels Alberts	Puur	Būris	Ita Saks	Igauņu	Tallinn: Eesti Raamat	1974	Proza
144	Ziedonis Imants	Не считай шаги, путник!	Neškaiiti solus, celinieki!	V. Andrejevs	Krievu	Москва: Известия	1974	Publicistika
145	Lisovska Olga	Аистинный берег	Stārķu krasts	L. Kopilova	Krievu	R.: Liesma	1975	Dzeja
146	Ziedonis Imants	Мед течет в море	Medus tek jūrā	V. Andrejevs, I. Čerevičņika, I. Fonjakovs, M. Jerjomina, V. Kuprijanovs, J. Lavitanskis, N. Maļceva, J. Morica, V. Šackis	Krievu	Москва: Художественная литература	1975	Dzeja

147	Ziedonis Imants	Epfanii		Epifānijas	J. Kovačs	Rumāņu	Bukarestē: Ed. Univers	1975	Proza
148	Upīts Andrejs		Jāņa Robežnieka nāve	Jāņa Robežnieka nāve		Igaunu		1975	Proza
149	Upīts Andrejs		Jāņa Robežnieka pārnākšana	Jāņa Robežnieka pārnākšana		Igaunu		1975	Proza
150	Upīts Andrejs		Ziemeļa vējš	Ziemeļa vējš		Igaunu		1975	Proza
151	Bels Alberts		Saucēja balss	Saucēja balss	S. Cebakovskis	Krievu	Maskava: Molodaja gvardija	1975	Proza
152	Ezera Regīna	Sehnsucht nach Schnee	Ilgas pēc sniega	Ilgas pēc sniega		Vācu		1975	Proza
153	Bels Alberts	Sledovateljat	Izmeklētājs	Izmeklētājs	Slava Nikolova	Bulgāru	Sofija: Narodna Kultura	1975	Proza
154	Ziedonis Imants	Чувчаи урфи	Perpendikulārā karote	Perpendikulārā karote	Š. Sobirs, Š. Šarafs	Tadžiku	Dušanbe: Irfon	1975	Publicistika
155	Plūdons Vilis		Atraitnes dēls	Atraitnes dēls		Krievu		1976	Dzeja
156	Rainis	Посев бури	Vētras sēja	Vētras sēja	B. Elizарова	Krievu	Рига: Лиесма	1976	Dzeja
157	Bels Alberts	Deckname: Karlsons	Saucēja balss	Saucēja balss	Velta Ēlerte	Vācu	Berlin: Verlag Volk und Welt	1976	Proza
158	Bels Alberts	Hakki	Būris	Būris	Martti Rauhala	Somu	Hameenlinna: Arvi A. Karisto	1976	Proza
159	Bels Alberts	Klec	Būris	Būris	Vojtech Gaja	Čehu	Osakeyhtio Praha: Svoboda	1976	Proza
160	Ezera Regīna	Leto dlouhe jeden den	Vasara bija tikai vienu dienu	Vasara bija tikai vienu dienu		Čehu	Praha	1976	Proza
161	Upīts Andrejs	Severní vítr	Ziemeļa vējš	Ziemeļa vējš		Čehu	Praha	1976	Proza
162	Skujiņš Zigmunds	Mees parimais aastais	Vīrietis labākajos gados	Vīrietis labākajos gados		Igaunu	Tallinn: Eesti Raamat	1976	Proza
163	Upīts Andrejs		Zīda tīklā	Zīda tīklā		Igaunu	Tallinn	1976	Proza
164	Bels Alberts	Szembesites	Izmeklētājs	Izmeklētājs	Doboss Gyula	Ungāru	Europa Konykiado	1976	Proza
165	Skujiņš Zigmunds	Balzam	Balzams	Balzams	Sergej Cebakovskij	Krievu	Москва: Художественная литература	1976	Īsproza
166	Ziedonis Imants	Kurzemite	Kurzemīte	Kurzemīte	V. Andrejevs	Krievu	R.: Liesma	1976	Publicistika

167	Rainis	Стихотворения. Пьесы	Dzeja. Lugas		Krievu	Москва: Художественная литература	1976	Izslases
168	Vācietis Ojārs	Гама	Gamma	P. Starostins	Moldāvu	Kišņeva	1977	Dzeja
169	Ezera Rēgna	Nostalģija	Nostalģija		Angļu		1977	Proza
170	Upīts Andrejs	Vairogykštes tilts	Varavīksnes tilts		Lietuviešu	Vilnius	1977	Proza
171	Upīts Andrejs	Земля зеленая	Zaļā zeme		Krievu	Москва: Художественная литература	1977	Proza
172	Skujiņš Zigmunds	Мужчина во цвете лет	[Vīriētis labākajos gados	Sergej Sebakovskij	Krievu	Москва: Советский писатель	1977	Proza
173	Ziedonis Imants	Эпифании	Epifānijas	J. Levitanskis	Krievu	Москва: Советский писатель	1977	Proza
174	Upīts Andrejs	В стужу			Krievu	Москва: Советский писатель	1977	Proza
175	Ziedonis Imants	Minu Kuramaa	Kurzemīte	Ita Saks	Igauņu	Tallina: Eesti Raamat	1977	Publicistika
176	Beļševica Vizma	Апрельский дождь	Aprīļa lietus		Krievu	Москва: Художественная литература	1978	Dzeja
177	Ziedonis Imants	Мой камень не спит	Mans akmens negul	A. Kušners, J. Levitanskis, J. Morica, A. Neimans	Krievu	Москва: Советский писатель	1978	Dzeja
178	Peters Jānis	Мой улей	Мой улей	В. Купрянова	Krievu	Москва: Советский писатель	1978	Dzeja
179	Ziedonis Imants	Andra sidor	Citas puses	Juris Kronbergs	Zviedru	Stokholma: Fripress Bokförlag	1978	Dzeja
180	Upīts Andrejs	Пареньки села замшелого	Sūnu ciema zēni		Krievu	Москва: Детская литература	1978	Īsproza

181	Ziedonis Imants	Värvilised muinasjutud	Krāsainas pasakas	V. Helde	Igauņu	Tallina: Eesti Raamat	1978	Grāmatas bērniem
182	Rozītis Pāvils u.c.	Ware // Unter dem Flügel eines Vogels			Vācu		1978	Antoloģijas, periodiskie izdevumi
183	Čāks Aleksandrs	Selected Poems	Dzejas izlase	P. Bocu, L. Damians, V. Pinzaru, V. Teleuke, J. Vatamanu	Angļu	R.: Liesma	1979	Dzeja
184	Ziedonis Imants	Версуть	Dzeja un epifānijas	Ušangs Sahlthucišvili	Moldāvu	Kišiņeva: Lit. artistike	1979	Izlases
185	Bels Alberts		Būris		Gruzīnu	Tbilisi: Merani	1979	Proza
186	Ziedonis Imants	Epifaaniad	Epifānijas	Ita Saks	Igauņu	Tallina: Periodika	1979	Proza
187	Bels Alberts	Polugoon	Poligons	Tiit Paasuke	Igauņu	Tallinn: Eesti Raamat	1979	Proza
188	Bels Alberts	Poligon	Poligons	Sergej Sebakovskij	Krievu	Москва: Советский писатель	1979	Proza
189	Bels Alberts		Saucēja balss	Sergej Sebakovskij	Krievu	Цeņingrada: Художественная литература	1979	Proza
190	Bels Alberts		Saucēja balss	Sergej Sebakovskij	Krievu	Москва: Известия	1979	Proza
191	Bels Alberts	Клетка	Būris	Sergej Sebakovskij	Krievu	Москва: Известия	1979	Proza
192	Bels Alberts	Клетка	Būris	Sergej Sebakovskij	Krievu	Москва: Советский писатель	1979	Proza
193	Bels Alberts	Следователь	Izmeklētājs	Sergej Sebakovskij	Krievu	Москва: Известия	1979	Proza
194	Skujiņš Zigmunds	Внucите на Колумб	Kolumba mazdēli	Ivan Trojanski	Bulgāru	Varna: G. Bakalov	1979	Proza

195	Skujiņš Zigmunds	Pieta	Pieta					Angļu	R.: Liesma	1979	Īsproza
196	Bels Alberts		Stāsti		Sergej Cebakovskij	Krievu	Ļeņingada: Художественная литература	Krievu	1979	Īsproza	
197	Rainis u.c.	The Golden Steed // Seven Baltic Plays	Zelta zirgs / Septiņas baltiešu lugas	A.Stahnke	Angļu	Vācu	Illinois: Waveland Press, Inc. Prospect Heights	Angļu	1979	Antoloģijas, periodiskie izdevumi	
198	Ziedonis Imants	Farbige Märchen	Krāsainas pasakas	J. Bernšteins	Krāsainas pasakas	Ungāru	Vīne: Globus Budapešta: Mora	Vācu	1979	Pasakas	
199	Ziedonis Imants	Szines mesék	Krāsainas pasakas	E. Gombārs	Krāsainas pasakas	Krievu	Ferenc Ifjúsági Könyvkiadó	Ungāru	1979	Pasakas	
200	Ziedonis Imants	Разноцветные сказки	Krāsainas pasakas	Ludmila Kopilova	Krāsainas pasakas	Krievu	R.: Liesma	Krievu	1979	Pasakas	
201	Vācietis Ojārs	Selected Poems	Dzejas izlase	R. Spīrsa	Dzejas izlase	Angļu	R.: Liesma	Angļu	1979	Dzeja	
202	Vācietis Ojārs	Письмена ветвей	Zaru raksts	Juris Kronbergs	Zaru raksts	Krievu	R.: Liesma	Krievu	1979	Dzeja	
203	Beļševica Vizma	Nāktgārs infarkt	Lakstīgalu infarkts	D. Rotenbergs (angļu), V. Andrejevs u.c. (krievu)	Nāktgārs infarkt	Zviedru	Bromma: Fripress Bokförlag	Zviedru	1980	Dzeja	
204	Ziedonis Imants	Thoughtfully I Read the Smoke	Dūmus es lasu uzmanīgi	Deivids Foremans	Dūmus es lasu uzmanīgi	Angļu, krievu	Moscow: Progress Publishers	Angļu, krievu	1980	Dzeja	
205	Bels Alberts	The Investigator	Izmeklētājs	Deivids Foremans	Izmeklētājs	Angļu	Moscow: Progress Publishers	Angļu	1980	Proza	
206	Bels Alberts	The Voice of the Herald	Saucēja balss	Deivids Foremans	Saucēja balss	Angļu	Moscow: Progress Publishers	Angļu	1980	Proza	
207	Skujiņš Zigmunds	Мъж в расцвета на силници	Vīrietis labākajos gados	Višvaldas Bronunas	Vīrietis labākajos gados	Lietuviešu	Vilnius: Vaga	Lietuviešu	1980	Proza	
208	Skujiņš Zigmunds	Мъж в расцвета на силници	Vīrietis labākajos gados	София: Нар. култура	Vīrietis labākajos gados	Bulgāru	София: Нар. култура	Bulgāru	1980	Proza	
209	Upīts Andrejs	Aiz paradīzes vārtiem	Aiz paradīzes vārtiem	Taškenta: Ješ gvardija	Aiz paradīzes vārtiem	Uzbeku	Taškenta: Ješ gvardija	Uzbeku	1980	Īsproza	
210	Upīts Andrejs	Новели	Noveles	Київ: Дніпро	Noveles	Ukraiņu	Київ: Дніпро	Ukraiņu	1980	Īsproza	

211	Skalbe Kārlis	Das Märchen vom Groschen	Pasaka par vērdiņu		Vācu	R.: Liesma	1980	Pasakas
212	Ziedonis Imants	Selected Poems and Prose	Dzejas un prozas izlase	R. Spīrsa	Angļu	R.: Liesma	1980	Izlases
213	Veidenbaums Eduards	Стихотворения	Dzeja		Krievu	R.: Liesma	1980	Dzeja
214	Ivaska Astrīde	At the Fallow's Edge	Papuves malā		Angļu	Santa Barbara, Calif.: Mudborn Press	1981	Dzeja
215	Ziedonis Imants	Labirinturi	Labirinti	J. Kovāčs	Rumāņu	Bukareste, Editura Univers	1981	Dzeja
216	Strēlerte Veronika	Under höga träd.			Zviedru		1981	Dzeja
217	Ziedonis Imants	Utan svanar, utan snö	Bez gulbiem un bez sniega	Juris Kronbergs	Zviedru	Stokholma: Fripress Bokförlag	1981	Dzeja
218	Ziedonis Imants	Бедор тош	Akmens, kas negul (dzeja un epifānijas)	M. Solihis	Uzbeku	Taškenta: Adabiet na sakvat našrieti	1981	Izlases
219	Vācietis Ojārs	Бурштиновый обериг	Dzintara talismans	I. Dračs	Ukraiņu	Kijeva: Molodj	1981	Dzeja
220	Skujiņš Zigmunds	A Man in His Prime	Virietis labākajos gados	Laura Beraha	Angļu	Moscow: Progress Publishers	1981	Proza
221	Ziedonis Imants	Epifanie	Epifānijas	I. Slimaks	Slovāku	Bratislava: Slovenskij spisovateľ	1981	Dzeja
222	Bels Alberts	Klietka	Būris	Viera Mikulašova- Škrídlova.	Slovāku	Bratislava:Tatran	1981	Proza
223	Skujiņš Zigmunds	Muž v najlepších rokoch	Virietis labākajos gados	Jana Tesařová	Slovāku	Bratislava: Tatran	1981	Proza
224	Bels Alberts	Strelnica	Poligons	Magda Takacova	Slovāku	Bratislava:Tatran	1981	Proza
225	Bels Alberts	Hlas Volajícího	Saucēja balss	Vojtech Gaja	Čehu	Praha: Svoboda	1981	Proza
226	Bels Alberts	Klec	Būris	Vojtech Gaja	Čehu	Praha: Odeon	1981	Proza
227	Skujiņš Zigmunds	Pán v najlepších letech	Virietis labākajos gados	Vojtech Gaja	Čehu	Praha: Lidové nakladatelství	1981	Proza

228	Bels Alberts	Strelnice		Poļigons	Vojtech Gaja	Čehu	Praha: Odeon	1981	Proza
229	Bels Alberts	Vyšetrovatel		Izmeklētājs	Vojtech Gaja	Čehu	Praha: Odeon	1981	Proza
230	Bels Alberts	Hüüdja hääl		Saucēja balss	Mari Vaba, Lembit Vaba	Igauņu	Tallina: Eesti Raamat	1981	Proza
231	Bels Alberts			Izmeklētājs		Armēņu	Erevana: Sovetekan Groh	1981	Proza
232	Bels Alberts			Saucēja balss		Armēņu	Erevana: Sovetekan Groh	1981	Proza
233	Skujiņš Zigmunds	Nagota		Kallums	Sergej Sebakovskij	Krievu	R.: Liesma	1981	Proza
234	Zariņš Mārgeris	Фальшивый Фауст или Переправленная, Пополненная Поваренная книга		Viltotais Fausts jeb Pārļabota un papildināta pavārgrāmata	V. Volkovska	Krievu	Москва: Советский писатель	1981	Proza
235	Rainis	Fire and nights: Latvia's most famous play		Uguns un nakts	R.R. Millers	Angļu	Menlo Park, CA: Echo Publ. West	1981	Lugas
236	Ziedonis Imants	Kolorowe bajki		Krāsainas pasakas	Č. Škļenniks	Polu	R.: Liesma	1981	Pasakas
237	Plūdons Vilis	Песенка о сенокос		Dziesmiņa par plauju		Krievu	Москва: Детская литература	1981	Grāmatas bērniem
238	Skalbe Kārlis	Das Märchen vom Groschen		Pasaka par vērdiņu		Vācu	Schönbrunn-Verlag	1981	Pasakas
239	Skalbe Kārlis	Muinasjutte		Pasakas		Igauņu	Tallina: Eest Raamat	1981	Pasakas
240	Skalbe Kārlis			Pasaka par vērdiņu		Francū	R.: Liesma	1981	Pasakas
241	Skalbe Kārlis	The Tale of the Farthing		Pasaka par vērdiņu		Angļu	R.: Liesma	1981	Pasakas
242	Rainis	Избранные произведения		Daiļdarbu izlase		Krievu	Ленинград: Сов. писатель Ленингр. отд-ние	1981	Izlases
243	Rainis	Daleké ozvevny			Radegast Parolek	Čehu	Praha	1982	Dzeja
244	Rainis	На любовь отзовись!			В. Елизарова	Krievu	Рига: Лиесма	1982	Dzeja
245	Skujiņš Zigmunds	Colovik u rozkviti lit		Vīrietis labākajos gados	Iryna Lyroveccka	Ukraiņu	Київ: Дніпро	1982	Proza
246	Ezera Regina	Der Mann mit der Hundense		Cilvēks ar suņa ožu		Vācu		1982	Proza

247	Skujiņš Zigmunds	Nagota	Kailums	Sergej Sebakovskij	Krievu	Москва: Известия	1982	Proza
248	Bels Alberts	Клетка	Būris	Sergej Sebakovskij	Krievu	Рига: Лиесма	1982	Proza
249	Bels Alberts	Следователь	Izmeklētājs	Sergej Sebakovskij	Krievu	Рига: Лиесма	1982	Proza
250	Kolbergs Andris	Triju dienu krimināliné byla	Kriminālieta trijām dienām	L. Radziņš	Lietuviešu	Vilnius: Vaga	1982	Proza
251	Upīts Andrejs		Noveles		Krievu	Москва: Художественная литература	1982	Īsproza
252	Ziedonis Imants	Басме ын кулорь	Krāsainas pasakas	Jeļena un Jons Vatamanu	Moldāvu	Kišineva: Lit. artistike	1982	Pasakas
253	Ziedonis Imants	Медвежья сказка	Lāču pasaka	Л. Копылова P. Tempest, D. Rottenberg, R. Bobrova, S. Roy	Krievu	Рига: Лиесма	1982	Pasakas
254	Vācietis Ojārs	Piano Concerto	Klavierkoncerts		Angļu	Москва: Raduga	1983	Dzeja
255	Pumpurs Andrejs	Лачплесис: Латышский народный герой	Lāčplēsis: latvju tautas varonis	Л. Копылова	Krievu	Рига: Лиесма	1983	Dzeja
256	Ziedonis Imants	Поэма о молоке	Поэма пар pienu	L. Azarova	Krievu	Рига: Лиесма	1983	Dzeja
257	Lisovska Olga	Радость-рябина	Prieka pīlādzis	Л. Копылова	Krievu	Москва: Советский писатель	1983	Dzeja
258	Kolbergs Andris	Трёхдневный детектив	Kriminālieta trijām dienām	V. Semjonova	Krievu	Рига: Лиесма	1983	Proza
259	Zariņš Mārgeris	Фальшивят Фауст или преработена пьна с препоръки готварска книга	Viltotais Fausts jeb Pārlabota un papildināta pavārgrāmata	Zlatanova	Bulgāru	Sofija: Narodna kultura	1983	Proza
260	Skujiņš Zigmunds	Boļšaja gūba	Lielā zivs	Sergej Sebakovskij	Krievu	Москва: Pravda	1983	Īsproza

261	Skujiņš Zigmunds	Der grosse Fisch // Erlesenes 6 Novellen aus Estland, Lettland, Litauen	Lielā zivs	Vācu	Berlin: Volk und Welt	1983	Īsproza
262	Upīts Andrejs		Jaunā dzērve	Azerbaidžāņu	Baki: Kenčlik	1983	Grāmatas bērniem
263	Skalbe Kārlis	Das Märchen vom Groschen	Pasaka par vērdiņu	Vācu	R.: Liesma	1983	Pasakas
264	Skalbe Kārlis	Jak jsem plul ke Kralovne Severu	Kā es braucu Ziemeļmeitas lūkoties	Čehu	Praha	1983	Pasakas
265	Ziedonis Imants	Избранное	Izlake (dzeja, epifānijas, "Роѣма пар пиену")	Krievu	Москва: Художественная литература	1983	Izlases
266	Beiševica Vizma u.c.	Lettische Lyrik	Latviešu dzeja	Vācu	Maximilian Dietrich Verlag	1983	Antoloģijas, periodiskie izdevumi
267	Skujiņš Zigmunds		Lielā zivs // Žalosios iluziju burēs	Lietuviešu	Vilnius: Vaga	1983	Īsproza
268	Kronbergs Juris	De närvarande	Klātesošie	Zviedru	Stockholm: Norstedt&Söners Förlag	1984	Dzeja
269	Eglītis Andrejs	Gallows Over Europe		Angļu	London/New York: John Calder/Riverrun Press	1984	Dzeja
270	Ziedonis Imants	Skraļūnas akmuo	Gājāmens	Lietuviešu	Vilņa: Vaga	1984	Dzeja
271	Peters Jānis	Перепись населения: Цикл стихов и поэма, 1979-1984		Krievu	Рига: Лиесма	1984	Dzeja
272	Sudrabkalns Jānis	Трубадур на осле	Трубадūrs uz ēzeja	Krievu	Рига: Лиесма	1984	Dzeja
273	Kolbergs Andris	Die Nackte mit dem Gewehr	Fotogrāfija ar sievieti un mežakuli	Vācu	Berlin: Volk und Welt	1984	Proza
274	Skujiņš Zigmunds	Мемуары молодого человека	Jauna cilvēka memuāri	Krievu	Рига: Лиесма	1984	Proza

275	Skujiņš Zigmunds	Мемуары молодого человека	Мемуары молодого человека	Jauna cilvēka memuāri	Sergej Cebakovskij	Krievu	Москва: Советский писатель	1984	Proza
276	Ezera Reģina	O psecē a lidech a jine povidyky	O psecē a lidech a jine povidyky			Čehu		1984	Proza
277	Beļševica Vizma	Pielbeerbaum im Herbst und andere Erzählungen	Pielbeerbaum im Herbst und andere Erzählungen	Pilādžītis rudenī un citi stāsti	May Redlich, Eva-Maria Eussler, Andreas Ludden, Charlotte Torp	Vācu	Hannover-Dohren: Verlag Harro v. Hirschevdyt	1984	Īsproza
278	Beļševica Vizma	Беда в дом Избранное.	Беда в дом Избранное.	Nelaipe mājās	I. Cigalska	Krievu	Рига: Лиесма	1984	Īsproza
279	Sudrabkalns Jānis	Стихотворения, миниатюры	Стихотворения, миниатюры	Izlaise. Dzejoļi, miniatūras	Dažādi tulkotāji	Krievu	Москва: Художественная литература	1984	Izlases
280	Skujiņš Zigmunds	Lielā zivs // Suchasna latiska povistj	Lielā zivs // Suchasna latiska povistj	Lielā zivs	Iryna Ljlovecka	Украиņu	Кив: Днipro	1984	Īsproza
281	Beļševica Vizma u.c.	Poetry // Contemporary Latvian Poetry	Poetry // Contemporary Latvian Poetry	Dzeja // Mūsdienu latviešu dzeja		Angļu	Iowa City: University of Iowa Press	1984	Antoloģijas, periodiskie izdevumi
282	Pumpurs Andrejs	Лачплесис: Латышский народный герой	Лачплесис: Латышский народный герой	Lačplēsis: latvju tautas varonis	V. A. Вавере, Я. Я. Рудзитис	Krievu	Ленинград: Советский писатель. Ленинградское отделение	1985	Dzeja
283	Skujiņš Zigmunds	Pamēti mlādēho muže	Pamēti mlādēho muže	Jauna cilvēka memuāri	Vojtěch Gaja	Čehu	Praha: MF	1985	Proza
284	Bels Alberts	Boļšaja ryba // // Lielā zivs.	Boļšaja ryba // // Lielā zivs.	Saknes	Sergej Cebakovskij	Krievu	Рига: Лиесма	1985	Proza
285	Skujiņš Zigmunds	Fisch	Fisch	Lielā zivs	Sergej Cebakovskij	Krievu	R.: Liesma	1985	Īsproza

286	Skujiņš Zigmunds	Der grosse Fisch /// Lielā zivs. Bolšaja ryba. Der grosse Fisch		Olga Rosneek	Vācu	R.: Liesma	1985	Īsproza
287	Ziedonis Imants	Kolorowe bajki	Krāsainas pasakas		Polju	Varšava	1985	Pasakas
288	Ziedonis Imants	Meškinky pasaka	Lāču pasaka		Lietuviešu	Vilņa: Vaga	1985	Pasakas
289	Ziedonis Imants	Türkün tüstüü žomoktor	Krāsainas pasakas	Töländü Ahmetov	Kirgizu	Frunze: Mekter	1985	Pasakas
290	Plūdons Vilis	Ежикова одежда	Eža kažociņš		Krievu	Рига: Лиесма	1985	Grāmatas bērniem
291	Skalbe Kārlis	Tale of the Farthing	Pasaka par vērdiņu		Angļu	R.: Liesma	1985	Pasakas
292	Skujiņš Zigmunds	Izbrannoje	Izlasē	Sergej Sebakovskij	Krievu	Москва: Художественная литература	1985	Izlasēs
293	Čaklais Māris u.c.	Latvia Writes	Latvija raksta		Angļu	West Menlo Park, California, Echo Publishers	1985	Antoloģijas, periodiskie izdevumi
294	Ziedonis Imants	Gränslinjer	Robežlīnijas (poēmas un epifānijas)	Juris Kronbergs	Zviedru	Stokholma: Fripress Bokförlag	1986	Izlasēs
295	Peters Jānis	Из камня и огня		И. Черевичник	Krievu	Рига: Лиесма	1986	Dzeja
296	Ziedonis Imants	Колос – двойчатник	Viddivārpā	Ludmila Azarova	Krievu	Рига: Лиесма	1986	Dzeja
297	Bels Alberts	Cusca	Būris	Natalia Stanescu	Rumāņu	Bucuresti: Editura Univers	1986	Proza
298	Bels Alberts	Poligonul	Poligons	Natalia Stanescu	Rumāņu	Bucuresti: Editura Univers	1986	Proza
299	Ezera Rēgņa	Der Brunnen	Aka		Vācu	Ullstein	1986	Proza
300	Zariņš Margēris	Kalendář kapelnika Kociňše	Kapelmeistara Kociņa kalendārs	Vojtech Gaja	Čehu	Praha: Lidove nakladatelstvi	1986	Proza
301	Bels Alberts	Klitka	Būris	Zinaida Koval	Ukraiņu	Київ: Дніпро	1986	Proza
302	Skujiņš Zigmunds	Мемуары молодежи Иудыны	Jauna cilvēka memuāri	Ірина Луповецка	Ukraiņu	Київ: Molod	1986	Proza

303	Bels Alberts	Slidcīi	Izmeklētājs	Zinaida Koval	Ukraiņu	Київ: Дніпро	1986	Proza
304	Skujiņš Zigmunds	Memoarīte na edin mlad čovek	Jauna cilvēka memuāri	Lilija Ilieva	Bulgāru	Sofija: Narodna mladež	1986	Proza
305	Skujiņš Zigmunds	Noore inimese memuaarid	Jauna cilvēka memuāri	Kalev Kalkun	Igauņu	Tallinn: Eesti raamat	1986	Proza
306	Rainis	Fire and Night // Five Baltic Plays	Uguns un nakts	Alfreds Straumanis	Angļu	Illinois: Waveland Press, Inc. Prospect Heights	1986	Lugas
307	Skalbe Kārlis	Kitty's Water Mill	Kaķša dzirnavas		Angļu	Aka Pubs Intl.	1986	Pasakas
308	Ziedonis Imants	Все-таки	Tik un tā		Krievu	Москва: Советский писатель	1986	Publicistika
309	Peters Jānis	Раймонд Паулс	Raimonds Pauls		Krievu	Рига: Лиесма	1986	Biogrāfijas
310	Čaklais Māris	Premonition	Priekšsajūta		Angļu	R.: Liesma	1987	Dzeja
311	Pumpurs Andrejs	Souboj nad propasti aneb Hrdinsky příběh o lotyšskem silakovi Lačplesisovi a jeho moudre neveste, slične Laimdote	Lāčplēsis: latvju tautas varonis	Radegast Parolek	Čehu	Praha: Albatros	1987	Dzeja
312	Beļševica Vizma	Tīdens oga	Laika acs	Juris Kronbergs	Zviedru	Bromma: Fripress Bokförlag	1987	Dzeja
313	Ziedonis Imants	Поэма о молоке. Поэма о хлебе	Роёма пар pienu. Роёма par maizi	Ludmila Azarova	Krievu	Рига: Лиесма	1987	Dzeja
314	Zariņš Mārgeris	...а над рожью клубился туман	..un miglā kūpēja rudzulauks	Z. Trenko	Krievu	Москва: Советский писатель	1987	Īsproza
315	Bels Alberts		Bezmiēgs	Юрий Абызов	Krievu	Рига: Лиесма	1987	Proza
316	Bels Alberts		Cilvēki laivās	Юрий Абызов	Krievu	Рига: Лиесма	1987	Proza

317	Skujiņš Zigmunds	Kroat s zolotoj nozkoj	Gultra ar zelta kāju	Sergej Sebakovskij	Krievu	Москва: Советский писатель	1987	Proza
318	Bels Alberts		Saknes	Sergej Sebakovskij	Krievu	Москва: Советский писатель	1987	Proza
319	Bels Alberts		Saucēja balss	Sergej Sebakovskij	Krievu	Рига: Лиесма	1987	Proza
320	Bels Alberts		Slēptuve	Sergej Sebakovskij	Krievu	Москва: Советский писатель	1987	Proza
321	Upīts Andrejs	Женщина	Sieviete		Krievu	Москва: Художественная литература	1987	Proza
322	Lāms Visvaldis	Итог всей жизни; Кукла и комедиянт	Mūža guvums; Jokdaris un lelle	Юрий Абызов	Krievu	Рига: Лиесма	1987	Proza
323	Zariņš Maģeris	Календарь капелмейстера Коциня	Kapelmeistara Kociņa kalendārs	V. Andrejevs	Krievu	Рига: Лиесма	1987	Proza
324	Zariņš Maģeris	Календарь капелмейстера Коциня	Kapelmeistara Kociņa kalendārs	V. Andrejevs	Krievu	Москва: Советский писатель	1987	Proza
325	Ezera Rēģina	Die Schaukel und andere Erzählungen	Šūpoles un citi stāsti		Vācu		1987	Īsproza
326	Bels Alberts	Juured	Saknes	Mari Vaba, Lembit Vaba	Igauņu	Tallina: Eesti Raamat	1987	Proza
327	Skujiņš Zigmunds	Mężczyzna w kwiecie wieku	Vīrietis labākajos gados	Aleksander Bogdański	Poļu	Warszawa: Państwowy Instytut Wydawniczy	1987	Proza
328	Kolbergs Andris	Vāduvā in ianuarie; Nud cu arma	Atraitne janvārī; Fotografija ar sievieti un mežakuli	V. Ene	Rumāņu	Bucuresti: Univers	1987	Proza
329	Ziedonis Imants	Сказки	Pasakas		Krievu	Москва: Детская литература	1987	Pasakas
330	Ziedonis Imants	Kurzemite	Kurzemīte	V. Andrejevs	Krievu	Рига: Лиесма	1987	Publicistika

		Flowers of Ice	Leduspuķes (dzeja, epifānijas, pasakas)	Barry Callaghan	Angļu	Toronto: Exile Editions	1987	Izlases
331	Ziedonis Imants	Flowers of Ice		Barry Callaghan	Angļu		1987	Izlases
332	Pumpurs Andrejs	Lāčplēšis (Bear-slayer). The Latvian People's Hero: A National Epic	Lāčplēšis: latvju tautas varonis	Rita Laima Krieviņa	Angļu	R.: Liesma	1988	Dzeja
333	Ivaska Astrīde	Tapio, Master of the Forest	Tapio, silu valdnieks		Angļu		1988	Dzeja
334	Pumpurs Andrejs	Lāčplēšis (Der Barentöter): ein Held des lettischen Volkes. Volksepos	Lāčplēšis: latvju tautas varonis	Gunārs Cīrulis	Vācu	R.: Zinātne	1988	Dzeja
335	Pumpurs Andrejs	Лачплесис: Латышский народный герой	Lāčplēšis: latvju tautas varonis	Игорс Якайтис	Krievu	Рига	1988	Dzeja
336	Rainis	Слово любви: любовная лирика	Mīlestības vārds: mīlas lirika	В.Елизарова	Krievu	Рига: Лиесма	1988	Dzeja
337	Čaks Aleksandrs	Поэзии	Lirika	D. Čeredņičenko	Ukraiņu	Київ: Дніпро	1988	Dzeja
338	Kolbergs Andris	Človek běžící přes ulici	Cilvēks, kas skrēja pāri ielai	Vojtech Gaja	Čehu	Praha: Lidove nakladatelství	1988	Proza
339	Zariņš Mārgēris	Fals Faust sou Retetar revāzut si reintegrit	Viltotais Fausts jeb Pārlabota un papildināta pavārgrāmata	D. Fejess	Rumāņu	București: Univers	1988	Proza
340	Skujiņš Zigmunds	Memoriile unui tīnār. Hermina pe asfalt	Jauna cilvēka memoriāri. Sermuliņš uz asfalta	Natalia Stănescu; Ecaterina Sîșmanian	Rumāņu	București: Univers	1988	Proza
341	Skujiņš Zigmunds	Jaunuolio memuarai	Jauna cilvēka memoriāri	E. Matviekas	Lietuviešu	Vilnius: Vitaris	1988	Proza
342	Bels Alberts	Sauklio balsas	Saucēja balss	Renata Zajackauskaitė	Lietuviešu	Vilnius: Vaga	1988	Proza
343	Bels Alberts	Sleptuvė	Slēptuve	Renata Zajackauskaitė	Lietuviešu	Vilnius: Vaga	1988	Proza

344	Skujiņš Zigmunds	Мемуары młodego mezczyzny	Мемуары młodego mezczyzny	Irena Opiełińska	Poļu	Warszawa: Czytelnik	1988	Proza
345	Upīts Andrejs	На грани веков	На грани веков		Krievu	Рига: Лиесма	1988	Proza
346	Kolbergs Andris	Три дни за размысья	Три дни за размысья	T. Balova	Bulgāru	София: Нар. култура	1988	Proza
347	Kolbergs Andris	Човект, който бягаше по сулицата	Човект, който бягаше по сулицата	T. Balova	Bulgāru	София: Нар. култура	1988	Proza
348	Ezera Regīna	Človek so psim čucom	Človek so psim čucom	V. Mikulašova-Škrīdlova, J. Tesaržova	Slovāku	Bratislava: Nakladateľstvo Pravda	1988	Īsproza
349	Ziedonis Imants	Кольорові казки	Кольорові казки	Мухайло Grygoriv	Україну	Кіјева: Veselka	1988	Pasakas
350	Peters Jānis	Кузнец кует на небе. Повесть о Раймонде Паулсе. Литературные портреты. Эссе	Кузнец кует на небе. Повесть о Раймонде Паулсе. Литературные портреты. Эссе		Krievu	Москва: Советский писатель	1988	Publicistika
351	Rainis	Я искал правду: дневниковые записи, афоризмы, письма	Я искал правду: дневниковые записи, афоризмы, письма	Жанна Эзит	Krievu	Рига: Лиесма	1988	Publicistika
352	Kolbergs Andris	Drei Tage zum Nachdenken	Drei Tage zum Nachdenken	V. Guče	Vācu	Berlin: Verlag Das neue Berlin	1989	Proza
353	Skujiņš Zigmunds	Egy fiatalember emlékiratai	Egy fiatalember emlékiratai	Mária Szabó	Ungāru	Budapest: Kozmosz	1989	Proza
354	Skujiņš Zigmunds	Kuldjalaga voodi	Kuldjalaga voodi	Oskar Kuningas	Igauņu	Tallinn: Eesti raamat	1989	Proza
355	Lāms Visvaldis	Гений домашнего очага	Гений домашнего очага	Юрий Абызов	Krievu	Москва: Советский писатель	1989	Proza
356	Kolbergs Andris	Тень; В автомобиле под утро; Обнаженная с ружьем	Тень; В автомобиле под утро; Обнаженная с ружьем	Z. Trenko, S. Suvorovs, J. Abizovs	Krievu	Москва: Советский писатель	1989	Proza
357	Rainis	Золотой конь	Золотой конь	Д. Камал	Krievu	Ташкент: Юлдузча	1989	Lugas

358	Ziedonis Imants	Basme multicolore	Krāsainas pasakas	Ion Covaci, Denisa Fejes	Rumāņu	Bukarestē: Ion Creangă	1989	Pasakas
359	Ziedonis Imants	Cvetni prikazki	Krāsainas pasakas	Albena Metodieva Jakob	Bulgāru	Sofija: Otečestvo	1989	Pasakas
360	Ziedonis Imants	Wegerichblätter	Cejmallapas (poēmas, epifānijas, pasakas)	Bernstein, Welta Ehlerl, Lia Frank	Vācu	R.: Liesma	1989	Izases
361	Ziedonis Imants	Vis tiek	Tik un tā		Lietuviešu	Vilņa: Mintis	1989	Publicistika
362	Ziedonis Imants	Не считай шаги, путник!	Neskaiti soļus, ceļinieki!		Krievu	Москва: Молодая гвардия	1989	Publicistika
363	Peters Jānis	В покое святом, боли - извечной: Избр. стихи	Svētā mierā, sāpēs mūžīgās (dzejas izlase)		Krievu	Рига: Liesma	1989	Dzeja
364	Čaklais Māris	Конь в янтаре	Zirgs dzintarā		Krievu	Рига: Liesma	1990	Dzeja
365	Ziedonis Imants	Обе двери открыты	Abas durvis ir atvērtas (dzejoji un poēmas)		Krievu	Москва: Советский писатель	1990	Dzeja
366	Vācietis Ojārs	Стихотворения	Dzeja	L. Azarova, T. Gluškova, L. Kopilova, V. Mihailovs, A. Reničs, O. Čuhoncavs	Krievu	Москва: Детская литература	1990	Grāmatas bērniem
367	Peters Jānis	Стихотворения	Dzeja	И. Черевичник	Krievu	Москва: Советский писатель	1990	Dzeja
368	Bels Alberts	The Cage	Būris	O. Krātiņš	Angļu	London: Peter Owen Publisher	1990	Proza
369	Jaunsudrabiņš Jānis	Žalioji knuga	Zaļā grāmata	Henrikas Čigriejus	Lietuviešu	Vilnius: Vyturys	1990	Proza
370	Peters Jānis	Ордена и инфаркты. Речи, эссе, размышления			Krievu	R.: Avots	1990	Publicistika

371	Rainis	Избранные произведения в 2 т.	Дайдарбу izlase 2 sējumos		Krievu	Москва: Художественная литература	1990	Izlases
372	Zariņš Marģeris	Kanklininkas požemio karalystėje: Opera proza // Keturiuos latvių apysakos	Koklētājs pazemē	Lina Balčūtē	Lietuviešu	Vilnius: Vaga	1990	Antologijas, periodiskie izdevumi
373	Ezera Regīna	Naktis be mėnulio // Keturiuos latvių apysakos	Nakts bez mēnesnīcas	Irena Sīsaitē	Lietuviešu	Vilnius: Vaga	1990	Antologijas, periodiskie izdevumi
374	Rokpelnis Jānis	Абориген Риги	Rīgas aborigēns		Krievu	Рига: Лиесма	1991	Dzeja
375	Čaklais Māris	На полях гороскопа	Uz horoskopa malām		Krievu	Москва: Советский писатель	1991	Dzeja
376	Skujenieks Knuts	Ett frö i snön	Sēkla sniegā	Juris Kronbergs	Zviedru	Stocholm: Legenda	1991	Dzeja
377	Bēls Alberts	Ihmiset veneissa	Cilvēki laivās	Eva Gottberg-Talve	Somu	Moskova: Kustannusliike	1991	Proza
378	Skujiņš Zigmunds	Muzhina vo svete ljet. Мемуары молодого человека	Vīrietis labākajos gados. Jauna cilvēka memuāri	Sergej Sebakovskij	Krievu	Москва: Советский писатель	1991	Proza
379	Ezera Regīna	Невидимый огонь; Предательство	Zemdegas; Nodevība	V. Dorošenko	Krievu	Москва: Известия	1991	Proza
380	Kolbergs Andris	Сigaretа Арнольда Занде	Arnolda Zandes cigarete		Krievu	Р.: Золотая сова	1991	Proza
381	Kolbergs Andris	Убийство по телефону; Ничего не случилось	Sierkavība pa telefonu; Nekas nav noticis	S. Suvorgova	Krievu	R.: Zinātne	1991	Proza
382	Kaijaks Vladimirs	Satan	Sātans		Dāņu	Forlaget Brage	1991	Proza
383	Beļševica Vizma	Беда в доме	Nelaieme mājās	I. Cigalska, L. Lubēja	Krievu	Москва: Советский писатель	1991	Īsproza
384	Rainis	Пьесы (в 2-х т.).	Lugas (2 sējumos)	Roalds Dobrovenskis	Krievu	Рига: Лиесма	1991	Lugas

385	Skujiņš Zigmunds u.c.	Pays Baltes		Rolands Lappuke u.c.	Francū		1991	Antoloģijas, periodiskie izdevumi
386	Beļševica Vizma	Kaerlighed, simpelthen	Vienkāŗi mīlestība	P. Borums, J. Kronbergs	Dāņu	Århus: Husets Forlag	1992	Dzeja
387	Beļševica Vizma	Kårlek, helt enkelt	Vienkāŗi mīlestība	Juris Kronbergs	Zviedru	Stockholm: Natur och Kultur	1992	Dzeja
388	Ezera Regīna	Prievarta. Išdavystė	Varmācība. Nodevība	Renata Zajānčauskaitė	Lietuviešu	Vilnius: Vaga	1992	Proza
389	Bels Alberts	Zmones valtyse	Civėki laivās	Arvydas Valionis	Lietuviešu	Vilnius: Lietuvos rašytoju s-gos leidykla	1992	Proza
390	Bels Alberts u.c.	Europe. Revue littéraire mensuelle (Nr. 763-764/Novembre-December)		Dažādi tulkotāji	Francū	Paris	1992	Antoloģijas, periodiskie izdevumi
391	Aizpuriete Amanda	Die Untiefen des Verrats	Nodevības dzīles	M. P. Hein	Vācu	Reimbek: Rowohlt	1993	Dzeja
392	Beļševica Vizma u.c.	Shifting Borders. East European Poetries of the Eighties		A. Stahnke	Angļu	Rutherford, Madison, Teaneck: Fairleigh Dickinson University Press	1993	Antoloģijas, periodiskie izdevumi
393	Beļševica Vizma	Hafid brennur	Jūra deg	Hrafn Andrés Hardareson	Islandiešu	ÓDR	1994	Dzeja
394	Skujenieks Knuts	Nasinnja v snihu	Sėkla sniegā		Ukrainu		1994	Dzeja
395	Ezera Regīna	Der Brunnen	Aka		Vācu	Ullstein	1994	Proza
396	Beļševica Vizma	Havet brinner	Jūra deg	Juris Kronbergs	Zviedru	Stockholm: Natur och Kultur	1995	Dzeja
397	Beļševica Vizma	Den hvite gjemselen	Baltās paslēpes	Odd Abrahamsen, Anette Brunovskis	Norvēģu	Oslo: Solum Forlag	1996	Dzeja
398	Aizpuriete Amanda	Laß mir das Meer	Atstāj man jūru	M. P. Hein	Vācu	Reimbek: Rowohlt	1996	Dzeja

399	Kronbergs Juris	Varg Enögd/ Vilks Vienacis	Vilks Vienacis.	Autora tulk.	Zviedru	R.: Minerva	1996	Dzeja
400	Poruks Jānis	Perļų žvejys	Pērļu zvejnieks	Renata Nausēdaitē	Lietuviešu	Šiauliai: Saulės delta	1996	Proza
401	Skalbe Kārlis	Kitty's Water Mill	Kaķiša dzirnavas		Angļu	R.: Zvaigzne ABC	1996	Pasakas
402	Bērziņš Uldis	Vabzdžu žingsņi	Kukaiņu soļi	V. Braziūnas	Lietuviešu	Vilnius: Baltos lankos	1997	Dzeja
403	Beļševica Vizma	Bille	Bille	Juris Kronbergs	Zviedru	Stockholm: Natur och Kultur	1997	Proza
404	Cielēna Māra	Die nächtlichen Wege der Uhren	Pulksteņu nakts gaitas	Silvija Brice	Vācu	R.: Jāņa sēta	1997	Pasakas
405	Cielēna Māra	Night Adventures of the Clocks	Pulksteņu nakts gaitas	Igors Samovskis	Angļu	R.: Jāņa sēta	1997	Pasakas
406	Skalbe Kārlis	Aukso obelis	Zelta ābele	Ona Borutienē	Lietuviešu	Vilņa: Vaga	1997	Pasakas
407	Skalbe Kārlis	Märchen	Pasakas		Vācu	R.: Jānis Roze	1997	Pasakas
408	Skalbe Kārlis		Pasakas		Baltkrievu		1997	Pasakas
409	Aizpuriete Amanda u.c.	Älä juo vesijhtovettä		Helena Johansson, Harry Harry Forsblom	Somu	Saarijäärvä: Pohjoinen	1997	Antoloģijas, periodiskie izdevumi
410	Aizpuriete Amanda u.c.	Läti uuema lulle valmik		Helvi Jürisson	Igauņu	Tallinn: Eesti Raamat	1997	Antoloģijas, periodiskie izdevumi
411	Aizpuriete Amanda u.c.	Nära röster över vatten		Juris Kronbergs	Zviedru	Stockholm: En bok för alla	1997	Antoloģijas, periodiskie izdevumi
412	Aizpuriete Amanda u.c.	Sonnengeflecht. Literatur aus Lettland		Dažādi tulkotāji	Vācu	R.: Nordik	1997	Antoloģijas, periodiskie izdevumi
413	Beļševica Vizma u.c.	La littérature letonne au XXe siècle		Dažādi tulkotāji	Francū	R.: Nordik	1997	Antoloģijas, periodiskie izdevumi
414	Bērziņš Uldis	Kahekõne ajaga	Divsaruna ar laiku		Igauņu	Tallinn: Tit	1998	Dzeja

415	Repše Gundega	Unsichtbare Schatten	Ēnu apokrifis	Matthias Knoll	Vācu	Köln: DuMont	1998	Proza
416	Rainis	Poezija; Dramos	Dzeja; Lugas	Albinas Bernotas	Lietuviešu	Vilnius: Vaga	1998	Izlases
417	Kolbergs Andris	Porträt einer Stadt: Geschichte Rigas Altstadt	Rīgas grāmata	Anita Muiņniece	Vācu	R.: Jāņa sēta	1998	Publicistika
418	Bankovskis Pauls u.c.	New Latvian Fiction. The Review of Contemporary Fiction		Dažādi tulkotāji	Angļu	Dalkey Archive Press	1998	Antoloģijas, periodiskie izdevumi
419	Beļševica Vizma u.c.	Сърце на тротоара	Sirds uz trotuāra	Zdravko Kisijs	Ukraiņu	Добрнич: Сагитариус	1998	Antoloģijas, periodiskie izdevumi
420	Beļševica Vizma	Bille och kriget	Bille dzīvo tālāk	Juris Kronbergs	Zviedru	Stockholm: Natur och Kultur	1999	Proza
421	Beļševica Vizma	Sul im kekeči Paulines mralia	Tās dullās Paulīnes dēj	Ušangs Sahlthucišvili	Gruzīnu	Tbilisi: Autora izd.	1999	Īsproza
422	Aspazija u.c.	Vængstýfdir draumar. Ljóð úr Ljósalandi		Hrafn A. Harðarson	Islandiešu	Hlér	1999	Antoloģijas, periodiskie izdevumi
423	Aizpuriete Amanda	Babylonischer Kiez	Bābeles nomale	M. P. Hein	Vācu	Reimbek: Rowohlt	2000	Dzeja
424	Čaklais Māris	Blues am Ende der Allee	Blūzs alejas galā		Vācu	Rīga, Nordik	2000	Dzeja
425	Kunnoss Juris	Contrabanda	Kontrabada	Sergejs Moreino	Krievu	R.: Nordik	2000	Dzeja
426	Eisbergs Klāvs, Eisbergs Jānis	Eisbergi: Vibrani virši	Dzejas izlase	Juris Sadlovskis	Ukraiņu		2000	Dzeja
427	Rainis	Самотността на света: стихотворения		Йордан Палежев	Bulgāru	Варна: Данграфик	2000	Dzeja
428	Beļševica Vizma	Билле	Bille	I. Cigajška	Krievu	R.: Sol Vita	2000	Proza
429	Ādamsons Eriks	Le chute d'Habacuc et autres nouvelles	Abakuka krišana un citas noveles	Dažādi tulkotāji	Francū	R.: Omnia mea	2000	Īsproza
430	Ikstena Nora	Livets fest	Dzīves svinēšana	Karstens Lomholts	Dāņu	Copenhagen: Rosinante	2001	Proza
431	Skalbe Kārlis	Hea elu otsija	Pasakas		Igauņu	Tallina: Mixi Kirjastus	2001	Pasakas

432	Eglītis Andrejs	Hand Holds Hand	Roka roku rokā tur	V. Snikere	Angļu	R.: Pils	2001	Dzeja
433	Aizpuriete Amanda u.c.	All Birds Know This. Selected Contemporary Latvian Poetry	Visi putni to zina	Dažādi tulkotāji	Angļu	R.: Tapals	2001	Antoloģijas, periodiskie izdevumi
434	Beļševica Vizma u.c.	Les duší. Antologie lotyšské poezie 19. a 20. století		Radegast Parolek	Čehu	Praha: Bohemika	2001	Antoloģijas, periodiskie izdevumi
435	Ivaska Astrīde	Maailma taskussa	Līču loki		Somu	Helsinki: Taifuuni	2002	Dzeja
436	Ivaska Astrīde	Rändav jäärv [kopā ar Ivaru Ivasku]			Igauņu	Tallinn: Eesti Keele	2002	Dzeja
437	Aizpuriete Amanda	Så smo skymningeg älskar dig	Kā mijkrēslī es mīlu tevi		Zviedru		2002	Dzeja
438	Beļševica Vizma	Эта дивная молодость Билле	Billes skaistā jaunība	I. Cigaļska	Krievu	R.: Sol Vita	2002	Proza
439	Skujenieks Knuts	Bitter Hand, Bitter Mun	Rūgta roka, rūgta mute	Juris Kronbergs	Zviedru	Uppsala: Edda	2003	Dzeja
440	Elsbergs Jānis	Daugavaboulevarden	Daugavas bulvāris	Juris Kronbergs	Zviedru	Ariel Skrifter, Tollarp	2003	Dzeja
441	Jansone Inguna	Fladdermussyndromet		Juris Kronbergs	Zviedru	Ariel Skrifter, Tollarp	2003	Dzeja
442	Raups Edvīns	Tillred mig något obeständigt	Uzvāri man kaut ko pārejošu	Juris Kronbergs	Zviedru	Ariel Skrifter, Tollarp	2003	Dzeja
443	Vērdiņš Kārlis	Титры	Titri	A. Zapoljs	Krievu	Maskava-Tvera: Kolonna/Argo risk	2003	Dzeja
444	Jākobsons Valentīns	Breakfast in Midnight	Brokastis pusnaktī		Angļu	USA: Mežābele	2003	Proza
445	Ikstena Nora	Elu pūhītus	Dzīves svinēšana		Igauņu	Tallin: Huma	2003	Proza
446	Muktupāvela Laima	Pievagybių testamentas	Šampinjonu Derība	Dzintra Elga Irbytė	Lietuviešu	Vilņa: Mintis	2003	Proza
447	Ādamsons Eriks	La chute d'Habacuc et autres nouvelles	Abakuka krišana un citas noveles		Franču	Noir sur Blanc	2003	Īsproza
448	Aspazija	Ragana. The Silver Veil	Ragana. Sidraba šķidrāuts	A.Stahnke	Angļu	R.: Pils	2003	Lugas

449	Kalniete Sandra	En Escarpins dans les Neiges de Sibérie	Ar balles korpēm Sibīrijas sniegos	V. Skujiņa	Francū	Paris: Éditions des Syrtes	2003	Dokumentālā proza
450	Cielēna Māra	Fairy Tales About Twosomes	Pasakas par diviem	Margita Gailītis	Angļu	R.: ALI S	2003	Pasakas
451	Cielēna Māra	Märchen über zwei	Pasakas par diviem	Aleksandrs Šmits	Vācu	R.: ALI S	2003	Pasakas
452	Cielēna Māra	Сказки про двоих	Pasakas par diviem	Milena Makarova	Vācu	R.: ALI S	2003	Pasakas
453	Blaumanis Rūdolfs u.c.	Bear's Ears	Lāča ausis	Dažādi tulkotāji	Angļu	Rīga: University of Latvia	2003	Antoloģijas, periodiskie izdevumi
454	Aspazija u.c.	Божий приемыш. Из латышской поэзии		Л. Романенко	Krievu	R.: Daugava	2003	Antoloģijas, periodiskie izdevumi
455	Bērziņš Uldis	Synpunkt på evigheten	Viedoklis par mūžību	Juris Kronbergs	Zviedru	Ariel Skrifter	2004	Dzeja
456	Ikstena Nora	Gyvenimas yra gyvenimas	Jaunavas mācība	Veronika Adamonytė	Lietuviešu	Vilnius: Mintis	2004	Proza
457	Skujenieks Knuts	Aš esu toli viešējās	Es pabiju tālos ciemos	Vladas Braziūnas, Sigitas Geda, Jonas Strielkūnas	Lietuviešu	Vilnius: Lietuvos rašytojų sąjungos leidykla	2004	Dzeja
458	Kronbergs Juris	Varg Enögd. CD	Vilks Vienacis.	Autora tulk.	Zviedru	Bokbandet	2004	Dzeja
459	Aizpuriete Amanda u.c.	Descant 124		Dažādi tulkotāji	Angļu	Toronto: Descant Arts & Letters Foundation	2004	Antoloģijas, periodiskie izdevumi
460	Aspazija u.c.	Riga im Wasser	Rīga ūdenī	Dažādi tulkotāji	Vācu	R.: Tapals	2004	Antoloģijas, periodiskie izdevumi
461	Ābele Inga u.c.	Cette peau couleur d'ambre		G. Grīnberga, H. Menentaud	Francū	Caen : Presses universitaires de Caen	2004	Antoloģijas, periodiskie izdevumi

462	Aivars Eduards u.c.	interneta žurnāls www.howlingdogpress.com		Dažādi tulkotāji	Angļu		2005	Antoloģijas, periodiskie izdevumi
463	Aivars Eduards u.c.	interneta žurnāls www.thedrunkenboat.com; decembris		Dažādi tulkotāji	Angļu		2005	Antoloģijas, periodiskie izdevumi
464	Godiņš Guntars	Flying Blind		Eugene O'Connell, Māra Rozīt	Angļu	Ireland: Southword Editions	2005	Dzeja
465	Zāļte Māra	Sun Stroke In The Dark		Margita Gaillītis	Angļu	R.: Atēna	2005	Dzeja
466	Pujāts Marts	Двухзвездочные церкви		A. Zapojs	Krievu	Москва: АРГО- РИСК; Тверь: Kolonna	2005	Dzeja
467	Aizpuriete Amanda	Сумерки тебя любят	Krēsla tevi mīl	Milena Makarova	Krievu	Rīga: ALIS	2005	Dzeja
468	Ziedonis Imants	Epifanii	Epifānijas	Valentīna Silva	Ukraiņu	R.: Latvijas Akadēmiskā bibliotēka	2005	Proza
469	Bankovskis Pauls	Kyttiä, paukuja ja rokkenrollia	Čeka, bumba un rokenrols	Linda Prauliņa	Somu	Helsinki: Like	2005	Proza
470	Ābele Inga	Nature morte a la grenade	Klusā daba ar granātābolu	Gita Grīnberga un Henri Menentaud	Franču	Paris: L'Archange Minotaure	2005	Proza
471	Zāļte Māra	Margarita	Margarēta	Silvestras Gaižiūnas	Lietuviešu	Vilnius: Vaga	2005	Lugas
472	Kalniete Sandra	Med högklackade skor i Sibiriens snö	Ar balles korpēm Sibīrijas sniegos	Juris Kronbergs	Zviedru	Stockholm: Atlantis	2005	Dokumentālā proza
473	Kalniete Sandra	Mit Ballschuhen im sibirischen Schnee	Ar balles korpēm Sibīrijas sniegos	Matthias Knoll	Vācu	München: Herbig Verlag	2005	Dokumentālā proza
474	Kalniete Sandra	Scarpette da ballo nelle nevi di Siberia	Ar balles korpēm Sibīrijas sniegos		Itāļu	Libri Scheiwiler	2005	Dokumentālā proza
475	Kalniete Sandra	V plesových střežíkách sibiřským sněhem	Ar balles korpēm Sibīrijas sniegos	Michal Skrabal	Čehu	Lubor Kasal	2005	Dokumentālā proza

476	Kajaks Vladimirs	Juodasis kamuolys: nykštukų nuotykių romanas	Melnasis kamolis-amolismols	Bronė Balčienė	Lietuviešu	Vilnius: Alma littera	2005	Grāmatas bērniem
477	Skalbe Kārlis	Le moulin du chat	Kaķiša dzirnavas	Inta Geile, Jean-Pierre Moreau	Franču	R.: Omnia mea	2005	Pasakas
478	Rokpelnis Jānis	Lyrika	Lirika	Vladas Braziūnas	Lietuviešu	Vilnius: Petro ofsetas	2005	Dzeja
479	Briedis Ronalds	Rejtēt kamera	Slēptā kamera	Berzsēnyi Dániel Főiskola	Ungāru	Szombathely	2005	Dzeja
480	Briedis Ronalds u.c.	Post modern (modern posta)	Post modern (modernais posts)	F. Eszter	Ungāru	Szombathely	2005	Antoloģijas, periodiskie izdevumi
481	Ābele Inga u.c.	Small Is My Land. Edinburgh Review 115		Dažādi tulkotāji	Angļu	United Kingdom: University of Edinburgh	2005	Antoloģijas, periodiskie izdevumi
482	Briedis Ronalds	MOSTOVI: izbor poezija od poetite-debitanti, kandidati za nagradata „Mostovi na Struga”/BRIDGES: a selection of poetry from the poets-debutants, candidates for the Bridges of Struga Award.		Zorica Teofilova	Maķedoniešu	Makedonska Riznica: Kumanovo	2005	Antoloģijas, periodiskie izdevumi
483	Muktupāvela Laima u.c.	Družba Narodov, Nr.10.		Dažādi tulkotāji	Krievu		2005	Antoloģijas, periodiskie izdevumi
484	Aizpuriete Amanda	Vihreāsilimāinen yö	Nakts ar zālām acīm	Jata Kruga	Somu	Turku: Sannakko	2006	Dzeja
485	Kronbergs Juris	Wolf One-Eye	Vilks Vienacis	Māra Rozītis	Angļu	Arc Publications	2006	Dzeja
486	Muktupāvela Laima	Kilpa	Cilpa	Dzintra Elga Irbīte	Lietuviešu	Vilņa: Vaga	2006	Proza
487	Bels Alberts	Nespavost	Bezmiegs	Lenka Matoušková	Čehu	Lubor Kasal	2006	Proza

488	Kalniete Sandra	Op dansschoenen in de Siberische sneeuw	Ar balles kurlpēm Sibīrijas sniegos	Marijke Koekoek	Nīderlandiešu	Amsterdam: Van Genep	2006	Dokumentālā proza
489	Kalniete Sandra	With Dance Shoes in Siberian Snows	Ar balles kurlpēm Sibīrijas sniegos	Margita Gailītis	Angļu	R.: Latvijas Okupācijas muzeja biedrība	2006	Dokumentālā proza
490	Kalniete Sandra	В больших туфельках по Сибирским снегам	Ar balles kurlpēm Sibīrijas sniegos	Roalds Dobrovenskis	Krievu	R.: Atēna	2006	Dokumentālā proza
491	Ziedonis Imants	Spalvotosios pasakas	Krāsainas pasakas	Arvydas Valionis	Lietuviešu	Vīnius: Pasvirēš pasaulis	2006	Pasakas
492	Aizpuriete Amanda u.c.	Antologie současné lotyšské poezie	Mūsdienu latviešu dzejas antoloģija	Dažādi tulkotāji	Čehu	Praha: Fra	2006	Antoloģijas, periodiskie izdevumi
493	Zvirgzdiņš Juris	Tobijo paistalai CD	Tobiass dodas pasaulē		Lietuviešu	Vilņa: Nieko rimto	2006	Grāmatas bērniem
494	Pumpurs Andrejs	Bearslayer: the Latvian legend	Lāčplēsis: latvju tautas varonis	Arthur Cropley	Angļu	R.: LU Akadēmiskais apgāds	2007	Dzeja
495	Kronbergs Juris	Maa-alune luule	Pazemes dzeja	Guntars Godiņš, Līvia Vītoli	Igauņu	Tallina: Loomingu Raamatukogu	2007	Dzeja
496	Ivaska Astrīde	Skraidantis ežeras [kopā ar Ivāru Ivasku]		Silvestras Gažiūnas	Lietuviešu	Vīnius: Pasvirēš pasaulis	2007	Dzeja
497	Pumpurs Andrejs	Лачплесис: латышский национальный герой. Народный эпос, сочинённый на основе народных преданий	Lāčplēsis: latvju tautas varonis	Леонид Сиекс	Krievu	Рига : Леонид Сиекс	2007	Dzeja
498	Rukšāne Dace	En lille affære	Romāniņš	Karstens Lomholts	Dāņu	Husets Forlag	2007	Proza
499	Ābele Inga	Ilden vakker ingen	Uguns nedomina	Karstens Lomholts	Dāņu	Husets Forlag	2007	Proza
500	Ābele Inga	Ugnis nepabudins	Uguns nedomina	Veronika Adamonytė	Lietuviešu	Vīnius: Versus aureus	2007	Proza
501	Rukšāne Dace	Warum hast du geweint	Kāpēc tu raudāji?	Matthias Knoll	Vācu	Cīrihe: Ammann Verlag	2007	Proza

502	Kalniete Sandra	Tansikengissä Siperiaa	Ar balles korpēm Sibīrijas sniegos	Hilka Koskela	Somu	Helsinki: Werner Söderström Osakeyhtiö	2007	Dokumentālā proza
503	Zvirgzdiņš Juris	Забавные истории Тобиаса	Tobiasa blēņu stāsti	Vladimirs Novikovs	Krievu	R.: Rīdzene-1	2007	Grāmatas bērniem
504	Skalbe Kārlis	Pasakos	Pasakas	Renata Zajaņčauskaitē	Lietuviešu	Vilnius: Alma littera	2007	Pasakas
505	Rainis, Aspazija		Trejkārsainā saule	Rauls Čilačava	Gruzīnu	R.: Hekate	2007	Dzeja
506	Aizpuriete Amanda u.c.	Uģursuz 13'ier	Veina ducis	Uldis Bērziņš, Ataols Behramoglu	Turku	Stambula: Komsu	2007	Antoloģijas, periodiskie izdevumi
507	Aizpuriete Amanda u.c.	З Латвійського берега. Мала антологія латиської поезії	No Latvijas krastiem. Mazā latviešu dzejas antoloģija	Jurijs Zavgorodnijs	Ukraiņu	Кальварія	2007	Antoloģijas, periodiskie izdevumi
508	Mille Astra	Здесь и в цитадели. Янис Петерс (Том 1 и 2)	Te un citadelē. Jānis Peters	Dažādi tulkotāji	Krievu	Москва: АСТ	2007	Publicistika
509	Dreika Dagnija	Vējo juokas	Vēja smieklī	Dzintra Elga Irbytē	Lietuviešu	Šiaulių universiteto leidykla	2007	Izlases
510	Dreika Dagnija	Atainojumi. Miroitements. Spiegelungen	Atainojumi	Rose-Marie François, Rüdiger Fischer	Francū, vācu	Verlag Im Wald	2008	Dzeja
511	Beļševica Vizma	Dikter 1955-1995	Dzeja 1955-1995	Juris Kronbergs	Zviedru	Ersatz	2008	Dzeja
512	Godiņš Guntars	Markret har ingen farg		Juris Kronbergs	Zviedru	Heidrunts	2008	Dzeja
513	Skujenieks Knuts	Som ekens rot till vaten	Kā ozola sakne pēc ūdens	Juris Kronbergs	Zviedru	Heidrunts	2008	Dzeja
514	Kunnoss Juris	Jura Kunnosa X	Jura Kunnosa X	Sergejs Moreino, Olga Pētersone	Krievu	R.: Neputns	2008	Dzeja

529	Ziedonis Imants	Contes des Couleurs	Krāsainas pasakas	Hélène Challou, Gita Grīnberga	Francū	R.: Mansards	2008	Pasakas
530	Žolude Inga	Apfelstraße // Städtebilder. Bremen – Danzig – Riga			Vācu	Brēmene: Edition Lumière	2008	Antoloģijas, periodiskie izdevumi
531	Kalniete Sandra	Ar balles korpēm Sibīrijas sniegos (fragmenti) // Tāriamaa. Vol. 1. No.1.	Ar balles korpēm Sibīrijas sniegos		Bengāļu	Bhashaantar	2008	Antoloģijas, periodiskie izdevumi
532	Ābele Inga u.c.	New European Poets	Jaunie Eiropas dzejnieki	Dažādi tulkotāji	Angļu	Minesota: Graywolf Press	2008	Antoloģijas, periodiskie izdevumi
533	Ābele Inga u.c.	The Baltic Quintet	Baltijas kvintets	Ināra Cedriņš	Angļu	Ontario: Wolsak and Wynn Publishers Ltd.	2008	Antoloģijas, periodiskie izdevumi
534	Ābele Inga u.c.	Ord och steg. Lettland diktar	Latvijas dzeja	Juris Kronbergs	Zviedru	Stockholm: Tranan	2008	Antoloģijas, periodiskie izdevumi
535	Ābele Inga u.c.	Människomuseet. Lettland berättar	Cilvēku muzejs. Latvijas proza	Dažādi tulkotāji	Zviedru	Stockholm: Tranan	2008	Antoloģijas, periodiskie izdevumi
536	Aizpuriete Amanda u.c.	Priedainē	Priedaine	Vladas Braziunas	Lietuviešu	Vilnius: Apostrofa	2008	Antoloģijas, periodiskie izdevumi
537	Ādamsons Eriks u.c.	Антология на съвременната латвийска поезия	Latviešu mūsdienu dzejas antoloģija		Bulgāru	Sofija: Foundation for Bulgarian Literature	2008	Antoloģijas, periodiskie izdevumi
538	Ābele Inga u.c.	Женщина в янтаре	Stieviete dzintarā	Dažādi tulkotāji	Krievu	Москва: Вагриус	2008	Antoloģijas, periodiskie izdevumi
539	Draguns Pēteris u.c.	За нас/Par mums	Par mums	A. Zapojs	Krievu	R.: Orbita	2009	Antoloģijas, periodiskie izdevumi

540	Čaks Aleksandrs	Det er høje tid			Per Nielsen	Dāņu	Odense: Forlaget Rasmus	2009	Dzeja
541	Skujenieks Knuts	Innego mosto nie bēdzie	Cita tilta vairs nebūs			Poļu	Varšava: Anagram	2009	Dzeja
542	Vērdiņš Kārlis	Niosiem ci kanapeczkę				Poļu	Vroclava: Biuro Literackie	2009	Dzeja
543	Rokpelnis Jānis	Lugano incontra Riga	Lugāna satiek Rīgu			Itāļu	Giampiero Casagrande editore	2009	Dzeja
544	Haņins Semjons	Nezvládnuté pohyby				Čehu	Prāga: Akropolis	2009	Dzeja
545	Skujenieks Knuts	Корен в хоризонта				Bulgāru	Sofija: Foundation for Bulgarian Literature	2009	Dzeja
546	Čaks Aleksandrs	Огледала на въображението	Iedomu spoguļi		Aksinija Mihailova	Bulgāru	Sofija: Foundation for Bulgarian Literature	2009	Dzeja
547	Ābele Inga	Högvatten	Paisums		Juris Kronbergs	Zviedru	Ariel	2009	Proza
548	Aizpuriete Amanda	Plaukiojoja naktimis	Nakts peldētāja			Lietuviešu	Šauji: Šauju universitātes izdevniecība	2009	Proza
549	Ābele Inga	Vítr proměnlivých směrů	Mainīga virzienu vējš		Lenka Matoušková	Čehu	Prāga: Kniha Zlín	2009	Īsproza
550	Kalniete Sandra	Ar balles korpēm Sibīrijas sniegos	Ar balles korpēm Sibīrijas sniegos			Arābu	Egypt: Sphinx Agency for Arts and Literature	2009	Dokumentālā proza
551	Kalniete Sandra	With Dance Shoes in Siberian Snows	Ar balles korpēm Sibīrijas sniegos		Margita Gaillitis	Angļu	ASV: Dalkey Archive Press	2009	Dokumentālā proza
552	Ulberga Kristīne	I Don't Read Books	Es grāmatas nelasu			Angļu	R.: Brīvais Mustangs	2009	Proza
553	Kronbergs Juris	Loup borgne	Vilks Vienacis			Francū	Parīze: Buchet/Chastel	2010	Dzeja

554	Čaks Aleksandrs	Mūžības skartie	Mūžības skartie	Ēriks Grigolija	Gruzīnu	R.: Georgika	2010	Dzeja
555	Langa Liāna	Sēšit antén	Antenu burtnīca	Pavel Stoll	Čehu	Prāga: Agite/Fra	2010	Dzeja
556	Raups Edvīns	Then Touch Me Here	Tad pieskaries man šeit	Margita Gailītis	Angļu	Toronto: Guernica Editions	2010	Dzeja
557	Skujenieks Knuts	Tornato da un altro mondo		Pietro Umberto Dini	Itāļu	Novi Ligure: Edizioni Joker	2010	Dzeja
558	Bērziņš Uldis	Падежи и песни		Olga Pētersone	Krievu	Maskava: Балускин	2010	Dzeja
559	Ikstena Nora	Amour Fou. Чокнутая любовь в 69-и строках	Amour Fou		Krievu	R.: Dienas Grāmata	2010	Proza
560	Repše Gundega	Tennets skrik	Alvas kliedziens	Juris Kronbergs	Zviedru	Ariel	2010	Proza
561	Ābele Inga	Saute de vent		Gita Grīnberga, Jean-Jacques Ringuenoir	Francū	Parīze: L'Archange Minotaure	2010	Īsproza
562	Kalniete Sandra	Кéпусé balerine mbi dēborēn siberiane	Ar balles kurrēm Sibīrijas sniegos		Albāņu	Skopje: Shkupi	2010	Dokumentālā proza
563	Ziedonis Imants	Krāsainas pasakas	Krāsainas pasakas		Armēņu	Erevāna: Antares	2010	Pasakas
564	Putniņš Māris	Laukiniai pyragai: Pietu jūros pasaka	Mežoniģie pīrāgi	Laura Laurušaitė	Lietuviešu	Vilņa: Nieko rimto	2010	Grāmatas bērniem
565	Čaks Aleksandrs u.c.	Берега дождя	Берега дождя. Современная поэзия латышей	Sergejs Moreino	Krievu	Maskava: Новое издательство	2010	Antoloģijas, periodiskie izdevumi
566	Zālīte Māra	Et soudain tout fleurit	Viss reizē zied	Rose-Marie François	Francū	R.: Jumava	2011	Dzeja
567	Briedis Leons		Naktsmājas bezmiegam		Rumāņu	Jasi: Editura Fundatiei Culturale Poezia	2011	Dzeja
568	Muktupāvela Laima	Champinjontestamentet	Šampinjonu Derība	Juris Kronbergs	Zviedru	Stokholma: Tranan	2011	Proza
569	Ikstena Nora	Dzīves svinēšana	Dzīves svinēšana	Mzia Koberidze	Gruzīnu	Tbilisi: LTD MVP	2011	Proza

570	Ikstena Nora	Neitsi õpetus	Jaunavas mācība	Igauņu	Tallina: Loomingu Raamatukogu	2011	Proza
571	Ezeriņš Jānis	The Tower and Other Stories	Tornis un citi stāsti	Angļu	Budapešta, Njujorka: Central European University Press	2011	Īsproza
572	Cielēna Māra	Flying Adventure	Lidojums	Angļu	R.: Lietusdārzs	2011	Grāmatas bērniem
573	Ziedonis Imants	Krāsainas pasakas	Krāsainas pasakas	Gruzīnu	Erevāna: Antares	2011	Pasakas
574	Auziņa Anna u.c.	Six Latvian Poets	Seši latviešu dzejnieki	Angļu	Lielbritānija: Arc Publications	2011	Antoloģijas, periodiskie izdevumi
575	Langa Liāna	Вещество взгляда	Skatiena viela	Krievu	Maskava: Art Haus media	2012	Dzeja
576	Orbīta (Haņins Semjons u.c.)	Wörter über schweigen Freunde	Par ko klusē draugi	Vācu	Berlīne: Edition-Bodoni	2012	Dzeja
577	Čaks Aleksandrs	Igavene Rīja	Mūžīgā Rīga	Igauņu	Tallina: Libri Livoniae	2012	Dzeja
578	Asare Maira	Зона вне времени	Ārpustlaika zona	Krievu	Maskava: Русский Гулливер	2012	Proza
579	Rainis	The Golden Horse	Zelta zirgs	Angļu		2012	Lugas
580	Beļševica Vizma	Kārlēk helt enkelt CD		Zviedru	Stokholma: Förlaget Bokbandet	2012	Dzeja
581	Auziņa Anna u.c.	Pavasaris bus kaip visuomet	Pavasaris bus kā vienmēr. Latviešu mūsdienų dzejas antoloģija	Lietuviešu	Vilņa: Lietuvos rašytojų sąjungos leidykla	2012	Antoloģijas, periodiskie izdevumi
582	Čaks Aleksandrs	Between Two Rains	Starp divi lietiņiem	Angļu	Amazon, Kindle Edition	2013	Dzeja

583	Čaks Aleksandrs	Зеркала фантазии	Iedomu spoguļi	Ludmila Azarova, Aleksejs Gerasimovs, Vladimirs Glušenkovs, Roalds Dobrovenskis, Sergejs Moreino, Sergejs Timofejevs	Krievu	Maskava: Gulliver	2013	Dzeja
584	Ābele Inga	High Tide	Paisums	Kaija Straumanis	Angļu	ASV: Open Letter	2013	Proza
585	Ikstena Nora	Dievmātes draudzene	Dievmātes draudzene	Mzia Koberidze	Gruzīnu	Tbilisi: Sulakauri Publishers	2013	Dokumentālā proza
586	Ikstena Nora	Life Stories	Dzīves stāsti	Margīta Gailītis	Angļu	Kanāda: Guernica Editions	2013	Proza
587	Felsbergs Valdis	Последный Прокол Протокола		Autora tulk.	Krievu	Sanktpēterburga: Век искусства	2013	Īsproza
588	Felsbergs Valdis	Руководство по окоролевению		Autora tulk.	Krievu	Иваново	2013	Īsproza
589	Putniņš Māris	Die <i>wilden</i> Piroggenpiraten	Mežonīgie pīrāgi	Math	Vācu	Frankfurt: S. Fischer Verlag	2013	Grāmatas bērniem
590	Vērdiņš Kārlis	Jā	Es	Pavel Stoll	Čehu	Praha: Dauphin	2013	Dzeja

Saraksta izveidē izmantota Latvijas Literatūras centra datu bāze

(c) Latvijas Literatūras centrs
(c) Jānis Oga, labojumi, papildinājumi